رنژ ڈالکوٹ یوسوف

قزاغان سەھرا

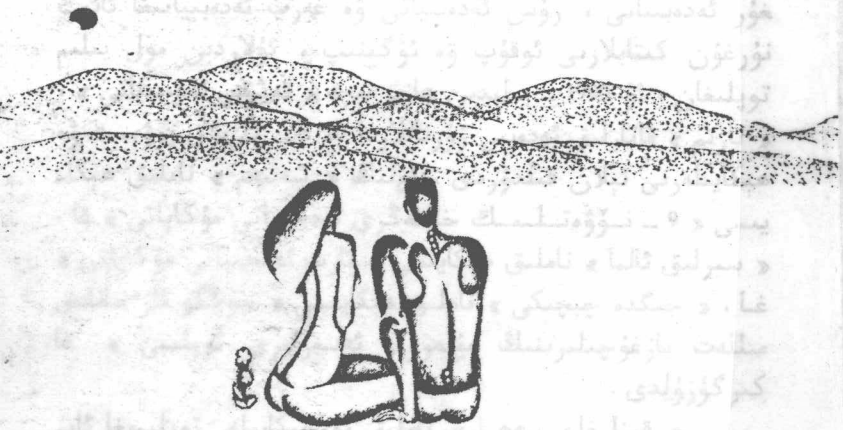
ISBN 7-228-05870-4

15
1247.7
39

رىزۋانگۈل يۈسۈپ

قىزارغان سەھرا

(ھېكايىلەر)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

مەسئۇل مۇھەررىرى : ئازاتگۈل ئاتاۋۇللا
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى : ئەكبەر سالىھ

قىزارغان سەھرا
رىزۋانگۈل يۈسۈپ
*
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى ۋە تارقاتتى
(ئۈرۈمچى شەھرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 №)
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى كومپيۇتېر بۆلۈمىدە تىزىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا 3 ـ باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى : 787×1092 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى : 8.75 قىستۇرما ۋاراقى : 2
2000 ـ يىل 8 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2000 ـ يىل 8 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
تىراژى : 3,000 — 1
ISBN7—228—05870—4/I • 2164
باھاسى : 10.50 يۈەن

图书在版编目(CIP)数据

红遍乡村:维吾尔文/热孜莞古丽·玉苏甫著。—乌鲁木齐:新疆人民出版社,2000.8

ISBN7—228—05870—4

Ⅰ.红… Ⅱ.热… Ⅲ.小说—作品集—中国—当代—维吾尔语(中国少数民族语言)Ⅳ.I247.7

中国版本图书馆CIP数据核字(2000)第63739号

责任编辑:阿扎提古丽·阿塔吾拉

封面设计:艾克拜尔·萨里

红遍乡村(维吾尔文)

热孜莞古丽·玉苏甫 著

新疆人民出版社出版发行

(乌鲁木齐市解放南路348号 邮政编码:830001)

新疆人民出版社微机室排版

新疆新华印刷三厂印刷

787×1092毫米 32开本 8.75印张 2插页

2000年8月第1版 2000年8月第1次印刷

印数:1——3,000

ISBN7—228—05870—4/I·2164 定价:10.50元

مۇھەررىردىن

ئاپتور رىزۋانگۈل يۈسۈپ 1970 ـ يىل 12 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى يەكەن ناھىيە ئارال يېزىسىدا خىزمەتچى ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن . ئۇ كىتابخۇمار ئاتىسىنىڭ تەسىرى بىلەن ئۆزىدە كىتابنى ، ئەدەبىيات ـ سەنئەتنى جېنىدىنمۇ ئەزىز كۆرىدىغان ئېسىل پەزىلەت يېتىشتۈرۈپ ، باللىق چاغلىرىدىن تارتىپلا نۇرغۇن كىتابلارنى ئوقۇغان ۋە خەلق ئاغزىدىن داستان ، رىۋايەت ، چۆچەكلەرنى بېرىلىپ ئاڭلىغان . مانا بۇ ئۇنىڭ كېيىنكى ئىجادىيىتىدە مەلۇم رول ئوينىغان .

ئۇ ئىجادىيەتكە كىرىشكەندىن كېيىن ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتى ، رۇس ئەدەبىياتى ۋە غەرب ئەدەبىياتىغا ئائىت نۇرغۇن كىتابلارنى ئوقۇپ ۋە ئۆگىنىپ ، ئۇلاردىن مول بىلىم توپلىغان . ئۇ 1990 ـ يىلىدىن ھازىرغىچە « قەشقەر ئەدەبىياتى » ، « تارىم » قاتارلىق ئەدەبىي ژۇرناللاردا 20 دىن ئارتۇق پوۋېست ۋە ھېكايىلەرنى ئېلان قىلدۇردى . ئۇنىڭ « شەبنەم » ناملىق ھېكايىسى « 9 ـ نۆۋەتلىك خانتەڭرى ئەدەبىياتى مۇكاپاتى » غا ، « سىرلىق ئالما » ناملىق ھېكايىسى « تارىم ئەدەبىياتى مۇكاپاتى » غا ، « جىگدە چېچىكى » ناملىق ھېكايىسى « جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەت يازغۇچىلىرىنىڭ مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرى توپلىمى » غا كىرگۈزۈلدى .

« قىزارغان سەھرا » ناملىق بۇ ھېكايىلەر توپلىمىغا ئاپتورنىڭ 14 پارچە ھېكايىسى ئېلىندى .

مۇندەرىجە

سىرلىق ئالما 1
قامغاقنىڭ چۈشى 25
بەخت 45
شامالىلار كۈيى 62
يېشىل ئارمان 83
شەبنەم 108
ھارغىن تۈيغۇلار 137
تۈگمەس ناخشا 158
جىگدە چېچىكى 189
ئىككى ئاربدا 210
قۇرۇپ كەتكەن تال 224
قىزارغان سەھرا 233
ئېزىنتقۇ 247
خىيال 266

سرلىق ئالما

ئۇ يىگىت تەڭلىگەن ئالمىغا قول ئۇزاتتى . ئالمىنى ئېلىۋېتىپ ، يىگىتتىن سىز كىم بولىسىز ؟ دەپ سوراقچى بولۇپ ، نېمىشقىدۇر سورىمىدى ، شۇ تاپتا ئەتراپتا ھېچكىمنىڭ يوقلۇقى ، مەھەللە سىرتىدا ئۆزىنىڭ يالغۇز ئىكەنلىكى تۇيۇقسىز ئېسىگە كېلىپ ، يۈرىكى دۈپۈلدەپ سوقۇپ كەتتى . يىگىتكە رەھمەت ئېيتىپلا ، ئىتتىك مېڭىپ ئۇنىڭدىن يىراقلاشتى . ئۇ ئۆزىنى چۈشەكەۋاتقاندەك ھېس قىلدىيۇ ، قولىدىكى گۈپۈلدەپ پۈراپ تۇرغان قىپقىزىل ئالمىغا قاراپ بۇ خىيالنى رەت قىلدى . يىگىتنىڭ ئۆزىگە ئالما تەڭلىگەندىكى تۇرقىنى ئەسلىدى . بۇ ئالمىنى راستىنلا ھېلىقى يىگىت ئۇنىڭغا بەرگەندى . ئۇ مەھەللە سىرتىدىكى باغنىڭ ئوڭ يېنىدىكى چىغىر يولدا كېتىۋاتاتتى ، مۇشۇ باغنى كۆتۈرە ئالغان يىگىت بولسا كېرەك ، دەپ ئويلىدى كۆڭلىدە .

ئۇ ئالمىنى چىشلىدى . ئالما يېڭىلا ئۈزۈلگەندەك ئاجايىپ سۇلۇق ، چۈرۈك ، سۇزۇك ئىدى . قىز ئالمىنى لەززەتلىنىپ يەۋېتىپ ھەيران قالدى . 5 ـ ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا شېخىدىن يېڭىلا ئۈزۈلگەن بۇنداق ئالمىنىڭ بولۇشى مۇمكىنمۇ ؟ ئۇ چىپچىدە توختاپ كەينىگە قارىدى . يىگىت ھېچ يەردە كۆرۈنمەيتتى . قىز ئۆزىنىڭ تاڭ سەھەردە راستىنلا خاسىيەتلىك بىر چۈش كۆرگەنىگە ئىشىنىپ قالدى ، قولىدىكى ئالمىنىڭ قالغان قىسمىنى ئۇرۇقى بىلەن قوشۇپ پاك ـ پاكىز يەۋەتتى .

قىز كۈن نەيزە بويى كۆتۈرۈلگۈچە لىق بىر تاغار ئوت ئېلىپ بولدى . يىراقتىن باغنىڭ بۇك ـ باراقسان يوپۇرماقلىرى كۆرۈنۈپ تۇراتتى . ئەمدىلا چاقناشقا باشلىغان كۈن نۇرى ئەنە شۇ يوپۇرماقلاردىن سىرغىغىنىچە كېۋەزلىكلەرگە ، قىزنىڭ مەڭـ زىلىرىگە تۆكۈلەتتى . قىزغا بىردىنلا ئاشۇ ياپيېشىل يوپۇرماقلار ئارىسىدا قىزىرىپ پىشقان ئالمىلار جۇلالىنىپ تۇرغاندەك كۆرۈنۈپ كەتتى . ئۇ تاغارنى يۇدۇپ ، باغ تەرەپكە قاراپ ماڭدى . باغنىڭ پاكار تېمىنى باغاشلاپ تۇرغان يوپۇرماقلار ئارىسىدا قىپقىزىل ئالما ئەمەس ، ئەمدىلا تۆگمىچىلىك بولغان توڭ غورىلار ماراپ تۇراتتى . قىزنىڭ باغقا كىرگۈسى كەلدى . باغقا كىرسىلا ھېلىقى يىگىت ئۇچراپ قالىدىغاندەك تۇيۇلۇپ ، ئۆز خىيالىدىن خىجىل بولۇپ قىزىرىپ كەتتى . بايا يىگىت ئۇنىڭغا ئالما تەڭلىگەن يەرـ دىن ئۆتكەندە يۇرىكى ، پۈتۈن ۋۇجۇدى شۇرىدە ئېرىپ كېـ تىۋاتقاندەك تۇيۇلدى .

ـــ كىچىككىنە ئوت ئالمەن دەپ مۇشۇ چاغقىچە يىتكەن بارمۇ ؟ تاماق سوۋۇپ قالغىلى نەۋاق ، تېز بول ، تامىقىڭنى يە !

ئۇ ئانىسىغا خارامۇش ھالدا قاراپ قويۇپ قاچىنى قولىغا ئالدى . لېكىن تاماققا كۆڭلى تارتمىدى . ئۇنىڭ يۇرىكىنى ئۇ ھېچقاچان ھېس قىلىپ باقمىغان ئاجايىپ نازۇك بىر تۇيغۇ غەـ دىقلىماقتا ئىدى . ئۇنىڭ يۇرىكىدىكى بۇ تۇيغۇ ئاۋۇال كىچىككىنە ئۇچقۇنغا ، بارا ـ بارا لاۋۇلداپ كۆيۈۋاتقان ئوت ـ ئاتەشكە ئايلـ ىنىۋاتقاندەك قىلاتتى . ئۇ يۇرىكىنىڭ ھەتتا پۈتۈن بەدىنىنىڭ ئوتـ تەك قىزىپ كېتىۋاتقانلىقىنى سەزدى . بارلىق ھېس ـ تۇيغۇلىرـ دىن ئايرىلىپ قالغاندەك ، ئۆزىنىڭ زادى نېمە بولغىنىنى بىلەلـ مەي ، بۇ بىر كۈننى شۇنداق گاراڭ ھالەتتە ئۆتكۈزدى .

ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا ھامان قىپقىزىل جۇلالىنىپ تۇرغان

ئاشۇ ئالما كېلەتتى . يۈرىكى نېمىشقىدۇر باغقا تەلپۈنەتتى . باغقا كىرگۈسى ، كىمنىدۇر كۆرگۈسى كېلەتتى . ھەر كۈنى سەھەردە خالتىسىنى كۆتۈرۈپ ھېلىقى باغنىڭ يېنىدىن ئۆتكەندە ، يۈرىكى سەل ئارامسىغا چۈشكەندەك قىلاتتىيۇ ، قايتىپ كەلگەندىن كېيىن يۈرىكىنىڭ بۇرۇنقىدىنمۇ بەكرەك كۆيۈۋاتقانلىقىنى سېزەتتى .

قىز بارا ـ بارا ئۈيقۇدىن ، تاماقتىن قالدى ، چىرايى زەپىرانىدەك سارغىيىشقا باشلىدى . بەزىدە ئوت ئالغىلى چىقىپ ، باغنىڭ يېنىدا باغقا تىكىلگىنىچە سائەتلەپ ئولتۇرۇپ كېتەتتى . ئۇنىڭ كۆز نۇرى باغنىڭ پاكار تېمىنى تېشىپ ئۆتۈپ ، باغنىڭ بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلىرىغىچە قويماي ئاختۇرۇپ چىقىپمۇ ھېچ نەرسىنى تاپالمايتتى . كۆن بويى خارامۇش ، گاراڭ ھالدا يۈرەتتى . پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن ، كۆزلىرىدىن ، لەۋلىرىدىن ئوتلۇق ئاھ تۆكۈلەتتى .

ـــ تۇۋا ! سەن نېمە بولدۇڭ ؟ ئەجەب ئۆزۈڭگە ئوخشىماي قېلىۋاتسەنا ؟ ـــ ئانىسى ئۇنىڭ ھالىدىن ئەنسىرەپ قالغىنىدى ، ـــ نېمە ئىش بولدى ؟ زادى نېمە بولدۇڭ ؟ بىرەرسىگە كۆيۈپ يۈرمەيدىغانسەن ؟

ئالما ۋەقەسىنى ئېيتىش ئۇچۇن ئۆمىللىگەن ئېغىزى ئانىسىنىڭ كېيىنكى گېپى بىلەن توختاپ قالدى . كۆيۈپ قېلىش ؟ ھېلىقى ئالمىچى يىگىتكە ؟ تۇۋا ، ئۇ راستتىنلا ھېلىقى يىگىتكە كۆيۈپ يۈرگەن بولسا ـ ھە ! لېكىن ئۇ زادى نەدىدۇ ؟ قەيەرگە كەتكەندۇ ؟ نېمىشقا قىزنى كۆرگىلى كەلمەيدىغاندۇ ؟

دېرىزىدىن تولۇق كۆرۈنۈپ تۇرغان تولۇن ئاي يۇلتۇزسىز ئاسماندا سۈيگىننىنى كۈتۈۋاتقان تەنھا مەلىكىدەك كۆرۈنەتتى .

ـــ مېنى سېغىنىدىگىزمۇ ؟

قىز يېقىملىق شۇرلاشتىن چۆچۈپ كۆزىنى ئاچتى . كۆز ئالدىدا تۇرغان يىگىتنى كۆرۈپ ، يۈرىكى شىددەت بىلەن سوقۇپ

كەتتى . يىگىت ئۆزى بىلەن ئاي نۇرىنى بىللە ئېلىپ كىرگەنـ
دەك ، ئۆي ئىچى سۈتتەك ئاپئاق نۇرغا تولۇپ كەتكەندى . يـ
گىتنىڭ كۆزلىرىدىن ئاي نۇرى ئەكس ئېتەتتى . يىگىت قىزنىڭ
چاچلىرىنى ئاۋايلاپ سىلىدى . پېشانىسىگە ، چاچلىرىغا سۆيدى .
قۇلىقىغا ئاستاغىنا شۇنىرلىدى :

ـــ سىزنىڭ مېنى كۈتۈۋاتقانلىقىڭىزنى بىلىمەن . مەنمۇ
سىزگە ئاشىق ، ئەمما مەن يىراقتا كېتىمەن . شۇڭا سىز بىلەن
خوشلىشاي دەپ كەلدىم ...

يىگىتنىڭ ۋۇجۇدىدىن ئالما پۇرىقىغا قوشۇلۇپ ، ئەرلەرگە
خاس ئوتلۇق هارارەت ياناتتى . قىزنىڭ يۈرىكى بىردىنلا تىلغا
كىرگەندەك بولدى .

ـــ مەن سىزگە ئاشىق بولۇپ قالدىم . سىز ماڭا ئالما
بەرگەن كۈندىن باشلاپ ، مەن سىزنى شۇنداق كۈتتۈم . يولـ
ئىزغا تەلمۈرۈپ ياش تۆكتۈم . ئاخىر سىز كەلدىڭىز ، كەلمىگەن
بولسىڭىز يۈرىكىم كۆيۈپ كاۋاپقا ئايلىنىپ كېتەر ئىدى ...

شۇ مىنۇت ، شۇ دەقىقىدە ئۇلارنىڭ قەلبىمۇ ، جىسمىمۇ ،
روهىمۇ ، قانلىرىمۇ بىرلىشىپ كەتتى . قىزنىڭ ۋۇجۇدى ئاجايىپ
شېرىنلىك ئىچىدە ئېرىپ ، يىگىتنىڭ جىسمىغا سىڭىپ كەتتى .

* * *

ـــ تۇۋا ، سەن بۆلەكچىلا بولۇپ قاپسەنغۇ ؟ جىن چاپـ
لىشۇالمىغاندۇ ساڭا ؟ نېمىشقا ئۆز ـ ئۆزۈڭگە سۆزلەپ كۈلۈپ
يۈرىسەن ؟

قىز ئانىسىنىڭ سۆزىگە جىلمىيىپ كۈلۈپلا قويدى . هېـ
لىقى كۈندىن ئېتىبارەن ، قىزنىڭ يۈرىكىدە كۆيۈۋاتقان ئوت ،

ئازابلىق تەلپۈنۈشنىڭ ئورنىنى بىر خىل خاتىرجەملىك ، بەختىيارلىق ئىگىلىگەنىدى . ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن ، تومۇر - تومۇرلىرىدىن كۈلكە تاماتتى . تاڭ شامىلى ئۇنى باغاشلاپ باغرىغا باساتتى . باغ تېمىدىن ماراپ تۇرغان يوپۇرماقلار ئۇنى يېقىملىق شۇئىرلاشلىرى بىلەن لەززەتلەندۈرەتتى . ئەتراپتىن گۈپۈلدەپ ئالما پۇرىقى كېلەتتى . ئۇنىڭ ھۆسنىدىمۇ ئالما قىزىللىقى ئەكس ئېتەتتى .

ئۇ بىردىنلا تولۇپ سەمرىشكە باشلىدى . بۇنىڭدىن دەسلەپتە ئانسىمۇ ، ئۆزىمۇ خۇشال بولدى . ۋاقىت ئۆتكەنسېرى ئانىسى قىزىدىكى ئۆزگىرىشتىن ھەيران قالدى . قىزنىڭ گۈلگۈن چىرايىغا سۇس داغ چۈشكەن ، قورسىقى يوغىناشقا باشلىغانىدى .

— ۋاي ئانامەي ، نېمە كۆرگۈلۈك بۇ ؟ — ئانىسى پېشانىسىگە شاپىلاقلاپ ، ئورنىدا نەچچە چۆرگىلەپ كەتتى ، — نەلەردە يۈرۈپ پوق يەپ سالغانسەن . ئىسىت ، قىز بالا چوڭ قىلىپ گۇناھكار بولدۇمغۇ مەن . نېمىشقا ۋاقتىدا ئەرگە بېرىۋەتمىگەن بولغىيتتىم ؟ ھۇ نومۇسنى بىلمەيدىغان ، مېنىڭ يۈزۈمنى تۆكتۇغۇ ئەمدى . ئەرگە تەگكۈچە چىداپ يۈرسەڭ بولماسمىدى . ئەمدى قانداق قىلىمىز ؟ بۇنداق يۈرگۈچە ئۆلسەڭ بولمامدۇ ؟ مەن بۇ نومۇسنى نەدە كۆتۈرۈپ يۈرىمەن ؟

قىز ئانىسىنىڭ سۆزىدىن دەسلەپتە ھەيران بولدى . كېيىن بىردىنلا يۈرىكىدە ، تومۇر - تومۇرلىرىدا ئاجايىپ بىر ھېسسىياتنىڭ ئوقچۇڭاتقانلىقىنى سەزدى . قورسىقى تۈيۈقسىز تەۋرەپ كەتتى . ۋۇجۇدى شېرىن بىر تۈيغۇ تەسىرىدە تىترىگەندەك بولۇپ ، زوق بىلەن قورسىقىنى ئاستاغىنا سىلاپ قويدى .

— بۇگۈندىن باشلاپ ئۆيدىن تالاغا چىقمايسەن . قوشنا - قولۇملاردىن سەن نومۇس قىلمىغان بىلەن مەن

نومۇستىن ئۆلىمەن .

قىز ئانىسىنىڭ ئاچچىق سۆزلىرىگە ئۇنسىز ماقۇل بولدى . ئۇ ئەمدى ئۆزىنىڭ راستتىنلا باشقىچە ئادەم بولۇپ قالغانلىقىنى ھېس قىلدى . ئۇنىڭ بەدەنلىرى ، قەدەملىرى بۇرۇنقىدىن نەچچە ھەسسە ئېغىرلىشىپ كەتكەنىدى . يوغان قورسىقىنى كۆتۈرۈپ ، بېلىنى ئەگكىنىچە ھويلىدا مېڭىپ يۈرۈشمۇ ئۇنىڭغا ئېغىر كېلەتتى . دادىسىنىڭ ھومىيىپ قاراشلىرىنى ، ئانىسىنىڭ ئاچچىق سۆزلىرىنى قاتتىق ھار ئالغىنىغا قارىماي ، ئۇنىڭ يۈرىكىدە تەسۋىرلىگۈسىز خۇشاللىق ، خاتىرجەملىك ، بەختىيارلىق بار ئىدى .

تولۇن ئاي ئاسماندا تەنھا ئۆزۈپ يۈرگەن بىر كېچىدە ، ئۇنى قاتتىق تولغاق تۇتتى . ئۇ « ئوغلى » نىڭ بۇ دەرىجىدە « كەپسىز ، تەخىرسىز » لىكىنى ئويلىمىغانىدى . « ئوغلى » ھەر قېتىم سىرتقى دۇنياغا تەلپۈنۈپ قورسىقىغا قاتتىق ئوسكىنىدە ، ئاچچىق ئاغرىق ئازابىدىن تولغىنىپ ، لەۋلىرىنى چىشلەپ قانىتىۋېتەتتى . ئاغرىققا چىدىمايۋارقىراپ تاشلايتتى . ھاياتىدىن ئۈمىد ئۈزۈپ ، ئۆلۈمنى ئارزۇلاپ كېتەتتى . ئانىسى ئوچاقتا ئوت پۈۋلەپ سۇ قاينىتىش بىلەن ئاۋارە ئىدى . ئۆي ئىچىنى ئاچچىق تۈتۈن بىلەن سۇ ھورى قاپلاپ كەتكەنىدى . ئۇدا ئۇچ كۈنگىچە تۇتقان ئاچچىق تولغاق ئۇنى پۈتۈنلەي ھالىدىن كەتكۈزۈۋەتتى . ئۇنىڭ تولغىنىش ، ۋارقىراش تۇۋلىرى ، كۆزىنى ئېچىشتۇرمۇ ماغدۇرى قالمىدى .

ئۇچىنچى كۈنى تاڭ سەھەرگە يېقىن ، مەھەللە مەزىنىنىڭ بامدات نامىزىغا ئەزان ئېيتقان ئاۋازى بىلەن تەڭ ، ئۇنى ھەر قېتىمقىدىنمۇ ئاچچىق ، قاتتىق تولغاق تۇتتى . تولغاق دەستىدىن ئۇنىڭ ھالسىز بەدىنى سىلكىنىپ لەرزىگە كەلدى . ئاچچىق چىرقىراش بىلەن تەڭ ، ئۇنىڭ يۈرىكى كۆكرەك قەپىسىدىن شىددەت

بىلەن سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ سىرتقا ئۆزىنى ئاتقاندەك بولدى.

ئۇ بىردىنلا ئۆزىنى قۇشتەك يەڭگىل سەزدى. بالىسىنىڭ ئىڭەلەپ يىغلىغان ئاۋازىنى غۇۋا ئاڭلىغاندەك بولدى. «بالام! ئوغلۇم!» ئۇنىڭ ئاۋازىنى پەقەت ئۆزىلا ئاڭلىدى. ئۇنىڭ ئاۋازى زىمۇ بالىسىدىن بارا-بارا يىراقلاپ كېتىۋاتاتتى. «مەن سىزنى باشقا بىر گۈزەل دۇنياغا باشلاپ بارىمەن. مەن بىلەن يۈرۈڭ!» كىمدۇر بىرى ئۇنىڭغا قول ئۇزاتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ يەڭگىل ئۇچۇۋاتقانلىقىنى سەزدى. ۋۇجۇدى ئاجايىپ راھەتلىنىپ كەتتى. ئاپئاق بۇلۇتلار ئۇنىڭ يېنىدىلا ئۆزۈپ يۈرەتتى. ياپيېشىل باغۇ بوستانلارمۇ، بىپايان قۇملۇقمۇ يىراقتا قالغاندى. ئۇ باشقا بىر گۈزەل دۇنيانىڭ ئۆزىنى قۇچاق ئېچىپ كۈتۈۋاتقانلىقىغا شەكسىز ئىشەنگىنىچە كۆزلىرىنى يىراقلارغا تىكەتتى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا راستتىنلا ئاجايىپ گۈزەل بىر دۇنيا نامايان بولدى. ئاپئاق ماناڭ قويىندا سوزۇلۇپ ياتقان بۇ دۇنيا شۇ قەدەر گۈزەل، سېھرىلىك ئىدىكى، گويا تىلسىمات دۇنياسىدىك كىشىنىڭ يۈرىكىنى، ھېس-تۇيغۇلىرىنى سېھرلەيتتى.

— ئانا!

بۇ ئاۋاز تولىمۇ يىراقتىن ئاڭلانغىنىغا قارىماي، ئۇنىڭ گۈزەل دۇنيادىن سېھرلەنگەن يۈرىكى سىلكىنىپ ئەسلىگە كەلدى. ئوغلىنىڭ ئاۋازىنى ئېنىق تونۇدى.

— ئانا! قايتىپ كېلىڭ! مېنى تاشلاپ كەتمەڭ!

ئاۋاز بۇ قېتىم تولىمۇ ئېنىق ئاڭلاندى. بۇ ئاۋازدا ئاجايىپ ئۇلۇغ مۇھەببەت، كۆچلۈك ئىلتىجا، بىچارىلەرچە يالۇۋۇ-رۇش بار ئىدى.

— بالام، جېنىم ئوغلۇم! — ئۇنىڭ يۈرىكى، تومۇر-تومۇرلىرى ئېرىپ كەتكەندەك بولدى. يۈرىكىدە ئانىلىق ھېسسى-

يـاتى شۇنداق تاشقىنلىدىكى ، بۇنى ھەرقانداق نەرسىنىڭ توسا-لىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى .

ئۇ گـۈزەل دۇنيادىن ۋاز كەچتى . ئۇنىڭغا ئوغلى قولىنى كـۆتۈرگىنىچە باغرىغا ئىنتىلىۋاتقاندەك تۇيۇلدى . ئوغلىنىڭ لەۋ-لىرىنى تەمشىپ ، ئۆزىگە تەلمۈرۈپ تۇرۇۋاتقان ھالىتى كۆزىگە كۆرۈنگەندەك بولدى . راست ، تېزرەك قايتىپ بالىنى ئېمىتىش كېرەك . ئۇنى باغرىغا بېسىش كېرەك . ئوغلى ئۇچۇن ئۇ بولمىسا بـولمايدۇ . ئۇ دەرھال ئارقىغا ياندى . گۈزەل خىيالىي دۇنيا ، ئاپ-ئاق بۇلۇتلار ھەممىسى يىراقتا قالدى . ئۇ يەنە ئۆزى ياشاۋاتقان دۇنياغا ــ ئوغلىنىڭ قېشىغا قايتىپ كەلدى .

* * *

ــ بالام ! مېنىڭ ئوغلۇم ! ــ ئۇ كۆزىنى ئېچىپلا بالىسىنى چاقىردى . ئۆزىگە تەلمۈرۈپ تۇرغان ئاتا ـ ئانىسىنىڭ سولغۇن چىرايىغا چوڭقۇر مۇھەببەت بىلەن تىكىلىپ پىچىرلىدى ، ــ مەن قايتىپ كەلدىم . ئەمدى كەتمەيمەن .

ــ خۇداغا شۈكۈر ، ئاخىر كۆزۈڭنى ئاچتىڭ . بىزنى شۇنداقمۇ قورقۇتقان بارمۇ ؟ ــ ئانىسى ئۇنىڭ پېشانىسىگە بوشلا سۆيۈپ قويدى .

ــ بـالام ، مېنىڭ بالام قېنى ؟ ئۇنى ئەكېلىڭلار ، مەن ئۇنى ئېمىتمىسەم بولمايدۇ .

ــ بولدى قىل ! ــ ئانىسى ئۇنى بوشلا سىلكىدى ، ــ بىزگە خاپىلىق تېپىپ بەرگىنى ئاز كەلگەندەك ، سېنىڭ جېنىڭنى ئالغىلى تاسلا قالدى . ئۇنداق نەس شۇمنىڭ گېپىنى قىلما !

ـــ بالام ، مېنىڭ بالامـنى ئەكېـلىپ بېرىڭـلار ، بالام نەدە ؟ ـــ ئۇ گەۋدىسىنى كۆتۈردى .

ـــ ئاستاراق گەپ قىل ! بۇ رەسۋاچىلىقلارنى قوشنىلار بىلسۇن دەمسەن ؟ ئۆزۈڭنى ئويلىمىساڭمۇ بىزنى ئويلاپ قويساڭ بولمامدۇ ؟ ھېلىمۇ بۇ ئىشلارنى ھېچكىم بىلمىدى . بولمسا يۈزـ مىزنى نەدە كۆتۈرۈپ يۈرەر ئىدۇق . ئەمدى بالىنىڭ گېپىنى قىلـ ماي ئۆزۈڭنىڭ غېمىنى قىل . ئاۋۋال ساقاي ، قالغان گەپلەرنى كېيىن دېيىشەيلى !

ـــ خـۇش بوپ كېتەي ، بالامنى ماڭا بېرىڭ ! ـــ ئۇ تاراملاپ تۆكۈلۈپ تۇرۇپ ئانىسىغا يالۋۇردى .

ـــ ساڭا دېدىمغۇ ، بالاڭنىڭ گېپىنى قىلما دەپ ، ـــ ئاـ نىنىڭ ئاۋازىدا ئاچچىق بار ئىدى ، ـــ بالاڭ ئۆلۈپ كەتتى ، تۇـ غۇلۇپلا تىنىقتىن قالدى . ئۇنى داداڭ يۇيۇپ ـ تاراپ ، كېچىدە ئاپىرىپ قەبرىستانلىققا كۆمۈپ قويدى .

ـــ ئاھ ، بالام ، ئوغلۇم ! ـــ ئۇنىڭ كۆزىگە قاراڭغۇلۇق تىقىلدى . يۈرىكى قاتتىق زەربىدىن پارتلاپ پارە ـ پارە بولۇپ كـەتـكەندەك تۇيۇلدى . ئۆزىنى بىردىنلا ئىنس ـ جىنسز پايانسز چۆلدە تېنەپ يۈرگەندەك ھېس قىلدى .

ـــ يالغان ، ئۇلار سېنى ئالداپ قويدى ، ـــ ئۇنىڭ قۇلـ قىغا غايىبتىن شۇنداق ئاۋاز ئاڭلانغاندەك بولدى . بالىسىنىڭ بايا ـ تـىنقى ئۇنى چاقىرغان ئاۋازى قۇلاق تۈۋىدە قايتا جاراڭلىغاندەك بـولدى . راست ، ئوغلى ئۇنى چاقىرمىغانمىدى ، مېنى تاشلاپ كەتمە ، دېمىگەنمىدى ؟ ئۇ چوقۇم ھايات ، مۇشۇ دۇنيادا ھېلىمۇ ياشاۋاتىدۇ ، ئۇ ھەرگىز ئانىسىنى تاشلاپ كەتمەيدۇ .

ئانىسى ئۇنىڭغا راستىتىلا يالغان سۆزلىگەنىدى . ئۇ بالـ سىنى سېغىنىپ شۇنداق كۆپ ياش تۆكتىكى ، ئاخىر ئانىسى ئۇـ

نىڭ يىغىسىغا چىدىماي راستىنى ئېيتتى . بالا تۇغۇلۇشى بىلەنلا ئالدىن دېيىشۇالغان مەسلىھەت بويىچە دادىسى ئۇنى يۆگەككە مەھكەم يۆگەپ ، شەھەردىكى نەچچە مىڭ ئادەم ناماز ئوقۇيدىغان چوڭ مەسچىتكە ئەكىرىپ قويۇپ قايتىپ چىقىپتۇ . بالىنى كىمنىڭ بېقىۋالغىنىنى ھېچكىم بىلمەيدىكەن . ئۇ بۇلارنى ئاڭلاپ يەنە نەچچە كۈنگىچە ئاھ ئۇرۇپ يىغلىدى . ئاخىر تەقدىرگە تەن بېرىپ ئېغىر خورسىندى . ئۇنىڭ يۈرىكىدە ئازغىنا ئۈمىد ، ئوغلىنىڭ بۇ دۇنيادا ھايات ئىكەنلىكىگە ئىشەنچ بار ئىدى . ئاشۇ ئۈمىدلا ئۇنى بۇ دۇنياغا باغلاپ تۇرۇۋاتقاندەك قىلاتتى .

* * *

ئۇنىڭ سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلدى . يەنە بۇرۇنقىدەك سىرتلارغا چىقىپ ئېتىزلىقتىن ئوت ئېلىپ كېلىدىغان بولدى . ئەمما ئەمدى ئانىسى ئۇنى يالغۇز چىقارمايتتى . قاچان قارىسا سايىدەك ئەگىشىپلا يۈرەتتى . ھەتتا باغ تەرەپكە ئۈزاقراق قارىشىغىمۇ يول قويمايتتى .

سەھرا يەنە ئەڭ گۈزەل بولغان باھار پەسلىنى كۈتۈۋالدى . ھەممە جايدا ـــ ئېتىزلىقلاردا ، توپا باسقان چىرايلاردىمۇ يېشىل نۇر جىلۋە قىلاتتى . ئۇنىڭ بىردىنلا ئالما يېگۈسى كەلدى . يېشىللىق ئۇنىڭ قەلبىدىكى گۈزەل ھېسلارنى ، تاتلىق ئەسلىمىلەرنى قوزغاپ قويغاندەك قىلاتتى . ئۇ يەنە تاڭ سەھەردە ئوت ئالغىلى چىقىدىغان ئادىتىنى تېپىۋالدى . ھەر كۈنى سەھەردە ، ئانىسى تېخى ئويغانماستا يوتقاندىن سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ ، ئېتىزلىقلارنى ئارلاپ باغ يېنىغا باراتتى . « ئالمىچى » يىگىتنىڭ تۇيۇقسىز چىقىپ قېلىشىنى ، ئۆزىگە ئالما تەڭلىشىنى كۈتەتتى . ئۇ

ھەركۈنى زور ئۈمىد بىلەن چىقاتتىيۇ ، لاسسىدە بوشىشىپ ، ئۇ-
مىدسىز ھالەتتە قايتىپ كېلەتتى . يۈرىكىدىكى سېغىنىش
كۈندىن - كۈنگە كۈچەيىپ باراتتى . ئۇ ئاخىر بىر كۈنى تەۋەك-
كۈل قىلىپ ، قىيا ئوچۇق ئىشكىتىن باغقا كىردى . ئۇ بۇ باغنىڭ
كەڭرىلىكىنى ، مېۋىلىرىنىڭ خىللىقىنى بىلەتتى . كىچىكىدە باغدا
بەخىرامان ئويناپ يۈرەتتى . ياز كۈنلىرى قېرى باغۋەننىڭ كۆ-
زىنى غەلەت قىلىپ ، دوستلىرى بىلەن باغنىڭ بۇلۇڭ - بۇلۇڭلى-
رىدىن مېۋىلەرگە ھۇجۇم قىلىشاتتى . كېيىن بۇ باغلار كىملەر-
گىدۇر ھۆددىگە بېرىلدى . ناتونۇش ئادەملەر باغنىڭ بىر قانچە
يىللىقىنى كۆتۈرە ئېلىپ مېۋىلىرىنى يېغىپ سېتىپ ، يەنە غايىب
بولۇشاتتى . ئۇلار بالىلارنى ئۇرۇپ - قوغلاپ باغقا يېقىن يولاتـ
مايتتى . كىمدۇر بىرى ئاتايىن ئوغرىدىن مۇداپىئەلىنىش ئۈچۈن
باغ ئەتراپىغا پاكارغىنا تام سوقۇۋالدى . ئەنە شۇنىڭدىن بېرى ، بۇ
باغ بۇ مەھەللىدىكى كىشىلەرگە ياتلىشىپ كەتتى .

ئۇ يۇرىكى دۈپۈلدىگىنىچە باغنىڭ نېرىقى چېتىدىكى ئۆيـ
نىڭ ئالدىغا كەلدى . ئۆينىڭ ئىشكى يېپىقلىق ئىدى . ئۇ ئىشىككە
تىكىلگىنىچە تۇرۇپ قالدى . مۇشۇ تۇرقى يىگىت ئىشكىنى ئېچىپ
چىقىپلا قالسا ، ئۆزىگە قاراپ تۇرغان قىزنى كۆرىدۇ . ئۇ ھەيران
قالار ، شۇ چاغقىچە قىزنى ئىزدىمىگىنى ئۈچۈن نېمە قىلارىنى
بىلمەي قالار ؟ ئۇ بەلكىم قىزغا ئالما ساقلاپ قويغاندۇ ...

ئىشىك غىچىرلىدى . ئىشكىتە ساڭگىلاپ تۇرغان كىچىك-
كىنە زەنجىر كۈچلۈك سىلكىندى . ئۇنىڭ يۈرىكى كۆكرەك قە-
پىسىگە شىددەت بىلەن ئۇرۇلغاندەك بولدى . ئوتتۇرا ياشلىق ،
ۋىجىككىنە ئادەم قىزنى كۆرۈپ ھاڭۇېقىپ قالدى - دە ، ئۇنىڭ
ئالدىغا كېلىپ سورىدى .

— بىرەر ئىش بىلەن كەلگەنمىدىڭىز ؟

ـــ ھەئە ... بىر ... بىرسىنى ئىزدەپ ...

ـــ كىمنى ئىزدەيسىز ؟

قىز تۇرۇپ قالدى . بىردىنلا يىگىتنىڭ ئىسمىنىمۇ بىلمەي-دىغانلىقىنى ئېسىگە ئالدى .

ـــ مۇشۇ باغنى كۆتۈرە ئالغان بىرسىنى ئىزدەيتتىم .

ـــ مەندە ئىشىڭىز بارمىدى ؟

قىز بىردىنلا ئالدىراپ قالدى .

ـــ سىلى بۇ باغنى بۇ يىل كۆتۈرە ئالدىلىمۇ ياكى ئۆتكەن يىلمۇ ؟

ـــ ئۆتكەن يىلى بۇ باغنى كىملەرنىڭ كۆتۈرە ئالغىنىنى بىلمەيمەن . مەن بۇ يىل ئەتىيازدىن باشلاپ ئۈچ يىللىق توختام تۈزدۈم .

قىز ئۈمىدسىزلەندى . يىغلىۋېتىشتىن ئۆزىنى ئاران - ئاران تۇتۇۋالدى . يۈرىكىدە گۈزەل ئەسلىمىدىن باشقا ھېچ نەرسە قالمىغانلىقىنى ھېس قىلدى .

* * *

ـــ سىنىڭ تەلىيىڭ كەلدى . يېزىنىڭ جاپاسىدىن قۇتۇلۇپ شەھەرگە كىرىپ كېتىدىغان بولدۇڭ . ساڭا خېرىدار بولغان كىشىنى كىمكەن دېمەمسەن ؟ ھەرھالدا نەچچە يىل تۇرۇپ ، يۇرتىنى سېغىنىپ كەلگەن ھاجىمكەن ، ھاجىم دېسەم قېرى ئادەمكەن دەپ قالما ، تېخى قىرىققىمۇ كىرمەپتۇ . ھامماڭ سېنى ئەخلاقلىق ، يۈزى تۆۋەن قىز دەپ تونۇشتۇرۇپتىكەن . ئۇ كىشى سەن ئۈچۈن پۇلنى ئايماي خەجلىدى . ئەخلاقلىق ، دىيانەتلىك بولسىلا بولدى دېگۈدەكمىش . ئەھۋالىڭ ئۆزۈڭگە ئايان . ئارتۇقچە

نازلانما . توي كۈنى ئۆزۈڭ بىر ئامالىنى قىلارسەن ...

ئانىسى ئۇنىڭ قۇلىقى تۈۋىدە توختىماي نەچچە كۈن سۆزلىدى . ئۇنىڭ رازىلىقىنى ئالمايلا توي تەييارلىقىغا كىرىشتى . ئۇ ھەممە ئىشلارغا پەرۋاسىز قاراپ تۇردى . توي كۈنى تۈزغا چىلانغان ناننى چىرايىنى پۈرۈشتۈرمەيلا يەۋەتتى . قىز كۆچۈرۈپ مېڭىش ئالدىدىكى نازلىق يىغىسىنمۇ يىغلىمىدى .

ئۇنىڭ ئېرى ئوتتۇرا بوي ، يۇمىلاققىنا كەلگەن ئادەم ئىدى . ئۇ ئوتقاشتەك بېزەلگەن ھۇجرا ئۆيىدە ئېرىنىڭ جايىنامازدا يۈكۈنۈپ نامىز ئوقۇپ ئولتۇرغان ھالىتىگە قاراپ تۇردى . ئەر كۆزلىرىنى يۇمۇپ پۈتۈن ئىخلاسى بىلەن دۇئاغا قول كۆتۈرگەنىدە ، ئۇنىڭ يۈرىكىدىكى قانداقتۇر بىر تۇيغۇ شۇرۇرىدە ئېرىپ كېتىۋاتقاندەك تۇيۇلدى . ئۇ خۇدادىن نېمىنى تىلەۋاتىدىغاندۇ ؟ ئۇنىڭ ئۆزى ئويلىغاندەك پاك ، ئىپپەتلىك قىز بولۇپ چىقىشىنى تىلەۋاتامدىغاندۇ ياكى خۇداغا ھەمدۇ سانا ئېيتىۋاتامدىغاندۇ ؟

ئۇنىڭ بىردىنلا يىغلىغۇسى كەلدى . پۈتۈن بەدىنىنىڭ تىترەپ كېتىۋاتقانلىقىنى سەزدى . ئاۋۋال ئۇنسىز ، كېيىن بوغۇلۇپ ـ بوغۇلۇپ يىغلاپ كەتتى .

ـــ نېمە بولدىڭىز ؟ نېمىشقا يىغلايسىز ؟ ـــ ئېرى يېنىغا كەلدى . ئۇنىڭ ئاۋازىدا ئاتىلارچە مېھرىبانلىق بار ئىدى ، ـــ ماڭا رازىلىقىڭىز يوقمىدى ؟

كۆز ياشلىرى ئۇنىڭ بارماقلىرى ئارىسىدىن سىرغىپ چۈشۈۋاتاتتى . ئۇ ئۇنداق ئەمەس دېگەن مەنىدە بېشىنى لىڭشىتاتتى .

ـــ ئەمىسە نېمىشقا يىغلىدىڭىز ؟ ماڭا دەڭە؟ نېمە ئىش كۆڭلىڭىزگە بۇنچە قاتتىق تەگدى ؟

ئېرى ئۇنىڭ قولىنى يۇزىدىن ئاجرىتىپ ، كۆز ياشلىرىنى

ئاستاغىنا سۈرتۈپ قويدى . ئۇ لاپپىدە كۆزىنى ئېچىپ ، ئېرىگە قاردى . ئېرى ئۇنىڭغا تونۇشتەكلا قىلاتتى . ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئاجايىپ يېقىملىق ، ئوتلۇق نۇر تۆكۈلەتتى . ئۇ ئېرىدىن كۆزىنى قاچۇرۇپ ئاستاغىنا پىچىرلىدى :

ـــ مەن ... مەن قىز ئەمەس .

ئۇنىڭ ئاۋازىمۇ ، لەۋلىرىمۇ تىترەپ كەتتى . ئەمما ئېغىر يۈكتىن قۇتۇلغاندەك ئۆزىدە بىر خىل خاتىرجەملىك سەزدى .

ـــ ئۇلار سىزنى ئەخلاقلىق قىز دەپ تونۇشتۇرغانىدى ، ـــ ئەرنىڭ ئاۋازىدا ئاچچىقتىن كۆرە قاتتىق ھەيرانلىق بار ئىدى ، ـــ سىزنى كۆرگەندە كۆزۈمگە پەرىشتىدەك پاك كۆرۈنگەنىدىڭىز ، قانداقسىغا ...

چىراغ تۈيۇقسىز ئۆچۈپ قالدى . ئاي نۇرى دېرىزىدىن سوزۇلۇپقىنا كىرىپ ، ئۇدۇل ئۇنىڭ يۈزىدە ، لەۋلىرىدە توختىدى . ئېرى ئۇنىڭ ئالدىدىلا تۇراتتى . ئېرىنىڭ ئاچچىق تىنىقى ئۇنىڭغا ئۇرۇلۇۋاتاتتى .

ـــ سىز مېنى ئالدىمىدىڭىز . ماڭا شۇنىڭ ئۆزى كۇپايە ، ـــ ئەر بىردىنلا ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ ، ئۇنىڭ ياش يۈقى مەڭزىنى مېھىر بىلەن سىلاپ قويدى ، ـــ مەن يۇرتۇمغا قايتىپ ، چوقۇم دىيانەتلىك ، ياخشى ئايالغا ئۆيلىنىمەن دەپ نىيەت قىلغانىدىم . نىيىتىمگە يارىشا سىز بىلەن باش قوشۇش نېسىپ بوپتۇ . سىز مېنى ئالداشنى راۋا كۆرمىدىڭىز . مېنىڭمۇ سىزنى ئالدىغۇم يوق . سىزگە ئېيتسام ، يۇرتتىن چىقىپ كەتكىنىمگە 15 يىلدىن ئېشىپتۇ . دادام بىلەن ھەرەمگە ھەج قىلىشقا بېرىپ شۇ يەردە قېپقالغانىدىم . ئۇزۇن ئۆتمەي ئۆيلۈك ـ ئوچاقلىق بولدۇم . ئايالىم بىلەن 10 يىلغا يېقىن چىرايلىق ئۆتتۇق . ئەمما پەرزەنتلىك بولمىدۇق ، ـــ ئەر بىر ھازاغىچە جىمىپ كەتتى . ئاي نۇرى ئەمدى

لىكتە ئۇنىڭ چىرايىدىن ئەرنىڭ كۆزلىرىگە كۆچكەنىدى . — ئۇنىڭ بەكلا باللىق بولغۇسى بارلىقىنى بىلىپ تۇراتتىم . دوخ-تۇرغا تەكشۈرتۈپ سەۋەبىنىڭ ئۆزۈمدە ئىكەنلىكىنى بىلدىم . ئەمما بۇنى ئايالىمدىن يوشۇردۇم . كۆڭلۈمدە كېينىچە بىرمەر بالا بې-قىۋالارمىز دەپ ئويلاپتىمەن . كېيىن ... كېيىن ئۇ ئويلىمىغان يەردىن ھامىلدار بولۇپ قالدى . ئۇ ئۆزىنىڭ ئىككىقاتلىقىنى ماڭا ئېيتقاندا ، مېڭەمدە چاقماق چېقىلغاندەك بولدى . نەچچە كۈنگىچە خۇدۇمنى يوقىتىپ قويغاندەك يۈردۈم . ئەسلىدە ئايالىم شۇپۇرۇم بىلەن ... كۆزۈمگە ھېچ نەرسە كۆرۈنمىدى . ئۇ يۈرتىنىڭ ھەممە نېمىسىدىن رايىم يېنىپ كەتتى . ئايالىمنىڭ خېتىنى بىرنۆبەتپ يۈرتۇمغا قايتىپ كەلدىم ، ئەر كىشى ئۇچۇن ھامان ئايال ھەمراھ زۆرۈر ئىكەن . بۇگۈن بىزنىڭ نىكاھىمىز قوشۇلدى . سىزدىن ھېچنېمىنى يوشۇرمىدىم . ئەگەر ئەمدى ماڭا رايىڭىز بولمىسا ، ھەممىنى تەقدىردىن كۆرىمەن .

ئەرنىڭ ئاۋازىدا خاتىرجەملىك ، سەممىيلىك بار ئىدى . ئۇ ئاي نۇرىغا كۆمۈلگىنىچە ئۇنىڭغا قاراپ ئولتۇراتتى .

ئۆي ئىچىدە يېقىملىق ، سىرلىق بىر ھىد ئەگىپ يۈرەتتى . بۇ ھىد ئۇنىڭ ھېس ـ تۇيغۇلىرىنى تاتلىق غىدىقلىغاندەك بولـ دى . ئەرنىڭ تىنىقى ئۇنىڭغا تونۇشتەكلا ئىدى . ئۇ ھەممىنى ئۇ-نۇتقان ھالدا ئېرىنىڭ كۆكرىكىگە بېشىنى ئاستاغىنا قويدى .

* * *

— مېنىڭ ... مېنىڭ بالام بار ئىدى ...

ئۇ بىر كۈنى ئېرىگە تۇيۇقسىز شۇنداق دېدى .

ـــ بالىڭىز ؟ قانداقسىغا ؟ ـــ ئېرى كۆزىنى يوغان ئېچىپ ، ئۇنىڭغا ھەيرانلىق بىلەن قارىدى ، ـــ سىز بۇرۇن توي قىلمىغان تۇرسىڭىز ، ئەجەبا ...

ئۇ ھۆپپىدە قىزىرىپ ، بېشىنى لىڭشىتتى .

ـــ بالىڭىز ھازىر قەيەردە ؟

ـــ ئۇقمايمەن ، ـــ ئۇنىڭ كۆزىگە غىللىدە ياش كەلدى ، ـــ ئانام دەسلەپتە ئۇنى ئۆلۈپ كەتتى ، دېدى . كېيىن خەققە بېرىۋەتكەنلىكىنى ئۇقتۇم . ھازىر نەدىلىكىنى بىلمەيمەن .

ئېرى خېلى ئۇزۇنغىچە جىمىپ كەتتى . كېيىن ئۇنىڭغا مۇناقىلا تەسەللى بېرىپ قويدى :

ـــ بولدى قىلىڭ ، بالىلىق بولغۇ‌ڭىز كېلىپ شۇنداق خىيالارنى قىلىۋاتقانسىز ھەرقاچان . خالىسىڭىز بالا بېقىۋالايلى . بولدى ، ئارتۇقچە خىياللارنى قىلماي ئەمدى ئۇخلاپ ئارام ئېلىڭ !

ئۇنىڭ كۆزىدىن ئۇيقۇ قاچقانىدى . بالىسىنى قاتتىق سېغىنغانلىقتىنمۇ كۆكسى سەل ـ پەل چىڭقالغاندەك ، تومۇرلىرىدىكى قانلار سۈتكە ئايلىنىۋاتقاندەك تۇيۇلدى .

ـــ ئانا مەم ... مە !

ئۇنىڭ كۆزلىرى ئەمدىلا ئۇيقۇغا ئىلىنىۋىدى ، بالىنىڭ ئاۋازىدىن چۆچۈپ ئويغىنىپ كېتىپ ، قۇچىقىدا پىلتىڭلىغىنىچە گۇڭراۋاتقان بالىغا قاراپ ھەيران قالدى . خۇشاللىقتىن ، ھاياجاندىن يۈرىكى تېپىچەكلەپ كەتتى . بالا بۇدرۇق قوللىرى بىلەن ئۇنىڭ كۆكسىگە ئېسىلدى ۋە ئاستا ـ ئاستا شورتۇلدىتىپ ئېمىشكە باشلىدى . شۇ تاپتا ئۇنىڭ يۈرىكىدە ، پۈتۈن ۋۇجۇدىدا ئاجايىپ ئۇلۇغ بىر ھېسسىيات شىددەت بىلەن مەۋج ئۇردى .

ـــ بالام ، مېنىڭ ئوغلۇم ! ـــ ئۇ بالىسىنىڭ پېشانىسىگە مېھىر بىلەن سۆيۈپ قويدى . بالا ئاجايىپ چىرايلىق ئىدى .

كۆزى ئوتتەك ياناتتى . پىشانىسىدىن نۇر تۆكۈلەتتى .
ـــ قارىسىلا ، ئوغلۇم ، مېنىڭ بالام ، ـــ ئۇ ئېرىنى ئويـ
غاتتى ، ـــ بالام مېنى كۆرگىلى كەپتۇ . ئۇنى بىرسى ئەكېلىپ
قويۇپتۇ .
ئېرى ئۇيقۇچان كۆزلىرىنى تەستە ئېچىپ ، ئېرەنسىزلىك
بىلەن غۇدۇرىدى :
ـــ نېمە قىلغىنىڭىز بۇ ، ئادەمنى ئۇخلىغىلى قويماي ...
ئېرى ئۆرۈلۈپلا ئۇيقۇغا كەتتى . ئېرىنىڭ بۇ قىلىقىدىن
رەنجىشمۇ ئېسىگە كەلمەيتتى . ئۇنىڭ يۇرىكى ئالەمچە خۇشاللىقتىن
مەست ئىدى . بالىسىغا قاراپ ـ قاراپ تويمايتتى . بۇدرۇققىنا قول
لىرىنى سىلاپ سۆيەتتى .
ئۇ كېچىنى بالىسىغا قاراپ ئولتۇرۇپ ئۇخلىماي ئۆتكۈزـ
دى . سەھەردە ئېرىنىڭ تەرىتىگە سۇ ئىسسىتىش ئۈچۈن ئوچاققا
ئوت يېقىۋېتىپمۇ بالىسىدىن كۆز ئۈزمىدى . ئېرىنىڭ بالىنى كۆرـ
گەندىن كېيىنكى ھالىتىنى ئۆزىچە تەسەۋۋۇر قىلىپ باقتى ، ئېرى
بۇ بالىنى كۆرسە نېمە دەركىن ؟ مېنىڭ بالام دېسە ئىشىنەرمـ
كىن ؟ ئۇنى ئۆز بالىسى ئورنىدا ياخشى كۆرەلەرمىكىن ؟ بەلكىم
دەسلەپتە بالام دېيىشكە ئانچە كۆنەلمەس . ئەمما ۋاقىت ئۆتكەنـ
سېرى بالىغا چوقۇم مېھرى چۈشىدۇ . كۆتۈرۈپ ، ئەركىلىتىپ ،
ئۆز بالىسىدەك باقىدۇ .
ئېرىنىڭ ئورنىدىن تۇرۇپلا ، بالىغا قارىپمۇ قويماي ھاپىلا ـ
شاپىلا تەرەت ئېلىپ مەسچىتكە مېڭىشى ئۇنىڭ سەل كۆڭلىگە
كەلدى . نېمە قىلغىنى بۇ ؟ بالىغا ئەجەب قارىپمۇ قويمىدا ؟
ئېرى مەسچىتتىن كىرىپلا ، سۈپىدىكى كۆرپىگە ـــ بالـ
نىڭ يېنىغىلا ئولتۇرۇپ ، تەييارلاپ بەرگەن چايىنى غۇرتۇلدىتىپ
ئىچىشكە باشلىدى . ئېرىنىڭ قىلىقى ئەمدى ئۇنىڭ كۆڭلىگە

راستتىنلا تەگدى . ئۆزىنىڭ بالسى بولمىغىنى ئۇچۇنلا قەستەن كۆرمەسكە سېلىۋاتىدۇ . بالىنى پاتۇرماي باقسۇنچۇ قېنى ، ئۇ ئېرىگە كۆرسىتىش ئۈچۈن بالىنى قولىغا ئالدى . بالا تاتلىق ئۇخلاۋاتاتتى . ئېرى يەنە پەرۋاسىزلىق بىلەن چاي ئىچەتتى .

ـــ ئەسلىدە سىلىنىڭ بالا بىلەن خۇشلىرى يوق ئىكەن – دە ! ـــ ئۇ ئاچچىقىدا يىغلۇۋېتىشكە تاس قالدى .

ـــ كىم دەيدۇ بالا بىلەن خۇشى يوق دەپ ، ـــ ئېرى بۇ قېتىم ئۇنىڭغا سوغۇق تەگدى ، ـــ بالا بېقىۋالايلى دېدىمغۇ .

ئۇ ئېرىنىڭ قولىدىكى بالىغا دىققەت قىلمىغانلىقىغا ھەيران قالدى . ئۇنىڭ پەرۋاسىزلىقىدىن ئۇمىدسىزلەنگەن ھالدا بالىنى ئاستاغىنا سۈيغا قويۇپ ، پېشانىسىگە سۆيدى .

ـــ نېمە قىلىۋاتىسىز ؟ بىكاردىن – بىكار سۈيغا ئۇسۇپ ...

ئۇ چەكچەيگىنىچە ئېرىگە بىر ھازا قاراپ تۇرۇپ كەتتى .

ـــ سىلى ئەجەبا بۇ بالىنى ... بۇ بالا مېنىڭ ...

ـــ بالا جىنى چاپلىشۇاپتۇ سىزگە ، ـــ ئېرى بىردىنلا ئۇنىڭغا ئاچچىقلاپ كەتتى ، ـــ بالا بېقىۋالايلى دېيىشتۇققۇ ، دېيىشكەن بىلەن بۇگۈنلا تەييار بولۇپ تۇرىدىغان بالا يوق ، ھەممە ئىشنىڭ ئۆز ۋاقتى ـــ سائىتى بولىدۇ ، ـــ ئېرى ئالدىراپ ئايىغىنى كېيدى ، ـــ مەن دۇكانغا كېتتىم . مېنى چۈشلۈك تاماققا ساقلىماڭ .

ئېرى چىقىپ كەتتى . ئۇ لاسسىدە بوشىشىپ ، بالىسىغا قاراپ ئولتۇرۇپ كەتتى . نېمە ئىش بۇ ؟ نېمىشقا ئېرى بالىغا قارايمۇ قويمايدۇ ؟ گويا بالىنى كۆرمىگەندەكلا ...

بالا ئويغانغاندى ، ئۇ ئانىسىغا قاراپ تاتلىققىنا گۈلدىدى . ئۇ ھەممىنى ئۇنتۇپ ، بالىسىنى قۇچىقىغا ئېلىۋېلىپ ، يېنىش – يېـ

نىشلاپ سۆيۈپ كەتتى . ئۇنىڭ بىردىنلا بالىنى قوشنا ئاياللارغا كۆرسەتكۈسى كەلدى . بالىنى كۆتۈرگىنىچە مەھەللىدىكى ئاياللار ئاپتاپسىنغاچ مۇڭدىشىدىغان جايغا كەلدى .

ـــ كەلسىلە ، خۇمارگۈل ، ھېلىلا سىلىنىڭ گەپلىرىنى قىلىشىپ ئولتۇرغانىدۇق .

ـــ مېنىڭ گېپىمنى ؟ قانداقسىغا ؟

ـــ سىلىنى بالا بېقىۋالغۇسى بارئىكەن دەپ ئاڭلايمىزغۇ ؟ داۋالىنىپ ئۆزلىرى تۇغقانغا يەتمەيتتى . تۇغماس ئەمەستۇرلا ھەر-قاچان . ئەگەر راستتىنلا تۇغماس بولسىلا ، ئەرلىرىگە راسا تۇ-غۇمچان خوتۇندىن بىرنى ئېلىپ بېرىمىز جۇمۇ .

ئۇ قۇچىقىدىكى بالىغا ھېچكىمنىڭ دىققەت قىلمىغىنىغا ھەيران قالدى . بۇ مېنىڭ بالام ، دېمەكچى بولدىيۇ ھېچنېمە دې-مىدى . كۆڭلى لاسسىدە بولۇپ ئۆيگە قايتىپ كىردى . نېمە ئىش بۇ ؟ نېمىشقا ھېچكىم بۇ بالىغا دىققەت قىلمايدىغاندۇ ؟

بالا بىردىنلا يىغلاپ كەتتى . ئۇ ئارتۇقچە خىيالارنى تاشلاپلا بالىنى پەپىلىدى . كەچ كىرگۈچە بالىسى بىلەنلا بولدى . كەچتە ئېرى قايتىپ كېلىپ ، ئۇنىڭ بىكاردىن ـ بىكارغا ئۇياقتىن ـ بۇياققا مېڭىپ يۈرگىنىگە ھەيران قالدى .

ـــ نېمە ئىش قىلىۋاتىسىز بىكاردىن ئۇياق ـ بۇياققا مېڭىپ ...

ئۇ شۇ چاغدىلا بالىنى ئېرىنىڭ ھەم قوشنىلىرىنىڭ راست-تىنلا كۆرمىگىنىگە ئىشەندى . توۋا ، كۆز ئالدىمدىلا تۇرغان بالىنى كۆرمىسە ـ ھە ! ئەجەبا ، بۇ بالىدا باشقىچە بىر خىسلەت بار-مىدۇ ؟ بۇ راستتىنلا ئۇنىڭ بالىسىمدۇ ياكى ؟ ئۇ بالىسىنى بىراۋ-نىڭ ئۆزىگە قايتۇرۇپ بەرگىنىگە ئىشىنىپ يۈرگەنىدىغۇ ؟ بالا ئۇ-نىڭغا قاراپ تاتلىق ـ تاتلىق كۈلەتتى . كۆكسىنى چىڭ قاماللاپ ،

كۆزىنى ئۇنىڭ كۆزىدىن ئۇزمەي شورتۇلدىتىپ ئېمەتتى . نېمە-لەرنىدۇر دەپ گۇڭرايتتى ، ئەركىلەيتتى .

ئۇ بالىسىغا ئىچىكىپلا كەتتى ، ئەمدى نېمىشقىدۇر ئارتۇقچە خىياللارنى قىلغۇسى كەلمەيتتى . بالىسىنىڭ باشقىلارغا كۆرۈنۈش - كۆرۈنمەسلىكى ئۇنىڭ ئۈچۈن بەربىر ئىدى . قانداقلا بولمىسۇن ، ئۇنىڭ بالىسى قوينىغا قايتىپ كەلدى . بالا-سىنى سېغىنىپ ، بالىسىغا زار بولۇپ ، ۋاككىدە يېرىلىپ كېتەيلا دەپ قالغان يۇرىكى ئەمىن تاپتى . ئەمدى ئۇ بالىسىنى ھەرگىز بىراۋلارغا بەرمەيدۇ . بېشىغا ھەر قانداق ئېغىر كۈن كەلسىمۇ ، ئەمدى ھەرگىز بالىسىدىن ئايرىلمايدۇ . ھەتتا ئۇ ئادەم بالىسى ئە-مەس ، جىن بالىسىغا ئايلىنىپ كەتكەن تەقدىردىمۇ ئەمدى ھەر-گىز بالىسىدىن ئايرىلمايدۇ .

بالا تۇنجى قېتىم ئېنىق قىلىپ « ئانا ! » دەپ چاقىردى . ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا تايتاكلاپ ماڭدى . ئۇنىڭ خۇشاللىقى ئالەمچە ئىدى . ئۇ بۇ خۇشاللىقىنى كىمگىدۇر ئېيتىپ ئورتاقلاشقۇسى كې-لەتتىيۇ ، ھېچكىمنىڭ بۇنىڭغا ئىشەنمەيدىغانلىقىنى بىلەتتى . ئا-نىسىغا ئېيتىۋىدى ، ئانىسىمۇ ئىشەنمىدى ، « جىن چاپلىشىۋاپتۇ » دەپ ئوقۇتۇپ يۈردى . ئۇنىڭ بالىسىغا بولغان مېھرى كۈندىن-كۈنگە ئېشىپ ياراتتى . بالىسىدىن مىنۇت ئايرىلىشقىمۇ چىدىمايتتى .

بالا ئاستا - ئاستا چوڭ بولدى . ئۇ ئاز گەپ قىلاتتى . تو-لىمۇ ئاز كۈلەتتى . قاچان قارىسا نېمىندۇر ئويلانغاندەك خىيالچان يۈرەتتى . چوڭ بولغانسېرى ئەتىگەندە چىقىپ كەتسە كەچتە پەيدا بولىدىغان بولۇۋالدى . نەگە بارغانلىقىنى سورىسا « مەندىن ئارتۇق غەم يېمەڭ ، نەگە بارىدىغانلىقىمنى سۈرۈشتۈرۈپمۇ يۈر-مەڭ ، ئىشقىلىپ مەن يامان ئىش قىلمايمەن » دەپ خاتىرجەم

جاواب بېرىشى .

بالا تۇيۇقسىز يوقاپ كەتتى . ئۇنىڭ كۆزلىرى ئىشىككە تەلمۈرۈپ قالدى . كۆز ياشلىرى ئېقىپ قۇرۇدى . يۈرىكى ئاچچىق ـ ئاچچىق ئاغرىيدىغان بولۇۋالدى . ئاخىر ئاغرىپ يېتىپ قالدى . ئېرى ئۇنىڭ تۇيۇقسىز ئاغرىپ يېتىپ قېلىشىنىڭ سەۋەبىنى چۈشىنەلمەي ئۇنى دوختۇرخانىدا داۋالاتتى . ئەمما ئۇنىڭ يۈرەك يارىسىنى چۈشىنىشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس ئىدى .

بۇگۈن ھاۋا تۇتۇق ھەم دىمىق ئىدى . ئاسمان قارامتۇل بۇلۇتلار ئاستىدا ئېغىر تىناتتى . ئۇ سەھەر ئورنىدىن تۇرۇپ تەرەت ئېلىپ نامازغا ئولتۇردى . ئوغلى ئۇچۇن ئۇزۇندىن ـ ئۇزۇن دۇئا قىلدى . ئوغلىنى ئىزدەپ تاپالايدىغانلىقىغا ئۇيغۇدا سىرتقا چىقتى . ئۇ ئەتراپقا تەكشى قارىغىنىچە كېلەتتى . ئۇنىڭغا ئوغلى چوقۇم ئۇچراپ قالىدىغاندەك ، بۇگۈن ئوغلىنى كۆرەلەيدىغاندەك تۇيۇلاتتى . ئۇ يىراقتىن توپلىشىپ تۇرغان ئادەملەرنى كۆرۈپ قىسىتىلىپ توپنىڭ ئىچىگە كىردى . ئۇ ئالدىدىلا تۇرغان بالىغا قارىغىنىچە قېتىپ تۇرۇپ قالدى . يۈرىكى كۆكرەك قەپىسىگە شىددەت بىلەن ئۇرۇلدى . ئالدىغا بىر قەدەم چامىدىدى . « ئاھ ! جېنىم بالام ، يۈرەك پارەم ! » ئەتراپىدىكىلەر ئۇنىڭغا ھەيرانلىق بىلەن قاراشتى . بالا بېشىنى كۆتۈردى . ئالدىغا ئېتىلىپ كەلگەن ئايالغا دەسلەپتە ھەيرانلىق بىلەن تىكىلدى .

* * *

ئۇ ئۆمرىدە ھېچكىمنى ، ھەتتا كىچىك بالىلارنىمۇ تاك ئېتىپ چېكىپ باقمىغانىدى . ئۇ كۈنى قارا باسقانىدەك ئىش بولدى . ئۇلارنىڭ بېغىغا يېزا باشلىقى بىر توپ ئادەمنى ئەگەشتۈرۈپ

كەلدى . ئۇلار نەچچە كۈندىن بېرى كەنتمۇ كەنت ، مەھەللىمۇ مەھەللە يۈرۈپ « ئۈنۈمسىز باغلارنى تېرىلغۇ يەرلەرگە ئۆزگەرتىش » بىلەن ئاۋارە ئىدى . ئۇلارنىڭ قەدىمى تەگكەن بىر قانچە باغ ھەش ـ پەش دېگۈچە كېسىلىپ ، قىرقىلىپ دېگەندەك ۋەيران بولغانىدى . بۇ ئىسى ئۇلارنىڭ ئالدىنى توستى .

ـــ بۇ ئۈنۈمسىز باغ ئەمەس ، ـــ دېدى بۇ ئاي چىرايلىق قىنا ، ـــ بۇ باغنىڭ مېۋىلىرى سەر خىل ، بۇ يۇرتتا بۇنىڭ ئالدىغا ئۆتىدىغان باغ يوق . باغنى ۋەيران قىلىۋەتسەڭلار بولمايدۇ .

ـــ ھېچكىمنىڭ يۇقىرىنىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنماسلىققا ھەددى ئەمەس ، ـــ سىز بىزا باشلىقى بۇ ئايغا پوپوزا قىلدى ، ـــ سىلى ئېيتىپ باقسىلا ، مېۋە ـ چېۋىگە قورساق توي ـ يامدۇ ؟ بىز تېرىلغۇ يەرلەرنى كېڭەيتمەكچى . باغ ھۆكۈمەتنىڭ ، سىلى تولا ھەددىلىرىدىن ئاشمىسىلا ، ـــ ئۇ ئادەملىرىگە قاراپ بۇيرۇق قىلدى ، ـــ قېنى ، ئىشنى باشلاڭلار !

ھەش ـ پەش دېگۈچە بىر قانچە تۇپ كۆچەت يىقىلدى . بۇ ئاي ئاچچىقتىن تىترىگىنىچە كۆچەت ھەر دەم ئۇتقانلارنىڭ ئالدىدا تۇرۇۋالدى .

ـــ توختاش ! ھوي تويمىغۇر نەپسى باللار ! ـــ دەپ ۋارقىرىدى بۇ ئاي ، ـــ مەن سەنلەرگە قېرى جېنىمنى تىكىپ قويدۇم . باغنى راستىنلا بۇزمەن دېسەڭ ، ئاۋۋال مېنىڭ جېنىمنى ئېلىش !

ـــ يوقال كۆزۈمدىن ، ھوي جاھىل قېرى ! ـــ يېزا باشلىقى ئۇنىڭ ئالدىغا دېۋىلەپ كەلدى ، ـــ ئۇقۇپ قوي ، باغ سېنىڭ شەخسىي بېغىڭ ئەمەس . سېنىڭ ئارىلىشىشقا ھەققىڭ يوق ! ـــ شۇ ئاۋاز بىلەن تەڭ بۇ ئاينىڭ يۈزىگە قاتتىق تەستەك تەگدى . بۇ ئاي سەنتۈرۈلۈپ كەتتى . مەگزىنى سىلىغىنىچە تۇرۇپ قالدى .

كۆزىدىن سىرغىغان ئىككى تامچە ياش ئاپئاق ساقىلى ئۇستىدە قىپتىپ قالدى . بالا باغقا سۇ توتۇۋاتاتتى . يىراقتىن بوۋاي بىلەن سېمىز ئادەمنىڭ نېمىلەرنىدۇر دەپ ۋارقىرىشىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ، كەتمەننى تاشلاپلا ئۇلارنىڭ يېنىغا يۈگۈرۈپ كەلدى . بوۋاينىڭ كۆزىدىن ئاققان ياش ئۇدۇل ئۇنىڭ يۇرىكىگە تامغان-دەك ، بىردىنلا قانلىرى قىزىپ ، مۇشتۇمى تۇگۈلدى . ئۇنىڭ كۆزىدىن چاقناۋاتقان ئوچقۇننى كۆرۈپ ، سېمىز ئادەم قورقانىدەك سەل كەينىگە داجىدى ، ئەمما كېچىككەنىدى ، ئۇ كۇچلۇك بىر مۇشت زەربىسىدە كەينىگە ئۇچۇپ كەتتى . مۇشت ئۇ ئادەمنىڭ مېڭىسىگە تەگكەنىدى .

ئۇ مۇشۇ باغدا چوڭ بولغانىدى . باغنىڭ چىڭ ئوتتۇرىسىدىكى كىچىككىنە ئۆيدە بوۋىسى بىلەن بىللە تۇراتتى . « مەن سېنى مەسچىتتىن تېپىۋالغان ، ـــ دېدى بوۋاي بىر كۈنى ئۇنىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ ، ـــ سېنى كۆزۈمنىڭ ئوچۇقىدا ئاتا ـ ئانا-ڭنىڭ قولىغا قايتۇرسام بولاتتى . مېنىڭچە ، ئاناڭ چوقۇم ياخشى ئايال . ئۇ ئىلاجسىز قېلىپ ، سېنى ياخشى نىيەتلىك بىرى بې-قىۋالار دېگەن ئۈمىدتە مەسچىتكە قويۇپ قويغان . ئۇ چوقۇم سېنى سېغىنىدۇ ، ھەر ۋاقىت سېنى ئەسلەيدۇ . »

ئۇ ئەزەلدىن ئاتا ـ ئانىسىنىڭ كىملىكىنى ئويلاپمۇ باقمى-غان ، ھەتتا ئۆزىنىڭ يېتىملىكىنى ھېس قىلىپمۇ باقمىغانىدى . ئۇنىڭ يۇرىكى ھامان قانداقتۇر بىر مېھرىبانلىقنى سېزەتتى . كىمدۇر بىرى ئۇنى پەپلەپ ، ئەتراپىدا پەرۋانە بولۇۋاتقاندەكلا تۇيۇلاتتى . كېچىسى ئۇخلاۋاتقىنىدا بىرى ئۇنىڭ يوتقىنىنى تۈزەپ قويۇاتتى ، باشلىرىنى سىلاپ ، بوشقىنا سۆيۈپ قويۇاتتى . ئۇ قوللار ، لەۋلەر بوۋىسىنىڭكىدەك قوپال ، يىرىك ئەمەس ، يۇمشاق ، يېقىملىق ئىدى . ئۇ بوۋىسىغا ئەگىشىپ سىرتقا چىققىنىدا ، ئەتە-

گىنى مەكتەپكە ماڭغىنىدا بىر سىيما ئۇنى پېشانىسىگە سۆيۈپ ، ئىشىك تۆۋىدە ئۇزىتىپ قالاتتى . كەچتە ئالدىغا چىقىپ كۈ- تۈۋالاتتى . كۈنلەر شۇ تەرىقىدە ئۆتتى . ئۇنىڭ يۈرىكى بارا ـ بارا ئاشۇ سىيماغا بولغان كۈچلۈك سېغىنىش ، مۇھەببەت بىلەن تولدى ، ئۇ ئەتراپتىكى ھەممە نەرسىدىن ، ھەممە ئادەملەردىن ھېلىقى سىيمانى ئىزدەيتتى . ئۇنى تاپالايدىغانلىقىغا ، ھامان بىر كۈنى ئۇنىڭ كۆرەلەيدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى .

* * *

ئۇنىڭ قۇلىقىغا ئوغلىنىڭ ئۆزىنى چاقىرغان ئاۋازى ئاڭلانغاندەك بولدى . ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ ، بىر نەچچەيلەننىڭ ئوغلىنى ئالدىغا سېلىپ ئېلىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆردى . « ئاھ ، ئوغلۇم ! » ئۇ بار كۈچىنى يىغىپ ئالدىغا قاراپ يۈگۈردى .

قامغاقنىڭ چوشى

يېقىندىن بۇيان ، ئايىمگۈلنىڭ بويى گويا بىرى كوكۈلـ سىدىن تارتقاندەكلا ئۆسۈپ كەتتى . ئۇ تېخى باشلانغۇچنىڭ 6 ـ يىللىقىدا ئوقۇۋاتقىنىغا قارىماي ، مەھەللىدىكى بويىغا يەتكەن قىزلاردىنمۇ ئېگىزلەپ كەتكەنىدى . پاكار ، دوغلاق ئۆگەي ئانـ سىنىڭ كىيىملىرى ئەمدى ئۇنىڭغا قىسقا كېلەتتى . ۋېجىككىنە كەلگەن سىنىپ مۇدىرى خانىمغۇ بۇ قىزنىڭ نازۇك ، زىلۋا بويىغا ھەۋەسلەنگىنىگە قارىماي ، نېمىشقىدۇر ئۇنىڭغا ئۆچلۈك قىلاتتى . ئايىمگۈل سارغۇچ چاچلىرىنى قانچە يوشۇرسىمۇ كونا چىت ياغـ لىقىدىن كۆپۈپ چىقىپ تۇراتتى . زۇۋاندار ئۆگەي ئانىسى ئۇـ نىڭغا « سېرىق ئاسلان » دېگەن لەقەمنى قويۇپ قويغاندىن بېـ رى ، بۇ لەقەم ئۇنىڭغا ئەزان چىللاپ قويغان ئىسمىدەكلا سىڭىپ كەتتى . ئۇنىڭ يۈزلىرى ئاپئاق ئىدى ، قىپقىزىل ئالۇچىدەك لېـ ۋى ، قىيىپ قويغاندەك ئىنچىكە ئەگمە قېشى ، كېيىكنىڭ كۆزلـ رىدەك مۆلۈلدەپ تۇرىدىغان ئاجايىپ چىرايلىق كۆزلىرىگە كـ شىنىڭ مەستلىكى كېلەتتى . ئايىمگۈل باشلانغۇچنىڭ ئاخىرقى ئوقۇش يىلىنى تولىمۇ تەستە تۈگەتتى . ئۇ بىردىنلا ئەركىنلىككە چىققاندەك يەڭگىللەپ قالدى . قانداقلا بولمىسۇن ئۇ مۇئەللىم خانىمنىڭ پات ـ پاتلا دەيدىغان « تۆگىدەك بويىڭنى بولغۇچە ، تۈگمىدەك ئەقلىڭنى بولسىچۇ » دەپ كەمسىتىشلىرىدىن ، ئۆگەي ئانىسىنىڭ « توپاقتەك تۇرۇپ ئوقۇيمەن دەپ ماڭغىنىنى كۆرۈڭ ،

مەكتەپكە بارىمەن دەپ قويۇپ نەلەردە يۈرۈشنى كىم بىلىدۇ بۇ-
نىڭ » دېيىشلىرىدىن ھەر ھالدا قۇتۇلدى .

مەھەللىنىڭ سىرتىدا قامغاق ، يانتاق ، جىغانلار كۆپ ئىدى . مەھەللىنىڭ ئىچىدىكى بىكار بولسىلا ئاشۇ قامغاق ، يانتاقلارنى چاناپ ئۆگزىگە ، دەرۋازىسى ئالدىغا دۆۋىلىشەتتى ، تار يوللار تېخىمۇ تارلىشاتتى . قۇرۇپ يوللارغا چېچىلغان تىكەنلەر يالاڭ ئاياغ پۇتلارغا سانجىلىپ ماڭغۇزمايتتى . قامغاقلار قۇرۇغاندا ئەڭ ياخشى يېقىلغۇ بولاتتى . ئۇزۇن قارا قىشنىمۇ بۇ يەرلىكلەر قۇرۇغان قوناق شېخى ، قامغاق ، يانتاقلارنى قالاپ ئۆتكۈزەتتى .

قامغاق يىغىش ئايىمگۈلنىڭ ئۆيىدىكى ئاساسلىق ۋەزىپىسى ئىدى . ئۇ ئەتىگەندىن بېرى ، ئېتىزدا ئىشلەپ ھېرىپ كەتكىنىگە قارىماي ، ئارغامچىنى كۆتۈرۈپ مەھەللە سىرتىغا چىقتى . كۈن ئاللىبۇرۇن يېراقتىكى ئۇپۇق سىزىقىدا كۆرۈنۈپ تۇرغان تاغ ئار-قىسىغا مۆككەندى . ئايىمگۈل قامغاق ، يانتاقلار قاپلاپ كەتكەن دۆڭلۈككە چىقتى . دۆڭلۈكتىن قارىغاندا بۇ مەھەللىنىڭ قىڭغىر ـ قىيسىق لاي تاملىق ئۆيلىرى غۇۋا كۆرۈنۈپ تۇراتتى . پۈتكۈل كەنت ـــ تارغىنا يول بويلىرىغا سېلىنغان ۋېجىك ، ئاۋاق تېرەك كۆچەتلىرى ، پاخمۇاش بولۇپ كەتكەن پاكار شاپتۇل ۋە ياڭاق كۆچەتلىرىگىچە تەشنالىقتا قاغجىراپ ، چاك ـ چاك يېرىلىپ ھالسىزلىنىپ كېتىۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى . مەھەللە تەرەپتىن بىر-سىپ كەتكەن قىغ ، ئاچچىق توپا پۇرىقى كېلەتتى . مەھەللە ئاقۇاش مومايلاردەك ھارغىن ئىدى . يىراقتىن كۆرۈنۈپ تۇرغان ئېتىزلاردىكى سارغايغان بۇغدايلار ، توپا بىسىپ يېشىللىقىنى پۈ-تۈنلەي يوقاتقان دەل ـ دەرەخلەرنىڭ ئاقۇچ يوپۇرماقلىرى ... كىشىگە بۇرۇقتۇرما ، خۇنۇك تۇيغۇ بېرەتتى .

ئايىمگۈل بىر ھازاغىچە قامغاقلارنى چاناپ دۆۋىلىۋەتكەن-

دىن كېيىن ، ئارام ئېلىش ئۈچۈن بېلىنى رۇسلىدى . ئەتراپقا گۈگۈم پەردىسى يېيىلماقتا ئىدى . قىزنىڭ كۆز ئالدىدا چەكسىز كەتكەن تاشلىق ساي ياتاتتى . قامغاقلىقتىن ئۆتسىلا گىياھ ئۇنمەيدىغان بۇ تاشلىق ساي مەھەللىنى تۆت تەرەپتىن ئوراپ تۇراتتى ، قىز ھەر قېتىم قامغاق چانىغىلى چىقسىلا يىراق ئۈپۈق سىزىقىغا قاراپ كېتەتتى . ئۈپۈق سىزىقىدا ئانچە ئېگىز بولمىغان بىر قارامتۇل ئېگىزلىك چوقچىيىپ تۇراتتى . ئاسمان يېرىم چەمبەر شەكلىدە بۇ تاشلىق ساينى يېپىپ تۇراتتى . تومۇزدا بۇ يەرمۇ ئاشۇ تاشلىق سايدەك قىزىيتتى . بۇنداق چاغلاردا كەنتنى كېسىپ ئۆتىدىغان كىچىك ئۆستەڭدىن ئېقىپ كېلىدىغان قاپقارا لاي سۇ كىشىلەرگە ئابىھاياتتەك كۆرۈنەتتى . چوڭ ـ كىچىك ھەممەيلەن خۇشال بولۇپ چۈرقىرىشاتتى . قاغجىراپ كەتكەن دەل ـ دەرەخ ، زىرائەتلەر قېنىپ سۇ ئىچىشەتتى . كىچىك باللار ، ھەتتا بۇرۇتى خەت تارتقان يىگىتلەرمۇ يوتىسىغىمۇ كەلمەيدىغان سۇغا چۈشۈپ چۆمۈلەتتى . نەچچە كۈنگىچە كەنتتە قىيا ـ چىيا بېسىلمايتتى . مەھەللىنىڭ ئايىغىدا سۈپسۈزۈك ، تاتلىق سۈيى بار بىر قۇدۇق بولغىنىغا قارىماي ، كىشىلەر يىلدا ئۈچ ـ تۆت قېتىملا كېلىپ بىر قانچە كۈنلۈك « مېھمان » بولۇپلا يوقاپ كېتىدىغان بۇ لاي سۇنى غۇرتۇلدىتىپ ئىچىشەتتى .

ئايىمگۈل ئۈپۈق سىزىقىدىن كۆز ئۈزمەي ئۈزۈنغىچە قاراپ تۇردى . ئۇنىڭ ئاشۇ ئۈپۈق سىزىقىنىڭ ئۇ چېتىدە نېمىلەر بارـلىقىنى ، دەرسلىك كىتابلىرىدا ئوقۇغان ، كەنت ئىشخانىسىدىكى تېلېۋىزوردا غىل ـ پال كۆرۈپ قالغان ئاشۇ كىشىلەرنىڭ زادى قەيەردە ، قانداق ياشايدىغانلىقىنى بىلگۈسى كېلەتتى . ئايىمگۈل قاراڭغۇلۇقتىن قورقاتتى . ئۇ ئوپۇل ـ توپۇل يىغقان قامغاقلىرىنى ئارغامچا بىلەن تېڭىپ مۇرىسىگە ئارتتى . قامغاق ئېغىر ئەمەس

ئىدى . يۇمران تىكەنلەر قىزنىڭ بەدىنىگە بوش سانجىلاتتى . ئۇ مۇرىسىنى ئالدىغا ئېگىپ ، يېنىك شىپىلدىغىنىچە مېڭىپ كەتتى . كەنت قورۇسى ئالدىدا بىر توپ ياش باللارنىڭ تۇرغىنىنى ئا- يىمگۈل يىراقتىن كۆردى . بىردىنلا ھودۇقۇپ ، پۇتلىرى كالامپاي- لىشىپ ، يول بويىغا دۆۋىلەكلىك قىغقا پۇتلىشىپ يىقىلىپ چۈشكىلى تاسلا قالدى . ئۇ بۇ باللارنىڭ چاقچاقلىرىدىن قورقاتتى .

ـــ ھەي ! ئايىمخان ! ئەرگە تەگكۈدەك بوپسەن . ماڭا تېگەمسەن ؟

ـــ ماڭەۋاي ئەمەت تاز ، سەن مۇشۇ تۇرقۇڭدا بىر يىل ئىشلەپمۇ ئايىمخاننىڭ بويىغا رەخت توشتىپ بولالمايسەن . مەنلا ئالاي ، قانداق ئايىمخان ، بازارغا ئاپىرىپ ئۈچ مېتىر دۇخاۋا ئېلىپ بېرەيمۇ ؟

ـــ بۇ سەت سېرىق ئاسلاننىڭ ھالىنى دېمەيسىلەر . ئاۋۇ كونا قامغاقلىقتا بىرنى سۆيۈپ قوي دېسەم ، ئۇنىماي قېچىپ كەتتى .

ئايىمگۈل ئاچچىقتىن تىترەپ كەتتى . ئۇ پۇتۇن ئاچچىقىنى كۆزىگە يىغىپ ، بېشىنى ئىتتىك كۆتۈرۈپ ئۇلارغا قارىدى . كىرلەشكەن دوپپا ، توپا باسقان قارامتۇل چىرايلار ئارىسىدا گەۋدىنى يېپىپ تۇرغان قاپقارا چاچ ، ئالچىپار گۈللۈك كۆڭلەك كۆزىگە لاپىيدە چېلىقتى . ئۇنىڭ ئاچچىقى بىردىنلا غايىب بولىدى . ئىتتىكلا بېشىنى تۆۋەن سېلىپ ، تېز مېڭىپ كەتتى .

ئۇ شۇ كېچىسى ئاشۇ قارا چاچنى چۈشىدى . ئەمما ، ئىگىسىنىڭ زادى كىملىكىنى ئەسلىيەلمىدى . ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا غۇۋا بىر چىراي بار ئىدى . شۇ چاغدا بۇ چىراي ئۇنىڭغا كۆز ئۇزمەي قاراپ تۇرغانىدى . كۆزلىرى ئەجەب قارا ، بۇرۇتى ئەجەب

بىر يارىشىملىق ، باشقا بىر دۇنيادىن كەلگەن قاملاشقان بىر مېھمان .

ئايىمگۈل ھېيىلىقى كەپسىز بالىنىڭ « بازارغا ئاپىرىپ دۇخاۋا ئېلىپ بېرەيمۇ ؟ » دېگەن سۆزىنى ئىختىيارسىز ئويلاپ قالدى ، ئايىمگۈل بىلدىنغان بازار بۇ يەردىن يېرىم كۈنلۈك يىراقلىقتىكى ، ئۇپۇق سىزىقى بويىدىكى خېلى چىرايلىق بىر يەر ئىدى . ئۇ يەردە نۇرغۇن نەرسىلەر بار ئىدى . ئۇ يەردىكى كىشىلەر بۇ يەردىن بەختلىك ياشايتتى . ئۇ بازارغا بېرىپ كەلگەنلەرگە بەزىدە ھەۋىسى كېلەتتى . ئۇلارنىڭ « بازار » توغرىسىدىكى پاراڭلىرىغا قۇلاق سالغۇسى كېلەتتى ، چۈنكى ئۇنىڭغا تېخى بۇنداق ئامەت نېسىپ بولمىغان ، ئۇ چوڭ بولۇپ ھازىرغىچە بازارغا بېرىپمۇ باقمىغانىدى . ئۇنىڭ توي قىلغان ياش چوكانلارنىڭ ئېشەك ھارۋىسىدا ئېرىنىڭ يېنىدا جىلمىيىپ ئولتۇرۇپ بازارغا ماڭغانلىرىغا ھەۋىسى كېلەتتى . ئۇلار كىيىۋالغان ئاۋۇ ژالبلداپ تۇرغان گۈللۈك دۇخاۋىنى ئاشۇ بازاردىن سېتىۋالغانلىقىنى بىلەتتى .

ئايىمگۈلنىڭ قوشنىسى مەرھۇمنىسانىڭ تويى بولدى . بۇ تەلەيلىك قارا قۇمچاق قىز ھەممىسىنىڭ ھەۋىسىنى كەلتۈرۈپ ، مەھەللىنى تىترەتكىنچە يېتىپ كەلگەن قول تراكتورغا چىقىپ بازارغا يۆتكەپ كېتىلدى . ئايىمگۈل تۆت ئادەم تۆت تەرەپتىن كۆتۈرۈۋالغان چىرايلىق كىگىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا رومال بىلەن يۇزىنى چىڭ يۆگەپ ئولتۇرغان مەرھۇمنىسانىڭ « ھۇ » تارتىپ يىغلىغىنىنى كۆرۈپ ھەيران قالدى ۋە خۇشلۇقتىن يىغلاۋاتامدىغاندۇ يا ، دەپ ئويلاپ قالدى . مەھەللە ئىچىنى توپا ـ چاڭغا كۆمۈپ كېتىۋاتقان كىچىك تراكتورغا ئۇزاق ـ ئۇزاق قاراپ تۇرۇپ كەتتى .

ـــ بۇ قىز بالىنىڭ ئەجەب تەلىيى كەپتا ؟ ـــ ئايىمگۈلنىڭ

ئۆگـەي ئانـسى ئىشكنى ياپقاچ غوتۇلدىدى . بۇ مەھەللىگە بازاردىن قىز كەلمەيتتى . بازارغا ياتلىق بولۇپ بارالايدىغان تەـ لەيلىك قىزلارمۇ ئانچە كۆپ ئەمەس ئىدى . ئايىمگۈل ئاشۇنداق تەلەيلىك قىزلارغا بەك ھەۋەس قىلاتتى . بازار توغرىسىدا پات ـ پات شېرىن ، تاتلىق خىيال سۈرەتتى .

ـــ ئايىمگۈل ، تىنچ ـ ئوبدان تۇردىڭىزمۇ ؟

خـىيال سۈرگىنىچە قامغاق چاناۋاتقان ئايىمگۈلنىڭ بۇ نـاتونـۇش ئاۋازدىن چۆچۈپ كېتىپ ، قولىدىن كەتمەن چۈشۈپ كـەتتى . ئۇنىڭ كۆزىگە يەنە تۇنجى بولۇپ ، يەلكىسىگە تېگەي دەپ قالغان قاپقارا چاچلار كۆرۈندى .

ـــ سـەن ... سەن كىم بولسەن ؟ ـــ ئايىمگۈل كەنتنىڭ سىرتىدىكى ئانچە ئادەم كەلمەيدىغان بۇ قامغاقلىقتا جىنغا ئۇچراپ قالغاندەك قورقۇپ كەتتى .

ـــ مېنى تونۇمىدىڭىزما ؟ مەن مۇھەممەت .

ـــ مۇھەممەت ؟ قايسى مۇھەممەت ؟

ـــ ھاۋاز دۇيجاڭنىڭ ئوغلى .

ـــ ۋۇي ، سەن كۇلىغا قېچىپ كەتمىگەنمىدىڭ ؟

ـــ كۇلىغا ئەمەس ، ئۇرۇمچىگە .

ئايىمگۈلنىڭ يۈرىكى بىر ئاز ئورنىغا چۈشتى . ئۇ كۆز ئالدىدىكى بۇ يىگىتنىڭ ئىلگىرى شاپاق دوپپا كىيىپ يۈرىدىغان تـوپا چىراي ، كەپسىز مۇھەممەت ئىكەنلىكىگە ئىشەنگۈسى كەلـ مىگەندەك بىر ھازا قاراپ كەتتى . ئۇ قىزلاردەك ھاۋارەڭ كۆڭلەك كىيىۋالغان ، ياقىسى ـ يەڭلىرىگىچە پاكىز ئىدى . قىز ھېلىقى كۇنى غۇۋا كۆرگەن ئوتتەك يېنىپ تۇرىدىغان قاپقارا كۆزلەر ، يـارىشىملىق بۇرۇت ئۇنىڭغا ئەمدى ئېنىقلا كۆرۈنۈپ تۇراتتى . ئـا ـ يىمگۈل بىردىنلا ئۆز تۇرقىدىن نومۇس قىلىپ قالدى . يەڭلىرى

يىرتىلىپ كەتكەن رەڭسىز چىت كۆڭلىكى ، پۇتىغا تىكەن كىـ
رىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ كىيىۋالغان دادىسىنىڭ كېلەڭسىز لاتا
ئايىغى ...

نېرىدا قۇدۇق جازىسى چوقچىيىپ تۇراتتى . بۇ قۇدۇقنى
كىشىلەر « ئەۋلىيا قۇدۇقى » دەپ ئاتىشاتتى . كىشىلەرنىڭ ئېـ
تىشچە ، بۇ كەنتنىڭ ئايىغىدىكى نەچچە كۈنلۈك يىراقلىقتىكى بىر
جـايدا چوڭ بىر « ئەۋلىيا مازىرى » بار ئىمىش . ئادەملەر بۇ ئۇـ
لۇغ مازارنى تاۋاپ قىلىش ئۈچۈن يىراق ـ يىراقلاردىن ئېشەكـ
لىنىڭ ، پىيادىلىك كېلىدىكەن . چۆل ـ باياۋاندا سۇ بولمىغاچقا ،
نۇرغۇن ئادەملەرنىڭ ئۆلۈكى مۇشۇ چۆللۈكتە قاپتىكەن . ئىخلاسـ
مەن بەندىلىرىگە رەھمى كەلگەن قۇدرەتلىك خۇدا تاۋاپچىلار
ئۈچۈن قۇدۇق ئاپىـرىـدە قىپتۇ . چۆللۈكتىكى تۇنجى قۇدۇق
بولـغان بۇ « ئەۋلىيا قۇدۇقى » بويىدا تاۋاپ قىلىشقا كەلگەنلەر
قـايتماي ئولتۇراقلىشىپ ، مۇشۇ مەھەللىنى بەرپا قىلغانىكەن . ئا ـ
يىمگۈل ئەۋلىيا مازىرىنى تـاۋاپ قـىـلـىـشقا كېلىپ بۇ يەردە
ئولتۇراقلىشىپ ، قالغان ئاتا ـ بوۋىلىرىنىڭ زادى قەيەردىن كەلـ
گەنلىكىنى ، ئۇ يەرلەرنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى بىلگۈسى كېلەتـ
تى . ئەمما ، بۇنى ھېچكىم بىلمەيتتى . ئايىمگۈل ھەر قېتىم سۇغا
چـىققىنىدا قۇدۇق بېشىدا تۇرۇپ بوينىنى سوزۇپ ، يىراق ـ
يىراقلارغا قاراپ كېتەتتى . ھېلىقى « ئەۋلىيا مازىرى » قەيەردىدۇ ،
ئۇنىڭ ئەتراپىدىمۇ ئادەملەر بارمىدۇ ، دەپ ئويلاپ كېتەتتى . تەـ
ۋەككۇل قىلىپ ئاشۇ « ئەۋلىيا مازىرى » نى ئۆز كۆزى بىلەن
كۆرۈپ كەلگۈسى كېلەتتى .

يـىراقتىن قۇدۇققا سۇغا چىققان ئاياللار كۆرۈندى . ئا ـ
يىمگۈل بىردىنلا ھودۇقۇپ قالدى . ھاپىلا ـ شاپىلا يىغقان قام ـ
غاقلىرىنى ئارغامچىغا تېڭىپ مۈرىسىگە ئارتتى .

ـــ ئەكېلىكۇ ، مەن كۆتۈرۈۋالاي !

ئايسمگۈل بىر نەرسە دەپ بولغۇچە ، كۇچلۇك قوللار قىز-نىڭ قولىدىكى ئارغامچىنى يۇلۇپ ئېلىپ لىككىدە مۇرىسىگە ئې-لىۋالدى . قىز ـ ئورغاق ، كەتمەننى تۇتقىنىچە جايىدا تۇرۇپ قالدى . ئۇنىڭ بىلەن سوگدىشىپ بىرگە مېڭىشتىن ئىزا تارتىپ كەينىدە قالدى . يىگىت تېز ـ تېز ماڭغىنىچە بىردەمدە كۆزدىن غايىب بولدى . ئايسمگۈل يۈرىكىدە تاتلىققىنا بىر سېزىمنىڭ تې-پىچەكلەۋاتقانلىقىنى سەزدى . يىگىتنىڭ بايىاتىن ئۇنى « ئايسم-گۈل » دەپ چاقىرغىنىنى ئەسلىدى . بۇ ئاۋاز ئۇنىڭ قۇلىقىغا شۇ قەدەر يېقىملىق ئاڭلىنىپ كەتتى . ئۇنى بۇ چاغقىچە ھېچكىم بۇنداق چاقىرىپ باقمىغانىدى ...

كەنت قورۇسى ئالدىدا يەنە بىر توپ ياشلار تۇراتتى . ئايسمگۈل يىراقتىن ئاشۇ بالىلار ئارىسىدىكى مۇھەممەتنى كۆردى . مۇھەممەت ھېچ ھېيىقماستىن ئايسمگۈلنىڭ ئالدىغا كەلدى .

ـــ قامغاقلارنى ھويلىڭىزغا ئەكىرىپ قويدۇم .

ئايسمگۈلنىڭ يۈزلىرى لاۋۇلداپ يانىدى . ئېغىزىدىن « رەھمەت » دېگەن سۆز ئارانلا چىقتى . ئۇنىڭ ئەتراپىنى بىر-دەمدە قوپال كۈلكە ، ئىسقىرتقان ئاۋازلار قاپلاپ كەتتى .

ـــ ھەي ، مۇھەممەت ، سېنىڭ ئۆتۈپ تېشىپ ئاشۇ سېرىق ئاسلانغا كۆزۈڭ چۈشۈپتۇ ـ دە ؟ مەندەك ئادەمگە بىكارغا بەرسىمۇ ئالمايمەن ئۇنداق تاتىراڭغۇ ئاۋاقنى ...

ئايسمگۈلنىڭ بۇنداق قوپال سۆزلەرنى ئاڭلاشقا تاقىتى يوق ئىدى . ئۇ يۈزىنى تۇتۇپ يىغلىغىنىچە تېز ـ تېز مېڭىپ كەتتى .

ـــ ئايسمگۈل ، توختاڭە !

ئايسمگۈل كەينىدىن يۈگۈرۈپ كەلگەن يىگىتنى كۆرۈپ چىپىدە توختىدى .

ـــ يىغلىدىڭىزما ؟ مەڭ ! ـــ ئايىمگۈل يىگىت ئۇزاتقان قولياغلىقنى تارتىنىپقىنا ئالدى .

ـــ ئەتىمۇ چىقامسىز ؟

ـــ نەگە ؟

ـــ قامغاق يىغقىلىچۇ ؟

ئايىمگۈلنىڭ يۈرىكى بىردىنلا دۈكۈلدەپ سوقۇپ كەتتى . نېمە دېيىشنى بىلەلمىدى .

ـــ ياق ، چىقمايمەن .

ـــ ئەتە چىقىڭ . مەن سىزگە قامغاق يىغىشىپ بېرىمەن .

ـــ ياق .

ـــ مەن سىزنى ساقلاپ تۇرىمەن !

ئايىمگۈل يۈگۈرگىنىچە ئۆيگە كىرىپ كەتتى .

ئاسمان قىپقىزىل شەپەق بىلەن نۇرلانغاندى . بۇ نۇر تەسىرىدە چەكسىز كەتكەن تاشلىق سايمۇ سۇس قىزارغىنىچە سوزۇلۇپ ياتاتتى . بۇ مەنزىرە قىزغا ئاجايىپ چىرايلىق كۆرۈنۈپ كەتتى . يۈرىكىدە تاتلىق ھېسلار ھېلىدىن ـ ھېلىغا ئويناقشىيتى . ئايىمگۈل خېلى كۆپ قامغاق يىغىپ بولدى . ئۇنىڭ ھەمراھلىرى قامغاقلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ ئۆيلىرىگە مېڭىشتى .

ـــ ئۇھ ! باياتىن بېرى ھەمراھلىرىڭىزنىڭ كېتىشىنى كۈتۈپ كۆزۈم تۆت بولدى ، ـــ يىگىت ھاسىرىغىنىچە يېتىپ كەلدى .

ـــ مەنمۇ ھازىر كېتەي دەپ تۇرغان ، ـــ ئايىمگۈل ھەرقانچە قىلىپمۇ يىغىشتۇرالمغان « كۆرۈمسىز » چېچىدىن نومۇس قىلغىنىدىن قىزىرىپ ، ئىتتىك ئارغامچىغا قول ئۇزاتتى .

ـــ بىردەم تۇرسىڭىزچۇ .

قامغاق ، يانتاقلار تاشلىق ساي تەرەپتىن كېلىۋاتقان

كۆچلۈك شامالدا لەرزان تەۋرىنەتتى . قىزنىڭ قولىغا يانتاقنىڭ قۇرۇغان تىكىنى سانجىلىپ كەتتى . قىز ئالدىراپ قولىنى سىلكىدى .

ـــ تىكەن كىرىپ كەتتىمۇ ؟

ـــ ھەئە .

ـــ ئەكېلىڭە ، قاراپ باقاي !

قىز قولىنى قاچۇرۇپ بولغۇچە ، نازۇك بارماقلىرىنى كۆچلۈك قوللار ئارىسىدا كۆردى . يىگىت قىزنىڭ قولىغا تازا تەكىلىپ قاراپ تىكەننى كۆرگەندىن كېيىن ، قىزنىڭ تىترەپ تۇرغان بارمىقىنى ئاغزىغا ئاپاردى . تىكەن سانجىلغان يەرگە چىشىنى بوشلا پاتۇردى . قىزنىڭ ۋۇجۇدى لاۋۇلداپ يانىدى . يەڭگىتنىڭ بارماقلارغا سەلگىنە تېگىپ كەتكەن يۇمران بۇرۇتى ئۇنىڭ يۇرىكىنى تومۇر ـ تومۇرلىرىغىچە غىدىقلىدى . ئۇ بارمىقىنى ئىنتىكلا تارتىپ كەينىگە داجىدى . قىزنىڭ ئۇچسىدىكى قىزىل كۆڭلەك يانتاق ، قامغاقلار ئارىسىدا ئېنىق قىزىل كۆرۈنەتتى . كۆڭلەك ئۇنىڭغا قىسقا كەلگەنىدى . كۆك خادانى شىمىنىڭ تىزىدىكى ياماق مانا مەن دەپ كۆرۈنۈپ تۇراتتى .

ـــ يەقىلىپ چۈشمەڭ يەنە !

ئايىمگۈل يىگىتنىڭ تىكىلىپ تۇرغان كۆزىدىن قورقۇپ كەتتى . چەبدەسلىك بىلەن دۆۋىلەكلىك قامغاقنىڭ دالدىسىغا ئۆتتى .

ـــ تېز كەتكىن ، خەقلەر كۆرۈپ قالىدۇ ، ـــ ئۇ يىغلايدىغاندەكلا تۇراتتى .

ـــ خەق كۆرۈپ قالسا مەيلى ، مەن يامان ئىش قىلمىدىم . قامغاق چاناۋاتىمەن .

ـــ ئەمىسە مەن كېتىمەن .

ـــ سىز كەتسىڭىز ، مەنمۇ بىللە كېتىمەن .

ئايىمگۈل قامغاقنى مۇرىسىگە ئارتتى .

ـــ توختاڭ ! گېپىم بار .

ـــ ھە ، نېمە دەيسەن ؟

ـــ سىز بەك چىرايلىقكەنسىز .

ئايىمگۈلنىڭ چىرايى بىردىنلا تامدەك تاتىرىپ كەتتى . بەدىنى لاغلداپ تىترەپ ، كۆزىگە ياش ئولاشتى . بۇ سۆز ئۇنىڭغا باشقىلارنىڭ « سەن سېرىق ئاسلان » ، « كۆك كۆز » ، « ئاۋاق » دېگەن سۆزىدىنمۇ ئېغىر كەلدى . ئۇ يىغلىغىنچە تېز ـ تېز مېڭىپ كەتتى .

ـــ نېمە بولدىڭىز ؟ گېپىمگە خاپا بولدىڭىزما ؟ ـــ يىگىت ئۇنىڭ كەينىدىن ھاسىرىغىنچە يېتىپ كەلدى ، ـــ مەن راست گەپ قىلدىم . سىز راست چىرايلىق . بۇ يەردىكى باشقا قىزلارغا ئوخشىمايسىز . يۈزىڭىز سۈتتەك ئاپئاق ، كۆزىڭىز يۇلتۇزدەك چىرايلىق ، بولۇپمۇ بويىڭىز . سىزنىڭ بوي ـ تۇرقىڭىز شۇنداق زىلۋا ، نازۇك ، سىز نېمىشقا ئۆزىڭىزنىڭ چىرايلىقلىقىنى بىلمەيدىغانسىز ؟ گېپىمگە ئىشەنمىسىڭىز ئەينەككە قاراپ بېقىڭ !

ئايىمگۈلنىڭ يىغىسى ئۆزىنىڭ ئىشىكى ئالدىغا كەلگەندىلا ئاندىن توختىدى . ئۇ كەينىگە بۇرۇلۇپ ، يولنىڭ ئۇ چېتىدىكى دوقمۇشتا ئۆزىدىن كۆز ئۈزمەي قاراپ تۇرغان مۇھەممەتنى كۆردى ، يۈرىكىگە تاتلىققىنا سېزىم ئېقىپ كىردى . لېۋىگە ئىختىيارسىز كۈلكە يامرىدى . ئۇ مۇرىسىدىكى قامغاقلارنى يەرگە قويۇشى بىلەنلا جىگدە شېخىدىكى قۇشقاچلار چۇرۇقلاشقىنىچە پۇرراپ ئۇچۇپ كەتتى . ئۇلارنىڭ چۇرۇقلاشلىرى ئاجايىپ يېقىملىق ئىدى .

ئايىمگۈل ئۆگەي ئاپىسىدىن يوشۇرۇنچە ئەينەككە

ئۇزاقتىن ـ ئۇزاق قاردى ، ئۇنىڭ لەۋلىرى كىشىنىڭ چىشلەپ ئۇزۇۋالغۇسى كەلگۈدەك دەرىجىدە چىلاندەك يۇمىلاق ۋە قىزىل ، يۇزلىرى ھەقىقەتەن كىچىككىنىمۇ چېكىتتىن خالىي سۈتتەك ئاق ، قۇدۇق سۈيىدەك سۈزۈك ئىدى . ئەمما ، ئۇنىڭ چاچلىرى ... خۇددى ئالۋاستىنىڭ چېچىدەك سارغۇچ ھەم بۇلۇق ئىدى . ئايمگۈل چېچىنى پاكىز يۇيۇپ ، يېلىمنى تازا سۈۋاپ چىڭگىدە قىلىپ ئىككى ئۆرۈۋۈندى ، ئۆزىگە خېلى ئىسكەت كىرىپ قالغاندەك ھېس قىلىپ ئەينەكتىن كۆزىنى ئۇزمەي قاراپ كەتتى . ئۇنىڭ پۇتۇن ۋۇجۇدىدا ، تومۇر ـ تومۇرلىرىدا ئاجايىپ تاتلىق ، يېقىملىق بىر ئاۋاز بار ئىدى . بۇ ئاۋاز ئۇنىڭ يۈرىكىنى لەززىگە سالاتتى ، ھەربىر ھۈجەيرىلىرىگىچە ھاياجانلاندۇراتتى ، كۈلدۈرەتتى .

ـــ سىز ھەقىقەتەن بەك چىرايلىق ، ـــ بۇ قېتىم ئايمگۈل بۇ يېقىملىق سۆزلەرنى ئاجايىپ تاتلىق ھېسلار ئىچىدە قىزىرىپ تۇرۇپ ئاڭلىدى ، ـــ چوڭ شەھەردىكى قىزلار سىزدەك ئاپئاق بولمەن دەپ يۈزىگە ئاقارتىدىغان مايلارنى سۈرتىدۇ . كۈلمەڭ ، راست شۇنداق ، خۇدا ھەققى . چاچلىرىنى سىزنىڭكىدىنمۇ سېرىق بويىۋالىدىغان قىزلار كۆپ دەڭە ...

ـــ چوڭ شەھەردىكى كىشىلەر بىزگە ئوخشامدۇ ؟

ـــ ئوخشايدۇ . ھەممىسى ئوخشاش ئادەم ، ئەمما ئۇلارنىڭ تۇرمۇشى بىزنىڭكىدىن ياخشى . بۇ يەردىكىدەك توپىغا مىلىنىپ ئىشلەيدىغان ئىش يوق . يوللىرى پاكىز ، ئېگىز ـ ئېگىز بىنالار بار .

ـــ تېلېۋىزوردا چىققانىدەكمۇ ؟

ـــ ھەئە ، ئۇنىڭدىنمۇ ئېسىل دەڭە !

ـــ ئايمگۈل ئۇھ تارتىپ جىمىپ كەتتى . ئاسمان قارام-

تۇل پارقىرايتتى ، قامغاق ، يانتاقلار ئارىسىدىن پات ـ پات شىپىر-لىغان ئاۋاز ئاڭلىناتتى .

قىزنىڭ خىياللىرى ئاشۇ ئۇپۇق سىزىقىنىڭ نېرىسىدىكى باشقا بىر دۇنياغا ئۇچۇپ كەتتى .

ـــ نېمە ئويلاۋاتىسىز ؟

ـــ سەن بايا سۆزلەپ بەرگەن چوڭ شەھەرنى ، ئۇ يەر يىراقمۇ ؟

ـــ ھەئە بەك يىراق . ماشىنىدا ئولتۇرۇپ نەچچە كۈندە بارىدىغان گەپ . بارغۇڭىز بارمۇ ؟

ـــ ھەئە ، ـــ قىز گويا ھازىرلا بارىدىغاندەك روھلىنىپ كەتتى .

ـــ ئەخمەق قىز ، ئۇ يەرگە بارماق ئاسان ئەمەس . ئۇ يەرگە بارسىڭىز ئىشلىشىڭىز كېرەك .

ـــ ئۇ يەرلەردە ئېتىز بولمىسا ، مەن نېمە ئىش قىلىمەن ؟

ـــ سىزگە ئەڭ لايىق كېلىدىغان ئىشنى ئويلىنىپ باقاي ، ـــ يىگىت ئويلىنىۋاتقان قىياپەتتە قوشۇمسىنى تۇردى ، ـــ ھەئە راست ، سىزنىڭ مۇشۇ نازۇك ، چىرايلىق بويى-ڭىز بىلەن مودا كىيىم ئارتىسى بولسىڭىز ئەڭ مۇۋاپىق بولغۇدەك .

ـــ مېنى زاڭلىق قىلىۋاتسەن ، ـــ قىز رەنجىگەندەك دومسايدى .

ـــ مەن سىزنى زاڭلىق قىلمىدىم ، راست گەپ . مودا كى-يىم ئارتىسلىقىغا مەخسۇس بويى ئېگىز قىزلارنى تاللايدۇ . چىراي-لىق تىكىلگەن كىيىملەرنى مودىل قىزلار كىيىپ ، سەھنىدە ئۇ-ياقتىن ـ بۇياققا مېڭىپ كىشىلەرگە كۆرسىتىدىغان گەپ . شە-ھەردىكى مودىل قىزلارنىڭ بويى سىزدىنمۇ ئېگىز دەڭە .

ئايىمگۈلنىڭ يۈرىكى يېڭى ـ يېڭى خىياللارغا ، يېڭىچە

هبس ـ تۇيغۇلارغا چۆمۈپ كەتتى . ئۇ ئۆگەي ئانىسىدىن قاتتىق تىل ئىشتىدىغانلىقىنىمۇ ئۇنتۇغان هالدا يىگىتنىڭ چوڭ شەهەر توغرىسىدىكى سۆزلىرىگە قۇلاق سالاتتى .

ـــ ئايىم ! هوي جۇۋاينىمەك نەدىسەن ؟ ئۆلدۇڭمۇ ؟

قىز ئۆگەي ئانىسىنىڭ چىرقىراق ئاۋازىنى ئاڭلاپلا ئوپۇل ـ توپۇل قامغاقنى يەلكىسىگە ئالدى .

ـــ ئەتىمۇ چىقامسىز ؟

ـــ ياق .

ئايىمگۈل ئەتىسىمۇ ، ئۆگۈنىمۇ چىقتى . يىگىتنىڭ قىزىق ـ قىزىق پاراڭلىرىغا ، قىزنى ئەركىلىتىپ يېقىملىق شۇرلاشلىرىغا ، قىزنىڭ نازلىق ئاۋازى ، ئوماق كۆلكىسى هەم ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ يىغلاشلىرىغىچە ئاشۇ قامغاقلار گۇۋاهلا بولۇپ جىمغىنا قاراپ تۇرۇشتى .

* * *

ـــ مەن يەنە ئۇرۇمچىگە بارىدىغان بولۇپ قالدىم ، ـــ يىگىت ئىتتىك ـ ئىتتىك سۆزلەيتتى .

ـــ نېمىشقا ؟

ـــ دادام مېنى ئۆيدىن قوغلاپ چىقاردى . سەندەك ئىش قىلمايدىغان هاراملىققا بېرىدىغان نان يوق دەپ ، قاتتىق ئۇرۇپ كەتتى . مەن هەر قانچە قىلىپمۇ ئىتتىرىنىڭ ئىشىغا كۆنەلمىدىم . قانداق قىلىمەن ؟ بۇگۈن بىر يەردە قونۇپ ئەتىلا ماڭمىسام بولمايدۇ . ئۇرۇمچىنىڭ باغرى كەڭ . بۇرۇن ئىشلىگەن دۇكاندىكى ئاشپەز ئۇستامغا شاگىرتلىققا كىرىپ هۇنەر ئۆگىنىپ ، ئىشنىڭ پېشىنى تۇتىمەن .

ـــ مەنچۇ ؟ مەن قانداق قىلىمەن ؟

ـــ مېنى ساقلاپ تۇر . جايلىشۋالغاندىن كېيىن كېلەر يىلى كېلىپ سېنى ئەكېتىمەن .

ـــ مېنى ھازىرلا بىللە ئالغاچ كەت . سەن بىلەن بىللە بارىمەن ، ـــ قىزنىڭ ئاۋازى تەقەززالىقتىن تىترەيتتى . يىگىت جىمىپ كەتتى . ئۇنىڭ گەدىنىنى يېپىپ تۇرغان چاچلىرى پاخپىيىپ قالغاندى .

ـــ ئۆيۈڭدىن كېچەلەمسەن ؟

ـــ ھەئە ، كېچەلەيمەن . ئۆگەي ئانامدىن جاق تويدۇم . دادامنىڭ ھالىنى ئۆزۈڭ بىلسەن .

ـــ ئەمسە بىر كۇن كېچىكىپ ماڭاي . ئەتە كەچتە بوغۇچلىرىڭنى ئېلىپ مەشھەدە ساقلا . مەن ماشىنا كىراسىنىڭ يولىنى قىلاي . كىرانىڭ ئامالىنى قىلالسامىلا چوقۇم كېلىمەن . ئەمما ، كېلەلمەي قالسام رەنجىمە !

ئۇلار ئالدىراش خوشلاشتى . ئايىمگۇل ئۆيدىكىلەرگە تۇيدۇرماي بوغچىسىنى تەييارلىدى . بىر كۇننى تەستە كەچ قىلىپ قارا ئىغۇ چۇشكەن ھامان بوغچىسىنى چاندۇرماي كۆتۈرۈپ قامغاقلىققا باردى .

ئەتراپ سۇتتەك ئايدىڭ ئىدى . يۇلتۇزلار جىمىرلايتتى . يۇمىلاق چىققان ئاينىڭ يۇزىدىكى قارا داغلارمۇ ياڕىشىملىق ، يېقىملىق ئىدى . سوغۇق شامال ھەدىسلا ئايىمگۇلنىڭ چېچىنى چۇۋۇپ يەلپۈيتتى . قامغاقلار سارغىيىپ پىشىشقا باشلىغانىدى . ئۇنىڭغا سەللا تېگىپ كەتسە تىكەنلىرى ئاچچىق سانجىلاتتى . ئايىمگۇل سەل توڭلىغانلىقىنى ھېس قىلىپ ، بوغچىسىدىن چاپىنىنى ئېلىپ كىيىدى . ئۆرە تۇرسا خەقلەرنىڭ كۆرۈپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ ، بىر تۇپ يانتاقنىڭ تۇۋىدە تىزىنى قۇچاقلىغىنىچە ئول-

تۇردى . ئۇنىڭ ئالدىدا تاشلىق ساي سوزۇلۇپ ياتاتتى ، تاشلار ئاي نۇرىدا سوغۇق چاقنايتتى ، ئايىمگۈلگە ھەيۋە قىلىۋاتقاندەك ھوميىپ قارايتتى . قىزنىڭ كۆزلىرى تېلىپ قالدى . كۆزىنى يۇمۇپ ، بېشىنى تىزى ئۈستىگە قويدى . ئۇنى شېرىن ئۇيقۇ ئاستاغىنا پەپلەشكە باشلىدى ...

قامغاقلار شامالدا بوش يەلپۇنەتتى . ئايىمگۈل قامغاقلار ئا-رىسىدىن نېمىنىدۇر ئىزدىگەندەك ھەممە ياققا تەڭ قارىغىنىچە قامغاقلار ئارىسىدا مېڭىپ يۈرەتتى . ئۇنىڭ ئۇچىسىدا ئۇ خىيال قىلىشتىنمۇ ئەيمىنىدىغان ئاق يېپەك كۆڭلەك بار ئىدى . يىراقتىكى ئۇپۇق سىزىقى بىردىنلا ئۇنىڭغا يېقىنلاشقاندەك بولدى . ھېلىقى قارامتۇل ئېگىزلىك ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا تۇراتتى . ئايىمگۈلنىڭ يۈ-رىكى خۇشاللىقتىن دۈپۈلدەپ سوقۇپ كەتتى . ئاشۇ ئۇپۇق سى-زىقىغا قاراپ يۈگۈرۈشكە باشلىدى . ئۇنىڭ پۇتلىرى يالاڭ ئاياغ ئىدى . گويا بۇلۇتنى دەسسەپ كېتىۋاتقاندەك يەڭگىل يۈگۈ-رەيتتى . تۇيۇقسىز ئۇنىڭ يېنىدا ئاسماندىن چۈشكەندەكلا مۇ-ھەممەت پەيدا بولدى . ئۇلار قول تۇتۇشقىنىچە ئالدىغا قاراپ يۈگۈرۈشتى . تاشلار بوش شارقىلايتتى . ئۇلار ئۇپۇق سىزىقىغا يېتىپ كېلىشتى . ئۇلارنىڭ كۆز ئالدىدا بىر ئېگىزلىك چوقچىيىپ تۇراتتى . مۇھەممەت ئوغۇللارغا خاس چەبدەسلىك بىلەن ناھايىتى تېز يامىشىپ چىقىپ كەتتى . ئايىمگۈل ھەرقانچە قىلسىمۇ چىقال-مىدى . مۇھەممەت ئۇنىڭغا قولىنى سوزدى . ئەمما ، قولى يەتمە-دى . ئۇنىڭ كۆزلىرى تەقەززالىقتىن ، تىت ـ تىتىلىقتىن چاق-نايتتى . ئايىمگۈلنىڭ مۇھەممەتكە ئۇزاتقان قوللىرى ھاۋادا ئېسىـ لىپ قالدى . مۇھەممەتنى ئاللىبۇرۇن ئېگىزلىكتىكى ئاشۇ قىزغۇچ نۇر يۇتۇپ كەتكەنىدى . ئايىمگۈل ئېسەدەپ يىغلىدى . ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىكى ئېگىزلىك غايىب بولۇپ ، ئالدىدا يەنە تاشلىق ساي

سوزۇلۇپ ياتاتتى . ئۇ ساينىڭ چىڭ ئوتتۇرىسىدا كەلگەن يولنى ھەم قاياقتا مېڭىشىنى بىلەلمەي گاڭگىرىغىنىچە تۇراتتى . ئۇنى بىردىنلا قورقۇنچ باستى . ئېسەدەشلىرى كۆچىيىپ قاتتىق يىغلىغا ئايلاندى ...

ئايمگۈل ئېسەدىگىنىچە ئويغىنىپ كەتتى . ئەتراپ مۇزدەك سوغۇق ئىدى . ئۇنىڭ پۇت ـ قوللىرى سوغۇقتىن ئۇيۇشۇپ كەتكەنىدى . ئۇپۇق ئاستا ـ ئاستا ئاقىرىشقا باشلىغانىدى . مەھەللە تەرەپتىن مەزىننىڭ سوزۇپ ـ سوزۇپ چىللىغان ئەزان ئاۋازى ئاڭلىناتتى . ئايمگۈل بوغچىسىنى قامغاق ئارىسىغا يوشۇرۇپ قويۇپ ، ئاستاغىنا ئورنىدىن تۇردى . پۇت ـ قولى بوشاشقان ، بېشى گاراڭ ئىدى . ئۇ ئەمدى ھېچكىمگە كۆرۈنمەي ئۆيگە قايتىشى كېرەك ئىدى .

ئايىمگۈل ئەتىسى كەچ يەنە كېلىپ بىر كېچە ساقلىدى . ئۆگۈنى يەنە كەلدى ...

ئايمگۈلنىڭ يۈرىكىنى ئاچچىق ئۇمىدسىزلىك ئۇنسىز غاجىلىماقتا ئىدى . ئۇ بۇرۇنقىدىن نەچچە ھەسسە جىمغۇرلىشىپ كېتىۋاتاتتى . كىشىلەر يازدىن بېرى يىغىپ ئېشىپ قالغان قامغاقلار ئاللىبۇرۇن قۇرۇپ ، سوغۇق شامالغا بەرداشلىق بېرەلمەي كۆتمەكلىشىپ قالغانىدى . سوغۇق چۈشۈشى بىلەنلا مەھەللە شۇمشىيىپ ، تېخىمۇ جىمجىتلىشىپ كەتتى ، دەرەخلەرمۇ يالىڭاچلىنىپ ، چېچى چۈشۈپ كەتكەن تازغا ئوخشاپ قالدى .

ئايمگۈلنىڭ بويىدا قالغانلىقىنى ھەممىدىن ئاۋۋال ئۆگەي ئانىسى سېزىپ قالدى . ئۇنى ئۆيگە سولاپ بىر كۈن كەچكىچە سوراق قىلىپمۇ بالىنىڭ دادىسىنى دېگۈزەلمىدى .

ـــ ھۇ نومۇسنى بىلمەيدىغان رەسۋا ، سەن نومۇس قىلمىغان بىلەن مەن نومۇستىن ئۆلۈۋاتىمەن . بۇ شۇمتەكىنىڭ دا-

دىسى كىم ؟ ئېيتساڭ ئۇنىڭغا موككىدە چېتىپ قويىمەن ، ئىش تۈگەيدۇ ، سەنمۇ نومۇستىن قۇتۇلسەن . دېگىنە ؟ كىم ساڭا چېقىلدى ؟ ئەمەت تازمۇ ؟

ـــ ياق .

ـــ داۋۇتەكمۇ ؟

ـــ ياق .

ـــ ئەمىسە مەمتەك ئىكەن ـ دە ؟ ۋاي خۇدايىمەي ، خەقـ لەر سېنى ئاشۇ مەمتەك بىلەن قامغاقلىقتا يۈرىدۇ دېسە ئىشەنمەيـ تىمەن . ۋاي قانداق قىلاي ! ئۇ مەمتەك يەنە كۈلىغا قېچىپ كەتـ كىلى نەۋاق . يۈر ، يۈرە ، سېنى مەمتەكنىڭ ئانىسىنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇپ قويۇپ كېلىمەن !

ـــ ياق ، ئۇ ئەمەس ! ـــ قىز تىركىشىپ ئۆگەي ئانىسـ نىڭ قولىدىن تەستە بوشاندى .

ـــ ئەمىسە كىملىكىنى دېمەمسەن ؟

ـــ قاراڭغۇدا كىملىكىنى بىلمىدىم .

ـــ ۋاي ئۆلەي ، رەسۋا بولدۇمغۇ ئەمدى . قىز باققانىنىڭ سازايى . ھۇ پاسكىنا ، قورسىقىڭنى پومپايتىپ يۈرگۈچە ئۆلسەڭ بولماسمىدى ؟ مېنى يامان ئاتلىق قىلىپ رەسۋا قىلغۇچە ... ھۇ ...

ئۇ ئايىمگۈلنى بىر ھازا تىللىغاندىن كېيىن نەگىدۇر غايىب بولۇپ كېتىپ ، دانىلىرى قىپقىزىل پارقىراپ تۇرىدىغان يانتاق ئۇرۇقنى تېپىپ كەلدى ۋە قاينىتىپ ئايىمگۈلگە ئۇدا نەچچە كۈنگىچە ئىچكۈزدى . قاتتىق تولغاق تۇتۇپ بالا چۈشۈپ كەتكەن ئايىمگۈل شۇنداق قىينالدىكى ، تۇغۇلغانغا پۇشايمان قىلىپ داد ـ پەرياد كۆتۈردى .

ئايىمگۈلنىڭ بويىدا قىلىپ چۈشۈرۈۋەتكەنلىكى تېزلا پۈـ تۈن مەھەللىگە پۇر كەتتى .

ـــ هەي ئايم ! مەمتەك سېنى قانداق قىلدى ؟ مەنمۇ كەينىگدىن بارايمۇ ؟ ماڭمۇ ماقۇل دەرسەن ؟

ـــ هەي ئايم ! قورسقىڭ يەنە يوغىناپ قالغاندەك تۇرىدىغۇ ؟ مەمتەك بولمىسا كىمدىن تاپتىك بۇ بالىنى ؟

ئايىمگۈل هەر قانداق قوپال سۆز ـ چاقچاقلارنى ئاڭلىماسقا سېلىپ ، بېشىنى يەردىن كۆتۈرمەي ماڭاتتى . ئۇ ئۇزۇن قىش كۈنلىرىدە ئوچاق بېشىدا ئولتۇرۇپ ، ئوچاققا قۇرۇغان قامغاقلارنى سالاتتى . قامغاق پاراسلىغىنچە كۈچلۈك يالقۇن چىقىرىپ كۆيەتتى . قىپقىزىل ئوتنىڭ تەپتى قىزىنىڭ ئاپئاق مەڭزىنى قىزارتىۋېتەتتى . قىز تولغىنىۋاتقان ئوت يالقۇنىغا تىكىلىپ ئولتۇرغىنىدا ئاشۇ يالقۇن ئىچىدە ئاجايىپ چىرايلىق مەنزىرىلەرنى كۆرەتتى . يۈرىكىدىكى ئۈمىدسىزلىك ئورنىنى يەنە تاتلىق خىياللار ئىگىلەيتتى . لەۋلىرىگە كۈلكە يامىشاتتى .

پۈتكۈل زېمىنىنى يورۇتقۇچى قۇياش هەر كۈنى كەنتنىڭ بىر چېتىدىن قىزارغىنىچە چىقىپ ، يەنە بىر چېتىگە قىزارغىنىچە پاتاتتى . ياز بويى ئادەملەر يىغىۋېلىپ ئېشىپ قالغان قامغاق ، ياتاقلار هەم ئۇنىڭ شامالدا هەر يان چېچىلغان ئۇرۇقلىرى ئەتىياز كېلىشى بىلەنلا يەنە قايتىدىن كۆكلەپ چىقىپ ، شامالدا لەرزان يەلپۇنەتتى .

ئايىمگۈل مەهەللىدىكى ئەر ئالماي ئولتۇرۇپ قالغان بىر-دىنبىر قېرى قىز بولۇپ قالدى . ئۇ بۇرۇنقىدەكلا ئۇن ـ تىنسىز ئېتىزغا بېرىپ ئىشلەيتتى . قامغاقلار پىشقان مەزگىللەردە قامغاق چاينىغىلى چىقاتتى . بۇ يەر ئۇنىڭ ئۈچۈن ئەڭ بەھۇزۇر ، قۇچىقى ئەڭ ئىللىق جاي ئىدى . قامغاقلار ئۇنى يېنىك تەۋرىنىپ قارشى ئالاتتى . ئۇ پەقەت قامغاقلىقتىلا شېرىن ، تاتلىق خىياللارنى سۈ-رەتتى . قامغاقلارغا دەردىنى تۆكەتتى . بىراق ، ئۇپۇقتا ئۇزۇندىن -

ئۇزۇن تىكىلەتتى . قامغاقلارغا مەھەللىدىكى داۋۇتەكنىڭ يوشۇرۇنۇۋالغان جايىدىن تۈيۇقسىز سەكرەپ چىقىپ باغقا سۆرىگەنلىكىنى ، يوغان قورساق سېكرېتارنىڭ ئىشخانىسىغا ئالداپ ئەكىرىپ كارىۋاتقا بېسىۋالغانلىقىنى ، ئەرلەرنىڭ قىلغان قوپال ، سەت چاقچاقلىرىنى يېغلاپ تۇرۇپ سۆزلەپ بېرەتتى .

ئايىمگۈلگە ئاخىر بىر كۈنى ئەر چىقتى . ئەر بۇ يەرلىك ئەمەس ئىدى . ئۇ مەھەللە مەسچىتىنىڭ ئىمامى بولغان ئاكىسىنى پاناھداپ باشقا يەردىن كەلگەن ئەللىك ياشلاردىكى كوسا ئادەم ئىدى . ئايىمگۈل بۇ ئادەمنى بىر قېتىم مەسچىت ئالدىدا ئۆزىگە ھىجايغىنىچە ئۇزاق قاراپ تۇرغاندا كۆرگەنىدى .

ــ ئايىم ، كىيىمگىنى تېز كىي ! بازارغا تويلۇق ئالغىلى بارىمىز !

ئايىمگۈلنىڭ سارغۇچ چاچلىرى كونا چېت ياغلىقىدىن كۆپۈپ چىقىپ تۇراتتى . چىرايلىق قوي كۆزلىرى ئىپادىسىز ھالەتتە قېتىپ قالغانىدى . ئاپئاق يۈزى بارا ــ بارا خۇنۇكلىشىپ قورۇلۇشقا باشلىغانىدى . ۋىجىككىنە كەلگەن بوز ئېشەك ھەر يۆگەن تۆت ئادەمنى كۆتۈرەلمەي ئىنجىقلىغىنىچە ئاران چامدايتتى . ھارۋا ھازىرلا سۇنۇپ كېتىدىغاندەك ئاچچىق غىچىرلايتتى . ھارۋىنىڭ نېرىقى بېشىدا ھېلىقى كوسا ئادەم ئايىمگۈلدىن كۆزىنى ئۇزمەي ھىجىيىپ ئولتۇراتتى . يول بويىدىكى قامغاق ، يانتاقلار قىزنى ئۇزىتىۋاتقاندەك سۇس تەۋرىنەتتى .

بەخت

هەممە ئۈيقۇدا . قىز ساۋاقداشلىرىمنىڭ يېنىك پۇشۇلداپ تىنىشلىرى ئېنىق ئاڭلىنىدۇ . ياتاقتا پەقەت مەنلا ئويغاق ، كۆزۈمنى تورۇسقا تىككىنىمچە مېنى قىيناۋاتقان ئېغىر خىياللاردىن قانداق قۇتۇلۇشنى بىلمەي ئاۋارىمەن . يۇرىكىمنى قانداقتۇر بىر نەرسە ئامبۇردەك قىسىدۇ . ئۆزۈمنى چوڭقۇر ھاڭغا چۈشۈپ كەتكەندەك ئازاب ئىچىدە تېپىرلاپ لەۋلىرىمنى چىشلەيمەن . بىر يوشۇرۇن ئىچكى ئازاب مېنى بەكلا قىينايدۇ . كۆزۈمدىن بىردىنلا ياش قۇيۇلۇپ ، چېكىلىرىم بويلاپ چاچلىرىم ئارىسىغا ئاقتى . ئاۋازىمنىڭ سىرتقا چىقىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن ياستۇقنى چىشلىۋالدىم . ياق ، يىغلىماسلىقىم كېرەك . نېمىشقا يىغلايمەن ؟ مەن بەختلىكقۇ ؟ ئۆزۈم ئارزۇ قىلغان نەرسىگە ، ئۆزۈم ياخشى كۆرگەن كىشىنىڭ ھەقىقىي مۇھەببىتىگە ئېرىشتىمغۇ ؟ ئاھ ، مەن مۇھەببەتكە ئېرىشتىم ! مەن بەختلىك !

ماڭا ھەممە دوستلىرىمنىڭ ھەۋىسى كېلىدۇ . لېكىن ، مەن نېمە ئۈچۈن ئۆزۈمنى بۇرۇنقىدەك مەغرۇر سېزىملەيمەن ؟ نېمە ئۈچۈن تەڭتۇش قىزلارنىڭ شوخ ھەرىكەتلىرىگە ھەۋەس بىلەن قارايمەن ؟ چۈنكى ئۇلاردا بار ئەڭ قىممەتلىك نەرسە مەندە يوق . مەن ئۇ نەرسىنى يوقاتتىم ؛ قىزلارنىڭ غۇرۇرى ، ئىززىتى ، پەخرى بولغان ئەڭ قىممەتلىك نەرسەمنى يوقاتتىم . ياق ، يوقاتمىدىم ، ئەكسىچە ئۇنىڭغا ئاددىي سۈيگۈ تەقدىم قىلدىم ،

ئۇنىڭ ئۇچۇن ھەممە نەرسەمنى قۇربان قىلدىم . دۇنيادا بىر قىز ئۇچۇن ھەقىقىي مۇھەببەتكە ئېرىشىشتىنمۇ ئارتۇق بەخت بارمىدۇ ؟ مانا مەن ئېرىشتىم ، مۇھەببەتكە ، بەختكە ئېرىشتىم . ئۇنىڭ ئاجايىپ ئوتلۇق نەزەردە تىكىلىدىغان كۆزلىرى مېنىڭ سەيلىگاھىم ؛ ئۇنىڭ شېرىن سۆزلىرى مېنىڭ مەنىۋى ئوزۇقۇم ؛ ئۇنىڭ ئاشۇ ئوتلۇق لەۋلىرى ۋۇجۇدۇمنى كۆيدۇرگۈچى گۈلخان . مەن ئۇنى ياخشى كۆرىمەن ، ئۇمۇ ھەم ... ئاھ ، مۇھەببەت !

مەن دائىم دېگۈدەك ئەنە شۇنداق سۆزلەر ئارقىلىق ئۆز - ئۆزۈمنى بەزلەپ ئۇزۇن كېچىلەرنى خىيال بىلەن ئۆتكۈزىمەن . كۈندۈزلىرى دوستلىرىم ، ساۋاقداشلىرىم ئارىسىدا چاندۇرماسلىققا تىرىشىمەنيۇ ، ئاخشىمى ياتساملا يەنە شۇ خىيال دەرياسىغا شۇڭغۇيمەن . ئوقۇشقا يېڭى كەلگەن چاغدىكى ئاجايىپ شوخ ، مەغرۇر قىياپىتىمنى ، تىرىشچانلىقىم ، خۇش چاقچاقلىقىم تۈپەيلىدىن ساۋاقداشلىرىم ئارىسىدا قانچىلىك ھۆرمىتىم بارلىقىنى ئەسلەيمەن ، ئويلايمەن .

مانا ، تۈن نىسپىدىن ئاشتى . ھەم شېرىن ، ھەم ئازابلىق خىياللىرىمنىڭ ھېچ ئايىغى چىقىدىغاندەك ئەمەس . مانا ، خورازمۇ ئۇزۇپ - ئۇزۇپ چىللاۋاتىدۇ . بىردەم بولسىمۇ كۆزۈمنى يۇمۇۋالايچۇ ...

* * *

ھەم ئازاب ، ھەم ئۈمىد بىلەن كۈنلەرنى ئۆتكۈزۈۋاتىمەن . بىراق ، كۈنلەر ئۆتكەنسېرى مەندىكى ئىچكى ئازاب قورقۇنچقا ئايلاندى . دەسلەپتە ئۆزۈمنى قىزلاردىن پەس كۆرۈپ ئازابلانغان بولسام ، مانا ئەمدى دوستلىرىم ، ئۇستازلىرىم ئالدىدا نومۇسقا قې-

لىشتىن قورقۇۋاتىمەن . ئەينەككە قاراپ ئۆز چىرايىمنى تاماشا قىلىشقىمۇ ئۆچ بولۇپ قالدىم . چۈنكى ، يۈزۈمدە پەيدا بولۇۋاتقان ئۇششاق داغلار يەنە كۆز يېشىمنىڭ تۆكۈلۈشىگە سەۋەبچى بولىدۇ . كېچىلىرى ئۇنسىز يىغلاپ ياستۇقنى ھۆللەپ چىقىمەن . شۇنچە كۈن - تۈنلەرنى يىغلاپ ئۆتكۈزسەممۇ ، كۆز يېشىمنىڭ تۈگىمىگەنلىكىگە ھەيرانمەن . قارىغاندا ، ئادەمنىڭ يېشى تېگى - تېگىدىن ئېتىلىپ چىقىدىغان بۇلاق سۈيىگە ئوخشاش تۈگىمەس كېرەك .

ئۆزۈمنى بۇ قورقۇنچلۇق خىيالدىن قاچۇرغانسېرى ، بەدىنىمدىكى ئۆزگىرىش كۆپىيىشكە باشلىدى . مۇشۇ ئەھۋالدا قانداق قىلالايمەن ؟ يىغلاشتىن نېمە پايدا ؟ قانداقلا بولمىسۇن ئۇنىڭغا ئېيتىشىم كېرەك . ئۇ بۇنىڭغا چوقۇم ئامال قىلىدۇ . ئاشۇ خىيالغا كەلگىنىمدە ، گويا ھەممە ئىشىم ھەل بولىدىغاندەك يەڭگىللەپ قالدىم . قارىغاندا ، ئادەم ئۈمىد بىلەنلا ياشىيالايدۇ ، دېگەن گەپ راست ئوخشايدۇ ...

قولۇمدا كىتاب ، دەرس ئۆگەنگەن قىياپەتتە ئۇنىڭ خىزمەتىنى چۈشكەندە ئۆتىدىغان يول بويىدا ئۇنى كۈتۈپ ئولتۇرىمەن . ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشمىگىنىمگە 15 كۈن بوپتۇ ، ئۇ قانداقراق تۇردىكىن ؟ بۇرۇنقى چاغلاردا ، ئۇ دائىم دېگۈدەك مەكتەپكە ئىزدەپ كىرىپ دوستلىرىم ئالدىدا خىجىل قىلاتتى ، ھازىرچۇ ؟ مېنى ئۇنتۇپ ... ۋاي ياق ، ئۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ، بەلكىم ئىشى بەك ئالدىراش بولسا كېرەك . مەنمۇزە تازا بىر گۇمانخور .

جىرىڭ ... جىرىڭ ...

تۇنۇش بەلگە ، ۋېلىسىپىت قوڭغۇرىقى جىرىڭلىدى ، لېكىن قەستەن ئاڭلىماسلىققا سېلىپ كىتابقا قاراپ ئولتۇرۇۋالدىم .

ـــ پەری ، نېمە ئىش قىلىۋاتىسىز ؟ ـــ ئۇنىڭ « پەری » دېگەن ئەركىلەتمە سۆزىنى قالتىس ياخشى كۆرەتتىم ، شۇنداقتىمۇ ئۇنى كۈتۈپ ئولتۇرغىنىمنى چاندۇرماسلىققا تىرىشىپ ، قاپىقىمنى تۇرۇپ قويۇپ جاۋاب بەردىم :

ـــ دەرس تەكرارلاۋاتىمەن .

ـــ ۋاھ ، قالتىسقۇ ! كىتابنى تەتۈر تۇتۇۋېلىپ دەرس تەكرارلاۋېتىپسىز ـ دە ! ھا ... ھا ... ھا ...

ـــ ھە ؟ بۇ ... ھى ... ھى ...

بىز ياندىشىپ ماڭدۇق ، كاللامنى ئەنسىز خىياللار چۇلغۇۋالغاچقىمىكىن ، ئۇنىڭ ئەركىلەتمە ، سېغىنىش ، مۇھەببەت بىلەن تولغان سۆزلىرىگە ئۇن ـ تىنسىز قۇلاق سالغىنىمچە كېتىۋېتىپ ، ئۇنىڭ سۆزلىرىگە ناز بىلەن كۈلۈپ قويۇشنى ھەتتا سورىغان سوئاللىرىغا جاۋاب بېرىشنىمۇ ئۇنتۇپتىمەن .

ـــ نېمە بولدىڭىز ؟ ئەجەب بۇگۈن قاپىقىڭىزنى ئاچمايسىز ، باشقا بىرسىنى ئويلاۋاتامسىز يا ؟

ـــ ھەئە ... شۇنداق ... نېمە ؟ نېمە دېدىڭىز ؟

ـــ سىز ... ! ـــ بىردىنلا رەنجىپ قولىنى سىلكىدى ، ئۇنىڭ ئاچچىقتىن تاتىرىپ كەتكەن يۈزىگە قاراپ قورقۇپ كەتتىم . توۋا ، مەن نېمە بولدۇم ؟ نېمىشقا ھەقسىز ئەھۋالنى ئۇنىڭغا ئېيتىمايمەن ؟ بۇقۇلداپ يىغلاپ ئۇنىڭغا تاشلاندىم .

ـــ مېنى كەچۈرۈڭ ، مەن ... بىزنىڭ بالىمىز بوپتۇ . ئەمدى مەن قانداق قىلىمەن ؟

ـــ نېمە ؟ راست ... راست ئېيتىۋاتامسىز ؟ ـــ ئۇ كۆزلىرىنى چەكچەيتكىنىچە ماڭا بىر پەس قاراپ قالدى ، مەن ئۆمرۈمدە بىرسىنىڭ ئالدىدا ئۆز ئاجىزلىقىمنى ئىپادىلەپ بۇنداق يىغلاپ باقمىغانىدىم ، مانا ھازىر ئۆزۈمنىڭ نەقەدەر بىچارە ، ئاجىز

ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغانلىقىمنى ھېس قىلدىم . ئۇ يانچۇقىدىن قول-ياغلىقىنى ئېلىپ ، ئاستا يېشىمنى سۈرتتى ، تەسەللى بەردى .

ـــ مېنى كەچۈرۈڭ پەرى ، ماڭا ئىشىنىڭ . مەن سىزنى مەڭگۈ ياخشى كۆرىمەن . ئوقۇشىڭىز پۈتكەن ھامان توي قىلىمىز ، ئاڭغىچە مەن ئاپامنىڭ رازىلىقىنى ئالىمەن ، كۆڭلىڭىزنى بۇزماڭ ، گۈلۈم .

مەن ئۇچۇن بۇنىڭدىن ئارتۇق تەسەللى بولماس ؟! ئۇنىڭ سۆزلىرىدىن ئۈمىدلەندىم ، شادلاندىم ...

* * *

شۇ كۈندىن كېيىن ، مەن ئۈمىد بىلەن ياشاشقا باشلىدىم ، لېكىن مەن تەقەززا بولغانسېرى ۋاقىت ئاستا ئۆتۈۋاتىدۇ ، قانداق قىلاي ؟ « ئۆزۈم تاپقان بالاغا ، نەگە باراي دەۋاغا » دېگەندەك ، بۇ نومۇسسىز ئىشنى خەققە دېگىلى بولمىسا ، ئۆز - ئۆزۈمنى بەز-لەپ يۈرمەي نېمە ئىلاج ؟

ئۇمۇ مېنىڭ مىسكىن كۆڭلۈمگە تەسەللى بېرىپ پات ـ پات يوقلاپ تۇردى . بۇگۈنمۇ يەنە ئۇچراشتۇق ، ئۇ نېمىشقىدۇر بەكلا خاپا كۆرۈنەتتى .

ـــ نېمە بولدىڭىز ؟

ئۇ بىر ھازاغىچە ماڭا قاراپ تۇرۇپ كەتتى ۋە بېشىنى ساڭگىلىتىپ پىچىرلىدى :

ـــ ئاپام ... ئاپام قوشۇلمايدىغاندەك تۇرىدۇ .

ـــ نېمە ؟ ـــ قورقۇنچتىن ۋارقىرىۋەتتىم ، ـــ تېزرەك بىر ئامالىنى قىلىڭ ، بولمىسا ...

ئۇ ئاستا بېشىنى چايقىدى :

ـــ ئاپام بەكمۇ جاھىل . ئەمدى سىز خىزمەتكە چىققۇچە كۆتمەكتىن باشقا ئامال يوق .

ـــ خىزمەتكە چىققۇچە ؟ ـــ بۇ سۆز چىشلىرىم ئارىسىدىن تەستە چىقتى . ئېلەك ـ سېلەك ھالدا ياتاقتا قايتتىم . كۆز ئالدىمغا ئۇنىڭ ئاپىسىنىڭ سۈرلۈك چىرايى كەلدى . ئۇ بىزنىڭ مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۈيۈشمىسىغا مەسئۇل ئايال بولۇپ ، ئۇنىڭدىن مەنلا ئەمەس ، پۈتۈن مەكتەپتىكى ھەممە قىزلار تەپ تارتاتتى . مانا ئەمدى مەن دەل مۇشۇ سۈرلۈك ئايالنىڭ كېلىنى بولۇپ قالغانلىقىمنى كۆرمەمدىغان ...

بىر نۇقتىغا تىكىلگىنىمچە قانچىلىك ئۇزۇن ئولتۇرغىنىمنى بىلمەيمەن . ئەس ـ ھوشۇمدىن ئايرىلدىمىكىن دەپ ئەنسىرىگەنىدىم ، ھېلىمۇ ياخشى كاللام جايىدا ئىكەن . يەنىلا ئامال تېپىلدى . گەرچە مەن بۇ ئامالدىن ئانچە زور ئۈمىد كۈتمىسەممۇ ، ھەر ھالدا بىكار ياش تۆككەندىن ياخشى ، دەپ ئويلىدىم . ئۇنىڭ ئاپىسىغا خەت يېزىش ئۈچۈن قولۇمغا قەلەم ئالدىم . خەتتە ھەممە ئەھۋالنى ئېيتتىم . خەتنى شۇنداق تەسىرلىك يازدىمكى ، ھەر قانداق تاش يۈرەك ئادەم بولسىمۇ ئېرىپ كېتىشىگە ئىشىنەتتىم . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، ئۇمۇ ئايال بولغاندىكىن ، ماڭا ئىچ ئاغرىتىدۇ ، ماڭا ئىچ ئاغرىتمىغان تەقدىردىمۇ ، ئوغلىنىڭ ۋە ئائىلىسىنىڭ نام ـ ئابرۇيى ئۈچۈن بولسىمۇ تويغا قوشۇلدۇ .

مانا ، ھازىر ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئىمتىھانىغا تەييارلىق قىلىۋاتىمىز . ئوقۇش پۈتتۈرۈشكە بىر ئاي ۋاقىت قالدى ، پەقەت بىر ئاي ... ئاھ خۇدا ، ۋاقىت تېزرەك ئۆتسە ، غەم ـ غۇسسىدىن بىراقلا خالاس بولسام ... سىنىپتا دەرس تەكرارلاپ ئولتۇراتتىم ، كىمدۇر بىرى چاقىردى . سىرتقا چىقسام ، ئوقۇغۇچىلار ئۈيۇشـ

مسىدىكى بىر ئوقۇغۇچى مېنى نۇسرەت مۇدىرنىڭ چاقىرىۋاتقانلىقىنى ئېيتتى . يۈرىكىم جىغىدە قىلدى . كىرمەي دېسەم تېخى ، ئىلاجسىز ئىلمىي بۆلۈمگە تەشۋىش ، ئەيمىنىش ئىچىدە كىردىم . بۇ يەردە ئولتۇرغان مەكتەپ ئىلمىي مۇدىرى نۇسرەت مۇدىر ، ئايشەم خانىم (مېنىڭ كەلگۈسى قېينانام) ۋە تەربىيچى ئوقۇتقۇچىلىرى كۆرۈپ قورقۇپ كەتتىم . كۆڭلۈمدىكى تەشۋىشلىك خىيال ئاخىرلاشماي تۇرۇپلا ، نۇسرەت مۇدىرنىڭ سىلىق ، ئەمما سۇرلۇك ئاۋازى ئاڭلاندى :

— سىز تولىمۇ ياخشى ئوقۇغۇچى ، زېھنىڭىز ئۆتكۈر . لېكىن ، ئوقۇتقۇچىڭىزنىڭ ئېيتىشىچە ، يېقىندىن بۇيان كەيپىياتىڭىز ئانچە ياخشى ئەمەسكەن . بىزنىڭ سىلەرگە كۆيۈنۈش مەسئۇلىيىتىمىز بولغاچقا ، سىزنى چاقىرتتۇق . سەممىيلىك بىلەن ئېيتىڭە ، يېقىندىن بۇيان نېمە بولدىڭىز ؟

— ھېچ ... ھېچنېمە .

— چىرايىڭىزدىن كېسەل ئالامىتى چىقىپ تۇرىدۇ . شۇڭا ، بىز سىزنىڭ كېسەل ياكى ئەمەسلىكىڭىزنى بىلىش ئۈچۈن دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ تەكشۈرتۈپ باقماقچى . قانداق ، بارامسىز ؟

— ھە ؟! — نۇسرەت مۇدىرنىڭ سۆزىدىكى يوشۇرۇن مەنىنى سەزگەندەك بولدۇم . ئۇمىد ئىزدىگەندەك ئايشەم خانىمغا قارىدىم . ئۇ ئايال ماڭا يەۋەتكۈدەك سەت ئالىيىپ ئولتۇراتتى . دەرھال ئۆزۈمنى ئاقلىدىم :

— ياق ، بارمايمەن ، مەن كېسەل ئەمەس .

— سىزنىڭ كېسەل ئىكەنلىكىڭىزگە يېتەرلىك ئىسپات بار .

— ئىسپات ؟ — ھەيران قالدىم . توۋا ، كېسەل بولۇشقىمۇ ئىسپات كېتەمدۇ ؟ راستىنلا قىزىق خەقلەر كەنغۇ بۇ .

ـــ مانا كۆرۈڭ ، بۇ قولىڭىز بىلەن يازغان ئىقرارنامىڭىز ، بۇ خەتتە ئېيتقانلىرىڭىز راستمۇ ؟

مۇدىرنىڭ قولىدىن خەتنى ئالدىمىۋ ، ئۆزۈمنىڭ پوچىر-كامنى كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتىم . بۇ مېنىڭ بولغۇسى قېينانامغا يازغان ھېلىقى تەسىرلىك خېتىم ئىدى . ھوشۇمدىن كەتكىلى تاسلا قالدىم . ئاھ ... توۋا ، چاۋامنى ئۆزۈم چىتقا يېيىپتىمەن ئە-مەسمۇ ؟! نومۇس ، قورقۇنچتىن تىترىدىم ، مۇدىرنىڭ سوئالىغا جاۋاب بەرمەيلا ئىشكنى ئېچىپ سىرتقا ئۆزۈمنى ئاتتىم . يۇگۇر-دۇم ، يۇگۇردۇم ... ھېچنېمىنى سەزمىگەن ھالدا يۇگۇردۇم ، باش-قىلار سارىلارچە بۇ قىلىقمىنى كۆرۈپ نېمە دېيىشتىكىن ؟ پەرۋا-يىم پەلەك . كالامدا پەقەت « ئۆلۈم » دېگەن ئۇقۇملا ئەكس ئېتەتتى .

پۇتۇمۇ كاللامدىكى ئاشۇ ئەسەبىي خىيالغا بويسۇنغان ھالدا شەھەر ئەتراپىدىكى دەريا بويىغا ئېلىپ بېرىپتۇ . شارقىراپ ئېقىۋاتقان دەريا سۈيىلا مېنىڭ قەيەرگىدۇر قېچىپ كەتكەن ئەس - ھوشۇمنى تېپىپ كەلدى . ئەتراپقا قارىدىم ، پەستە شار-قىراپ ئېقىۋاتقان سۇ ، يېشىللىققا پۈركەنگەن دالا ، ۋىچىرلاپ سايرىشىۋاتقان قۇشلار ، ئاپئاق بۇلۇت ئۆزۈپ يۈرگەن سۈزۈك ئاسمان ... ھەممە يەر شۇنچىلىك گۈزەل كۆرۈندىكى ، پۈتكۈل تەبىئەتنىڭ ، ھاياتنىڭ قانچىلىك گۈزەل ، كۆكۈللۈك ھەم قىز-مەتلىك ئىكەنلىكىنى بۇگۈن تۇنجى قېتىم ھېس قىلدىم . مەن بۇرۇن بىرسىدىن « ئۇ دۇنيانىڭ جەننىتىدىن بۇ دۇنيانىڭ دو-زىخى ياخشى » دېگەن سۆزنى ئاڭلىغانىدىم . بۇ سۆز راست بولسا كېرەك . مۇبادا ئۇنداق بولمىسا ، قانچىلىگەن كىشىلەر بۇ دۇنيادىن تېزلا مېھرىنى ئۈزۈپ ، ئۇ دۇنياغا كېتىشكە ئالدىرىغان بولاتتى - ھە ! بۇ دۇنيادا ياشىماق تولىمۇ قىيىن ئىكەن . ئۆلۈۋېلىشمۇ شۇن-

چىلىك تەس ئىكەن . قارىغاندا ، باشقىلار تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلۈپ ئازابتىن قۇتۇلغان كىشىلەر تولىمۇ بەختلىك ئادەملەر بولسا كېرەك . مانا ، مەن ئۆلۈم بوسۇغىسىدا تەمتىرەپ تۇرۇۋاتقىنىمدا ھاياتنىڭ قەدىر - قىممىتىنى چۈشەندىم . ئەپسۇس ، تولىمۇ كېچىككەنىدىم . مەن ئۇچۇن بۇ دۇنيادا ھايات ياشاش ئۆلۈمىدىنمۇ ئېغىر . مەن زادى ئۆلۈشۈم ، بۇ دۇنيادىن مۇشۇنداق ئۇن - تىنسىز يوقىلىشىم كېرەك . ئەنە ، كۆز ئالدىمدا پەيدا بولغان رەڭدار مەنزىرىلەر مېنى ئۆلۈم مەنزىلىگە تېخىمۇ يېقىنلاشتۇرۇپ ، ئەجەل سىرتىمقى ئىچىگە سۆرىمەكتە . نەپرەتلىك كۆزلەر ، چىدىغۇسىز ئاھانەت ... سوغۇق مۇئامىلە ، كۇس - كۇس سۆزلەر ... كۆزۈمنى يۇمدۇم ، يەرگە چىڭ مىخلىنىپ قالغان پۇتلىرىمنى تولىمۇ تەستە يۆتكىدىم . ئەلۋىدا ! ... بىر قەدەم ... ئىككى قەدەم ... « ئاپا ! » پۇتلىرىمنىڭ نېمىگىدۇر پۇتلىشىپ ، بەدىنىمنىڭ تۆۋەنگە سىرىلىپ چۈشۈۋاتقانلىقىنى سەزدىم . ئۆلۈم ئالدىدا جان تالاشقانىدەك ئەنسىز چىرقىرىدىم . مەن ئەمدى ئۆلدۈم ... قانچىلىك ۋاقىت ئۆتتىكىن بىلمەيمەن . مەن ئۆزۈمنى سۇ ئاستىدا جان تالاشقان ھالەتتە كۆرەرمەن دەپ ئويلىۋىدىم ، ئەپسۇس ، ئۆزۈمنى بوشلۇقتا ئېسىلىپ تۇرغانىدەك ھېس قىلدىم . تووا ! مەن ئۆلگەن ئادەم تۇرۇپ نېمىشقا ... ھە توغرا ، پەرىشتىلەر مېنىڭ روھىمنى ئاسمانغا كۆتۈرۈپ چىقىۋاتقان بولسا كېرەك ... قورقۇنچتا چىڭ يۇمۇلغان كۆزلىرىم تولىمۇ تەستە چەكچەيگىنىچە ئېچىلدى . ئاھ ! ئاجايىپ بىر مۆجىزە ! مەن تېخى ھايات ئىكەنمەن . بەدىنىم تۆۋەنگە سىرىلىپ چۈشۈۋاتقاندا ، ھاياتقا بولغان تەلپۈنۈشىنى يوقاتمىغان يۇرىكىمنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ئىككى قولۇم چوقچىيىپ تۇرغان بىر قورام تاشقا چىڭ ئېسىلىۋالغانىكەن . بىچارە قولۇم ناھايىتى تېلىپ كەتتى . لېكىن ھاياتقا ، ياشاشقا بولغان ئۇمىد ، تەلپۈنۈشلا ئۇ-

نىگىغا مەدەت بەرمەكتە ئىدى . بەدىنىم تېخىمۇ ئېغىرلىشىپ ، مېنى تۆۋەنگە ئېقىۋاتقان سۇغا سۆرىمەكتە . ئۇستۈمدە چوقچىيىپ تۇر-غان تىك قىيا گويا مېنىڭ سۇغا غەرق بولۇشۇمنى كۈتۈپ تۇر-غاندەك مەغرۇر تىكىلمەكتە . ھازىر مەن ئۇچۇن ئۆلۈم تولىمۇ ئا-سان ، قولۇمنى قويۇۋەتسەملا شۇئان ھاياتىم ئاخىرلىشىدۇ . لې-كىن ، مېنىڭ كاللامدا پەقەت بىرلا خىيال ــ ھايات قېلىش خە-يالى ھۆكۈمران . تالغان ، ھالسىزلانغان بەدىنىمنى كۈچىنىپ ئاستا ـ ئاستا يۇقىرىغا سىلجىتتىم . پۇتلىرىم بىر تاشقا پۇتلىشىپ كېتىۋىدى ، تاش دومىلاپ « پولتۇك » كىدە سۇغا چۈشۈپ كەتتى . ئازراق بوشاتقان قوللىرىم قاتتىق تاشتىن ئاجراپ ئۆ-زۈمىمۇ موللاق ئاتقىلى تاسلا قالدىم . ئاھ خۇدا ، ماڭا يەنە بىر قې-تىم ياشاش پۇرسىتى بەرگىن ! مەن ياشىشىم كېرەك . ئۆملىدىم ، تىرىكەشتىم . تىزلىرىم سۇرۇلدى . تىرناقلىرىم قانىدى . لېكىن ئازراقمۇ ئاغرىش ھېس قىلمىدىم . ئۇھ ، خۇداغا شۈكرى ! مەن ئۆلمىدىم ، مەن ھايات قالدىم . ئاخىر تۆپىگە يامىشىپ چىقتىم . مۇشۇ مىنۇتتا مەن ئۆز يۈرىكىمنىڭ ھاياجانلىق دۈپۈلدەشلىرىنى يەنە بىر قېتىم شادلىق ئىچىدە ئاڭلىدىم . كۆزۈم مەن بايا ئېسىلىپ قالغان قورام تاشقا چۈشكەندە ، بېشىم پىرىدە قېيىپ ، كۆز ئالدىم قارا ئىغۇلاشتى . توۋا ، مەن راستىنلا ئاشۇ قورقۇنچلۇق ھاڭدىن يامىشىپ چىقتىممۇ ؟ ماڭا بۇ كۈچ ، غەيرەت نەدىن كەلگەندۇ ؟ تۇغرا ، چۈشەندىم ، بۇ ھاياتنىڭ ، تۇرمۇشنىڭ سېھرىي كۈچى ! كۆز ئالدىمدا بىر ھەقىقەت ئايان بولدى . تۇرمۇش يولى مەن بايا يامىشىپ چىققان ئاشۇ تىك قىياغا نەقەدەر ئوخشايدۇ ـ ھە ! مەن ئاشۇ يەردىن چىقالىغان يەردە ، ھايات يولىدىكى قىيىن ئۆتكەل-لەردىن ئۆتەلمەسمەنمۇ ؟!

* * *

مەن ئىرادە بىلەن ياشاشقا ، ياش تۆكمەسلىككە ، كېيىنكى ھاياتىمنى مەنىلىك ئۆتكۈزۈشكە بەل باغلىغانىدىم . لېكىن ، نومۇس ئىرادىدىن غالىب كەلدى . مەن ھەر قانچە ياش تۆكمەسلىككە تىرىشساممۇ ، نەپرەتلىك كۆزلەر ، ئاچچىق تەنىلەر ئالدىدا قەددىم پۈكۈلدى . نومۇس ئىلكىدە يېرىلغۇدەك بولغان يۈرىكىم دىكى زەردابلىق كۆزلىرىمدىن قان بولۇپ ئاقتى . ئاھ خۇدا ! مېنى مەكتەپتىن قوغلاشنى قارار قىلغان ئاشۇ كۈنى نەچچە مىڭ قېتىم يىگىتلەر كۆزلىرىنىڭ نەپرەتلىك تىكىلىشلىرى ئاستىدا قانداقلارچە ئولتۇرالىغانلىقىمغا ، كىچىككىنە يۈرىكىمنىڭ قانداقلارچە بۇنداق ئېغىر بېسىمغا بەرداشلىق بېرەلىگەنلىكىگە ھەيرانمەن .

نومۇس ، ئىزادىن يەرگە كىرىپ كەتكۈدەك بولغان بىچارە ئاپامنىڭ يۈزىگە قاراشقا پېتىنالماي مېڭىپ ، بىكەتكە يېتىپ كەلدۇق . مانا ، ئاپتوبۇسقىمۇ چىقتۇق ، كۆزۈم يەنىلا ئارقامدا . خۇددى مېنىڭ نىجاتىم قول پۇلاڭلىتىپ يۈگۈرۈپ كېلىدىغاندەك ... ئۇ 20 كۈنلۈك ئالدىدا يېزىغا خىزمەت بىلەن بارىدىغانلىقىنى ئېيتىپ قويۇپلا كەتكەنچە قايتىپ كەلمىگەنىدى . مەن ئىدارىسىگە بىر قانچە قېتىم تېلېفون بەرگەن بولساممۇ تاپالمىغانىدىم . مۇشۇ ئاخىرقى ئايرىلىش مىنۇتلىرىدا ئۇنى بىرلا قېتىم كۆرۈۋالسام ، ئاۋازىنى بىرلا ئاڭلىۋالسام ...

ــ نىجات ! ــ بېكەت دەرۋازىسىدىن ۋېلىسىپىت بىلەن ئۇچقاندەك كىرىۋاتقان بىر يىگىتنى يىراقتىن كۆرۈپلا ، ئاپام ئالدىدىمۇ ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالماي ئىختىيارسىز توۋلىۋەتتىم . ئاپامنىڭ چاقىرىشى ، ياغلىقمىنىڭ چۈشۈپ قېلىشى بىلەن كارىم بولمايلا ئاپتوبۇستىن سەكرەپ چۈشتۈم ــ دە ، ياغاچتەك قېتىپ تۇرۇپلا

قالدىم . توۋا ، كۆزلىرىم راستىنلا مېنى ئالدىمغاندۇ ؟ ئۇ ئەسلىدە ئۆز سۆيگىنىنى ئۇزاتقىلى چىققان باشقا بىر ناتونۇش يىگىت ئەكەن ئەمەسمۇ ! قولۇم مەيدەمدە ساڭگىلاپ تۇرغان مارجاننى شۇنداق قاتتىق تارتتىكى ، مارجانلار كۆز يېشىمغا قوشۇلۇپ يەرگە چېچىلدى ...

ئائىلەمگە قايتىپ كەلگىنىمگە ئىككى ئايدىن ئاشتى . بۇ جەريانىدا مەندە ناھايىتى زور ئۆگىرىش يۈز بەردى . ماڭا شۇنچە مالامەتلەرنى كەلتۈرۈپ ، ئىستىقبالىمنى ۋەيران قىلغان ، ئۇنىڭغا بولغان پاك سۆيگۈمنىڭ شاھىتى بولغان بۇ كىچىك جان خۇپيانە ئۇ دۇنياغا ئۇزىتۇېتىلدى . ئۆزۈم گويا مەھبۇستەك ئۆيگە مەھكۇم قىلىندىم . كۇن بويى دېگۈدەك كارىۋاتتا ئۇن ـ تىنسىز ياتىمەن ، خىيال سۇرىمەن ، ئاھ ئۇرىمەن ، يىغلايمەن ... ئادەم ھېچقاچان ئۆزىدە بار نەرسىنىڭ قەدرىگە يەتمەيدىكەن . پەقەت شۇ نەرسە يوق بولغاندا ئاندىن قەدرى ئۆتۈلىدىكەن . لېكىن كېيىنكى پۇشايمانىدىن نېمە پايدا ؟ مانا مەنمۇ ئەركىنلىك ۋە ئار ـ نومۇسنىڭ ئادەم ئۇچۇن قانچىلىك مۇھىم ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىۋاتىمەن . بۇ نەرسىلەر بۇرۇن مەندە يەتكۈدەك بار ئىدى . ئەمدىچۇ ؟ خۇددى قەپەسكە سولانغان قۇشتەك تېپىرلايمەن . پەقەت ئاخشاملىرىلا كۆڭلۇم خېلى ئېچىلىپ قالدۇ . ماڭا بىر خىل تەبەسسۇم بىلەن قارايدىغان گۇزەل ئاي گويا ماڭا تەسەللى بېرىۋاتقاندەك تۇيۇلىدۇ . ئۇنىڭدىن باشقا يەنە جىمىرلاۋاتقان يۇلتۇزلار ، يۇز ـ كۆزلىرىمنى سىلاپ ئەركىلىتىدىغان شوخ شامىللار ، ماڭا چەكسىز خۇشاللىق ۋە مەنىۋى ئوزۇق بېغىشلايدىغان كىتابلىرىم ... مانا بۇلار ـــ مېنىڭ ئەڭ يېقىن سىرداش ، دىلكەش دوستلىرىم . مۇشۇ كۇنلەردە مېنى يەنە بىر ئازاب ـــ ھىجران ئازابى قىينايدۇ . نىجاتتىن قاتتىق رەنجىگەن بولسامۇ ، لېكىن ئۇنىڭ

بىلەن ئۆتكۈزگەن كۆڭۈللۈك ، خۇشال چاغلىرىم زادى كۆز ئالـ دىمدىن كەتمەيدۇ . بىراق ، ئۇنىڭ تا ھازىرغىچە بىرمۇ پارچە خەت يازمىغانلىقىغا ياكى ئىزدەپ كەلمىگەنلىكىگە ئاچچىقىم كېـ لىدۇ . مەن ئۇنى رەنجىتكۈدەك نېمە ئىش قىلغاندىمەن ؟ ئۇ نېمە ئۈچۈن مېنى ئىزدەپ كەلمەيدۇ ؟ زادى نېمە ئۈچۈن ؟... بۇ سو- ئاللار مېنى بەكمۇ قينايدۇ .

« كىتاب ـ ئۈمىد چىرىغى » دېگەن سۆز راست ئىكەن . ئۇقۇغان كىتابلىرىم كۆپەيگەنسېرى ، مەندىكى ئۈمىدسىزلىك كەيپىياتى ئاستا ـ ئاستا يوقىلىشقا باشلىدى . كىتابتىكى قەھرە- مانلار ماڭا ئۈمىد بېغىشلىدى . ئۇقۇغۇچىلىق دەۋرىمدە ئانچە ـ مۇنچە شېئىر ، ھېكايىلەرنى يېزىپ قويۇاتتىم . ئۇقۇتقۇچىلىرىم مېنى « ئۈمىدلىك مايسا » دەپ ماختىشاتتى . لېكىن ، مەن قاچان مۇ- ھەببەتكە بېرىلدىم ، شۇنىڭدىن كېيىن ئىجادىي ئىزدىنىشلىرىم توختاپ قالغانىدى . مەن بۇنىڭدىن كېيىن تىرىشسام ئىجادىيەت سېپىگە كىرىشكە يول ئاچالارمەنمۇ ؟ مەن ئەنە شۇنداق خىياللار بىلەن يەنە خېلى كۈنلەرنى ئۆتكۈزۈۋەتتىم ...

دېرىزىدىن كىرگەن كۈن نۇرىنىڭ يۈزۈمنى قىزدۇرۇشى بىلەن ئويغىنىپ كەتتىم . ئاخشام يېتىش ئالدىدا تۇرکىيىلىك ئايال يازغۇچى كەرىمە نادىرنىڭ « ئۇيقۇسىز كېچىلەر » ناملىق پوۋېس- تىنى ئوقۇغانىدىم . كېچىچە پوۋېستتىكى بەزى ۋەقەلىكلەرنى چۈشۈمدە كۆرۈپتىمەن . توۋا ، بۇ نېرۋام نېمە بولدىكىن ، كاللامغا نېمە تەسىر قىلسا ، كېچىسى شۇ ئىش چۈشۈمگە كىرىپ قالىدۇ . كېچە كۆرگەن چۈشۈمنىڭ تەسىرىدىن بولسا كېرەك ، خېلىلا يەڭگىل ، كۆڭلۈمۇ ئۇچۇق تۇرۇپتىمەن . يۈزۈمنى يۇيۇپ بو- لۇپ ، كىيىم ئالماشتۇرۇش ئۈچۈن چامادانىنى ئاچتىم ؛ كىيىم ـ كېچەكلىرىم ئاستىدا ئۇزاقتىن بۇيان بېسىلىپ ياتقان ئەينەككە

كۆزۈم چۈشتى ، قىزلار ئەينەك كۆرۈشكە تولمۇ ئامراق . لېكىن ، مەن ئەينەككە قاراپ باقمىغىلى قانچە ئۇزاق بولدىكىنتاك ؟ بۇگۈن ئەينەكنى قولۇمغا ئالدىم . بىر ـ بىرىگە ئۇدۇل قارىشىپ تۇرغان قارلىغاچ قانىتىدەك ئەگىم قاشلار ئاستىدىكى جىيەكلىرى ئىنچىكە سىزىقلار بىلەن بېزەلگەن مىسكىن كۆز ، تاتارغان ، سارغايغان ، ئورۇقلاپ قوشۇقتەك بولۇپ قالغان سوزۇنچاق يۈز ... توۋا ، بۇ ... بۇ راستتىنلا مەنمۇ ؟ بىر چاغلاردا ئەينەككە قارىسام ، خۇشاللىقتىن ئاجايىپ نۇرلىنىپ كېتىدىغان كۆزۈم شۇ تاپتا لەققىدە ياشقا تولدى . مېنىڭ گۈزەل ياشلىقىم شۇنداق تېز ئۆتۈپ كەتسە ـ ھە ؟ ئەينەككە تېخىمۇ تىكىلگىنىمدە ، بۇنىڭدىن يەتتە ئاي بۇرۇنقى ھالىتىم ئەينەكتە كۆرۈنگەندەك بولدى . بۇ چاغدا مەن تۇنجى قېتىم ئۇنىڭ ئۆيىگە مېھمان بولۇپ بارماقچى بولغانلىقىم ئۈچۈن ، ئۆزۈمگە بەكمۇ يارىشىدىغان ئاچ سېرىق پوپايكامنى ، ئوتقاشتەك قىزىل يوپكامنى كىيىپ ، قىزىرىپ كەتكەن يۈزۈمنى ئالىقىنىمغا ئالغىنىمچە ئەينەكتىكى خۇمار كۆزدىن بەخت ئۇچقۇنىنى ، ئوماق لېۋىمدىكى شادلىق تەبەسسۇمى بىلەن پۈتۈن ۋۇجۇدۇمدىكى خۇشاللىقنى قانغۇچە تاماشا قىلغانىدىم . شۇ چاغدىكى شادلىق ، ھاياجانلىق كۈلكىلىرىنىڭ ئەكسى ئاخىرقى كۈلكە بولىدىغانلىقىنى ئويلىماپتىكەنمەن . شۇ كۈنى كەچتە مەن چىرايلىق ياسىنىپ ئۇنىڭ ئۆيىگە بارغىنىمدا ، ئۇ ئاجايىپ ھەشەمەتلىك سېلىنغان چوڭ قورۇدا مېنى قىزغىن كۈتۈۋالغانىدى . مەن ھەممە ياققا ھەۋەس بىلەن قارىغىنىمچە ئۆيگە كىردىم . ئۆيدە ئۇنىڭدىن باشقا ھېچكىم كۆرۈنمەيتتى .

ـــ ئاپىكىز ، دادىكىز كۆرۈنمەيدىغۇ ؟

ـــ ئاپام ، دادام ، ئۇكام يېزىغا ـــ چوڭ ئاپامنىكىگە چىقىپ كەتكەن . بۇگۈن بۇ ئۆي بىزگە ئوكچە قالدى .

— نېمە ؟ سىز ماڭا ئاپام كەلگۈسى كېلىنىمنى كۆرەي دەپ چاقىرتقان دېگەنىدىڭىزغۇ ؟!

— ھا ... ھا ... ھا ...

— بولدى ، مەن چىقىپ كېتەي ، — ئورنۇمدىن تۇرۇپ ئىشىككە ماڭدىم . لېكىن ، ئۇ ھەم يالۋۇرۇپ ، ھەم ئالداپ ، يەنە تېخى دومسيىپ مېنى پەقەت چىققىلى قويمىدى . شۇنىڭ بىلەن ، ئۇنىڭ ئۆيىدە قونۇپ قالدىم . مېنىڭ بارلىق ئازابلىرىم ئەنە شۇنداق دۆتلۈكۈم ۋە كۆڭۈلچەكلىكىم تۈپەيلىدىن بولغانىدى ...

* * *

نىجات توغرۇلۇق بەزى مىش ـ مىش گەپلەرنى ئاڭلاپ دەسلەپتە ئىشەنمىدىم ، كېيىن ئويلىنىپ قالدىم . ھەممىدىن يامىنى ئۇنىڭ راستىنلا توي قىلغان خەۋىرى بولدى . شۇ ۋاقىتتىكى ئازابلىق ھېسلىرىم ، لەۋلىرىمدىن سىرغىغان قان ، كۆزلىرىمدىن يانغان غەلىتە ئۇچقۇن ، بۇ ماڭا ھاياتىمدىكى نومۇستىنمۇ ، ئۆلۈمدىنمۇ قاتتىق زەربە بولدى . شۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان ھامان ھوشۇمنى يوقاتتىم . پۈتۈن غەزەپ ـ نەپرىتىمنى تىلىمغا يىغىپ ، بار ئاۋازىم بىلەن ۋارقىرىدىم : « ۋىجدانسىز ، ئىپلاس !... »

بۇ ئىش كاللامغا قاتتىق تەسىر قىلغانىدى . ئىككى كۈن ئۆتكەندىن كېيىن نېرۋىلىرىم بىر ئاز ئەسلىگە كەلگەندەك بولدى . لېكىن گېلىمدىن تاماق ئۆتمىدى . ئۆتكەن كۈنلەر بىر ـ بىرلەپ كۆز ئالدىمغا كېلىشكە باشلىدى . دەسلەپتە ساقچىغا ئەرز قىلىپ ، ئۇنىڭدىن ئۆچۈمنى ئېلىش قارارىغا كەلدىم . لېكىن ئارقىدىنلا بۇ نىيىتىمدىن يانىدىم . تەقدىرگە تەن بەردىم . ھەر كىم قىلسا ئۆزىگە قىلىدۇ . بۇ مېنىڭ ھاياتلىقتا ئۆتكۈزگەن سەۋەنلىكلىرىمگە بې-

رىلىگەن جازا ! بۇ جازا مەن ئۇچۇن تولىمۇ ھەقلىق . ئەمدى مې-
نىڭ ئۇمىدىم ، شادلىقىم ، بەختىم ئۆز ئەمگىكىمدە ، مەن تىرىش-
چانلىقىم ، ئەمەلىيتىم بىلەن بۇرۇن ئۆتكۈزگەن سەۋەنلىكلىرىمگە ،
بەختسىز ، ئازابلىق كەچۈرمىشلىرىمگە خاتىمە بېرىمەن .

مەن شۇنىڭدىن كېيىن ۋاقتىنى چىڭ تۇتۇپ ، ئۆزۈمنىڭ
كەچۈرمىشلىرىنى ھېكايە قىلىپ يېزىشقا كىرىشتىم . يېقىندا
« چۈشىنىش » ناملىق بىر پارچە ھېكايىنى پۈتتۈرۈپ ، مەتبۇئات
ئورۇنلىرىغا ئەۋەتتىم . ئەمدى « ئاجىزەنىڭ كۆز يېشى » ناملىق
ھېكايە ئۈستىدە جىددىي ئىشلەۋاتىمەن .

راست ، دۇنيادا قىزلار تولىمۇ ئاجىز . مۇھەببەتتە ئېچە-
نىشلىق تەقدىرگە يولۇققا چۈشكۈنلىشىدۇ ھەتتا ئۆلۈم يولىنى
تاللىۋالىدۇ . لېكىن ، مەن ئۇنداق قىلماي ياشىدىم ، نېمە ئۈ-
چۈن ؟ چۈنكى ھايات قىممەتلىك . ھاياتنىڭ قىممىتى شۇ يەر-
دىكى ، ھايات ئۆزىنى سۆيگەن ، قەدىرلىگەن كىشىگە ئەڭ ئېسىل
سوۋغا ـــ بەخت ئاتا قىلىدۇ . مەن ھاياتنىڭ ، تۇرمۇشنىڭ ،
تەبىئەتنىڭ نەقەدەر گۈزەل ، قەدىرلىك ، قىممەتلىك ئىكەنلىكىنى
چوڭقۇر ھېس قىلدىم . كىتاب ئوقۇش ئارقىلىق تۇرمۇش يولۇمنى
تاپتىم ؛ ئۇمىدسىزلىك پاتقىقىدىن قۇتۇلۇپ چىقتىم . بەختنىڭ
يەقەت بىرەر يىگىت بىلەن مۇھەببەتلىشىپ توي قىلىشلا بولماس-
تىن ، بەلكى ئۆز ئەمگەك مېۋىسىنىڭ نەتىجىسى ئىكەنلىكىنى ؛ ھا-
ياتنىڭ قىممىتىنى ، ئىنسانىنىڭ قىممىتىنى تولۇق چۈشەندىم . مەن
ئەمدى ئۆز ئىجادىيىتىمنىڭ كۈنلەرنىڭ بىرىدە شېرىن مېۋە بې-
رىپ ، مىللىتىمگە مەنپەئەتى ئۈزۈك بېغىشلىيالايدىغانلىقىغا
ئىشىنىمەن .

ھېكايەمنىڭ ئاخىرقى قىسمىنى يېزىۋاتاتتىم ، تولۇق ئوت-
تۇرا مەكتەپتە ئوقۇيدىغان سىڭلىم يۈگۈرگىنىچە كىرىپ كەلدى .

ـــ ئاچا ، ماۋۇ ژۇرنالنى كۆرگىنە ...
ـــ ئەكىلە ، نېمىلەر بارىكىن بۇنىڭدا ؟
ـــ سېنىڭ ھېكايەڭ بېسىلىپتۇ ، قارا !
ـــ راستما ؟ ـــ مەن ھاياجان بىلەن ژۇرنالنى ئاچتىم ، مۇندەرىجىگە كۆز يۈگۈرتتۇم . ئاھ ، راست ئىكەن . مېنىڭ « چۈشىنىش » ناملىق ھېلىقى ھېكايەم ئىلان قىلىنىپتۇ ! خۇشال لىقتىن سەكرەپ كەتتىم ، ۋۇجۇدۇم لەرزىگە كەلدى . كۆزلىرىم دىن ئىسسىق ياشلار تارامالاپ تۆكۈلدى .
ئاھ ، مەن تۇنجى ئەمگەك مېۋەمنى كۆردۈم !
تۇۋا ، مەن تۇنجى قېتىم نىجاتنىڭ مۇھەببەت ئىزھار قىلىنغان خېتىنى ئوقۇغاندا ، ئۆزۈمنى چەكسىز بەختلىك ھېس قىلىپ ، « ئاھ ، بەخت ! » دەپ پىچىرلىغانىدىم . ئەمدىچۇ ؟ مېنىڭ ئېغىزىمىلا ئەمەس ، بەلكى يۈرىكىم ، كۆزلىرىم ، بەدىنىم ـــ پۈتۈن ۋۇجۇدۇم « ئاھ ، بەخت ! » دەپ تەكىلا پىچىرلاۋاتىدۇ ...

شامالالر كۆيى

كـــمدۇر بىرى ئۇنى ئاستا پەپلەۋاتقاندەك ، يۇزلىرىنى سىلاپ ئەركىلىتىۋاتقاندەك تۇيۇلدى . ئۇ ئۇيقۇلۇق كۆزلىرىنى تـەستە ئېچىپ ، مەستخۇشلۇق بىلەن كۈلۈمسىرىگىنىچە نازۇكقىنا كېرىلدى . سەھرا قىزلىرىنىڭ بەل پۈرمە كۆڭلەكلىرىگە كۆپۈپ چىققان دېرىزە پەردىسىنىڭ سۇس تولغىنىشلىرىنى بىر ھازا تاماشا قىلدى . ئۆي ئىچى بىردەمدىلا ئاجايىپ يېقىملىق ساپ ھىدقا تولۇپ كەتتى . بۇ ھىد ئۆي ئىچىدە بەخىرامان چۆرگىلەيتتى . ھەممىلا نەرسىگە تاتلىققىنا سۆيۈش ھەدىيە قىلاتتى .

« ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ ، ھۇرۇنلۇق قىلماڭ ! » ئۇنىڭ قۇلـقىغا بىرى شۇڭىرلىغاندەك بولدى . بۇ شۇڭىرلاش ئانىسىنىڭ ئەركىلىتىشىدەك مۇھەببەتلىك ، مۇقام مۇزىكىلىرىدەك سېھىرلىك ، تاغ سۇلىرىنىڭ شىلدىرلاشلىرىدەك يېقىملىق ئىدى . ئۇ ئاستاغىنا ئورنىدىن تۇردى . ئۆزىنى دېرىزىدىن كىرىۋاتقان ساپ ، سالقىن شامالغا تۇتتى . شامالنىڭ ئۆزىنى تاتلىق ـ تاتلىق باغاشلاشلىرىدىن ، چاچلىرىنىڭ يېنىك ـ يېنىك يەلپۇنۇشلىرىدىن راھەتلەندى . تومۇرلىرىغا سالقىن ھاۋا ، ساپ نۇر ئېقىپ كىرىۋاتقاندەك ، تېرىلىرى كېڭىيىپ قالغاندەك ھېس قىلدى . گويا شامالنىڭ لەززان تولغىنىشلىرىنى كۆرمەكچى بولغاندەك كېچە ياققان يامغۇردا يالتىراپ ، پارقىراپ كەتكەن يىراق ئۇپۇققا ، شامالنىڭ ماكانى بولغان ئاقۇاش چوققىلارغا سۆيۈنۈش بىلەن ئۇزاقتىن ـ

ئۇزاق قاراپ كەتتى .

« چىچىكنى كەسمە قىزىم ! قىز بالا چىچىنى كەسسە بەخت كېسىلىپ كېتىدۇ . »

ئۇ ئەينەككە قاراپ ، مۇرىسىدە ئويناقشىپ تۇرغان بۇدۇر چاچلىرىنى تاراۋېتىپ ، مومىسىنىڭ شۇ سۆزىنى ئىختىيارسىز ئەسكە ئالدى . مومىسى بۇ سۆزلەرنى قاچانلاردا دېگەن بولغىيتتى-كىن ؟ توغرا ، ئون يىلنىڭ ئالدىدىغۇ دەيمەن . ئۇ چاغدا ئۇ تېخى كىچىكلا قىز ئىدى . چېچىنىڭ ئالدىدىن كىچىككىنە سېكىلەك ئايرىپ كېسىۋالغانىدى . مومىسىنىڭ بەخت توغرىسىدىكى سۆزىنى ئانچە پىسەنتىگە ئېلىپ كەتمىگەنىدى . كېيىن بۇ چاچلار قانچە قېتىملاپ كېسىلىپ ، بۇدۇر قىلىنىپ ئىگىسىگە ئاجايىپ لاتاپەت ، گۈزەللىك بېغىشلىدى . ئەمما ۋاقىت ئۆتكەنسېرى تەبىئىي پار-قىراپ تۇرىدىغان قوڭۇر رەڭ بۇ چاچلار نېمىشقىدۇر خۇنۇك ، جانسىز بولۇپ ، مايلاپ پارقىرىتىپ ، پات - پات ياستىپ تۇرمىسا بولمايدىغان بولۇپ قالدى . ئانىسى بىر چاغلاردا ئۇنىڭ بىلەكتەك ئىككى ئۆرۈم چېچىنى ھەپتىدە بىر قېتىم يۇيۇپ ، جىگدە يېلىمىدە پاتلاپ ، قۇلقىنىڭ تۈۋىدىن ئىككى ئۆرۈپ قويۇاتتى . ئۆيدىن ئايرىلغاندىن كېيىن ئۇ چېچىنى تارىيالماي قىينالدى . چاچمۇ جىگدە يېلىمى سېغىنىپ جاھىللىشۋالدى . مانا ئەمدى بۇ چاچلار جىگدە يېلىمىنىڭ يېقىملىق پۇرىقىنى ئۇنتۇپ ، خىمىيىلىك چاچ يۇيۇش - ياساش سۇيۇقلۇقىغا كۆنۈپ كەتتى .

ئۇنىڭ دولقۇنسىمان ياسالغان چاچلىرى يەنىلا ئاجايىپ چىرايلىق ئىدى . بۇ دولقۇنلار بىلىنەر - بىلىنمەس تەۋرىنىپ ، سېھىرلىك تالالىرى بىلەن يۈرەكلەرگە سالما تاشلايتتى . نۇرغۇن يىگىتلەرنىڭ كۆڭلىنى ئاشۇ دولقۇنلارغا غەرق قىلىپ ، ئەقلىنى لال قىلاتتى . ئەمما ئۇ چاچلىرى بىلەن تەڭ بەختىنىڭمۇ كېسىلىپ

كەتكىنىگە ئىشىنىپ قالدى . ئەينەكتىن چاقناپ تۇرىدىغان چىرايلىق كۆزلىرىدىكى مۇڭ ـ ھەسرەتنى كۆرۈپ ھەيران قالدى . ئۇ بۇ كۆزلەرگە قاچاندىن بېرى مۇڭ تولغانلىقىنى ئەسلىيەلمىدى . ئۇنىڭ بەخت توغرىسىدا ئويلانغىنىغا قانچە ئۇزۇن بولدىكىن ؟ بىر يىل ... ئىككى يىل ... بەلكىم ئۇنىڭدىنمۇ ئۇزاقراق بولغاندۇر .

ئۇ خۇدانىڭ ئۆزىگە ئاجايىپ گۈزەل نەرسىلەرنى سېخىيلىق بىلەن ئاتا قىلغانلىقىنى بىلەتتى . بۇلاق سۈيىدەك سۈزۈك ، تاڭ شامىلىدەك لەرزان ، گۈل شىرنىسىدەك تاتلىق ئاۋازىدىن ئۇنىڭ تاماشىبىنلىرى ھەممىنى ئۇنتۇشۇپ ، ئىختىيارسىز ئۇنىڭدىكى ھېسسىيات بىلەن گىرەلىشىپ كېتەتتى . پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ناخشا ئېيتقاندا تاماشىبىنلارنىڭ كۆزلىرىدە يانغان سۆيۈنۈش ، ھاياجان ئۇچقۇنلىرى ئۇدۇل ئۇنىڭ يۈرىكىگە قۇيۇلۇپ ، كۆزلىرى خۇشاللىقتىن تېخىمۇ چاقناپ ، ئاۋازىدىكى ھېسسىيات تېخىمۇ قايناپ كېتەتتى ، پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن كۈلكە تۆكۈلەتتى . ئۇنىڭ چوقۇنغۇچىلىرى ھەققەتەن كۆپ ئىدى . سەھنە ئۇنىڭغا خۇشاللىق ئاتا قىلاتتى . ھەممىنى ئۇنتۇلدۇراتتى .

تېلېفون جىرىڭلىدى .

ـــ ۋەي ! نۇرىيە ، ياخشى ئۇخلاپسىزمۇ ؟ ـــ ئۇنىڭ مەڭزىگە ئەسىتىنىڭ ئاچچىق نەپسى ئۇرۇلغاندەك بولدى . كېچىچە ئۇنى چۈشەپ چىققانلىقى ئېسىگە كەلدى .

ـــ ھەئە ، ياخشى ئۇخلىدىم . يەنە تېخى جىق چۈش كۆردۈم دەڭە !

ـــ چۈشىگىزدە مېنى كۆردىڭىزمۇ ؟

ـــ ياق ، خىيالىمدىكى يىگىتنىمنى كۆردۈم ، ـــ ئۇنىڭ نېمىشقىدۇر راستىنى ئېيتقۇسى كەلمىدى .

ـــ رىۋايەتلەردىكى شاھزادىنى كۆرگەن ئوخشىمامـ

سىز ؟ ــ ئەسئەتىنىڭ ئاۋازىدا بوش كۈلكە بار ئىدى .

ــ ھەئە ، چۆچەكلەردىكى شاھزادىنى كۆردۈم دېسەمۇ بولىدۇ . مەڭگۈ رېئاللىققا ئايلانمايدىغان چۈشلەرنى كۆرۈپ كېلىۋاتىمەنغۇ تاڭ !

ئۇمۇ ، ئەسئەتمۇ جىممىدە بولۇپ قالدى . بىر ھازادىن كېيىن ئەسئەتنىڭ ئاۋازى يەنە ئاڭلاندى .

ــ سەنئەت كېچىلىكى ئۇچۇن كىيىم بۇيرۇتتىڭىزمۇ ؟

ــ ياق ، تېخى بۇيرۇتمىدىم . كىيىمنىڭ رەڭگى ھەم پاسونىنى تاللاپ قويغان ، كىيىم تىكىش ماگىزىنىغا بۇگۈن بارىمەن .

ــ قانداق رەڭنى تاللىدىڭىز ؟

ــ قارا رەڭ قانداق بولار ؟

ــ ھەرگىز بولمايدۇ . ئېيتىدىغان ناخشىنىڭ تېكىستى ھەم مۇزىكىسى بىلەن كىيىمنىڭ رەڭگى ، سىزنىڭ تەقى ـ تۇرقىڭىز ماسلاشمىسا قانداق بولىدۇ . كۆڭلەكنىڭ رەڭگى ئاق ياكى ھاۋا رەڭ بولسۇن ، پاسونىنىمۇ بەك مۇرەككەپ قىلمۇھتەمەڭ .

ئەسئەت بۇنداق چاغلاردا ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئانچە ئايايتولتۇرمايدۇ . ئۇنىڭ گەپلىرى ئورۇنلۇق بولغىنى ئۈچۇنمىكىن ، نۇرىيە ئۇنىڭ بۇنداق كۆرسەتمىلىرىگە تەبىئىي ھالدا بويسۇنىدۇ .

ــ ماقۇل ، ئاق رەڭلىك ئۇزۇن كۆڭلەك تىككۈزەي .

ــ شۇنداق قىلىڭ . ئاق كۆڭلەك سىزگە چوقۇم ياراشىدۇ . تويى بولغان كېلىنچەككە ئوخشاپ قالامسىز تېخى !

ئەسئەتنىڭ بۇ چاقچىقى نېمىشقىدۇر ئۇنىڭغا مەسخىرىدەك تۇيۇلۇپ ، كۆزىگە ئاچچىق يىغا ئولاشتى .

ــ كەچتە يېنىڭىزغا بارىمەن . مېنى كۈتۈپ تۇرۇڭ ! ــ ئەسئەتنىڭ ئاۋازى ئۇنىڭغا تولىمۇ يىراقتىن ئاڭلانغاندەك تۇيۇل-

دى . تومۇردا ئاچچىقلىقمۇ ، تاتلىقلىقمۇ ئوخشىمايدىغان بىر خىل قىرتاق سۈيۇقلۇقنىڭ كۆپچۈۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى .

ئۆي ئىچى بىردىنلا ئاچچىق بۇرۇقتۇرمىلىقا تولۇپ كەتتى . ئەتىگەنكى ساپ ، سالقىن شامالنى بۇرۇقتۇرمىلىق يوتۇپلا كەتكەنىدى . ئۆيدىكى ھەممە نەرسە ، دېرىزە پەردىسى ، ھەتتا گۈللەرنىڭ ياپراقلىرىغىچە مۇگدەپ قالغاندەك ئىدى .

ئەسئەتنىڭ چاقچىقى ئۇنىڭ يۈرىكىدىكى ئاچچىق ھەم تاتلىق ئەسلىمىلىرىنى غىدىقلاپ قوزغىتىپ قويدى . ئۇ ئۆزىگە ئاق كۆڭلەكنىڭ قانچىلىك يارىشىدىغانلىقىنى بىلەتتى . ئاپئاق توي كۆڭلىكى كىيگەندىكى ھالىتىنى تالاي رەت تەسەۋۋۇر قىلغانىدى . توي كۆڭلىكى كىيىپ يىگىتى بىلەن قولتۇقلاشقان ھالدا نازاكەت بىلەن زالغا كىرىپ كەلگەندىكى خىيالىي مەنزىرە ئۇنىڭغا شېرىن چۈشتىنمۇ ئۆزگىچە لەززەت بېغىشلايتتى . ئەپسۇس ، ئۇنىڭغا تا ھازىرغىچە توي كۆڭلىكى كىيىش نېسىپ بولمىدى . توي كۆڭلىكى كىيىش ئۇنىڭ ئۈچۈن ئەمدى ئەمەلگە ئاشمايدىغان چۈشتەكلا تۇيۇلدىغان بولۇپ قالدى . بۇ تۇيغۇ شۇنچە ئازابلىق ، ئاچچىق ئىدىكى ، بەزى چاغلاردا ئۇنىڭغا ياشاشمۇ مەنىسىز تۇيۇلۇپ كېتەتتى . بۇلارنىڭ ھەممىسى ئەينى چاغدا ئۇنىڭ توي كۆڭلىكىگە تەتۇر قارىغانلىقىنىڭ جازاسىدۇر بەلكىم . ئەمدىلا ئون يەتتە ياشقا كىرگەن سېكىلەك چاغلاردا نېمىلەرنى قەدىرلەش كېرەك ئىكەنلىكىنى كىم بىلىپتۇ ؟ ئۇ چاغلاردا نۇرىيە پەقەت ئۇدۇل قوشنا دۇكاندىكى سەيپۇڭ يىگىتىنىڭ ئۆزىگە پات - پات تىكىلىپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆرەتتى . يىگىتىنىڭ ئۆزىگە ئاشىقلىقىنى قىزمۇ ھەم باشقىلارمۇ بىلىپ كەتتى . ئەمما يىگىت ئۇنىڭغا مۇھەببەت ئىزھار قىلمىدى . پەقەت ھەر كۈنى موتسىكلىتىنى ھەيدەپ قىزنىڭ دۇكىنىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ ، قىزغا كۈلكە ئارىلاشقان

ئوتلوق قاراشنى هەدىيە قىلاتتى . نېمىشقىدۇر يىگىتنىڭ ئاشۇ ھا-
كاۋۇر تۇرقى ئۇنىڭغا يېقىپ قالدى . كېيىنكى كۈنلەردە ئۇمۇ دې-
رىزدىن سائەتلەپ سىرتقا قاراپ ئولتۇرۇپ ، ئۇستىسىدىن دەش-
نەمىۋ ئاڭلىندى . ئاخىر يىگىتنىڭ ئۆيىدىن ئەلچى كەلدى . مەر-
تىۋىلىك ھاجىم ئائىلىسىنىڭ ئەلچىلىرىگە قىزنىڭ ئاتا - ئانىسىمۇ
خۇشاللىق بىلەن رازىلىق بېرىشتى . تويلوق ئېلىشپ ، توي كۈ-
نىنى بېكىتىپ بولغاندا قىزغا تۈيۈقسىز باشقىچە بىر ئامەت كەل-
دى . ئۇنىڭ بىر قانچە قېتىم ئىشتىن سىرت ناخشا مۇسابىقىلىرىدە
مۇكاپاتلىنىپ كۆزگە كۆرۈنگىنى سەۋەب بولدىمۇ ياكى مەدەنىيەت
ئىدارىسىنىڭ باشلىقى بىلەن بولغان شىرىم تۇغقاندارچىلىقىنىڭ
يۇزىدىنمۇ ئەيتاۋۇر ئۇنىڭغا يېزا تۇرمۇشى ئاساس قىلىنغان بىر
بەدىئىي فىلىمدە ناخشا ئېيتىش پۇرسىتى نېسىپ بولدى . ئۇ بەكلا
خۇشال بولدى . تويىنى كېچىكتۇرۇپ ، توپتوغرا بىر ئايغىچە ئاپ-
تونوم رايونلۇق ناخشا - ئۇسسۇل ئۆمىكىدىن كەلگەن رېژىس-
سورلارنىڭ يېتەكلىشىدە ئاۋاز مەشقى قىلدى . بەدىئىي فىلىم ناھا-
يىتى مۇۋەپپەقىيەتلىك سۈرەتكە ئېلىندى . قىزنىڭ ئۆزىمۇ ، ئاۋا-
زىمۇ ئاجايىپ نەپىس ، ياخشى چىققانىدى . شۇنىڭ بىلەن ، قىز
بىر پېشقەدەم سەنئەتكارغا ياراپ قالدى .

ـــ سىزدە تەبىئىي تالانت بار ئىكەن . سىزنى بىللە ئېلىپ
كېتەيلى . ئۆمىكىمىزنىڭ مەخسۇس تەربىيىلەش سىنىپىدا ئىككى
يىل ئوقۇيسىز . ئاندىن ئۆمىكىمىزدە ئىشلەپ قېلىشىڭىز
مۇمكىن ، ـــ دېدى ئۇ كىشى .

ـــ مەن ... مەن ئاران تولۇقسىزنى پۈتتۈرگەن ، ـــ
قىز تىرىنقىنى تاتىلىدى .

ـــ ئۇنىڭ كارايىتى چاغلىق ، مۇھىمى ، سىزدىكى تەبىئىي
ئاۋاز . سىزنى ئازراقلا تەربىيىلىسەك ئاجايىپ تالانتلىق ئارتىس

بولغۇدەكسىز . ئاتا - ئانىڭىز بىلەن مەسلىھەتلىشىپ بىر قارارغا كېلىڭ . بىز ئىككى ھەپتىدىن كېيىن ماڭىمىز .

قىز بىر كېچە ئويلاندى . يىگىتكە ، ئۇنىڭ ئۇچۇن ئەكەلدۇرگەن ئاپئاق توپي كۆڭلىكىگە سەل تارتىشقاندەك قىلدى . توپي كۆڭلىكى ھەقىقەتەن چىرايلىق ئىدى . قاردەك ئاپئاق يىپەك ئۇستىگە چېكىلگەن تاڭ شەبنەمدەك يالتىراپ تۇرغان مەرۋايىتلار شۇنچىلىك نەپىس ئىدىكى ، كىشىگە ئىختىيارسىز قىزلارنىڭ خۇشاللىقتىن تۆكۈلگەن كۆز ياشلىرىنى ئەسلىتەتتى . يەرگە تېگىپ تۇرغان كەڭ ئېتەكلىرى ھېلىلا كىشىنى ئۇچۇرۇپ ھاۋاغا كۆتۈرۈلىدىغاندەك لەپىلدەپ تۇراتتى . قىز كۆزىنى يۇمۇپلا ھەمىنى كەينىگە تاشلىدى . ئاتا - ئانىسىنى يىغلاپ تۇرۇپ قايىل قىلدى . ھەممىدىن ئاۋۋال يىگىتكە « سىز بىلەن توي قىلالمايمەن » دېگەن بىرلا ئېغىز سۆزنى قوشۇپ توي كۆڭلىكىنى قايتۇرۇۋەتتى . ئۇ بۇ ئىشنىڭ مەغرۇر تەبىئەتلىك يىگىتكە قاتتىق ھار كېلىدىغانلىقىنى بىلەتتى . شۇڭا ئۇ يىگىت بىلەن ئۇچرىشىپ قېلىشتىن ئەنسىرەپ سىرتقىمۇ چىقمىدى . يولغا چىقىشنىڭ ئالدىنقى كۈنى نېمىشقىدۇر يىگىتنىڭ ئوتلۇق قاراشلىرىنى ئەسلىدى . يولغا چىققان كۈنى يىگىت بېكەت ئىچىدە غەل - پال كۆرۈنگەندەك قىلدىيۇ ، شۇنچە تەلمۇرگىنىگە يارىشا قايتا كۆرۈنمىدى . خىيالىم بولسا كېرەك ، دەپ ئويلىدى قىز ئىچىدە .

* * *

شەھەر ئاللىقاچان بىر كۈنلۈك جىددىي ، قايناملىق ھاياتىنى باشلىۋەتكەن ، دۆڭكۆۋرۈك ئەتراپىدىكى يوللاردا ئادەملەر ، ماشىنىلار مىغلىداپ كەتكەنىدى . ھەممە ئادەم ئۆز ئىشى

بـىلەن ئالدىراش يۈرۈشەتتى . بۇ يوللار ئىككى قاسىنقىدىكى ھەر خىل شەكىلدە قالايمىقان سېلىنغان ئېگىز ـ پەس بىنالار ئارىسىدا ئاچچىق ئۇچەيدەك تېخىمۇ تار ، ئۇزۇن كۆرۈنەتتى . ئاسمان بوشلۇقىدا ئادەملەرنىڭ تىنىقى ، ھەر خىل گاز ، ھەر خىل پۇراق ھـەم ژاراڭ ـ چۇرۇكىدىن ھاسىل بولغان تىنچىق ، ھارغىن ھاۋا بىر قەۋەت پەردە ھاسىل قىلغانىدى . بىر ئاپتوبۇس ئاچچىق ئىس پـۇرقىغىنىچە ئۇنىڭ ئالدىدىلا توختىدى . ئىس پۇرىقىدىن ئۇنىڭ كۆڭلى ئاينىدى . قاپقارا ئىسنىڭ ئاۋۇال ھاۋاغا ئۆرلەپ ، ئاندىن يـەنە چۆرگىلەپ ئادەملەرنىڭ تىنىقىغا قوشۇلۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرگەندەك بولدى . قىستا ـ قىستاڭ ئاپتوبۇسقا چىققۇسى كەلمەي ئاپـتوبۇستىن ئىتتىكلا يىراقلاشتى . ئۇ باردىغان كىيىم تىكىش ماگىزىنى ئانچە يىراق ئەمەس ئىدى . ئۇ ماگىزىندىن ھاۋارەڭ يـە پەك رەخت ھەم رەختكە ماس كېلىدىغان پاسون تاللىدى .

ـــ كىيىمنى شەنبىگە ئۇلگۇرتۇپ بېرەرسىلەرمۇ ؟ ـــ ئۇ كېسىمچى يىگىتتىن سورىدى .

ـــ چـاتاق يوق . ئەتىگە دېسىڭىزمۇ بىز تەييار ، ـــ كېـ سىمچى يىگىت كىيىمنى ئۆلچەۋېتىپ قوشۇپ قويدى ، ـــ بىزنىڭ دىـرېكتور سىزنىڭ كىيىم بۇيرۇتقانلىقىڭىزنى بىلسە ئۆز قولى بـە لەن تىكىپ بېرىدۇ دەڭە !

ـــ دىرېكتور ؟ دىرېكتور كىم ؟

ـــ ئۇ سىزنىڭ ناخشىلىرىڭىزنى قەۋەتلا ياقتۇرىدۇ ، ـــ كېسىمچى يىگىت گەپ ئەگىتتى ، ـــ سىز ناخشا ئېيتقان ھەرقانداق سورۇندا ئۇنى كۆرەلەيسىز .

ماگىزىنغا سالاپەتلىك بىرسى كىردى .

ـــ مانا ، دىرېكتور ئۆزىمۇ كېلىپ قالدى ، ـــ كېسىمچى يىگىت قەستەن ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ قويدى .

ـــ ياخشىمۇسىز !
نۇرىيەگە دىرېكتور يىگىتنىڭ تىكەندەك تىك ـ تىك تۇ-رىدىغان چاچلىرى ئاجايىپ يېقىملىق كۆرۈندى . كۆزلىرى تو-نۇشتەكلا بىلىندى .
ـــ شەنبە كۈنىدىكى سەنئەت كېچىلىكى ئۈچۈن سەھنە كىيىمى بۇيرۇتقىلى كەلگەنمىدىڭىز ؟
ـــ ھەئە .
ـــ خاتىرجەم بولۇڭ . چوقۇم كۆڭلىڭىزدىكىدەك تىكىپ بېرىمىز .
ـــ رەھمەت !
نۇرىيە خوشلىشىپ چىقىپ كېتىۋېتىپ ، ئىختىيارسىز كەينىگە قايرىلىپ قارىدى . « توۋا ، ئەينى چاغلاردا قارشى تە-رەپتىكى دۇكاننىڭ دېرىزىسىدىن پات ـ پات كۆرۈنۈپ قالىدىغان ئاشۇ چىراي ، ئاشۇ كۆز ... »
« ئەرئەلى ، ـــ ئۇ ئىختىيارسىز يىگىتنىڭ ئىسمىنى پىچىر-لىدى ، ـ تۇۋا ، ئىسمىمۇ ئۆزىدەكلا قاملاشقان ، مەغرۇر ، سىرلىق . »
ئۇ ماگىزىندىن بىرسى كەينىدىن قوغلىغاندەك تېزلا يېنىپ چىقتى . ئۇنىڭ يۈرىكىگە بىردىنلا چۈشىنكسىز تۈيغۇلار تولۇپ كەتتى . ـــ ئۇ مېنى تونۇمىدى . مەن بەك ئۆزگىرىپ كەتتىم ، ـــ دەپ ئويلىدى ئۇ كېتىۋېتىپ ، ـــ ئۇنىڭ ئۇزۇن ئۆتمەيلا تويى بولغانلىقىنى ئاڭلىغاندەك قىلىۋىدىم . ئۇ قاچانلاردا ، قانداقسىغا ئۇرۇمچىگە كېلىپ شىركەت قۇردىكىنە ؟
ئۇنىڭ كەينىدىن بىر ماشىنا غۇيۇلداپ كېلىپ ، ئۇنىڭ يېنىدىلا توختىدى .
ـــ ماشىنىغا چىقىۋالامسىز ؟

نۇرىيە تەمتىرەپ قالدى . دەماللىقغا يىگىتنىڭ تەلىپىنى رەت قىلغۇدەك باھانە تاپالمىدى .

ــ مېنىڭ ناخشىلىرىمنى ياقتۇرىدىكەنسىز ـ دە ؟ ــ نۇـ رىيە ئۇنىڭالغۇدىن چىقىۋاتقان ئۆزىنىڭ ئاۋازىغا قۇلاق سالغىنىچە سورىدى .

ــ ھەئە ، سىزنىڭ ناخشىلىرىڭىزدا ھېسسىيات شۇنداق كۈچلۈك .

نۇرىيە ئەرئەلنىڭ رولغا ئۇدۇل تىكىلگەن كۆزلىرىدىن ھېچبىر مەنىنى بىلەلمىدى . ئۇ مېنى راستتىنلا تونۇماپتۇ ، دەپ ئويلىدى ئۇ يىگىتنىڭ ئۆزىنى تونۇمىغانلىقىدىن خۇشال بولۇپ . مۇبادا يىگىت نۇرىيەنىڭ ئەينى ۋاقىتتىكى قىلغىنىنى يۈزىگە سالسا بەكمۇ ئوڭايسىز ئەھۋالدا قالار ئىدى . خەير ، ئۆتكەن ئىشلار ئۆتتى . ئۇلار ئۆزئارا تونۇشلۇق بېرىشكەن تەقدىردىمۇ نېمە بولماقچىدى ؟

ماشىنا نۇرىيە تۇرۇشلۇق بىنا ئالدىدا توختىدى .

ــ يۇرۇڭ ، ئۆيگە كىرىپ بىردەم ئولتۇرۇپ كېتىڭ !

ــ بولدى ، خوش !

ماشىنا قوزغالدى . نۇرىيە نېمىشقىدۇر ماشىنىنىڭ ئارقـ سىدىن ئۇزۇنغىچە قاراپ تۇرۇپ قالدى .

* * * *

ئەينى چاغلاردا ئەسئەت ئۇنىڭ قەلبىنى لەرزىگە سالالىغان بىردىنبىر ئەر ئىدى . نۇرىيە ئۆزىنىڭ تەبىئىي تالانتى ، يېقىملىق ئاۋازى بىلەن تېزلا داڭق قازىنىپ كەتتى . ئۇنىڭ نەتىجىلىرىدە ئەلۋەتتە ئەسئەتنىڭ تۆھپىسى بار ئىدى . ئەسئەت يازغان ھېسسـ

ياتلىق ، لىرىكلىق تېكستلەر ، ئۇ ئىشلىگەن مۇكۈلۈق ، يېقىملىق ھەم تەسىرلىك مۇزىكىلار نۇرىيەنىڭ تومۇر - تومۇرلىرىدىكى ھېس - تۇيغۇلىرىنى ئويغىتىپ ، ئۇنىڭ سەھنىدىكى قىياپىتىگە ، ئاۋازىغا تەبىئىي ھېسسىيات ، گۈزەللىك قوشاتتى . ئەسئەت قىز-نىڭ نەزىرىدە ئەڭ بىلىملىك ، مۇكەممەل ، يېتىشكەن بىر ئەر ئىدى ، ئۇنىڭ ئەتراپىدا پەرۋانىدەك ئايلىنىپ يۈرگەن ھەرقانداق يىگىت ئۇنىڭغا يەتمەيتتى . ئەسئەتكە بولغان ئېتىقاد ، ھۆرمەت ئاخىرقى ھېسابتا ئۇنىڭ يۈرىكىدىكى ئەڭ نازۇك ، سىرلىق ھېس-سىيات بىلەن يۇغۇرۇلۇپ كەتتى .

نۇرىيەنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭغا ئويۇن قويغىلى ماڭغان سەپىرى ناھايىتى كۆڭۈللۈك بولدى . ئايرىلغىلى ئۇزۇن بولغان يۇرتىنى كۆردى . يۇرتداشلىرى ، ئاتا - ئانىسى بىلەن كۆرۈشتى . ئۆز يۇرتىنىڭ سەھنىسىدە تېخىمۇ بەك ئالقىشقا ئېرىشتى . سەھرا-نىڭ ساپ ھاۋاسىنى قانغۇچە سۈمۈردى . ئەڭ مۇھىمى ، ئۇنىڭ يېنىدا ئەسئەت بار ئىدى . ئۇنىڭ ئەڭ گۈزەل ، ئەمما خاتىرجەم-سىزلىككە تولغان كۈنلىرى ئەنە شۇنىڭدىن باشلاندى .

ئۇ كۈنى ، نۇرىيەلەر چۈشكەن شەھەردە قاتتىق يامغۇر يېغىپ كەتتى . نۇرىيە يامغۇر تامچىلىرىنىڭ دېرىزە ئەينىكىگە ئۇرۇلغاندىكى ئاۋازىنى ئۆزىچە بىر رىتىمغا چۈشۈرۈپ ، يامغۇر سۈلىرىنىڭ تارام - تارام بولۇپ سىرغىپ چۈشۈشىگە قارىغىنىچە كارىۋىتىدا ياتاتتى . ئۇ يولدا قاتتىق زۇكامداپ ئاۋازى پۈتۈپ قالغىنى ئۈچۈن قوشنا ناھىيىگە ئويۇن قويۇشقا بارالماي ، ياتاقتا يالغۇز قالغانىدى .

— قانداق ، خېلى ياخشى بولۇپ قالغاندەك تۇرامسىز ؟ — ئەسئەت بىر كۇرۇشكىدا شورپا كۆتۈرۈپ كىرىپ قىزغا تەكىلە-دى ، — قېنى قىزىقدا ئىچىۋېتىڭ . سامساق بىلەن پىيازنى جىقلا

توغراتتىم . ئەتىلا ساقىيىپ كېتىسىز .

نۇرىيە ئەندىكىپ كەتتى . ئەتىكى ئويۇن قويىدىغان ئو-رۇننى ئالدىن ئۇقۇشۇش ئۈچۈن ئەسئەتىنىڭمۇ بۇگۈنكى ئويۇنغا بارمىغانلىقىنى بىلگەندىن كېيىن ، ئۇنىڭ يۈرىكىدە خۇشاللىقمۇ ، ئەندىشىگىمۇ ئوخشىمايدىغان ئاللىقانداق بىر سېزىم پەيدا بولدى .

باياتىن بېرى ، ئۇ شۇنچىلىك يالغۇزسىرىدىكى ، مۇشۇنداق پەيتتە يېنىدا تۇرۇپ ھالىنى سورايدىغان بىرەرسىنىڭ يوقلۇقىدىن كۆڭلى قاتتىق يېرىم بولدى . ئەتراپىدا پەرۋانىدەك ئايلىنىپ يۈرگەن يىگىتلەر تۇرۇپ ، ئۇلار ئارىسىدىن بىرەرسىنى تاللىما-غاندىكىن ئۇنىڭ ئۆزىگىمۇ خوپ . كىم ئۇنى ئائىلىسى بار ئەرنى ياخشى كۆرسۇن دەپتۇ ؟ ئۇ ئەسئەتىنىڭ ئائىلىسىنى قەدىرلەيدە-غانلىقىنى بىلەتتى . ئۇنىڭ ئاشۇ تەرىپىمۇ قىزىنىڭ ئەڭ چوڭ ھۆرمىتىنى قوزغىغانىدى . ئۇنىڭغا ئەسئەتىنىڭ ھەممىلا تەرىپى ياپ ، قىزغىن ، تەبىئىي تۇيۇلاتتى . ئۇنىڭ ئاشۇ تەبىئىتى ئۇنى ھەر قانداق يىگىتلەردىن مەردانە ، مەغرۇر كۆرسىتەتتى .

— مېنى چىڭ قۇچاقلاپ قويۇڭ ! — ئۇ ئەسئەتىنىڭ بې-شىنى يۆلەشكە ئاپارغان قولىغا چىڭ ئېسىلىپ ، ئۇنىڭ كەڭ كۆكرەكلىرىگە چىڭ يېپىشقىنىچە شۇنداق دەپ پىچىرلاپ سالغا-نىنى ئۆزىمۇ سەزمەي قالدى . ئۇ دەقىقە ئىچىدە خۇددىنى يوقاتقا-دەك پۈتكۈل دۇنيانى ئۇنتۇپ ، يۈرىكىدىكى پىنھان ھېسسىياتىنىڭ پارتلىشى بىلەن تەڭلا بوشىشىپ كەتكەنىدى . ئۇ كۆز ياشلىرى-نىڭ تارىلاپ تۆكۈلۈپ ئەسئەتىنىڭ چاقماق كۆڭلىكىنىڭ ئالدىنى ھۆل قىلىۋەتكىنىنى سەزدى . ئارىدىن قانچىلىك ۋاقىت ئۆتتىكىن ، كۆچلۈك بىلەكلەر ئۇنىڭ بوينىنى بوش قايرىپ ، چاچلىرىنى سىلىدى . ئاندىن ئۇنىڭ پېشانىسىگە ، مەڭزىگە ، لەۋلىرىگە ئوتـ-لۇق نەپەس ئۇرۇلدى . پۈتكۈل دۇنيا ھەرىكەتتىن توختىغاندەك

بولدى . پەقەت يامغۇر تامچىلىرىنىڭ دېرىزە ئەينەكىگە تەگكەنـ دىكى رېتىملىق ئاۋازىلا ئاڭلىنىپ تۇراتتى .

* * *

تېلېفون جىرىڭلىدى :

ـــ نـۇرىيە ، مەن بۇگۈن كەچ بارالمايدىغان بولدۇم . جـىددىي ئىشىم چىقىپ قالدى . خاپا بولماڭ ـ ھە ! ـــ ئەسلىدە شۇنداق دەپلا تېلېفونىنى قويۇۋەتتى . نۇرىيەگە بىردىنلا ھاۋا يېـ تىشمەيۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ ، ئىچى سىقىلغاندەك بولدى . يۇرىكىنى ئۇزۇندىن بۇيان ئۆرتەۋاتقان ئاچچىق بۇرۇقتۇرمىلىق تېخىمۇ كۈچىيىۋاتقاندەك تۇيۇلدى . ئۇ نۇرغۇن نەرسىنى ئويلاپ كەتتى . شـۇ تاپتا ئۆزىنىڭ بەختلىك بىر ئائىلىگە نەقەدەر تەشنا ئىكەنلـ كىنى ھېس قىلدى . ئەمما ئۇنىڭ ئۆزى ئارزۇ قىلغان ئاشۇ تىنچ ، گۈزەل تۇرمۇشتىن بارغانسېرى يىراقلىشىۋاتقانلىقىنى ئويلىسىلا كۆڭلى بۇزۇلاتتى .

ئۇلارنىڭ مۇناسىۋىتى ھېلىقى كۈندىن باشلىنىپ كەتتى . ئۇلار بـۇ ئىشنى ھەممە ئادەمدىن سىر تۇتتى . سىرلىق نەرسىلەرـ نىڭ ئادەمگە بېرىدىغان لەززىتى شۇ قەدەر تاتلىق بولسا كېرەك ، ئۇلارنىڭ دەككە ـ دۈككە ئىچىدىكى يوشۇرۇن ئۇچرىشىشلىرى شۇنچە قىزغىن ، ئوتلۇق بولدىكى ، ئۇلارنىڭ يۈرىكى ئۇزۇنغىچە ئادەتتىكى مۇھەببەتداشلار ھېس قىلىپ يېتەلمەيدىغان مۇھەببەت لەززىتىدىن مەست بولۇپ يۈردى . كېيىن ئۇلارنىڭ مۇناسىۋىتىنى ئەتراپىدىكىلەر بىلىپ كەتتى . نۇرىيە خېلى ئۇزۇنغىچە سۆز ـ چۆچەك ، يامان كۆزلەرنىڭ ئارىسىدا قالدى . ئاخىر بولماي كولـ لېكتىپ ياتاقتىن ئايرىلىپ ، يالغۇز ياتاق تۇتۇپ كۆچۈپمۇ چىقـ

تى . ئەنە شۇ چاغدىلا ئۇ ئۆزىنىڭ ھېسسىياتقا قاتتىق بېرىلىپ ، ئەخلاق نۇقتىسىغا سەل قارىغانلىقىنى ھېس قىلدى . ئەسىئەتنىڭ ئاق كۆڭۈل ، مۇلايىم ئايالى ئۇنى ئىزدەپ كەلگەندە ، خىجىللىقتىن يەرگە كىرىپ كەتكۈدەك بولدى . ئىچىدە ئەسىئەت بىلەن ئادا - جۇدا بولۇشقا قەسەم ئىچتى . ئەمما يەنىلا ئاشۇ ھېسسىيات قاينىمىدىن قۇتۇلالمىدى . ئەسىئەتنىڭ سىيماسى ھەر ۋاقىت ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئۇچۇپ يۈردى . ئەسىئەت ئۇنىڭغا « سىزنى ياخشى كۆرىمەن » دېگەن بىلەن بىرەر قېتىممۇ ئايالىمدىن ئاجرىشىپ سىزنى ئالمەن دەپ ۋەدە بېرىپ باقمىغانىدى . نۇرىيەگە ئەسىئەتنىڭ ئاشۇ ھەربىكتىمۇ ئاق كۆڭۈللۈك ، سەمىمىيلىك بولۇپ تۇيۇلدى . ئەسىئەتنىڭ كۆزىمۇ ، سۆزىمۇ ، يۈرىكىمۇ ئۇنى ئالداپ باقمىغانىدى . نۇرىيەنىڭ كۆتىدىغىنىمۇ ، سۆيىدىغىنىمۇ ئەنە شۇ ئىدى .

ئەسىئەت ئۇنىڭ ئۇچۇن نۇرغۇن ئىش قىلىپ بەردى . ئۇ - نىڭ قولىدىن كۆپ ئىش كېلەتتى . ئۇ نۇرىيە ئۇچۇن مەخسۇس ناخشا كېچىلىكى ئۆتكۈزۈپ بەردى . ئارقا - ئارقىدىن سىنغا ، VCD لېنتىلىرىنى ئىشلىدى . بۇلاردىن نۇرىيە مىننەتدار بولۇشقا ئۇلگۈرمەيلا قالدى . قىزىق ، ئادەملەردىكى ھېسسىيات راستىنلا قىزىق بولىدىكەن . نۇرىيەنىڭ يۈرىكىدىكى مىننەتدارلىقنىڭ كۆچىيىشىگە ئەگىشىپ ، ئەسىئەتكە بولغان ھېسسىياتىنىڭ بارا - بارا سۇسلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىغا ھەيران قالدى . يۈرىكىدە ئەسىئەتكە نىسبەتەن قەرزدارلىق تۇيغۇسىنىڭ پەيدا بولغىنىنى سەزدى . بۇ تۇيغۇ كۆچەيگەنسېرى ئۆزى بىلەن ئەسىئەت ئوتتۇرىسىدىكى بوشلۇق كېڭىيىۋاتقاندەك ، ئۇلار ئوتتۇرىسىدىكى ھېسسىيات بارغانسېرى سۇسلىشىپ كېتىۋاتقاندەك تۇيۇلدى .

« بىز ئايرىلىپ كېتەيلى ! » بۇ سۆز نەچچە قېتىملاپ ئۇ -

نـسـك بوغۇزىدا قاپسلىپ قالدى . ئۇنىڭغا گويا ئۆزى بارسا كەل-
مەس يولغا كىرىپ قالغاندەك ، ئەسئەتتىن ئايرىلىشى مۇمكىن ئە-
مەستەك تۇيۇلاتتى . نۇرىيەمۇ ، ئەسئەتمۇ بۇ ھېسسىيات ئۇچۇن
خېلى زور بەدەل تۆلىگەنىدى . ئەمەلىيەتتە ئاشۇ بەدەللەر ئۇلارنى
باغلاپ تۇرغان يىپقا ئايلىنىپ قالغاندەك قىلاتتى . نۇرىيە بىردىنلا
ئۆزىنى ئالدانغاندەك ، خارلانغاندەك ھېس قىلدى ، لېكىن بۇنى ئۇ
تېزلا ئىنكار قىلدى ، ئەسئەتتە نېمە گۇناھ ؟ ئۇ ھېچقاچان نۇرە-
يەنى مەجبۇرلاپ باقمىغان . ھەممىسى نۇرىيەنىڭ ئۆز خاھىشى بە-
لەن بولغانغۇ ؟ ئەمدىلىكتە ... ئۇنىڭ ئەسئەتنىڭ ھەم ئۆزىنىڭمۇ
ھېسسىياتىنى ئالدىغۇسى يوق ئىدى .

ئۇنىڭ ئەتراپىدا ئاچچىق بىر ھاۋا ئەگسىپ يۈرەتتى . ئەينى
چاغلاردا بۇ شەھەرنىڭ ھەممىلا نەرسىسىگە قىزىقسىپ ، شەھەر
تـۇرمۇشىغا قاتتىق ھەۋەسلىنىپ كەتكىنىگە قارىماي ، ئېگىز - ئې-
گىز بىنالار بىلەن قورشىلىپ تۇرغان بۇ شەھەر ئەمدىلىكتە ئۇنىڭ
كۆزىگە تولىمۇ بىچارە ، خۇنۇك كۆرۈنۈشكە باشلىدى . يۇرتكى
ساپ ، شوخ ، بەكۆڭۈل شامالارنى سېغىناتتى . بۇ شەھەردە
بۇنداق ئەركىن ، شوخ شامالار يوق ئىدى . ھەتتا نۇرىيە ئەڭ
ياقتۇرىدىغان يامغۇردىن كېيىنكى ساپ تاڭ شامىلىدىمۇ بىر خىل
نازۇكلۇق ، مەيۇسلۇك بار ئىدى . بۇ يەرنىڭ شامالىرى تۇرغۇن ،
ئېغىر ، ھېسسىياتسىز ، جانسىز ، خۇنۇك ، سوغۇق ئىدى .

شامالاردىن تارقىلار ئۇز كۆي ،
شامالاردا نىگارنىڭ ھىدى .
شامالاردا تولغىنار زەر نۇر ،
شامالاردا مۇھەببەت كۆيى .

سەھنىدە شامالدەك سالقىن ، يېقىملىق ، ئاقۇچ نۇر جىل-

ۋىسى مۇزىكا رىتمىغا ئەگىشىپ سۇس تولغىناتتى . نۇرىيەنىڭ ھاۋا رەڭ كۆڭلەك ئىچىدىكى گۆزەل جىسمىمۇ ، يۇرىكىمۇ « شاللار كۆيى » بىلەن بىرلىشىپ يۇغۇرۇلۇپ كەتكەندەك قىلاتتى . ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا تىكەندەك تىك ـ تىك تۇرغان چاچلار ، ئاجايىپ ئۆزگىچە ھېسسىياتقا باي كۆزلەر گەۋدىلەندى . بۇ چاچلاردىن ، كۆزلەردىن بىر خىل سېھرىي نۇر تارايتتى . بۇ نۇر ئاستا ـ ئاستا ئۇچۇپ كېلىپ ، ئاقۇچ نۇر بىلەن قوشۇلۇپ ، نۇرىيەنىڭ يۈزلىرىدە ، لەۋلىرىدە جىلۋە قىلاتتى .

ـــ سىزنى ئۆيىڭىزگە ئاپىرىپ قويايلى !

يىگىت ئۇنىڭ يېنىدىلا ماشىنىسىنى توختاتتى .

نۇرىيە ئۆزىنىڭ دەل شۇنى كۈتۈپ سىرتقا يالغۇزلا چىقىقانلىقىنى ئويلاپ قىزىرىپ كەتتى .

ماشىنا رەڭگارەڭ چىراغلار ئارىسىدا يېنىك غۇيۇلداپ ماڭماقتا ئىدى . بۇ نۇرلار دۇنياسى گويا سېھرىگەردەك هەممىنى ئۇنتۇلدۇرۇپ ، يۈرەكىكە ئاجايىپ تاتلىق ، شېرىن تۇيغۇلارنى تولدۇراتتى .

ـــ بايا ناخشىنى ئاجايىپ ھېسسىيات بىلەن ئېيتتىڭىز ، ناخشىڭىزنى ئاڭلاپ ئولتۇرۇپ ، ئۆزۈمنى يۇرتۇمنىڭ ساپ ھاۋالىق يوللىرىدا يۇرۇۋاتقاندەك سەزدىم . قارىغاندا سىزمۇ يۇرتىڭىزنى ، يۇرتىڭىزدىكى شوخ ، ئەركە شامالنى سېغىنىپسىز ـ دە ؟

ـــ ھەئە ، سېغىندىم ، يۇرتۇمدىن ئايرىلغىنىمغىمۇ ئون يىلغا يېقىن بوپتۇ .

ـــ ئون يىلغا يېقىن ئەمەس ، بۇگۈن دەل ئون يىل بولدى . سىز ئون يىل ئاۋۇالقى دەل مۇشۇ كۈندە ...

ئەرئەلنىڭ كۆزلىرى رولغا تىكىلگەنىدى . بۇ كۆزلەر تېگىگە يەتكىلى بولمايدىغان ئاجايىپ سىرلىقلىقى بىلەن ئىختىيار-

سىز كىشىنى ئەيمەندۇرەتتى . بۇ كۆزلەردە ئاجايىپ كۆچلۈك ھېسسىيات بىلەن تەڭ بىر مەغرۇرانە نۇر چاقنايتتى .

ـــ مېنى تونۇپسىز ـ دە ؟ ـــ نۇرىيەنىڭ ئاۋازى نېمىشقىدۇر تىترەپ كەتتى .

ـــ ھەرھالدا تونۇمىغۇدەك ئۆزگىرىپ كەتمەپسىز ، ـــ يەر گىتتىڭ لاپپىدە قارىشى ئۇنىڭغا ئاجايىپ يېقىملىق تۇيۇلدى . يۈرىكىدە بىردىنلا يېگىتكە نىسبەتەن ئاجايىپ يېقىنچىلىق تۇيغۇسى پەيدا بولۇۋاتقانلىقىنى سەزدى . توۋا ، ئەينى ۋاقىتلاردىكى گۆدەك تۇيغۇلارنىڭ يىلتىزى يەنىلا ساقلىنىپ قالغان بولسا ـ ھە !

ـــ سىز قاچانلاردا بۇ يەرگە كېلىپ قالدىڭىز ؟

ـــ يۇرتتىن چىقىپ كەتكىنىمگە بەش يىلدىن ئاشتىغۇ دەيمەن ، دەسلەپكى يىللاردا دادام بىلەن شېرىكلىشىپ ، مەخسۇس ئىچكىرىدىن دادامغا مال يەتكۈزۈپ يۈردۇم . سودىمىز تېزلا يۈرۈشۈپ كەتتى . كېيىن بۇ يەردە شىركەت قۇرۇشۇمغا دادامنىڭ قوشۇلۇپ پاي قوشتى . ئۆزۈمنىڭ كونا سەيۋىگلۇق كەسپىنى يەنە تېپىۋالدىم . سىز چۇ ؟ سىز بۇ يىللارنى قانداق ئۆتكۈزدىڭىز ؟

نۇرىيە بىر ھازاغىچە جىمىپ كەتتى . ئۇنىڭغا نېمىلەرنى دېسۇن ؟ داڭلىق ناخشىچى بولۇپ نام قازانغىنىنى دېسۇنمۇ ياكى ھازىرغىچە توي قىلماي تەنھا ياشاۋاتقانلىقىنىمۇ ؟ بۇلارنى سۆزلەپ يۈرۈشنىڭ نېمە ھاجىتى ؟

ـــ ئۆزىڭىزمۇ كۆرۈپ تۇرۇپسىز . ئۆمەكتە ئىشلەۋاتىمەن . كەسپىمنى ياقتۇرىمەن . ھەرھالدا ياخشى تۇرمۇۋاتىمەن .

ـــ يۇرتقا كېتىش نىيىتىڭىز يوقمۇ ؟

ـــ يۇرتنى سېغىندىم . ئەمما كېتىشنى ئويلاپ باقمىدىم . راستىنلا ، ـــ نۇرىيە راستىنى ئېيتتى .

ـــ مەن چوڭ شەھەرلەرنىمۇ كۆردۇم . ئۇرۇمچىدە مۇقىم

تۇرۇۋاتقىنىمغىمۇ ئۇچ يىلچە بويتۇ . بۇ يەرگە كۆنۈپ قالدىم دېـ سەممۇ بولىدۇ . ئەمما يۇرتۇم نېمىسى بىلەندۇ مېنى ئۆزىگە تارـ تىۋاتقاندەكلا تۇيۇلىدۇ . ئاتا ـ ئانامۇ ياشىنىپ قالدى ...

نۇرىيەنىڭ كۆڭلى لاسسىدە بولۇپ قالدى . ئۇنىڭدىن ھاـ زىرلا ئايرىلىپ قالىدىغاندەك كۆڭلى يېرىم بولدى .

ـــ ئايالىڭىز ۋە بالىلىرىڭىز يۇرتىڭىزدا ئىكەن ـ دە ؟

ـــ بالام يوق . ئايالىم ... ـــ ئەرئەلى بىر ھازا جىمىپ كېـ تىپ ، ئاستا سۆزلىدى ، ـــ سىز كەتكەندىن كېيىن ھاجىم دادامىلار قاتتىق ئىزا تارتىپ ، ئىككى ھەپتە ئۆتەر ـ ئۆتمەيلا مېنى ئۆيىلەپ قويۇشتى . ئايالىم سېزىككە چۈشۈپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا يـ قىلدى . ئەسلىدە ئۇنىڭ بۇرۇندىن خېلى ئېغىر ئۆپكە كېسىلى بار ئىكەنتۇق . بۇنداق ئەھۋالدا ھامىلدار بولسا بولمايدىكەن . دوخـ تۇرلار بالىنى چۈشۈرۈۋېتىش تەكلىپىنى بەرسە ئۇ ئۇنىماي قويدى . ئاخىر يەتتە ئايلىق بولغاندا بالا بىلەن بىللىلا ...

نۇرىيەگە بوش تىترەك ئولاشتى . دېرىزىدىن سوغۇق شاـ مال كىرىشكە باشلىغانىدى . ئەرئەلى ئاچچىق ئەسلىمە تەسىرىدىن جىمىپ كەتكەن ، كۆزلىرىدە ئەلەملىك ئازاب قېتىپ قالغانىدى . نۇرىيە ئەرئەلىگە ھېچقانداق تەسەللى بەرمىدى ، تەسەللى بەرگۈـ دەك ھېچبىر سۆزمۇ تاپالمىدى .

ماشىنا نۇرىيە تۇرۇشلۇق بىناغا يېتىپ كەلگەندە ، ئۇلار ئۇن ـ تىنسىز باش لىڭشىتىپ خوشلاشتى .

* * *

ـــ مەن يۇرتقا كېتەي دەيمەن . خالىسىڭىز بىللە كېتەيـ لى . سىزنى يۇرتقا ئېلىپ كېتەي . مەن يۇرتقا بېرىپ شىركەت

ئاچـمەن . سىز بىرەر مەكتەپتە مۇزىكا ئوقۇتقۇچىسى بولسىز . كېيىن ... بالىلىرىمىزغا مۇزىكا ئۆگىتىسىز . بىز ھۇزۇرلىنىپ ئول-تۇرۇپ ناخشىلىرىڭىزنى ئاڭلايمىز ... بىزنىڭ كۆڭۈللۈك ئائىلىمىز بولىدۇ .

نۇرىيە ئەرئەلىنىڭ سۆزلىرىنى ئەمدىلا رەسىدە بولغان قىزدەك يەرگە قاراپ تۇرۇپ ئاڭلىدى . يۇرىكى دۈپۈلدەپ ، كۆز ئالدىغا ھېلىقى چىرايلىق توي كۆڭلىكى پىرىدە ئۇچۇپ كەلدى . پۈتۈن ۋۇجۇدى شېرىن بىر تۇيغۇ تەسىرىدىن لەرزىگە كەلدى . تووا ، ئۇنىڭغا راستتىنلا توي كۆڭلىكى كىيىش نېسىپ بولسا - ھە ! توي كۆڭلىكى بولغاندىمۇ قاردەك ئاپئاق ، ئاق قۇ پەيلىرىدەك كۆركەم ، شۇنداق چىرايلىق كۆڭلەك ...

بىـــراق ... ئـۇ ئـاشـۇ كـۆڭـلـەكتەك ئاپئاق ، پاك بول-غان بولسا - ھە !

ئۇنىڭ يۇرىكىدە بىر خىل قىرتاق سۈيۇقلۇق ئوقچۇۋاتقان-دەك بولدى . تومۇر - تومۇرلىرىغا ئاچچىق تاراپ كەتتى . ئۇ شۇنچە ۋاقىتتىن بېرى ئەرئەلىگە ھېچنېمىنى ئېيتمىدى . ئۇنى ئالداشنى خالىمىغىنىغا قارىماي ، ئۆتكەن ئىشلارنى تىلغا ئالغۇسى كەلمىدى . ئۇنىڭ ھەممىنى پاك - پاكىز ئۇنتۇپ كەتكۈسى بار ئىدى . ئەگەر ھايات ۋاقىتىنى يىرتىش مۇمكىن بولسا ، ئۆتكەن ھەربىر كۈنىنى يىرتىپلا تاشلاپ ، كېيىنكى بەتلەرگە يېڭى ، گۈ-زەل ، پاك تۇرمۇشنى يازسا ... ئەگەر ھەممىنى يېڭىدىن باشلاش مۇمكىن بولسا ، ئۇ بۇرۇنقى سەبىي ، پاك ھالىتىگە قايتسا ...

ئۇنىڭ تازا قاتتىق يىغلىغۇسى كەلدى . لېكىن يىغلىسىلا ھەممە سـىرى ئـاشـكارا بولۇپ كېتىدىغاندەك ئۆزىنى قاتتىق تۇتۇۋالدى .

ـــ نېمىشقا ، نېمىشقا جاۋاب بەرمەيسىز ؟ مەيلى سىز نېمىلا

دېمەك ، نېمىلا ئويلىماڭ ، مەن سىزنى ئېلىپ كېتىمەن . سىزنى ئەمدى ھەرگىز بۇ يەردە قالدۇرمايمەن . چوقۇم ئېلىپ كېتىمەن . نۇرىيە بىردىنلا ئۆزىنى ئەرئەلىنىڭ باغرىدا كۆردى . ئۇ ئۆزىنى بارا ـ بارا كىچىكلەپ ، ئېرىپ ئۇنىڭ باغرىغا سىڭىپ كېتىۋاتقاندەك ھېس قىلدى . ئۇنىڭ باغرى شۇنچە ئوتلۇق ، سېھرىلىك ئىدىكى ، نۇرىيەنىڭ يۈرىكى ، تومۇرلىرىدىكى قانلار قىزىپ لەرزىگە كەلدى . ئۇ ئۆزىنى تولىمۇ يەڭگىل ھېس قىلدى . پەرىشتىلەردەك ئاستا ـ ئاستا ئاسمانغا كۆتۈرۈلدى . ئاپئاق مانان ئۆرلەپ تۇرغان سۈپسۈزۈك ئەرش سۈيىدە پاك ـ پاكىز يۇيۇندى . ئۇنىڭ بەدىنى ئاجايىپ چىرايلىق ئاقىرىپ سۈزۈلۈپ كەتتى . تومۇرلاردا ئوقچۇڭاتقان قانلار شۇنچىلىك قىزىق ، پاك ، قىزىل ئىدىكى ، ئۇ ئۇدۇل يۈرەككە قۇيۇلاتتى . ئۇنىڭ يۈرىكىمۇ كىرىسز ، جاراھەتسىز ھالدا دۈپۈلدەپ سوقاتتى . ئۇ بىردىنلا ئۆزىنىڭ بۇرۇنقى پاكلىقغا قايتقانلىقىنى ھېس قىلدى . تووا ، بۇ ئاللانىڭ كارامىتىمۇ ياكى پاك ھېسسىياتنىڭ سېھرىمۇ ؟ شۇ تاپتا ئۇنىڭ يۈرىكىدە ئەرئەلى ئۇنىڭغا ئاتا قىلغان تاتلىق سۆيۈشتىن ھاسىل بولغان شېرىنلىكتىن باشقا ھېچ نەرسە ، ھەتتا كىچىككىنە ئەسلىمىمۇ قالمىغانىدى .

ھەممە نەرسە يەنى خۇنۇك ، جانسىز ھاۋا ؛ سوغۇق ، ھېسسىياتسىز شامال ؛ بىنالار بىلەن قورشىلىپ تىنىقى يېتىشمەيۋاتقان بوۋايدەك ھالسىراپ قالغان شەھەر ـــ يىراقتا ، تولىمۇ يىراقتا قالغانىدى . نۇرىيە ئۇزۇن چۈش كۆرۈپ ئويغانغان كىشىدەك ھەممىلا نەرسىگە تېز ـ تېز كۆز يۈگۈرتەتتى . ماشىنا بىلەن تەڭ تەۋرىنىۋاتقان يېشىللىق ، ئاقۇاش چوققىلار ۋە يېشىللىقلار بىلەن چىرمىشىپ كەتكەن سەھرا ئاسمىنى ، سۇنىڭ يىراق ـ يىراقلاردىن ئاڭلىنىۋاتقان شاۋقۇنلۇق ئاۋازى ... سەھرا قىزلىرىنىڭ

قىپقىزىل ياغلىقى ... توۋا ، ئۇنىڭ بۇلاردىن ئايرىلغىنىغا قانچە ئۇ-زۇن بولدىكىنە ؟

ـــ خۇش كەپسىلەر ! سىلەرنى قارشى ئالىمىز ! ـــ ئۇنىڭ قۇلىقىغا يېنىك شۇرلاش ئاڭلاندى . بۇ شۇرلاش سەھرا قىز-لىرىنىڭ كۆلكىسىدەك تاتلىق ، بىغۇبار ، يىگىتلەرنىڭ كۆڭۈل ئىزھارىدەك لەززەتلىك ئىدى . بۇ شۇرلاشلارغا يەنە ئانىلارنىڭ مۇھەببەتلىك تىنىقلىرى قوشۇلۇپ كەتكەنىدى .

سەھرا شامىلى شوخ ، كەپسىز ئىدى . ئۇ ماشىنا دېرىزە-سىدىن بۆسۈپ كىرىپ ، ھېچ ھېيىقماستىن ئۆزىنى نۇرىيەنىڭ ھېسسىياتچان لەۋلىرىگە ئۇراتتى . چاچلىرى بىلەن تەڭ يەلپۇنۈپ ئويۇنىشاتتى . ئەركىن ـ ئازادە تولغىنىپ چۆرگىلەيتتى . ۋىلىقلاپ كۈلەتتى . ئۆزىنىڭ سېھرىي كۈچى بىلەن كىشى ۋۇجۇدىنى ئاجا-يىپ گۈزەل تۇيغۇلارغا تولدۇراتتى . بۇ شامالدا كىشى ۋۇجۇ-دىنى لەززىگە سالىدىغان تەسىرلىك ، جۇشقۇن بىر ئاھاڭ بار ئىدى . بۇ ئاھاڭدا تاغلارنىڭ ساداسى ، گۈللەرنىڭ نازلىرى ، تاغ سۈلىرىنىڭ شىلدىرلاشلىرى ، قۇشلارنىڭ ناۋاسى بار ئىدى . ئۇ تەبىئەتتىكى جىمى گۈزەللىكنى ، پاك تەبىئىيلىكنى توختىماي كۈيلەيتتى . بۇ كۈيلەردىن تارالغان ھىدقا كۆك ئاسماندىكى جەز-بىدارلىق ، ئاپئاق بۇلۇتلاردىكى پاكلىق ، تاغ گۈللىرىدىكى گۈ-زەللىك سىڭىپ كەتكەنىدى .

يېشىل ئارمان

قولۇمغا ئاجرىشىش قەغىزىنى قانداق ئالغىنىمنى ، سوت مەھكىمىسىدىن قايسى تەرىزدە قايتىپ چىققىنىمنى بىلمەيمەن . بەلكىم ئاق قەغەزگە ئۇزاتقان قوللىرىم تىترەپ ، چىرايىم تاتىرىپ كەتكەندۇ ، ۋە بەلكىم يۇرىكىمدىكى ياشلار كۆزلىرىمدىن يامغۇر-دەك تۆكۈلۈپ چۈشكەندۇ .

كىشىلەر ئاق رەڭنى پاكلىقنىڭ بەلگىسى دەيدىكەن . مېنىڭچە ئۇ يوقلۇقنىڭ ، مەۋجۇتسىزلىقنىڭ بەلگىسى . بىر پارچە ئاق قەغەز ، ھېچنېمە يوق ئاپئاق ئۆي ، ئاق كىيىم ، ئاق بايراق ئادەمگە زادى قانداق تەسىر بېرىشى مۇمكىن ؟ ئۇنىڭ كىشىگە بېرىدىغىنى پەقەت يوقلۇق ، ئۆلۈم ۋەھىمىسى خالاس .

ـــ ئاپا ، دادام بىلەن ئاجرىشىپ كەتتىڭىزما ؟

ئەمدىلا بەش ياشقا كىرگىنىگە قارىماي ، خېلى ئىشلارنى بىلىپ قالغان قىزىمنىڭ كۆزىگە قارىمايلا بېشىمنى لىڭشىتتىم . بىر نەرسە دېيىشمنىڭ ھاجىتى قالمىغانىدى . كۆز يېشىم ، تاتارغان چىرايىم ئۆيدىكىلەرگە ھەممىنى بىلدۈرۈپ تۇراتتى .

يۇرىكىمدە ئاجايىپ ئاچچىق بىر ئۇمىدسىزلىك بار ئىدى . ئاق قەغەزنى پۈرلەپ ئۇششاق يىرتىپ تاشلۇەتسەمۇ ھېلىدىن ـ ھېلىغا كۆز ئالدىمدا ئەرۋاھتەك ئۇچۇپ يۈرەتتى . تۇگىدى ، ھەمىسى تۇگىدى . سەككىز يىللىق ئائىلەم ، تۇرمۇشتىن كۈتكەن بارلىق ئۇمىدلىرىم توزۇدى . سۇنىڭ ئۇستىدىكى كۆپۈكتەك

غايىب بولدى . مەن تولىمۇ ئۇزۇن چۈش كۆرۈپ ئويغانغاندەك مەڭدەپ قالدىم . يۈرىكىمدە ئاچچىق ئازاب ، ۋۇجۇدۇمنى ئسسكەن- جىگە ئالغىنى ھەمە نەرسىسىدىن ئايرىلغان بىچارىلەرچە نازۇكلۇق ...

بۇ ئىشلار شۇنچە تاسادىپىي يۈز بەردىكى ، مەن ھېچقاچان ھاياتىمدا بۇنداق ئازابقا يولۇقارمەن دەپ ئويلاپمۇ باقمىغان . ئۇ- نىڭدىن ئايرىلىپ ياشاشنى بىرەر قېتىممۇ خيال قىلىپ باقمىغان- دىم . قىسقىسى ، ئۇ مېنىڭ ھاياتىمنىڭ بىر قىسمىغا ئايلىنىپ كەتكەنىدى .

مۇبادا ئاشۇ ئىپلاسلىقلارنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرمىگەن بولسام ـــ پۈرلەشكەن كىرلىك ، يوشۇرۇشقا ئۇلگۈرمىگەن يالىڭاچ بەدەن ، قورقۇنچتىن چەكچەيگەن كۆزلەر ...

مېڭەمدە ۋاسىلداپ ئوت چاقناپ كەتكىنى ، پۈتۈن بەدە- نىمنىڭ لاغىلداپ تىترەپ ، بار ئاۋازىم بىلەن نېمىلەرنىدۇر دەپ ۋارقىرىغىنىم غۇۋا ئېسىمدە .

ئىككى ـ ئۈچ قوشنا ئايالنىڭ ھويلىغا كىرگەنلىكىنى ، نې- مىلەرنى دېگەنلىكىنى ھەم ئۆزۈمنىڭ نېمە دەپ ۋالاقلاپ كەتكە- نىمنى ، ئۇ ئىپلاسلارنىڭ بۇ قېتىمقى ئەھۋالدىن قانداق قۇتۇلغىنىنى ئەسلىيەلمەيمەن .

ئاشۇ ئىشتىن كېيىن بىز يۈرتۇرا بولۇشمىدۇق . ئۇنىڭ ماڭا قارايدىغان يۈزى ، مېنىڭ ئۇنىڭغا قارايدىغان كۆزۈم يوق ئىدى . ئۇ ئىپلاسلىقلارنى كۆكلۈمدىن چىقىرىۋېتىشىم ئەسلا مۇ- كىن ئەمەس ئىدى . چوكلارنىڭ نەسىھەتلىرىنى ، ئوماق ئىككى بالامنى ئالدىمدا قويۇپ ئويلىنىپ كەتتىم . ھەرقانچە ئويلانسامۇ ئۇنىڭ ئاشۇ ئېغىر چوڭ ۋاپاسىز كۆزىگە (ئۇنىڭ كۆزىنىڭ ئېغ- رىنى چوكلۇقىنى ئاشۇ كۈنى تۈيۇقسىز ھېس قىلغانىدىم) مەڭگۇ

قارىشىمىنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى ھېس قىلدىم . ئىشلار ئاق قەغەز بىلەن تېزلا ھەل بولدى . ئاق قەغەز ھەممە نەرسىلىرىمنى ، مېنىڭ تۇرمۇشتىن كۆتكەن بارلىق ئارزۇ - ئارمانلىرىمنى ، ئاجايىپ تاتلىق گۈزەل ھېس - تۇيغۇلىرىمنى رەھىمسىزلىك بىلەن پاك - پاكىز يوقىتىۋەتتى .

— ئاپا ! دادام خوتۇن ئالىدىغان بوپتۇ .

ئىشتىن چۈشۈپ ئۆيگە كىرىشىم بىلەنلا ، قىزىم قۇچىقىمغا يامىشىپ شۇ گەپنى قىلدى . دەماللىقتا تاساداپپىلىق ھېس قىلغاندەك تۇرۇپلا قالدىم .

— قۇرۇق گەپ قىلمايسەن ، كىم دېدى بۇ گەپنى سىزگە ؟

— چوڭ ئانام شۇنداق دەپ ، بېشىمنى سىلاپ بىر مۇنچە يىغلىدى . مېنىڭ دادام يوق بولىدىغان بولدى - ھە ئاپا . دادام ئالغان خوتۇن ئاكامنى ئۇرىدىكەن . بىز ئۇنى ئەكىلمۇالايلى ! ماقۇل دەڭ ئوبدان ئاپا !

يۈرىكىم شۇرراپ ئېرىپ كەتكەندەك بولدى . قىزىمغا قارىغىنىچە زۇۋانسىز تۇرۇپ كەتتىم . يۈرىكىمدە ئانىلىق ھېسسىياتىم شۇنداق تاشقىنلىدىكى ، قىزىمنى باغرىمغا باسقىنىچە تۆكۈلۈپ يىغلاپ كەتتىم . ئوغلۇم مەندىن خېلى بۇرۇنلا ئۆزىنى قاچۇرىدىغان بولۇپ قالغانىدى . ئاشۇ ئىشتىن كېيىن مەن ئاچچىقىمدا ئۇنى دادىسىغا تاشلاپ قويۇپ ، قىزىمنى ئېلىپ ئاتا - ئانامنىڭ ئۆيگە قايتىپ كەلگەنىدىم . ئۇنى كۆرگۈم كەلسىمۇ چىداپ تۇرۇپ كۆرگىلى بارمىدىم . ئاجرىشىدىغان چاغدا دادىسىغا بۇيرۇلغان ئوغلۇمغا چىدىمايلا باغرىمغا بېسىپ يۇم - يۇم يىغلىدىم . ئەمما ئۇ كۆزىنى پارقىرىتىپ قاراپلا تۇردى . كىچىك چاغلىرىدا بىر يەرگە ماڭسام « ئاپا ! » دەپ يىغلاپ ئەگىشىپ تۇرىدىغان ئوغلۇم متىتىدە يىغلاپمۇ تاشلىمىدى ۋە كەينىمدىن ئەگىشىپمۇ قويمىدى .

كېيىن مەكتىپىگە ئىزدەپ بېرىۋىدىم ، نېمىشقىدۇر ئالدىمدىن قېچىپ كەتتى . يۈرىكىم مۇزلىغاندەك بولدى . ئادەملەر ئارىسىدا ئۆزئارا مېھىر ـ مۇھەببەتنىڭ نەقەدەر مۇھىم ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدىم . ئوغلۇمغا بىر مەزگىل قارىمىغىنىم بەدىلىگە ئۇنىڭ مېھىر ـ مۇھەببىتىدىن ، « ئاپا ! » دەپ تاتلىق چاقىرىشىدىن ئايرىلىپ قالغىنىمنى ھەر بىر ئويلىسام تومۇر ـ تومۇرلىرىم مۇزلايدۇ ، نەچچە كۈنگىچە كۆزۈمدىن ياش قۇرۇمايدۇ .

ـــ ماقۇل قىزىم ، ئەتە سىزنى ئاكىڭىزنىڭ قېشىغا ئاپىراي ، ئۇنى بىزنىڭ ئۆيگە بارايلى دەڭ ، ئۇنى بىز ئەكېلىۋالايلى ، ئۇچىمىز ئايرىلماي بىللە تۇرايلى . ئۇ چوڭ بولغاندا بىزنى باقىدۇ ، قوغدايدۇ ، ئۇ يېنىمىزدا بولسا بىز ھېچنېمىدىن قورقمايمىز .

قىزىم ئاللىبۇرۇن باغرىمغا يېپىشىپ ئۇخلاپ كەتكەنىدى . مەن ئۇنىڭغا يىغلاپ تۇرۇپ يەنە نۇرغۇن سۆزلەرنى قىلدىم . ئانام چاقىرغاندىلا كۆز يېشىمنى سۈرتۈپ ئېسىمگە كەلدىم .

* * *

ئۇنىڭ توي كۈنىدىن ئاللىبۇرۇن خەۋەردار بولغانىدىم . خىزمەتداشلىرىمنىڭ مېنىڭ ئاڭلاپ قېلىشىمدىن ئەنسىرەپ پەس ئاۋازدا كۈسۈلدىشىۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇرىمەن . بۇگۈن قەستەن كۆپرەك ئىش پىلانلىدىم . ئىككى سائەت دەرس ئۆتۈپ بولغاندىن كېيىن ، تەكشۈرىدىغان تاپشۇرۇقلارنى ئالدىمغا يايدىم ، كېيىنكى ھەپتىسىگە دەرس تەييارلىدىم .

ـــ يۇرۇڭ ، بىللە قايتايلى !

مەكتەپ دەرۋازىسىدىن چىققاندىن كېيىنلا ، ئۆزۈمنىڭ « قارا كۆز » گۈلنار بىلەن بىللە قالغىنىمنى سەزدىم . ھەددىدىن زىيادە ياسانچۇق بۇ ئايالنى ئانچە ياقتۇرمىغىنىمغا قارىماي ئۇنىڭدىن ئۆزۈمنى قاچۇرمىدىم ، كۆڭلۈم ئادەم خالاپ قالغاندى . ئۇنىڭ سۆزلىرىگە قۇلاق سالغىنىمچە ۋېلىسىپىتنى يېتىلىدىم .

ـــ زۇمرەت ، ئېرىڭىزنىڭ كىم بىلەن توي قىلغانلىقىنى بىلەمسىز ؟ ـــ ئۇنىڭ بۇ سوئالى تولىمۇ ئادەتتىكىچە ھەم كۈلكىلىك تۇيۇلدى . مەن بىردىنلا ئۆزۈمنىڭ بۇ گۈزەللىكىنى ئۆزىدىلا ئاجايىپ سالماق ، تەمكىن بولۇپ كەتكەنلىكىمنى ھېس قىلدىم .

ـــ ياق بىلمەيمەن ، بىلىشىمنىڭ نېمە ھاجىتى ؟

ـــ بىلىشىڭىزنىڭ ھاجىتى يوق . ئەمما بىلىپ قويسىڭىز زىيىنى يوق . ئۇ مېنىڭ ساۋاقدىشىم بولىدۇ ، ئۆزى قەۋەتلا چىرايلىق ، شوخ نەرسە . ئاڭلىسام ئانچە كۆپ تويلۇق ئالدۇرمايلا تېگىپتۇدەك . ھازىر قىزلار ئەقىللىق بولۇپ كەتتى ، تەييار تۇرۇقلۇق ئۆيى بار ئەرلەرنى قولدىن بەرمەيدۇ ، قارىڭ ، بۇ جاھانىڭ ئىشلىرىنى ، ئېرىڭىز خېلى بىلىملىك زىيالىي تۇرۇپ ئۇياقتىن ئاجرىشىپ ، بۇياقتىن سىزگە كۆز ـ كۆز قىلغاندەك خوتۇن ئېلىشلىرىنى ، ئەسلى سىز ئاۋۇال توي قىلۋالسىڭىز ياخشى بولاتتى .

ـــ شۇنداقمۇ ؟ ـــ ئۇنىڭ سۆزلىرى ئىختىيارسىز كۈلكىمنى قىستىدى ، ـــ مەن ئۇنىڭ بىلەن بەسلىشىشنى پەقەت ئويلىمايتىمەن . بەسلەشسەكمۇ ئۇنى يېڭەلمەيمەنغۇ دەيمەن .

ـــ راست دەيسىز ، توي دېگەن ئۇيۇن ئەمەسقۇ بەسلەشكىلى . مەنمۇ تۇنجى ئېرىمدىن ئاجرىشىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا ، ئۇنىڭ كۆزىگە كۆرىستىمەن دەپ ئىككىنچىسى بىلەن تازا ھەشەمەتلىك توي قىلدىم . ھەي قويۇڭ ، ئايال كىشى قانداقلا بولمىسۇن كۆ-

زىنى يۇمۇپلا تۇنجىسى بىلەن ئەپ ئۆتكىنى ياخشى ئىكەن . ئۇ-نىڭ بىلەنمۇ ئاجرىشىپ كەتتىم ، ئەمدى توي قىلىش ھەم ئاجرى-شىشلاردىن قورقماس بولۇپ كەتتىم . ئەرلەر بىلەن تولا ئارىلى-شىپ ئەرلەرگىمۇ ئىشەنمەس بولۇپ قالدىم . چىرايلىق خوتۇن ـ بالىلىرى بار ئەرلەرنىڭ كەچلىرى قانداق يەرلەردە نېمە ئىشلارنى قىلىپ يۈرىدىغانلىقىنى سىز بىلمەيسىز . بەزىدە ئاشۇنداقلار بىلەن بىر سورۇندا ئولتۇرۇپ ئىختىيارسىز ئۇلارنىڭ ئايالىلىرىغا ئىچىم ئاغرىپ قالىدۇ . بۇ دۇنيادا ئەرلەر ئەڭ شەخسىيەتچى كېلەمدىكەن دەيمەن ، بولۇپمۇ ئۇلار ھەرقانچە قىلىپمۇ ئۆز نەپسىدىن غالىب كېلەلمەيدىكەن . سىزنىڭ ئائىلىڭىزنى مىسالغا ئالايلى ، ئېرىڭىز بىلىملىك ، ئۆز ئىزززەت ـ نەپسىگە ھۆرمەت قىلىدىغان ئەر . سىز شۇنچە ۋاقىتتىن بېرى ئايالالار كېسىلى بىلەن داۋالاندىڭىز ، بۇنداق ئەھۋال ئاستىدا ھەرقانداق ئەر ئاشۇنداق قاملاشمىغان ئىشنى قىلىپ قويۇشى مۇمكىن . ئەگەر سىز بۇ ئىشنى داۋاڭ سې-لىپ يېيىۋەتمىگەن بولسىڭىز ...

ـــ بولدى قىلىڭ ! ـــ ئۇنىڭ سۆزىنىڭ ئاخىرىنى ئاڭلى-غۇم كەلمەي گېپىنى بۆلۈۋەتتىم . بىر خىل ئاچچىق تۇيغۇ پۈتۈن بەدىنىمگە تاراپ كەتكەندەك بولدۇم . بىردىنلا كاللامنىڭ قۇرۇق-دىلىپ مېڭەمدە ھېچقانداق ھېس ـ تۇيغۇ قالمىغانلىقىنى ھېس قىلدىم .

ـــ قاراڭ ، ئۇلار توي كۆچۈرۈپ مېڭىپتۇ .

قېرىشقاندەك چوڭ يول ئۇستىدىلا ئۇلار توي كۆچۈرۈپ ماڭغان ماشىنا سېپى بىلەن دوقۇرۇشۇپ قالغانىدۇق . ئۆزۈمىمۇ سەزمىگەن ھالدا مۇنداقلا قاراپ سالدىم . دەماللىققا كۆزۈمگە چە-لىققىنى ئاق بادام دوپپا ، مەيدىسىدىكى قىزىلگۈل ، ئۇنىڭ يېنىدا ئاپئاق توي كۆڭلىكى كىيگەن قىز ... ماشىنا يېنىمىزدىن بەكلا

ئاستا ئۆتتى . ئۇنىڭ مېنى كۆرمىگىنى ئېنىق . يېنىدا يېڭى خو-
تۇنى تۇرغان يەردە كۆزىگە ھېچ نەرسە كۆرۈنمەس ئۇنىڭ . مەن
تويۇم بولغاندا توي كۆڭلىكىمۇ كىيمىگەنىدىم . ئۇ چاغلاردا توي
كۆڭلىكى كىيىش ئانچە ئومۇملاشمىغان ، ئۇنىڭ ئۈستىگە كىچىك
لىكىمدىن بولسا كېرەك ، چىرايلىقراق ياسىنىشمۇ ئېسىمگە كەلمەي-
تىكەن . ھازىر قىزلار توي ئۈچۈن ئالايىتەن توي كىيىمى بۇيرۇ-
تىدىكەن ، مەخسۇس گىرىمچىك تەكلىپ قىلىپ بەك چىرايلىق
بولۇپ كېتىدىكەن . ئاپئاق كۆڭلەك شۇنداق يارىشىدىكەنكى ،
قىزلارنىڭ ھاياتىدىكى ئەڭ گۈزەل ، چىرايلىق بولغان كۈن توي
كۈنى دېسە لاپ گەپ بولماس دەيمەن . مەن تويلارغا بارسام ،
تويى بولغان قىزلارنىڭ گۈزەللىكىگە مەستلىكىم كەلسىمۇ ، ئىختى-
يارسىز ھالدا قىزنىڭ كۆلكىدىن نۇرلانغان چېھرىدىن يەنە
قانداقتۇر ھەسرەت بۇلۇتلىرىنى كۆرگەندەك بولىمەن . ئاق رەڭگە
بولغان خاتا تۇيغۇنىڭ تەسىرىدىن بولسا كېرەك ، ئاق كۆڭلەك
ئىچىدىكى قىز ماڭا نېمىسىنىدۇر يوقتىتىش ئالدىدا تۇرۇۋاتقاندەك ،
بالىلىق ، ياشلىق چۈشلىرى بىلەن مەڭگۈلۈك خوشلىشۋاتقاندەك
تۇيۇلىدۇ .

ماشىنا سېپى داقا - دۇمباق چېلىپ ، ئاستا ئۇزاپ كېتىۋا-
تاتتى . شۇ مىنۇتتا يۈرىكىمدە شۇنداق چۈشىنىكسىز تۇيغۇلار بار
ئىدىكى ، ئۆزۈمنىڭ يول بويىدا ۋېلىسىپىتنى تۇتۇپ تۇرغىنىم ھەر
ھالدا ئېسىمدە ئىدى . گۈلنار بىلەن خوشلىشىپ مېڭىۋىدىم ، ئۇ
ۋېلىسىپىتنىڭ رولىنى تۇتۇۋالدى .

ـــ توختاپ تۇرۇڭ ! مەن بۇگۈن سىزنى بىر يەرگە ئاپا-
رىمەن . قورقۇپ كەتمەڭ يەنە ، پەقەت رېستورانغا كىرىپ تاماق
يەپ ، مۇزىكا ئاڭلاپ چىقىمىز .

ـــ ياق ، مەن بارمايمەن ، ئۆيگە قايتىمسام بولمايدۇ .

ـــ مۇشۇ هالەتتە ئۆيگە قايتسىڭىزمۇ ئۆيىڭىزنىڭ تۆت تەرىپىگا يەم بولسىز . ئەڭ ياخشىسى سىز بۇگۈن مۇزىكا ئاڭلاپ ، كىۆڭۈل ئېچىپ ئۆتكۈزۈڭ . ئىككى بالىڭىزنىڭ دادىسى بولمىش ئېرىڭىز سىزگە كۆز - كۆز قىلىپ خوتۇن ئېلىپ يۈرسە ، سىز بىرەر قېتىم رېستورانغا كىرىپ ئويناپ چىقسىڭىز نېمە بوپتۇ . يۈرۈڭ ، ۋاي يۈرۈڭە !

مەن ئۇن - تىنسىز ئۇنىڭغا ئەگەشتىم . كاللام قۇيقۇرۇق ئىدى . مۇشۇ تۇرقۇمدا كىم مېنى نەگە باشلىسا مېڭىشىم مۇمكىن ئىدى .

ـــ قېنى قىزلار ، مەرھەمەت !

رېستوران ئالدىدا بىزنى كۈتۈپ تۇرغان دوغلاق يىگىتنىڭ گۇلنار « يىگىتىم » دەپ تونۇشتۇردى . « كارۋان رېستورانى » دېگەن ۋىۋىسكىدىن ئەيمەنگەندەك تۇرۇپ قالدىم . توساتتىن بۇ ياسانچۇق ئايال بىلەن بىرگە تۇرۇشنى بىئەپ ھېس قىلىپ قالدىم . ئەمما قايتىپ كېتىشنى ئويلاپ بولغۇچە ئۆزۈمنى رەڭگارەڭ نۇرلار ئارىسىدا كۆردۈم .

بىر جۈرىدا ئولتۇرغانلار مەن ئۇچۇن ناتونۇش مېھمانلار ئىدى . ئەزەلدىن تارتىنچاقلىقىم بۇ سورۇندا يەنە ئۆزىنى كۆرسەتتى . ئۆزۈمنى بارغانسېرى كىچىكلەپ كېتىۋاتقاندەك ، يات ھەم تار بىر دۇنياغا كىرىپ قالغاندەك سەزدىم .

ـــ ئېلىڭ ، تارتىنماڭ !

گۇلنار يېنىمدىلا ئولتۇراتتى . باشقىلار تاماق يېگەچ ئاللىقاندىق پاراڭلارغا چۇشكەنىدى . مەن مۇزىكا ئاڭلىغاچ ئەتراپىمغا قاراۋېتىپ نېرۋىلىرىمنىڭ بارا - بارا بوشىشىۋاتقانلىقىنى سەزدىم . رېستوران ئىچى ھەقىقەتەن باشقىچە بىر دۇنيا ئىدى . بۇ يەردە ھەممە نەرسە ـــ مۇزىكا ، تاماق ، ئەر - ئايال ، مۇڭ - ھەسرەت ،

قىزغىنلىق ، سەۋدايىلىق ... ھەممىسى بار ئىدى . كىشىلەر بۇ يەردە تاشقى دۇنيانى ھەتتا ئائىلىسىنمۇ ئۇنتۇپ ئويناياتتى ، ئىچەتتى ، مۇزىكا دۇنياسىغا غەرق بولاتتى . رەڭگارەڭ چىراغ ئاستىدا سارالىدەك چۆرگىلەيتتى ، سەكرەيتتى ، پۇخادىن چىقاتتى .

سورۇندىكىلەر خېلىلا قىزىپ قالغانىدى . ھەممىدىن بەكرەك گۈلنارنىڭ يۈزلىرى قىزىرىپ ، كۆزلىرى خۇمارلىشىپ باشقىچە خۇشخۇيلىشىپ كەتكەنىدى . ئۇ باياتىن بېرى ئەرلەرنىڭ ماڭا تەڭلىگەن رومكىلىرىنى ماڭا ۋاكالىتەن ئىچىۋەتتى . ئەگەر ئۇنداق بولماي بەكرەك زورلاشقىنىدا ئىدى ، ئاللىبۇرۇن گۈلنار-نىڭمۇ يۈزىنى ئاۋايلىمايلا ، سورۇندىن چىقىپ كەتكەن بولار ئىدىم . ئاياللارنىڭ ھاراق ئىچىشىنى ياقتۇرمايتتىم . ئۇلار جۇزئىغا ھاراق بوتۇلكىسىنى تىكلىگەندىلا بۇ يەرگە كىرگىنىمگە پۇشايمان قىلىشقا باشلىغانىدىم . ئۆزۈمنى ئىلاج بار مۇزىكا ـ ئۇسسۇللاردىن ھۇزۇرلىنىۋاتىمەن دېگەن تۇيغۇ بىلەن پەپلەۋاتقىنىمغا قارىماي ، ئىچ ـ ئىچىمدىن بىر خىل تىترەك چىقاتتى . ئۆزۈمنى ھېلىدىن ـ ھېلىغا بىر توپ ھاراقكەشلەرگە ھەمراھ بولۇۋاتقان « كۆتكۆچى » بولۇپ قالغانىدەك خورلۇق ھېس قىلاتتىم . رېستورانداى ئاياللارمۇ خېلى كۆپ ئىدى . ئۇلار شۇنچە ئەركىن ، خۇشخۇي ئىدى . پەقەت مەنلا بۇ رەڭگارەڭ دۇنيادىن لەززەتلىنىشنى بىلمەيۋاتسام كېرەك .

ـــ بۇ مېنىڭ كۆڭلۈم ، مۇشۇ بىر رومكىنى ئىچىۋېتىڭە ! باياتىن بېرى ، مەندىن كۆزىنى ئۈزمەي ، تولا ھاراقلا زورلاپ بىزار قىلىۋەتكەن ، يۈزلىرى قىپقىزىل ، كۆزلىرى سېمىز-لىكتىن يۇمۇلۇپ كېتىۋاتقان بۇ ئەرنىڭ قوللىرى ئالدىمغا ھەتتا ئاغزىمغىچە سوزۇلۇپ كەلدى . گۈلنارنى « يىگىتى » ئاللىبۇرۇن تانسىغا تارتىپ كەتكەنىدى . ھاراقنىڭ قاتمۇسق پۇرىقىدىن ئۇ-

نىگىسزمۇ كۆڭلۈم ئايىنىپ تۇراتتى . چاققانلىق بىلەن ئۆزۈمنى قاچۇرۇپ قولىنى بوشلا ئىتتىرىۋەتتىم .

ــ كەچۈرۈڭ ، مەن ئىچەلمەيمەن .

ــ ئەمىسە تانسا ئويناىلى !

دۇنياىدا شۇنداق بىزەڭ ئادەملەرمۇ بار ئىكەن . ئىلاجسىز ئورنۇمدىن تۇردۇم . تانسىنى خېلى ياخشى ئويناىتتىم ، ئەمما چۆرگىلەپ ، شوخ ئويناىدىغان بۇ مۇزىكىنى مۇشۇ كالانپاي ئادەم بىلەن تۇگەتمىكىم تولىمۇ تەسكە چۈشىدىغاندەك قىلاتتى . بىر-دىنلا كاللامدا رېستوراندا تونۇش بىرەرسىمۇ بارمىدۇ ؟ مېنى كۆ-رۈپ نېمە دەپ ئويلاپ قالار ؟ دېگەن خىيال كىلىشى بى-لەنلا پۈت ــ قولۇم تېخىمۇ تىترەپ ، مېڭەم ئايلىنىشقا باشلىدى . ئۆزۈمنى شۇنچە تارتىپ ئويناۋاتقىنىمغا قارىماي ، قوپال چۆرگە-لەشتىن بېشىم قېيىپ ئۇ ئەرگە سەل يۆلىنىپ قالغان بولسام كې-رەك ، ئۇنىڭ قوللىرى سەل ھەددىدىن ئېشىپ بېلىمنى چىڭراق قورۇشقا باشلىدى . ئۇنىڭ ئاغزىدىن چىقىۋاتقان ھاراق پۇرىقى ، پۇشۇلداپ تىنىشلىرى كۆڭلۈمنى شۇنداق ئايىنىتتىكى ، ئۇنىڭ ھەددىدىن ئاشقان قىلىقى قوشۇلۇپ بىردىنلا قاتتىق ھۆ تۇتتى . ئۇنىڭ قولىدىن يۇلۇنۇپ چىقىپلا ھېچنېمىگە قارىماي ، سىرتقا چىقىپ كەتتىم .

ئاسماننى ئاللىبۇرۇن يۇلتۇزلار قاپلاپ كەتكەنىدى . رېس-تۇران ئىشكى ئالدىدىكى كۈچلۈك چىراغ يورۇقىدىن ئۆزۈمنى قاچۇرۇپ دەرھال چەتكە ئۆتتۈم ، تېخىچە كۆڭلۈم ئايىنىپ تۇراتتى . بىردىنلا ئىچ ــ ئىچىمدىن يىغا قاپسىدى . يول بويىدىكى چىنارغا يۆلەنگىنىمچە يىغلاپ تاشلىدىم . بۇگۈن قانداق كۈن بولغىيتتى ؟ نېمىشقا ئېزىپ ــ تېزىپ ئۆزۈم ياقتۇرمايدىغان ئادەم-لەر توپىغا قېتىلىپ قالدىمكىن ؟...

ـــ زۇمرەت ! زۇمرەتمۇ سىز ؟ نېمە ئىش قىلىۋاتىسىز بۇ يەردە ؟

ناتونۇش ئاۋاز ، ناتونۇش ئەردىن چۆچۈپ كەينىمگە دا-جىددىم ، ئۆكسۈشلىرىم تېخى بېسىلمىدى .

ـــ يىغلاۋاتامسىز ؟

يەنە شۇ ناتونۇش ئاۋاز . بىردىنلا كۆڭلۈمگە قورقۇنچ چۈشتى . بۇ ئادەمنىڭ ئالدىدىن دەرھال قېچىپ كېتىشنى ئويلىدىم . ئەمما قورقۇنچ بىلەن تەڭ پۇت ـ قولۇمدا جان قالمىغانىدى .

ـــ زۇمرەت ، مېنى قاراڭغۇدا ئېنىق كۆرەلمىدىڭىز ھەرقاچان . مەن ئەسقەر . ئوقۇش پۈتتۈرىدىغان چاغدا سىز بىلەن ئۇرۇشقان ھېلىقى جېدەلخور ئەسقەر .

كۆز ئالدىمدىكى بەستلىك گەۋدىنى راستتىنلا تونۇدۇم . يۈرىكىم بىر ئاز ئورنىغا چۈشتىيۇ ، بىردىنلا يەنە ئۇنىڭ ئالدىدىن قېچىپ كەتكۈم كەلدى . بۇگۈنكى بۇ ھالەتتە ھەر قانداق تونۇش ـ بىلىشىڭ كۆزىگە چىلقىپ قېلىشنى خالمايتتىم . مەن كۆز يېشىمنى سۈرتۈشنىمۇ ئۇنتۇپ ئۇنسىز قېتىپ تۇرۇپلا قالدىم .

ـــ ئاغىنىلەر بىلەن رېستۇراندا ئولتۇرغانىدۇق . سىز كىرگەن چاغدا كۆرگەن ، قارىسام سىز ... سىزنى قانداق بولۇپ شۇنداق خەقلەر بىلەن كىرىپ قالغانىدۇ دەپ ئويلىدىم . سىز بىر نەرسىدىن خاپا بولغاندەك چىقىپ كەتتىڭىز . شۇڭا مەن كەينىڭىزدىن چىقتىم .

مەن ئۇچۇن ھەقىقەتەن ئاسمان يېراق ، يەر قاتتىق بولغانىدى . ئون يىلغا يېقىن ۋاقىت كۆرۈشمىگەن بۇ ساۋاقدىشىم بىلەن بۇنداق ھالەتتە كۆرۈشۈپ قېلىشىمنى پەقەت ئويلىمىغانىدىم .

ـــ ئۆيىڭىزگە ئاپىرىپ قويايمۇ ؟

بېشىمنى لىگىشتتىم ، ۋېلىسىپىتىمنى گۈلنار بىر تونۇشـ
نـىڭ ئۆيىگە ئەكىرىپ قويغانىدى . ئۇنى ساقلىغۇمۇ يوق ئىدى .
كـىچىنىڭ ئادەمگە نەشتەردەك سانجىلىدىغان ئاچچىق
سوغۇقى بار ئىدى . كۈچلۈك شامال يوپۇرماقلارغا رەھىمسىزلىك
بىلەن ئۇرۇلۇپ ، ئۇلارنى بەرگىلىرىدىن ئۈزۈپ پىرقىرىتىپ يەرگە
تـاشلايىتتى . غازاڭلارنىڭ نالە ـ پەريادىدىن ھاسىل بولغان شاۋـ
قۇن ئەتراپنى قاپلىغانىدى . جىمىرلاپ چاقناۋاتقان يۇلتۇزلار ئاـ
رىسىدا ئېسىلىپ تۇرغان ئاي مەيۇس ، غۇۋا كۆرۈنەتتى . ئاينىڭ
يۈزىدىكى قارا داغلار ئۇنىڭ ھۆسنىگە تەسىر يەتكۈزگەنىدى ، ئۇـ
نىڭ ئاشۇ كىچىككىنە ۋۇجۇدىدىن تەلپۈنۈش ، ئوتلۇق ئاھ ، كـ
ىشىنىڭ يۈرەك باغرىنى تىترىتىدىغان مۇڭ ـ ھەسرەت تۆكۈلۈپ
تۇرۇۋاتقاندەك ئىدى .
ئەسـقەرنىڭ ئايىغىدىن قاتتىق ئاۋاز چىقاتتى . ئۇنىڭدىن
ئادەمنىڭ تېنىنى شۇرۇكۈندۈرىدىغان ئەركەكلەرگە خاس يات
پۇراق كېلەتتى . بۇ مېنىڭ تۇنجى قېتىم يات بىر ئەركەك بىلەن
قـاراڭغۇدا يالغۇز مېڭىشىم بولغىنىغا قارىماي ، ئۆزۈمنى ئۇنىڭ يېـ
نـىدا شۇ قەدەر بىخەتەر سېزەتتىم . ئۇ مېنىڭ ئەينى ۋاقتىتكى
ئۆزۈم تولىمۇ ياقتۇرىدىغان ساۋاقدىشىم بولغىنى ئۈچۈن شۇنداقتۇر
بەلكىم .
ـــ سىزنىڭ ئەھۋالىڭىزدىن بۇرۇنلا خەۋەر تاپقانىدىم .
سىزنى بىر قانچە قېتىم يولدا ئۇچراتتىم ، بۇرۇنقىدەكلا قارىماي
ئۆتۈپ كەتتىڭىز . ھەي ، ئىسىت دەيمەن ، سىز ئۆز ۋاقتىدا دا-
ئىۋاگە ئىمتىھان بەرگەن بولسىڭىز گەپ يوق ئۆتۈپ ، ئەڭ داڭلىق
ئالىي مەكتەپكە بارالايتتىڭىز . ئۇ چاغدا سىز ئەكرەم مۇئەللىمگە
تېگىمەن دەپلا ...
ئۇنىڭ قوپاللىقى يەنىلا ئۆزگەرمىگەنىدى . ئۇ ئەينى چاغدا

قولىنى شىلتىپ مېنى تازا تىللىغانىدى .

ــ سىز ئەقىلگىزدىن ئېزىپسىز ، سارايغا بوپسىز ، ئەرگە تېگمەن دەپمۇ مەكتەپتىن چىقىۋالغان بارمۇ ؟ سىزنىڭ ئەقىللىق لىقىگىز نەگە كەتتى ؟ بۇگۈندىن باشلاپ سىزدەك ساۋاقدىشىم يوق .

ئۇنىڭ قوپال سۆزىدىن مەن نەچچە كۈنگىچە بېشىمنى يوتقانغا پۈركەپ يىغلىغانىدىم .

شۇ ئوقۇغۇچىلىق دەۋر ئاجايىپ گۈزەل ، بىغۇبار چاغلار ئىكەنىدۇق . ئەسقەر شۇ چاغلاردىمۇ سىنىپ بويىچە ھەممىدىن ئېگىز ، ئاچچىق يامان ھەم تۇرگۈن ئىدى . ئۇ سىنىپ باشلىقى بولغاچقىمۇ ھەممە بالىلار تەپ تارتاتتى . ئۇنىڭ قىزىق قىلىقلىرى بار ئىدى . سىنىپتىكى قىزلارنىڭ باشقا سىنىپتىكى ئوغۇللار بىلەن ئارىلىششىنى قاتتىق چەكلەيتتى . ئۇنىڭ بۇنداق ئوغۇل بالىچىلىقى ماڭا ياقاتتى . سىنىپتىكى ئوغۇل ـ قىزلار ئاجايىپ ئىناق ئىدۇق . ھېيت ـ بايراملاردا توپ ـ توپ بولۇشۇپ نەـ نەلەرگە ئويىنغىلى چىقاتتۇق . ئوغۇل ـ قىزلار جۇپ ـ جۇپ بولۇشۇپ ۋېلىسىپىتلەرگە مىنگەشكىنىدە ئەسقەرنىڭ ۋېلىسىپىتىنىڭ كەينى تەبىئىي ھالدا ماڭا قالاتتى . دەسلەپكى يىللار قىزىقىش ، قىزغىنىش ، ئويۇن ـ كۈلكە ، نازۇك ـ سىرلىق خىياللار بىلەن ئۆتۈپ كەتتى . ئۇچىنچى يىلى يېڭىدىن ئوقۇش پۈتتۈرۈپ كەلگەن بىر مۇئەللىم بىزگە ئەدەبىيات دەرسى ئۆتتى . كۆزلىرى قاپقارا ھەم چوڭ كەلگەن بۇ ياش مۇئەللىمنىڭ ئاجايىپ يېقىملىق قاراشلىرى ، ئۇرغۇلىرى دانە ـ دانە ، تولىمۇ سالماق ھەم جاراڭلىق ئاۋازى بار ئىدى (ئۇنىڭ كۆزىنىڭ ئېقى يوغان ئىكەنلىكىنى ئۇ چاغلاردا سەزمىگەنىكەنمەن) . مەن مۇئەللىمگە ئىختىيارسىز ئامراق بولۇپ قالدىم . مۇئەللىمۇ ماڭا باشقىچە ئامراقلىق قىلىۋاتـ

قاندەك ، دەرس سۆزلىگەندە كۆزىنى پەقەت ماڭىلا تىكىپ سۆزلەۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى . ئۇنىڭ ھەر بىر ئىغىز سۆزى ، چىرايى ، قول ھەرىكەتلىرى شۇنچىلىك ئېنىق ئېسىمدە قالاتتىكى ، بۇنىڭغا ئۆزۈمۇ ھەيران ئىدىم . بىزنىڭ ئاجايىپ پاك ئۇستاز ـ شاگىرتلىق مۇناسىۋىتىمىز ئانچە ئۇزۇن داۋاملاشمىدى . مۇئەللىمنىڭ بىر كۈنى ياتقىغا چاقىرىپ ئاستا يېنىمغا كېلىپ ، قولۇمنى تۇتۇپ يۇرىكىگە تاڭغىنى ، ئاندىن لەۋلىرىمگە ، يۈزلىرىمگە ، چاچلىرىمغا سۆيۈپ تۇرۇپ « سىز بەك چىرايلىق ئىكەنسىز ، مەن سىزنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم » دەپ پىچىرلاشلىرى مېنىڭ بارلىق ھېسسىياتىمنى ئاستىن ـ ئۈستۈن قىلىپ ، باشقىچە يېڭى ، گۈزەل بىر دۇنياغا باشلاپ كىردى . شۇ كۈندىن باشلاپ مېنىڭ ھېسسىياتىم ھەم خىياللىرىمدا بىردىنلا ئۆزگىرىش بولدى . مۇئەللىمگە بولغان بۇرۇنقى شاگىرتلارچە ئامراقلىق ، ھۆرمەت ئورنىنى ئاشقارچە ياخشى كۆرۈش ئىگىلىدى .

ـــ تۇيىنى تېزرەك قىلۇۋېتەيلى ! سىزنى شۇنداق ياخشى كۆرگەنلىكىمدىن دائىم يېنىمدىن ئايرىلماي تۇرسىكەن دەيمەن . ئۆيدىكىلىرىڭىزگە ئەلچى كىرگۈزەي ، ماقۇلمۇ ؟

ـــ مەن ... مەن ئوقۇۋاتقان تۇرسام ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ...

ـــ بولدى ، ئوقۇمايلا قويۇڭ . بىزنىڭ تويىمىز ئالدىدا ھەممە نەرسە بىر تىپىن . سىز ئوقۇمايمەن دەپ تۇرۇۋالسىڭىزلا ، ئاتا ـ ئانىڭىز سىزنى ھەرگىز زورلىمايدۇ . سىزنىڭ توي قىلغۇڭىز يوقمۇ ؟ مېنى ياخشى كۆرمەمسىز ـ يا ؟ ئوقۇشقا بېرىپ كادىر بولغۇڭىز بارمىدى ـ يا ؟ خاتىرجەم بولۇڭ ئومىقىم ، تويدىن كېيىن مەن سىزنى ئۆزۈم ئوقۇتۇپ خىزمەتكە ئورۇنلاشتۇرىمەن . گېپىم گەپ ، ئەمدىغۇ رازى بولغانسىز ؟!

ئۇنىڭ سۆزلىرى مەن ئۈچۈن مۇقەددەس ئىدى . مەن ئۇ-
نىڭ پىكرى بويىچە ئارتۇقچە ئويلىنىپ تۇرمايلا ، ئوقۇش پۈتتۈ-
رۈشكە ئىككى ئاي قالغاندا ئۆزلۈكۈمدىن مەكتەپتىن چىقىۋالدىم .
ئۆيدىكىلەرنىڭ ئاچچىقلىنىشلىرى ، سىنىپ مۇدىرى خانىمنىڭ بىر
مۇنچە چۈشەندۈرۈشى ، تەربىيە بىرىپ پايپىتەك بولۇشلىرى بىكار
كەتتى .

ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىغا ئىككى ھەپتە قالغاندا تويۇم
بولدى . توي كۈنى قىز ساۋاقداشلىرىم بىرەر سائەتچە ھەمراھ بو-
لۇشۇپلا تەكرارغا ئۈلگۈرمىسەك بولمايدۇ دەپ چىقىپ كېتىشتى .
مەن پەقەت ئىككى - ئۈچ قىزنىڭ ھەمراھلىقىدا تاكى يۆتكەپ
ماڭغۇچە يېشىم قۇرۇمىدى . كېيىن ساۋاقداشلىرىم بىر - بىرلەپ
ئوقۇشقا كەتتى . سىنىپ بويىچە يېرىمىدىن كۆپرەك ساۋاقداشلا-
رىمنىڭ ئىمتىھاندىن ئۆتۈپ ، ئالىي مەكتەپكە ماڭغىنىنى ئاڭلىغان
كۈنۈم يۈرىكىم پىژىلداپ ئېچىشىپ ، ئېرىمگە چاندۇرماي توپتوغرا
بىر كېچە ئۇنسىز يىغلاپ چىققانىدىم .

ئەسلەر بىلەن بىللە كېتىۋېتىپ ئۆزۈمنى گويا سەككىز
يىل بۇرۇنقى ئوقۇغۇچىلىق دەۋرىمگە قايتقاندەك ھېس قىلدىم .
بىردىنلا تۇرمۇشۇمدا يۈز بەرگەن ئىشلار تولىمۇ غۇۋا ، يىراقتا
قالغاندەك ، قاباھەتلىك چۈش ياكى يارىماس خىيالدەك تۇيۇلدى .
كۆز ئالدىمغا ساۋاقداشلىرىم بىر - بىرلەپ كەلدى . ئۇلارنىڭ خا-
تىرەمدىكى ئوبرازى ئاجايىپ جۇشقۇن ھەم يېقىملىق ئىدى .
ئۇلارنىڭ كۈلكىلىرىدە ، ئويۇنلىرىدا ، شوخلۇقلىرىدا سەبىيلىك ،
جۇشقۇنلۇق ، تەبىئىيلىك بار ئىدى . ئۇلارنىڭ كۆزلىرى كەلگۈ-
سىگە بولغان ئىشەنچ بىلەن يانىاتتى . ئۇلارنىڭ ئوماق يۈزلىرىدە
ھەرقاچان دېرىزىگە قويۇلغان گۈل تەشتەكلىرىدىن يانغان يېشىل
نۇر جىلۋە قىلاتتى .

ـــ ساۋاقداشلار بىر يەرگە كەلسەكلا ، سىزنىڭ گېپىـ
ڭىزنى قىلىشىپ قالىمىز . سىزنىڭ تويىڭىز بولغاندا مەن قەستەن
ئوغۇللارنى بارغىلى قويمىغانىدىم . تازا ئەسكىكەنمەنغۇ شۇ چاغدا .
ساۋاقداشلار شۇلارنى ئۇنتۇماپتۇ . شۇ ئىش ئۈچۈن مېنى پات ـ
پات ئەسلەپ كېتىشىدۇ ، خالىسىڭىز ئۇلار بىلەن كۆرۈشۈپ
تۇرۇڭ .

ـــ مەنمۇ ساۋاقداشلىرىمنى سېغىنىدىم .

ـــ مەن سىزگە ئېيتسام ، ئالىي مەكتەپ ھاياتىمۇ ئاشۇ
تولۇق ئوتتۇرىدىكى ھاياتقا يەتمەيدۇ . ئۇ چاغدىكى خىياللىرىمىز ،
ئارزۇلىرىمىز شۇ قەدەر گۈزەل ، پاك ئىدى . ئالدىمىزدا ھامان
داغدام يول بارەك ھېس قىلاتتۇق . شۇنىڭغا ئوتتەك قىزىق ھەـ
ۋەس بىلەن تەلپۈنەتتۇق . ھېس ـ تۇيغۇلىرىمىز شۇنچە سىرلىق ،
نازۇك ئىدىكى ، ئۇنى بىراۋلارنىڭ بىلىپ قېلىشىدىن قورقاتتۇق .
ئۇ چاغلاردا مەن سىزگە يوشۇرۇن كۆيەتتىم . سىزگە ئاشقىلـ
قىمنى شۇنچە يوشۇرغىنىمغا قارىماي ھەممەيلەن بىلىپ كەتكەنـ
تىيۇ ، پەقەت سىزلا ھېچنېمىنى سەزمىگەندەك تۇرۇۋالاتتىڭىز .
سىزگە كۆڭلۈمدىكى گەپلەرنى ئېيتىشقىمۇ پېتىنالمىغانىدىم .

ئاي بۇگۈن ئاجايىپ يۇمىلاق چىققان بولۇپ ، ئۇ يۇلتۇزلار
ئارىسىدا سۆيگىنىنى كۈتۈۋاتقان مەلىكىدەك كۆرۈنەتتى . كېچە
ئاسمىنى كىشىنى ئىختىيارسىز سېھرىلىك دۇنياغا باشلايتتى . قەلـ
بىنى رومانتىك ھېسلارغا تولدۇراتتى . گۈزەل ئەسلىمە قوينىغا
ئىتتىرەتتى . مېنىڭ ھېس ـ تۇيغۇلىرىم گۈزەل ئەسلىمە تەسىرىدە
ئاستا ـ ئاستا شامدەك ئېرىشقا باشلىغانىدى .

ـــ مەنمۇ سىزگە ئامراق بولۇپ قالغانىدىم . دائىم سىز بـ
لەنلا دەرس تەكرارلىغۇم كېلەتتى . ئەمما ، بۇ خىيالىمنى سىزنىڭ
ھەم باشقىلارنىڭ بىلىپ قېلىشىدىن بەك قورقاتتىم ، سىزدىن قاتـ

تىق تەپ تارتاتتىم .

ـــ ئىسىت ، نېمىشقىمۇ شۇ چاغلاردا بىر - بىرىمىزنىڭ كۆڭلىنى بىلمەي يۈرۈشكەن بولغىيتتۇق . كېيىن سىز ئەكرەم مۇئەللىم بىلەن ... ھەي ، بۇنىمۇ مەن ھەممىدىن بۇرۇن سەزگەن ، ئاچچىقىمدا سارالڭ بولايلا دەپ قالغانىدىم . سىز مەكتەپتىن چىقىپ كەتكەندىن كېيىن ماڭا تەكرارمۇ خۇشياقمىدى . شۇ چاغدا ، تاماكىغا ئۆگىنىپ قالغانىدىم . ھازىرغىچە تاشلىيالمای يۈرىمەن . ئىمتىھاندىن ئۆتەلمىسەم مەيلى دەپ تەكرار ۋاقىتلىرىنى لاغايلاپ ئۆتكۈزدۇم . ئەمما ، ئىمتىھاندا تەلىيىم كەلدى . ھازىر ئويلىسام سىنىپ مۇدىرىمىزغا رەھمەت ئېيتقۇم كېلىدۇ . مۇئەللىم ئىمتىھاندا ئەتراپىمغا دەرسىتە ئەلاچى بالىلارنى ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغانىكەن . ئىمتىھان مەيدانىدا ئالدىمدىكى پارتىدا پەرھات ، كەينىمدىكى پارتىدا سىزنىڭ دوستىڭىز گۈلزەپەر ئولتۇرغان يەردە ، ئىمتىھاندىن ئۆتەلمەسلىكتىن غەم يەپ نېمە كەپتۇ ماڭا . كېيىن ئالىي مەكتەپكىمۇ كەتتىم . سىزدىن يوشۇرمايمەن ، ئالىي مەكتەپتە مەن بىر نەچچە قىزلار بىلەن يۈردۈم . مانا ھازىر ئۆيدىكىلەر توي تەييارلىقىنى قىلىۋاتىدۇ . ئەمما ، ھازىر ئويلىسام ھەر قانچە قىلسامۇ سىزنى ئۇنتۇيالماپتىمەن . سىزنىڭ تۇرمۇشتىكى بەختسىزلىكىڭىزنى ئاڭلاپ ، يۈرىكىمنىڭ قانچىلىك دەرىجىدە ئېچىشىپ كەتكىنىنى بىلمەيسىز . ھەممىدىن ۋاز كېچىپ ، يېنىڭىزغا بېرىپ تەسەللى بېرىپ ، دەردىڭىزگە ھەمدەم بولۇشنى ئويلاپ كەتكەنلىرىمچۇ تېخى ! ئەگەر ... ئەگەر سىزگىلا مۇمكىن بولسا ، مەن ھەممىدىن ۋاز كېچىشكە رازى ، راستلا .

ئۇنىڭ ئاياغ تىۋىشى بىردىنلا توختىدى . ماڭا پۈتكۈل ئالەم سۈكۈت ئىچىدە قېتىپ قالغاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى ، چىرايىمدىكى كۈلكە ئۆچتى . يۈزۈمنىڭ لاۋۇلداپ يېنىۋاتقانلىقىنى سەز-

دىم . پۇتلىرىم دىرىلدەپ تىترەپ كەتتى . ئۇنىڭ كۆزىدە يېنىۋاتقان ئاجايىپ كۈچلۈك ھېسسىياتنى كۆرگەندەك بولدۇم . يۈرەكىمدىكى نازۇك تۈيغۇلار بىردىنلا بەكۈشلىق بىلەن ئىسيان كۆتۈردى . دەل شۇ مىنۇتتا چوڭ يولدىن بىر ماشىنا غۇيۇلداپ ئۆتتى . يۈزۈمگە ئاچچىق شامال سانجىلىپ ، مېنى سەگىتكەندەك بولدى . دەقىقە ئىچىدە ئېسىمگە كەلدىم .

ـــ سىزگە كۆپ رەھمەت ، مەن ... مېنى قىزىم ئۇخلىماي ساقلاپ ئولتۇرىدۇ ھەرقاچان ، ئۆيۈمگىمۇ كېلىپ قالدىم ، خوش !

ئاۋازىمنىڭ تىترەپ چىقىۋاتقانلىقىنى سېزىپ ئىتتىكلا خوشلاشتىم . دەرۋازا ئالدىغا بېرىپ كەينىمگە قارىدىم ، ئۇ جايىدا قىمىر قىلماي تۇراتتى ، ماڭا ئۇ گويا مېنى ئۇنسىز چاقىرىۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى ، يۈرىكىمگە تاتلىق بىر سېزىم تارالغاندەك بولدى . خىياللىرىم بەكۈشلىق قىلىپ ، ئۇنىڭ ھېسسىياتى بىلەن ئۇچراشتى . يۈزۈم ، ۋۇجۇدۇم لاپىيدە ئوت ئالدى . بىردىنلا بەكۈش خىياللىرىمدىن نومۇس ھېس قىلدىم . بېشىمنى بۇراپلا ئۆيگە كىرىپ كەتتىم . ئۆيگە كىرىپلا ياستۇققا يۈزۈمنى چاپلاپ ئىختىيارسىز كۈلۈمسىرىدىم . ئۇنىڭ گەپلىرىنى بىر - بىرلەپ ئويلاپ چىقتىم . ئاندىن خىيالىم يەنە ئوقۇغۇچىلىق دەۋرىمگە ئۇچۇپ كەتتى . شۇنداق تاتلىق خىياللارنى سۈردۈمكى ، كېچىچە يەنە شۇ ئەسقەرنى چۈشەپ چىقىپتىمەن .

ئەتىسى ئويغانغىنىمدا ، مەن يەنە رېئاللىقتىكى تۇرمۇشۇمغا قايتقانىدىم . يېنىمدا قىزىم تېخىچە يېنىك پۇشۇلداپ ئۇخلاۋاتاتتى . دېرىزىدىن كىرگەن كۈن نۇرى تەسىرىدە ئۆڭى ئىچىدە ئىلىقلىنا ھاۋا ئېقىمى چۆرگىلەشكە باشلىغانىدى . يوتقانغا پۈتۈمنى تىقىپ قىزغۇچ شولىغا قارىغىنىمچە ھۇرۇنلۇق بىلەن ئولتۇرۇپ كەتتىم . ئاخشامقى خىياللىرىمنى ، كېچە كۆرگەن چۈشۈمنى

ئويلاپ كۆلگۈم كەلدى . ئەسقەرنىڭ سەل كەيپىچىلىكتە قىلغان سۆزلىرىنىڭ تەسىرىدە شامدەك ئېرىپ ، ئۆزۈمنىڭمۇ قالايمىقان سۆزلەپ سالغىنىمنى دېمەمدىغان ؟ ئادەم كەيپىچىلىكتە نېمىلەرنى ئويلىمايدۇ . نېمىلەرنى دېمەيدۇ ـ ھە ؟! ئەمما ، قانداقلا بولمىسۇن ئۇنىڭ ئاشۇ سۆزلىرىگە رەھمەت . ئاشۇ سۆزلەر يۈرىكىمدىكى يېتىملاردەك بىچارىلىكنى سۈپۈرۈپ تاشلاشقا قادىر بولالىدىغۇ ئاخىر .

* * *

ۋاقىت كىشىگە ھەممىنى ئۇنتۇلدۇرىدىكەن .

ھاياتىمغا ئويلىمىغان يەردىن ئىككىنچى بىر ئەر ـ ئەسقەر بۆسۈپ كىردى . ئۇنىڭ بىلەن « تاسادىپىي » ئۇچرىشىپ قېلىشىمنى ئۆزۈمنى قاچۇرۇشلىرىم بىكار كەتتى . ئۇنىڭ سەمىمىي ، قىزغىن ھېسسىياتى تەسىرىدە يۈرىكىمدىكى ئۇمىدسىزلىك ، ئاچچىق تۇيغۇلارنىڭ ، ئارتۇقچە خىياللارنىڭ بارا ـ بارا ئېرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى سەزدىم . ئۆزۈمدە ئۇنىڭ ھېسسىياتىنى رەت قىلغۇدەك جۇرئەتنىڭ يوقلۇقىنى ھېس قىلدىم . يۈرىكىمدە يېڭىدىن ئاجايىپ تاتلىق ، بەختىيارلارچە ھېسسىيات پەيدا بولدى . ئەترا-پىمدىكى ھەممە نەرسە بۆلەكچە يېقىملىق ، گۈزەل ئىدى . توختىماي ئۆتۈشۈپ تۇرىدىغان ماشىنىلارنىڭ گۈركىرىگەن ئاۋازىمۇ مەن ئۈچۈن جۇشقۇن ، جانلىق مۇزىكا ئىدى .

مۇھەببەت ھەم كىشىلىك تۇرمۇش توغرىسىدا يەنە بىر قېتىم ياخشىراق ئويلىنىشىمغا توغرا كەلدى . مەندىكى ئالدىراڭغۇلۇق ، قىزغىلىق ھېسسىيات ئاللىبۇرۇن يوقالغان . ئۇنىڭ ئورنىنى تولىمۇ تەمكىن ، سالماق ھېسسىيات ئىگىلىگەنىدى . بۇ خىل

ھېسسىيات ھامان مېنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى ھايات يولۇمنى چوڭ قۇم قاتتىق ئويلىنىپ بېسىشىم كېرەكلىكىنى ھېس قىلدۇراتتى.

ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسىنىڭ بىزنىڭ توي قىلىشىمىزغا قوشۇلمايدىغىنى ئېنىق ئىدى. شۇڭا، مەن ئۇنىڭغا ئېنىقلا دېدىم.

— ئەگەر ئاتا - ئانىڭىزنىڭ رەسمىي رازىلىقىنى ئالمىسىڭىز، مەن سىز بىلەن ھەرگىز توي قىلالمايمەن.

— خاتىرجەم بولۇڭ، چوڭلارنى چوقۇم قايىل قىلىمەن. ئۇلار مېنى ئۆيلەشكە كۆزى تۆت بولدى دەڭە! — ئۇ ماڭا شۇنداق دەپ ۋەدە بەردى.

تۇپتوغرا بىر ئايدىن كېيىن ئۇنىڭدىن خۇش خەۋەر ئاڭلىدىم. ئۇ ئۆيدىكىلەر بىلەن تازا قاتتىق ئېيتىشىپتۇ. ھەتتا ئاشلىق ئېلان قىلىپ، ئۆيدىن چىقىپ كېتىمەن دەپ قورقىتىپتۇ. نەتىجىدە، ئۇنىڭ ئاچچىقى يامان دادىسى «بوپتۇ، سەن شۇنچە ياخشى كۆرگەن بولساڭ، سېنىڭ رايىڭغا باقايلى. گۇلنى سۆيگەن ئادەم تىكىنىنىمۇ سۆيىدۇ، ناھايىتى بىر بالىكەنغۇ، كېيىنكى تۇرمۇشۇڭغا تەسىر يەتمىسلا بولغىنى» دەپتۇ. بۇ گەپلەرنى ئاڭلاۋېتىپ نېمىشقىدۇر كۆڭلۈم بىرقىسمىلا بولۇپ قالدى. چوڭلارنىڭ كۆڭلىمۇ چۈشىنىشلىكقۇ؟ كىم بىلىدۇ، ئۇلار ئوغلىدىن قانچىلىك زور ئۈمىدلەرنى كۈتكەن، ئوماق نەۋرىلىرىنى ئەركىلىتىپ بېقىشنى ئويلىغان بولغىيتتى؟

تۇيى تەييارلىقىغا كىرىشىپ كەتتىم. يۈرىكىمدە بەختىيارلارچە خۇشاللىق بار ئىدى. ئەتراپىمدىكى ھەممە نەرسىدە بىر خىل تەبىئىي گۈزەللىك ھەتتا شامالدىمۇ تەبىئىي بىر كۈي بار ئىدى.

تۇينىڭ ھەممە تەييارلىقلىرى پۈتۈپ، باغاقلارمۇ تارقىتىلىپ بولدى. تويىنىڭ ئەتە بولىدىغىنى ئېنىق بولغىنىغا قارىماي،

يۈرىكىمده چۈشىنىكسىز تۇيغۇلارنىڭ پەيدا بولۇۋاتقىنىغا ھەيران مەن . ئەسقەرنى ئۆزىتىپ ھويلىغا چىقتىم . ئۇ ئەمدى ئەتە توي كۆچۈرىدىغانلار قاتاردا كېلىدۇ . ئۇنىڭ بىلەن ئەتىلا كۆرۈشىدىغانلىقىم ئېنىق بولسىمۇ ، ئۇنىڭغا پەقەت قىيمايۋاتقانلىقىمنى ھېس قىلدىم . توۋا ، مەن نېمە بولدۇمكىن ؟ خۇددى كىچىك قىزلاردەك ئۇنىڭغا شۇنچىۋالا تارتىشىپ كەتكىنىم قىزىق ، گويا ئۇ كەتسە كەلمەيدىغاندەك .

تۇيۇقسىز ئىشىك تۈۋىدە بوينىنى قىسىپ تۇرغان ئوغلۇمغا كۆزۈم چۈشتى ، ــ ئاپا ! ــ ئوغلۇم يىغلىغىنىچە ئېتىلىپ كېلىپ باغرىمغا تاشلاندى . يۈرىكىمدىكى ئانىلىق ھېسسىياتىم بىردىنلا تاشقىنلىدى . ھەممىنى ئۇنتۇپ ئوغلۇمنى چىڭكىدە باغرىمغا باستىم . ياش يۇقى كۆزلىرىگە يېنىش ـ يېنىشلاپ سۆيدۇم . بىردىنلا ئوغلۇمنى شۇنچە ۋاقىتتىن بېرى بەكلا سېغىنىپ كەتكەنلىكىمنى ، ئۇنى باغرىمغا بېسىشقا تەشنا بولۇپ كەتكەنلىكىمنى ھېس قىلدىم . ئوغلۇم ئېسەدىگىنىچە سۆزلىدى .

ــ ئاپا ، مەن ... مەن سىزنىڭ يېنىڭىزدا تۇراي . دادام ... دادام ئۇكاڭنى يىقىتىۋەتتىڭ دەپ مېنى ئۇردى . ھېلىقى ئايال بالا تۇغقانىدى . دادام شۇ بالىسىغا ئامراق . ئۇ ئايال « دادىڭىز سىزنى باقمايدۇ ، ئۇكىڭىزنى باقىدۇ ، ئانىڭىزنىڭ قېشىغا كېتىڭ » دېدى . ئۇيناۋاتقان ماشىنامنى ، قىلىچىمنى ئەمدى ئۇكىڭىز ئويناۋاتۇ ، دەپ بەرمىدى . مەن ئەمدى ئۇ ئۆيگە ھەرگىز بارمايمەن . سىزنىڭ قېشىڭىزدا تۇرىمەن ، ماقۇلمۇ ئاپا ؟

يۈرىكىم پۈچىلىنىپ كەتتى ، ئوغلۇم بىلەن تەڭ تۆكۈلۈپ يىغلاپ كەتتىم ، ئۇنى يەنە بىر قېتىم باغرىمغا چىڭ بېسىپ پېشانىسىگە سۆيدۇم .

ــ ماقۇل ، تاتلىق بالام ، بىز بىللە تۇرىمىز ، بىز ئايرىلمايمىز .

مايمىز ، دادىڭىز سىزگە قارىمىسا مەن ئۆزۈم باقىمەن.
هويلىدا قانچە ئۇزۇن تۇردۇمكىنتاك ، بىردىنلا ئەسقەر ئېسىمگە كەلدى . توغرا ، ئۇنى ئۇزاتقىلى چىقمىغانمىدىم ؟ ئەترا-پىمغا قارىدىم ، هويلىنىڭ نېرىقى تەرىپىدە ئىش قىلىۋاتقانلار ئا-رىسىدىن ئۇنى تاپالمىدىم ، ئىتتىكلا دەرۋازا ئالدىغا چىقتىم ، نېرى-دىكى قايرىلىدىغان دوقمۇشتىن ئۇنىڭ گەۋدىسىنى غىل ـ پال كۆرگەندەك بولدۇم . « ئەسقەر ! » ئاۋازىمنى پەقەت ئۆزۈملا ئاڭ-لىدىم ، ئەسقەر دەقىقە ئىچىدە كۆزۈمدىن غايىب بولدى . كۆتۈ-رۈلگەن قولۇم هاۋادا بىر هازا توختاپ ئاندىن پەسكە چۈشتى.
ـــ تۇيۇ كۆڭلىكى كىيىۋېلىڭا ، بۇگۈن سىزنىڭ خۇشال-لىق كۈنىڭىز ، كۇلۇپ ـ ئېچىلىپ ئولتۇرسىڭىزچۇ !
دوستلىرىمنىڭ ، خىزمەتداشلىرىمنىڭ هە ـ هۇسى بىلەن ئاپئاق تويۇ كۆڭلىكىنى كىيدىم.
ـــ پاھ ، بەك چىرايلىق بولۇپ كەتتىڭىز ، مۇبارەك بولسۇن.
تەبرىك سۆزلىرىگە بېشىمنى بوشقىنا لىڭشىتىپ ، كۈلۈم-سىرەپ جاۋاب قايتۇردۇم . گىرىم قىلىش ئۈچۈن ئەينەكنى قولۇمغا ئېلىپ تامدەك تاتىرىپ كەتكەن چىرايىمنى كۆرۈپ قورقۇپ كەت-تىم . كېچىچە ئوغلۇمنى باغرىمغا بېسىپ نۇرغۇن ئىشلار توغرىسىدا ئويلىنىپ كۆز يۇمۇپ چىققىنىم سەۋەبىدىن بولسا كېرەك ، پۈت ـ قولۇمنىڭ بوشىشۇاتقانلىقىنى سەزدىم . يۇرىكىمدە هېلىدىن ـ هې-لىغا پەيدا بولۇۋاتقان ئەنسىز تۇيغۇلار ماڭا نېمىدىندۇر بېشارەت بېرىۋاتقاندەك تۇيۇلىدۇ . ئاچام يېنىمغا كېلىپ قۇلىقىمغا پىچىرلىدى.
ـــ سائەت تۆتتىن ئاشتى . تۇيۇ كۆچۇرىدىغانلارنىڭ قا-رىسىمۇ كۆرۈنمەيدا ؟ ئەسقەرنىڭ نېمە قىلغىنى بۇ ؟ مېهمان ساق-

لماق ئاسان بولمسا .

كۆكۈلۈم بىر قىسمىلا بولدى . يامان خىيالدىن ئۆزۈمنى قاچۇرۇپ بېشىمنى سىلكىپ قويدۇم . قانچىلىك ۋاقىت ئۆتتىكىن ، ھويلىدا بىردىنلا ۋاراق - چۇرۇك كۆتۈرۈلدى . ئانامنىڭ يىغلىغان ئاۋازى ئاڭلاندى . نېمە ئىشلىقىنى بىلگىنىمىدە يا كۈلۈشۈمنى ، يا يىغلىشىمنى بىلمەي تامدەك تۇرۇپ قالدىم . مېھمانلارنى كۈتۈۋېرىشتىن تاقەتسىزلەنگەن تۇغقانلار ئەسقەرنىڭ ئۆيىگە بىر سىنى ئەۋەتىپتۇ . بارغانلار يوغان قۇلۇپ سېلىنغان ، تويدىن ئازراقمۇ ئەسەر بولمىغان دەرۋازا ئالدىدىن يېنىپتۇ . قوشنىلىرىدىن سوراسا « بۇ ئۆيدىكىلەر توي بولمايدىغان بولدى ، دەپ قوشنا - قولۇم ، ئۇرۇق - تۇغقانلارنى خەۋەرلەندۈرۈپ قويۇپ ، بۇ گۈن ئەتىگەن باشقا ناھىيىگە تۇغقان يوقلاشقا ماڭدى » دېگۈدەكمىش . ھەممە كۆزلەر ماڭا سوئال بىلەن تىكىلگەنىدى . مەن كۆزلەردىن كۆزۈمنى قاچۇرۇپ ، ئۇچامدىكى ئاق كۆڭلەككە قارىدىم . بىردىنلا بۇ كۆڭلەككە ئۆچلۇكۈم كەلدى . ئاچچىقىمنى كۆڭلەكتىن ئالماقچى بولغاندەك ، ئۆيگە كىرىپلا كۆڭلەكنى سىلكىپ - سىلكىپ سېلىپ تاشلىدىم .

* * *

كۆز ئالدىمدا كۆز يەتكۈسىز بىر يول سوزۇلۇپ ياتىدۇ . بۇ يولدا خۇشاللىقمۇ ، ئازابمۇ ، كۈلكىمۇ ، يىغىمۇ يوقتەك بىلىنىدۇ . يۈرىكىمدە شۇنداق تۇرغۇن بىر ھېسسىيات بار كى ، ئۇنىڭدا قىلچىمۇ ئىنتىلىش ، تەلپۈنۈش دېگەنلەر تېپىلمايدۇ . مەن پەقەت ئۆزۈمنىڭ ئانا ئىكەنلىكىمنى ، مېنىڭ ھاياتلىقمنىڭ بالىلىرىم ئۈچۈن تولىمۇ مۇھىم ئىكەنلىكىنى ، ھەرقاچان ئانىلىق ھېسسىيا-

تىمنىك ، ئانىلىق مەجبۇرىيىتىمنىك ھەممىدىن ئۇستۇن تۇرىدىغانلىقىنى ھېس قىلىمەن . باللىرىمنى ئويلىغىنىمدا ھەرقاچان يۈرىكىمدە ئانىلىق ھېسسىياتىم توختاۋسىز شاۋقۇنلايدۇ ، ئەڭ گۈزەل ، ئەڭ مۇقەددەس ، ئەڭ پاك بىر مۇھەببەت ھارارىتى يانىدۇ . ئانىلىق مەجبۇرىيىتىمنى تېخىمۇ ئېنىق ھېس قىلىمەن .

بىز ئادەملەر بىر ئۆمۈر شۇنداق ھېسسىيات بىلەن مەجبۇرىيەت ئارىسىدا تېڭىرقاپ ياشايمىز . مەجبۇرىيەتنىڭ ئۆزىمۇ يەنىلا ھەممىدىن يۇكسەك ئۇرۇندا تۇرىدىغان بىر خىل مۇھەببەت . مەجبۇرىيەتنى ھېس قىلالمىغان كىشىنىڭ يۈرىكىدە ساپ ھېسسىياتنىڭ بولۇشى ناتايىن .

ئارىدىن بىر ئاي ئۆتكەندىن كېيىن ، ئەسقەرنىڭ توي خەۋىرى كەلدى . مەن پەقەت ئاچچىق كۈلۈپ قويدۇم . توي كۈنۈمدىكى ئاشۇ رەسۋاچىلىقنى ، تويغا كەلگەن مېھمانلار ، ئۇرۇق ـ تۇغقان ھەم دوستلىرىم ئالدىدا قاتتىق ئىزاغا قالغىنىمنى ئۆمۈرۋايەت ئۇنتۇيالمايمەن . كىم بىلىدۇ ، كۈنلەرنىڭ بىرىدە بىز يەنە قايتا ئۇچرىشىپ قالغىنىمىزدا ئۇ بۇ ئىشلارنى چۈشەندۈرۈپ كېتەر . ئەمما ، ئەمدى ئۇنىڭ يۈزىگە قارىشىمنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكى ئېنىق . ئۇنىڭدىن رەنجىشكە ھېچقانداق ئاساسىم يوقلۇقىنى ، ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن شۇنداق قىلغانلىقىنى ئويلىشىمنىڭ ھاجەتسىزلىكىنى بىلىمەن . ھەممىسى ئېنىق ، ئۇنىڭ يۈرىكى مېنى سىغدۇرالمغان بىلەن ئۆزى بىلەن ھېچقانداق قانداشلىقى بولمىغان ئىككى بالىنى سىغدۇرۇشى مۇمكىن ئەمەس . ئۇ ئاشۇ كۈنى بەلكىم ئارىسالدى بولغاندۇ ؟ ئوغلۇمنىڭ تۇيۇقسىز پەيدا بولۇشى كېيىنكى تۇرمۇش يولىدىكى كۆلەڭگە بولۇپ تۇيۇلغاندۇ ؟ ئۆزىگە تەئەللۇق بولمىغان مەجبۇرىيەت ھەم ھېسسىيات ئوتتۇرىسىدا تېڭىرقىغاندۇ ، نۇرغۇن نەرسىلەرنى ، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئارزۇسىنى ،

ئۇزۇن تۇرمۇش مۇساپىسىنى ئويلىغاندۇ ؟

تۇرمۇشۇمدا يۈز بەرگەن ئىشلار كۆز ئالدىمدا زەنجىرسىمان چۆرگىلەشكە باشلىغاندا ، كاللامدا سانسىزلىغان سوئال بەلگىسى پەيدا بولىدۇ . بۇلار توختىماي پىرقىراپ مېنى يەنە ئاچچىق ئەسلىمىلەر ، تېگى يوق خىياللار قوينىغا ئىتتىرمەكچى بولۇشىدۇ . خىياللار ماڭا نۇرغۇن نەرسىلەرنى ھېس قىلدۇرىدۇ . مېنىڭ ئۇلارنى باللىرىمغا سۆزلەپ بەرگۈم كېلىدۇ . ئەمما ئۇلار كىچىك ، ئۇلار چوڭ بولغاندا! چوقۇم كىشىلىك تۇرمۇش ، ساداقەت ، مېھرىمۇھەببەت ، ۋاپا توغرۇلۇق سۆزلەپ بېرىمەن .

مەن بىردىنلا ئۆزۈمنىڭ ئەتراپىدىكى ئادەملەرنىڭ تەبىئەتتىن تولىمۇ يىراقتا ياشاۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدىم . تەبىئەتنىڭ ئەركىسى شاماللىرىنىمۇ رەھىمسىزلىك بىلەن توسۇپ تۇرىدىغان ئېگىز ، ھەيۋەتلىك بىنالار ؛ ئىس - تۈتەك ، توپا - چاڭ بىلەن بۇلغانغان ھاۋا ؛ يول بويىدىكى تەبىئىي يېشىللىقنى يوقىتىپ ، بويىنىنى قىسىشقىنىچە تۇرۇشقان ئاندا - ساندا كۆچەتلەرنى ھېسابقا ئالمىغاندا رەڭسىز ، تاقىر دۇنيا ... مۇشۇ رەڭسىز دۇنيا ئادەملەرنىڭ يۈرىكىدىكى گۈزەل ، ساپ تۇيغۇلارنى ، مېھرى - مۇھەببەت ، ۋاپا - سۆيگۈلەرنى ئاستا - ئاستا ئۆن - تىنسىز يۇتۇپ كېتىۋاتقان بولسا كېرەك . يۈرىكىم تولىمۇ بىچارە ، خۇنۇك ، مەيۈس بىر روھنى كۆرگەندەك بولدى . ئۇ تەلمۈرگىنىچە يېشىللىق ، گۈزەللىك ئىزدەيتتى . تەبىئەتتىكى ئەڭ ساپ ، پاك تۇيغۇلارنى ئىزدەيتتى . مېنىڭ يۈرىكىمدىمۇ ئاجايىپ گۈزەل ، نۇرلۇق بىر يېشىل ئارمان بار ئىدى . ئۇ تەبىئەتتىكى ئاشۇ روھ بىلەن بىرلىشىپ ، يىراق - يىراقلارغا قاراپ سوقاتتى .

شەبنەم

سەھەر جۇلالىق ، سۇزۇك ، نەمخۇش ئىدى . ئاسمان ئاق ، كۆك ، قىزغۇچ نۇرلارغا چۆمۈلگەن بولۇپ ، ئوچۇق ھاۋادىن دېرەك بىرىپ تۇراتتى . ياپيېشىل يوپۇرماقلار ، كۆز يېشىدەك شەبنەم تامچىلىرى مەرۋايىتتەك چاقناپ ، پارقىراپ تۇراتتى . مايسلار بۇ مەرۋايىتلارنىڭ يەرگە تۆكۈلۈپ كېتىشىدىن ئەنسىرىگەندەك تولىمۇ لەرزان ، نازۇك تەۋرىنەتتى .

تارغىنا توپا يولدا تۇرسۇننىيازخان يېنىك دەسسەپ كېلىۋاتاتتى . توپا سوغۇق ھەم يۇمشاق ئىدى . ئاشۇ تۇرقىدا ئۇ گويا ئاق مانان ئۈستىدە لەيلەپ يۈرگەن بىر تال قىزىلگۈلدەك كۆرۈنەتتى .

ئۇ ئېرىقتىن دىككىدە ئاتلاپ ئۆتۈپ مايسلىققا كەلدى . مايسلار تەكشى ھەم بۇلۇق ئۆسكەنىدى . ئۇ قىر بېشىدا يۇكۇنۈپ ئولتۇرۇپ يۈزىنى مايسىغا ياقتى . مايسا ياپراقلىرىنىڭ تاتلىققىنا غىدىقلىشىدىن يەڭگىل كۈلۈمسىرىدى ، شەبنەم ئۇنىڭ مەڭزىگە سۆيۈپ ـ سۆيۈپ يېپىشتى . ئۇنىڭ يۈزىگىلا ئەمەس ، پۈتۈن بەدىنىگە نەملىك تارالغاندەك بولدى . ئۇنىڭ مايسا بىلەن پېچىرلاشقۇسى ، ئويناشقۇسى كېلىپ ، يۈزىنى مايسا ئارىسىغا تېخىمۇ بەكرەك تىقتى . بۇرنىغا قىغ ئارىلاش نەم توپا پۇرىقى گۇپىلدە ئۇرۇلدى .

ـــ تۇرسۇننىيازخان ، نېمە ئىش قىلىۋاتسەن ، ھوي ؟

قىز چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈردى . تىزلىرىدىكى ، قوللىرىدىكى لاينى يوشۇرۇشقا ئۇلگۈرەلمىدى . ئىشتىنى پۇچقىقىچە تۇرۇلگەن ، قوپال ، لاي پاچاقلارنى ؛ كەتمەن دەستىسىنى چىگىدە سقىمداپ تۇرغان يوغان ، كۈچلۈك بىلەكلەرنى ؛ ئاندىن ئۆزىگە قاراپ تۇرغان تۇرگۈن چىرايىنى كۆرۈپ ھودۇققىنىدىن تىلى گەپكە كەلمەي قالدى .

ـــ مەن ... ئوت ئالاي دەپ ...

ـــ شەبنەمدە ئالغان ئوتۇڭنى قويۇڭ يېسە ھارام بولامدۇ ؟

كەتمەن كۈن نۇرىدا پارقىراپ كەتتى . تۇرسۇننىيازخان گويا قانداقتۇر ئۇياتلىق ئىشى ئاشكارا بولۇپ قالغاندەك پوكاندەك ئېسىلىپ يولنى توپا ـ چاڭغا كۆمۈپ يۇگۇرگىنىچە كۆزدىن غايىب بولدى .

ئۇنىڭ يۈرىكى كۆكرىكىنى يېرىپ چىقىدىغاندەك دۈكۈلدەپ سوقۇپ تۇراتتى . ئۇ دەرۋازا تۈۋىدە بىر ھازا تۇرۇپ ، ھاسىرىشىنى سەل بېسىۋالغاندىن كېيىن دەرۋازىنى پەم بىلەن ئاچتى . ئىشىك ئىگرىغاندەك ئاجىز غىچىلدىۋىدى ، ئىغىل تەرەپتىن ئانىسىنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى .

ـــ تۇرسۇننىيازخان ! بۇنداق ئەتىگەندە نەگە بېرىپ كەلدىڭىز ؟

ـــ باغقا چىقتىم .

ئۆيگە كىرگەندىلا ئاندىن ئۇنىڭ يۈرىكى ئورنىغا چۈشتى . يۈزى تېخىچە قىزىۋاتاتتى . كىچىككىنە يۇمىلاق ئەينەكنى قولىغا ئالدى . ئەينەكتە ئاۋۇال دۈگىلەك كۆزلىرى كۆرۈندى ، كۆزى كىرپىكسىز ، قوگۇر ، ئەمما ئاجايىپ يېقىملىق ئىدى . قاش ئورنىدىكى سىرىق تۈكلىرى سۈس پارقىراپ تۇراتتى . ئۇ يۈزىدىكى

چېكىتتەك سەپكۈنلەرگە سىنچىلاپ قاراپ كەتتى . يۈزى تاكى بۇرۇنلىرىغىچە قىزىرىپ ئېسىلىپ كەتكەن بولۇپ ، بۇ قىزىللىق سەپكۈننى يۇتۇپلا كەتكەندى . نېمىگىدۇر تەلمۈرگەندەك سەل گىنە كۆپۈپ چىققان لەۋلەر ئوماق ، قىزىل ، جۇلالىق ئىدى . ئۇ تۇنجى قېتىم چىرايىدىن مەمنۇن بولۇپ كۈلۈپ قويدى ، مەڭزىدە كىشىنىڭ ئامراقلىقىنى كەلتۈرىدىغان چوڭقۇر زىنىخ پەيدا بولدى . دېمەك ، ئۇ بىر ئايدىن بېرى سەھەردىكى تاتلىق ئۇيقۇسىنىڭ مېھرىدىن كېچىپ بىكار قىلماپتۇ ـ دە ! ئۇ چوڭ بولۇپ ئەينەككە قاراشنى باشلىغاندىن بېرى ، يۈزىدىكى ئاشۇ كۆرۈمسىز سەپكۈنلەردىن شۇنداق بىزار بولۇپ كەتكەنىدىكى ، قارىغانسېرى بۇ قارا چېكىتلەر كۆپىيىپ كېتىۋاتقاندەك كۆرۈنۈپ ، كۆڭلى يېرىم بولاتتى . « يۈزۈڭنى شەبنەمدە يۇساڭ سەپكۈن يوقايدۇ » دېگەنىدى مەھەللىدىكى مومايلارنىڭ بىرى ئۇنىڭغا .

ـــ تۇرسۇننىيازخان ، چاققان چاي ئىچىڭ قىزىم ! كېۋەزلىككە بارىمىز ، ـــ يەنە ئانىنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى . ئۇ ئوپۇل ـ توپۇل ئەينەكنى يىغىشتۇرۇپ ئۆيدىن چىقتى .

كۈن نۇرى ئاللىبۇرۇن پۈتۈن زېمىننى باغاشلاپ ئۈلگۈرگەنىدى . ھەممە يەردە ـــ دەرەخ ، كېۋەز يوپۇرماقلىرىدا ، ئېرىقتا شۇۋىرلاپ ئېقىۋاتقان لاي سۇدا نۇر تالالىرى ئەركىن ئويناشىتتى . قىزنىڭ بىلىكىدە خېلى چوڭ خالتا بار ئىدى . ئۇ ئانىسىغا ئەگەشكىنىچە خىيال سۈرۈپ كېلەتتى . ئۇ ئۆزىنىڭ يا قىزىنىڭ ، يا ئوغۇلنىڭ ئىسمى ئىكەنلىكىنى پەرقلەندۈرگىلى بولمايدىغان تولىمۇ يېقىمسىز ئىسمى توغرۇلۇق ئويلاپ كەتتى . ئۇنىڭ ئىسمى گۈلباھار ياكى گۈلنار بولسىچۇ كاشكى ! ئۇ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئەتىۋارلىقى ، جېنى ، خۇشاللىقى ئىدى . تۇغقان بالىلىرى تۇرماي ، بالىغا زار بولغان ئاتا ـ ئانا بۇ قىزىنى تۈرۈپ قالسۇن

دەپ ئىسمىنى « تۇرسۇن » قويغانلىقىنى ، ئاتايىن بىر خورازنى قان قىلىپ « نىياز » قىلدۇرۇپ ، تۇرسۇننىيازخان بولغانلىقىنى قىز تېخى يېقىندىلا بىلدى . يېقىنقى كۈنلەرگىچە چوققىسىدا « نىياز » قىلدۇرغان بىر تال كىچىككىنە ئۈرۈم چاچنىڭ بارلىقى ئېسىدە ئىدى . ئۇ بۇ ئىسمىنى ياقتۇرمىغىنىغا قارىماي ، ئاللىبۇرۇن ئۇنىڭغا ئۆزلىشىپلا كەتتى . ئۇ تاكى چىگىگى چۈشكىچە كېۋەزلىكتە ئاپىسى بىلەن تەڭ كېۋەز ئوتىدى . ئوت ئېلىش ئۇنىڭ ئۈچۈن ئەمەك ھەم كۆڭۈللۈك ئىدى . مەكتەپتىن قايتقاندا ، ئۇ تەڭتۈشلىرى بىلەن تاغرىنى قولتۇقلاپ نە ـ نەلەردىن ئوت ئەكېلىپ ، ئانىسىنى ، قوي ـ كاللىرىنى خۇش قىلىۋېتەتتى . مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن ، ئانىسى ئۇنى ئوت ئالغىلى چىقارمايدىغان بولۇپ كەتتىغۇ تاڭ !

ئۇلار ئارام ئېلىش ئۈچۈن جىگدە ، سۆگەت ، مەجنۇنتاللار بىلەن ئورالغان ئېرىق بويىغا كەلدى . بۇ ئېرىقنىڭ سۇيى سۇزۇك بولغىنىغا قارىماي ، ئۇنىڭدىن ئاچچىققىنا زەي پۇرىقى كېلەتتى . سۇ ئاستىدىكى بېلىجانلارنىڭ ئەركىن ، شوخ ھەرىكىتى ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇراتتى . تۇرسۇننىيازخان بېلىقلارغا قارىتىپ كىچىك كىنە چالمىنى تاشلىۋىدى ، بېلىقلار تەرەپ ـ تەرەپكە قېچىپ كەتتى . ئۇلار ئاق شور ئۆرلەپ تۇرغان ئېرىق بويىغىلا ئولتۇرۇشتى . ئۇنىڭ چاچلىرىغا سۆگەت چىۋىقلىرى تېگىپ تۇراتتى . ئەتراپتىن زەي پۇرىقىغا قوشۇلۇپ ، جىگدە چېچىكىنىڭ مەززىلىك پۇرىقى كېلەتتى .

ئالما ساتقىلى چىقسام ،
قىزىلىنى تاللايدۇ .
جاھاندا كىشى يوقتەك ،

كۆڭلۈم سېنى خالايدۇ .

بوم ، جاراڭلىق ناخشا ئاۋازى نە ـ نەلەردىن ئۇچۇپ كەلدى . ناخشا قىزنىڭ تومۇرلىرىغا قۇيۇلغاندەك ، تومۇردىكى قانلار شىددەت بىلەن ئۆركەشلەپ ۋۇجۇدىنى لەرزىگە سالدى . ناخشا ئاۋازى بارا ـ بارا يېقىنلاپ كېلىپ توختىدى . قىز پۇچقىـ قىنغىچە تۇرۇلگەن لاي پاچاقنى كۆردى .

ـــ ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ! ـــ بۇ ئاۋاز بوم ئەمما يېقىملىق ئىدى .

ـــ ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام ، قۇدرەتئاخۇن ، كېلىڭ ، بىللە چاي ئىچەيلى ، ـــ ئانىسى سالامغا جاۋاب قايتۇرۇپ داستىخانغا تەكلىپ قىلدى .

ـــ بولدى ، رەھمەت !

كۇن نۇرىدا پارقىراپ تۇرغان كەتمەن ، مىس رەڭ مۇسـ كـۇللار كۆزدىن غايىب بولدى . قىزنىڭ يۇرىكىدە ھېلىمۇ بايىقى نـاخشا جاراڭلىماقتا ئىدى . ناخشا ئاۋازى شۇ يىگىتكە ئەگىشىپ ئاستا ـ ئاستا يىراقلاپ باراتتى . ئۇ سۆگەت چۇنقلىرىنىڭ يۇزىگە يېنىك تېگىشىدىن چۆچۈپ ئېسىگە كەلدى ، چۇنقلار يەڭگىل ئىرغاڭشىيتتى . ئۇ باللىق چاغلىرىدا قىزلارنىڭ كاسسىدا تولغـ نىپ تۇرىدىغان ئۇزۇن چاچلىرىغا بەكمۇ ھەۋىسى كېلەتتى . شۇـ نـىڭ ئۈچۈنمىكىن ، مەھەللىدىكى چوڭ قىزلارنى دوراپ سۆگەت چۇنقىدىن چاچ ياساپ سالغۇسى كېلەتتى . بىر كۈنى ئۇ قىزلارغا ئەگـىشىپ سۆگەتلىككە كەلدى . يىراقتا بىر توپ ئوغۇللار توپا ـ چاڭ چىقىرىپ چېپىپ يۇرۇشەتتى . ئۇلار قىزلارنى يىراقتىن كۆـ رۈپ ، چۇنقىتىن ياسالغان « ئات »لىرىنى چاپتۇرغىنىچە يېتىپ كەلدى . توپىنىڭ ئەڭ ئالدىدا خېلى چوڭ بىر ئوغۇل بالا بار

ئـدى . ئۇلار ئاجايىپ چاققان ئىدى . قى ـ چۇ كۆتۈرگىنىچە بىردەمدە مايمۇندەك سۆگەتكە ياماشتى . نازۇك ، ئەۋرىشىم چىـ ۋىقلارنى ئوشتۇپ قىزلارغا تاشلاپ ببرىشكە باشلىدى . قىزلار مەـ لىكىنىڭ تاجندەك يۇمىلاق چەمبىرەك ياساپ ئاندىن ئەڭ ئۇزۇن ، ئەڭ ئىنچىكە چۇۋىقلارنى چەمبىرەككە ئۆتكۈزۈپ چاچ ياساشقا باشلىدى . تۇرسۇننىياز خانىنىڭ قولى ھېچ ئەپلەشمەيۋاتاتتى . چاچ تۈگۈل چەمبىرەكمۇ ياسىيالماي بۇرنىنى سۈرتكىنىچە ئولتۇراتتى . بـىردىنلا ھېلىقى چوڭ بالا كەلدى . ئاۋۋال تومراق چۇۋىقنى قىزـ نىڭ بېشىغا چەنلەپ يۇمىلاق قىلىپ ئەگدى . چىرايلىققىنا چەمـ بىرەك بىردەمدە پۈتتى . ئاندىن ئۇنىڭغا تالا ـ تالا « چاچ » لارنى ئۆتكۈزۈپ ، ئـاسـتـاغـىنا قىزنىڭ بېشىغا كىيگۈزۈپ قويدى . ئۇ « چـاچ » لار شۇنداق نەپىس ، شۇنداق گۈزەل ئىدىكى ، قىزنىڭ كاسسىسىدىن ھالقىپ تاپىنىغا تېگەيلا دەپ قالغانىدى . قىز خۇشال ھالدا كۈلۈۋېتىپ بىردىنلا ۋىللىدە قىزىرىپ كەتتى . ئۇ مومىسى ئېيتىپ بەرگەن چۆچەكلەردىكىدەك ئاجايىپ چىرايلىق بولۇپ كـەتكەنىدى . كىم بىلىدۇ ، قايسىبىر شاھزادە ئۇنى ئېتىنىڭ كەيـ نىگە مىنگۈزۈپلا ئېلىپ كېتەمدۇ تېخى . ئۇنىڭ بىردىنلا كۆز ئالـ دىدىكى مۇنۇ يوغان باش بالا شاھزادىدەك تۈيۈلۈپ كەتتى . بىرـ دىـنلا ئۇنىڭ « ئېتى » نىڭ كەينىگە مىنگىشۋالغۇسى كەلدى . ھېلىقى بـالا بـەخـتـىرامان يەنە بىر توپ بالىلارنى ئەگەشتۈرۈپ « ئات » چاپتۇرۇپ ئويناپ يۈرەتتى . ئۇ كەچ كىرگۈچە بۇ چىرايلىق « چاچ » نى سېلىپ يۈردى . ئىختىيارسىز ھالدا چاچـ لىرىنى ئاستا يەلپۈتۈپ قويۇاتتى . « چاچ » لىرى يەلپۈنسە ئۇنىڭ كىچىككىنە يـۈرىـكـى ئـېيتقۇسىز خۇشالىقتا تېپىچەكلەيتتى . ئۇ بـۇ « چاچ » نى تاكى قۇرۇپ كەتكۈچە ئاۋايلاپ سالدى . قۇرۇپ كـەتكەندىن كېيىنمۇ نەچچە كۈن ساقلىدى . كېيىن ئامالسىز ،

كۆزى قىيمغان ھالدا ئېقىن سۇغا قويۇۋەتتى ...

تۇرسۇننىياز خانىنىڭ يۇرىكى تاتلىق ئەسلىمە تەسىرىدىن شۇرىدە ئېرىپ كەتكەندەك بولدى . چېچىنى ئاستا سىلاپ قويدى . ئۇنىڭ چېچى سېرىق ، جانسىز ، قىسقا ئىدى . قاپقارا ئۇزۇن چېچى بولغان بولسا ، قىرىق تال ئۆرۈۋالسا ، قانداق ياخشى بولار ئىدى ـ ھە !

* * *

ھاۋا تىنچىق ئىدى . بۇ تىنچلىق كۈن نۇرىنىمۇ خىرەلەشتۇرۇۋەتكەنىدى . دەرەخ ياپراقلىرىمۇ جانسىز ، خۇنۇك ، ھەرىكەتسىز ئىدى . ھەتتا تۇرسۇننىياز خانىنىڭ تاپىنىدىن چىققان توپا ـ چاڭمۇ ھاۋادا بىر ھازا لەيلەپ تۇرۇپ كېتىپ ، يەنە ئۆز جايىغا سىڭىپ كېتىشكە مەجبۇر بولاتتى . ئۇ تاغارنى كۆتۈرۈپ ئۇدۇل قوناقلىققا كىردى . قوناقلار ئەمدىلا باش چىقارغان بولۇپ ، رەڭلىك پۆپۈكلەر ئۆزلىرىنى كۆرسىتىپ غادىيىپ تۇرۇشاتتى . قوناقنىڭ پىچاق بىسىدىكى يوپۇرماقلىرى ئۇنىڭ يۈز ـ كۆزلىرىنى بوش جىجاپ ئۆتەتتى . قوناقلىقتا يۆگىمەچ ، چۇجگۇن ئوتلار خېلى جىق ئىدى . تۇرسۇننىياز خان ئوت ئورۇشقا باشلىدى ، ئىتتىك ئورغاق ئوتقا تېز ـ تېز ئۇرۇلاتتى ، بىر قولى ئوتنى يىغىپ ـ يىغىپ تاشلايتتى . ئۇ بىردەمدىلا چىلىق ـ چىلىق تەرلەپ كەتتى ، ئورغىقىنى كۆتۈرگىنىچە قوناقلىقنىڭ سىرتىغا چىقتى . قۇلىقىغا بىردىنلا سۇنىڭ شىلدىرلىغان ئاۋازى ئاڭلىنىپ ، دىڭگىدە چۆچۈپ ئەتراپقا قارىدى . تېخى بايىلا قۇرۇق تۇرغان ئېرىقتا لىققىدە سۇ ئېقىۋاتاتتى . سۇ نېرىراقتىكى كېۋەزلىككە كىرىۋاتاتتى . ئۇ ئۇستۇاشلىرىنىڭ توپا بولۇپ كەتكەنلىكىنى ئېسىگە

ئالدى ـ دە ، ھاپىلا ـ شاپىلا كۆكلىكىنى ، قىزىل نىلۇن ياغلىقىنى قېقىشتۇردى . ئېرىق بويىغا كېلىپ ، سۇنىڭ لاي بولغىنىغا قارىماي يۇز ـ كۆزلىرىنى يۇدى . قولىغا سۇ ئېلىپ ئاسمانغا ئېتىپ مارجان چىقىرىپ ئويناشقا باشلىدى . سۇنىڭ شىلدىرلىغان ئاۋازى ئۇنىڭغا بۆلەكچىلا يېقىملىق ئاڭلاندى . بۇ ئاۋاز ئۇنىڭغا نېمىشقىدۇر تونۇشتەك ، تونۇشلا بىر ھىد بىلەن قوشۇلۇپ ئېقىۋاتقاندەك بىلىنىپ كەتتى .

قانداقتۇر بىر ئاھاڭغا ئىسقىرتقان ئاۋاز ئاڭلاندى . ئاندىن تونۇش بىراۋ گۇس ـ گۇس دەسسىگىنىچە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتى . ئۇنىڭ قوللىرى ، خىياللىرى شۇ ھامان ھەركەتتىن توختىدى ، پۈتۈن ۋۇجۇدى لاپپىدە ئوت ئالدى .

ـــ تۇرسۇننىيازخان ! نېمە ئىش قىلىۋاتىسەن ، ھوي ! ـــ يەنە شۇ قوپال ، ئەركەكلەرچە ئاۋاز .

ـــ ئوت ئېلىۋاتىمەن .

ـــ ھە ... مۇنداق دە ! سەن ئەجەب ئىشچان ئىكەنسەنغۇ ؟ بۇ يەردە ئوت ـ چۆپ راست جىق ئىكەن . مەنمۇ ساڭا ئوت ئېلىشىپ بېرەي بولمسا .

ئۇ يىگىتنىڭ كۆزىنىڭ چاقناپ ئۆزىگە تىكىلگەنلىكىنى كۆردى . يۈرىكى غەلىتە تۇيغۇ تەسىرىدىن تېپىچەكلەپ كەتتى . لەۋلەر بىلىنەر ـ بىلىنمەس قىمىرلىدى .

ـــ مەيلى !

يىگىت كەتمىنىنى قويۇپ ئىككى چامداپلا قىزىنىڭ يېنىغا كەلدى . ئېرىق بويىدىكى ئورغاقنى ئېلىپ ، ئېگىز قىر بېشىدىكى ئوت ـ چۆپلەرگە چەبدەسلىك بىلەن ئورغاق سالدى . يىگىت بېشىنى كۆتۈرگەندە چېپىلداپ تەرلەپ كەتكەنىدى . ئۇ بىردەم دىلا بىرمۇنچە ئوت دۆۋىلىۋەتكەنىدى . ئۇ قىزغا ياردەملىشىپ

ئوتنى تاغارغا قاچىلىدى . ئاندىن قىز بايا ئالغان ئوتنى قاچىلاش ئۇچۇن قىزنىڭ « رەھمەت » دېگىنىگە قارىماي ، تاغارنى يۇدۇپ قوناقلىق ئىچىگە كىردى ، قىز ئالدىدا ئىدى ، ئۇنىڭ يۇمىلاق ساغرىسى قىزىل بەل پۇرمە كۆڭلىكىنى بوش كۆتۇرۇپ تۇراتتى . پۇتلىرى تولغان ، يۇمران ئىدى . قىز كەينىگە قايرىلىۋىدى ، يىگىتنىڭ كۆزلىرىدە يېنىۋاتقان ئوتنى كۆرۈپ بەدىنىگە سۇس تىترەك ئولاشتى . يىگىتنىڭ كۆزىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ ، تاغارنىڭ ئاغزىنى ئېچىش ئۇچۇن قول ئۇزاتتى . ئۇنىڭ بىلەكلىرى قاراسلاپ كەتتى . ئۆزىنىڭ قانداقلارچە يىگىتنىڭ قۇچىقىغا كىرىپ قالغانلىقىنى سەزمەيلا قالدى . ئۇ ئۆزىنى كۆيۈۋاتقان ئوت ئىچىدە تۇرغاندەك ھېس قىلدى . ئۇنىڭ پۇتۇن ۋۇجۇدى ھەتتا لەۋلىرىگىچە تاتلىققىنا كۆيۈۋاتاتتى . بۇ كۆيۈش ئۇنى ئېرىتىپ سىمابقا ئايلاندۇرۇپ قويۇۋاتقاندەك ئىدى . ئۇنىڭغا بىردىنلا جاھان ئاستىن ـ ئۇستۇن بولۇپ كەتكەندەك تۇيۇلۇپ كەتتى . قولىرىنىڭ غاراسلاپ سۇنغان ئاۋازى ئاڭلاندى . ئۇ تىنالمايلا قالدى ، تىنىۋېلىشقا ئۇرۇنۇشلىرى بىكار كەتتى . يۇرىكى ئاجىز سوقۇپ ھاسراپ كېتىۋاتاتتى . ئۇ پەقەت چىدىيالمىدى . ئاۋۋال ئېسىدەپ ، ئاندىن بۇقۇلداپ يىغلاپ تاشلىدى .

ـــ مەن سېنى ئالىمەن ، ماڭا تېگەمسەن ؟

قىزنىڭ كۆزلىرى تېخىچە يۇمۇق ئىدى . ئۇ ھېچ نەرسە ئاڭلىمىغاندەك يىغلاپلا تۇراتتى . يىگىت سۇنىڭ يار ئېلىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ قالدى بولغاي ، قىزغا قاراپ ـ قاراپ قويۇپ كەينىچە مېڭىپ قوناقلىقتىن چىقىپ كەتتى .

قىز تەستە توختىدى ، ئەمما كۆزىنى ئاچمىدى . ئۇنىڭ پۇتۇن ۋۇجۇدى ئالەمچە خۇشاللىقتىن ، لەززەتتىن مەست ئىدى . ئۇنىڭ ياش بىلەن نەمدەلگەن يۇزىدە تاتلىققىنا تەبەسسۇم بار

ئىدى . چېكەتكىلەرنىڭ چىرىلداشلىرى ئاڭلىناتتى . نەلەردىدۇر قۇشلار سايرىشۋاتقاندەك ئىدى . ئۇ بىردىنلا ئۆزىنى گۈزەل چاھارباغدا ، يۇمشاق تۆشەك ئۈستىدە ياتقاندەك ھېس قىلدى . باغ ئاجايىپ گۈزەل ئىدى . رەڭمۇرەڭ گۈللەر ، تۈرلۈك تۈمەن مېۋىلەر ، خۇش ناۋا قۇشلار بار ئىدى . ئۇنىڭ تۆشكى كۆل بويىدىكى گۈللۈك ئارىسىدا ئىدى . كۆل سۈيى شۇنچىلىك سۈزۈك ئىدىكى ، ئۇنىڭدا پۈتكۈل باغنىڭ ئەكسى ئېنىق كۆرۈنەتتى . بىر توپ قىزلار كەلدى . ئۇلار ئۇنىڭ مەھەللىدىكى دوستلىرى ئىدى . گۆھەرخاننىڭ قولىدا بىر تۇتام ئۇسما بار ئىدى . قىزلار بەس ـ بەستە ئۇسما قويۇشقا باشلىدى . تۇرسۇننىياز خاننىڭ قولىدا چوڭلا ئەينەك بار ئىدى . ئۇنىڭ يۈزى تولۇق كۆرۈنۈپ تۇراتتى . شەبنەم راستتىنلا ئۇنىڭغا شىپا بولغان چېغى ، ئۇنىڭ يۈزى ئاق ، قىزىل رەڭلەردە جۇلالىنىپ تۇراتتى . ئۇ ئىنچىكە پەلكۈچ بىلەن قېشىغا ئۇسما قويۇشقا باشلىدى . ئۇ ئۇسما قويۇشقا بەكمۇ ئۇستا ئىدى . تومراق باشلاپ ، ئاخىرىنى ئىنچىكە قىلىپ شۇنداق چىرايلىق ئېگەتتىكى ، بۇ قاش ئورغاق ئايدەك ئەگمە قاش بولاتتى . قىزلار ئۇسمىلىرىنى ئېرىقتىكى سۈزۈك سۇدا ئاستا چايقاشتى . ئۇسما تۇرسۇننىياز خانىغا ھەممەيلەندىن بەكرەك ئىچكەنىدى . ئۇ باشقىچە چىرايلىق بولۇپ كەتتى . قىزلار ئۇنىڭغا ھەۋەس بىلەن قارىشاتتى . شۇ پەيتتە ئايناغ تىۋىشى ئاڭلاندى . قىزلار سۇچى يىگىتنى كۆرۈپ ، بىر ـ بىرىگە قاراپ مەنىلىك كۈلۈشكىنىچە ئاستا چېقىپ كېتىشتى . قىز يىگىتكە قىيا باقتى ، يىگىت پۈتىغا چىرايلىققىنا ئۆتۈك كىيىۋالغانىدى ، مۇرىسىدىكى كەتمەن پارقىراپ تۇراتتى . تۈيۇقسىز قوناقلىق ئەنسىز شاراقلاپ كەتتى . قىز چۆچۈپ كۆزىنى ئېچىپ ئورنىدىن دەس تۇردى . كىمنىڭدۇر « ئوش » دەپ كالا توسقان ئاۋازى ئاڭلاندى . بىر ـ

دىنلا ئەتراپنى كالا ـ قويلارنىڭ مەرەشكەن ئاۋازى قاپلاپ كەتـ تى . دېمەك ، مەھەللىدىكى بالىلار قوي ـ كالىلىرىنى جىگدىلىككە باققىلى ئېلىپ ماڭغانىدى . ئۇ ئالدىراپ قالدى ، ئاپىسىنىڭ ئىزدەپ خاپا بولۇشىدىن ئەنسىرەيتتى . ئۇ ھاپىلا ـ شاپىلا تاغارغا ئوتنى تىقتى ، تاغار خېلى ئېغىر ئىدى . شۇنداقتىمۇ تاغارنى كۆچەپ كۆتۈرۈپ قوناقلىقتىن چىقتى . ئۇ ئەتراپقا بويۇنداپ قارىدى ، يىراقتا يۇقىرىغا ئۆرلەپ چۈشۈۋاتقان كەتمەن كۆن نۇرىدا پارـ قىراپ كۆرۈنەتتى . ئۇ لېۋىنى بوشقىنا چىشلەپ قويدى . ئېغىرلىقنى تەستىرەك ئاتلاپ ئۆتۈپ ، يۇمشاق توپىلىق يولدا ئىتتىك ـ ئىتتىك مېڭىپ كەتتى .

* * *

يوپۇرماقلار ئالتۇندەك سارغىيىپ تۆكۈلۈشكە باشلىغان كەچ كۈزدە ئۇلارنىڭ تويى بولدى . يېگىتنىڭ پاكار تاملىق ھويلىسىدا پەقەت بىر تۈپ ئۆرۈك دەرىخىلا بار ئىدى . ئۇ دەرەخنىڭ يوپۇرمىقى سېرىقتىن ئۆتۈپ قىزىل رەڭدە جۇلالىنىپ تۇراتتى . بۇ قىزىل ياپراقلار سۇس كۆن نۇرىدىمۇ شۇنداق قىزىرىپ چاقناپ تۇراتتىكى ، ئۇ قىزىنىڭ ئوقچۇۋاتقان قېنىدەك ، بارغانسېرى نۇرلىنىۋاتقان مەڭزىدەك قىپقىزىل ئىدى . ياپراقلار بارا ـ بارا تۆكۈلۈپ ، دەرەخ تاقىر بولۇپ قالدى . ئۇزۇن ئۆتمەي ئاپئاق قار ئۇنى يەنە زىننەتلىدى . ئۇنىڭ غولى ھەم ئىنچىكە چىۋىقلىرى ئاپئاق قار بىلەن پۈركىنىپ ، تۇم ھەم كۆركەم بولۇپ كەتتى . ئۇ پات ـ پات كېچىككىنە چىۋىقنى ئاستا ئوشتۇپ ، سەھەردە ئورنىدىن تۇرۇشقا ھۇرۇنلۇق قىلىۋاتقان ئېرىنىڭ قوينىغا سىلىپ قوياتتى . ئېرى ئەندىكىسىنچە ئۇنى تاكى ئۆرۈك تۈۋىگىچە قوغلاپ كېلەتتى .

تۇرسۇننىيازخان پەيت كۈتۈپ دەرەخنى بىرلا ئىرغىتىپ ، ئېرىنى قارغا كۆمۈپ تاشلايىتتى . ئېرىنىڭ قۇچىقىدا كىچىك بالىدەك تېپىچەكلەپ قاقاقلاپ كۈلەتتى . ئاندىن ئۇلار بىر - بىرىگە يۆلەنگىنىچە ئوچاقتا گۈرۈلدەپ كۆيۈۋاتقان ئوتقا قاقلىنىپ ئولتۇرۇپ ، قىزىق چاي بىلەن ناشتا قىلىشاتتى . جىگدە شېخى ئاجايىپ ياخشى كۆيەتتى . تېكەنلىرىدىن پوجاكزا ئاتقاندەك پاراسلاپ ئاۋاز چىقاتتى . تۇرسۇننىيازخان بۇ ئاۋازدىن ھۇزۇرلانغىنىچە ئېرىنىڭ كەڭ كۆكرەكلىرىگە بېشىنى قويۇپ تاتلىق ئۇيقۇغا كېتەتتى . ئۇنىڭ چۈشلىرىمۇ ئاجايىپ تاتلىق ئىدى ...

ھويلىدىكى ئاپئاق قار بىلەن پۈركەنگەن ئۆرۈك دەرىخىدە قىپقىزىل جانانە ئۆرۈكلەر چاقناپ تۇراتتى . ئۆرۈك شۇنچىلىك تاتلىق ۋە شىرنىلىك ئىدىكى ، شىرنىسى تۆكۈلۈپ تامچىپ تۇراتتى . ئەر چەبدەسلىك بىلەن دەرەخكە يامىشىپ ئۆرۈكلەرنى ئۈزۈپ تۇرسۇننىيازخاننىڭ كەڭ ئېتىكىگە تاشلايىتتى ... ئۇلارنىڭ كەپسىزگىنە ئوغلى بار ئىدى ، ئوغلى ئانىسىغا ئەركىلەپ ، ياش ئانىنىڭ مەيدىسىگە مىنۋالاتتى . ئوغلى خېلى ئېغىر ئىدى . ئۇ تىنالماي بىر ھازا ھاسىراپ ، ئېغىناپ ئاخىر ئويغىنىپ كېتەتتى ... ئېرىنىڭ كۆكسىنى چىڭ قۇچاقلاپ تۇرغان قولىنى تەستە ئاجرىتىپ ، يەنە تاتلىق كۈلۈمسىرىگىنىچە ئۇخلاپ قالاتتى .

تۇرسۇننىيازخان توپتوغرا بەش يىلغىچە توغماي قويدى . ئۇنىڭ بالا توغرۇلۇق كۆرگەن چۈشلىرى ، ئۇمىدلىرى ، خۇداغا يالۋۇرۇشلىرى بىكار كەتكەندەك ئىدى . ئېرىنىڭ مىجەزىمۇ ئۆزگىرىۋالدى . ئاسانلا چېچىلىدىغان بولۇپ قالدى . ھەتتا بىر كۈنى بۇرانىدەك ھۆركىرىگىنىچە « ھوۇ تۇغماس ، تىرىكتاپ خوتۇن » دەپ تىللىدى . تۇرسۇننىيازخان ھۆر - ھۆر يىغلىدى . ئاڭلىغان سەۋەبلەرنىڭ ھەممىسىنى قىلدى . ئاخىر بىر كۈنى شەھەرگە ياتـ

لىق بولۇپ كەتكەن دوستى گۆھەرخانغا دەردىنى تۆكتى :
ـــ يـــغلىما ، ئاداش ! ـــ دېدى گۆھەرخان تەسەللى بې-
رىپ ، ـــ ئاۋۇال دوختۇرغا كۆرۈنۈپ باق . نى ـ نى تۇغماس
خوتۇنلارنىڭ دوختۇرخانىدا داۋالىنىپ تۇغقانلىقىنى ئاڭلىغانمەن ،
خاتىرجەم بول !
دوختۇر ئايال ئۇنى ئەستايىدىل تەكشۈردى ۋە :
ـــ بالىياتقۇ بەك قېلىن ئىكەن ، ئەگەر ئاغرىقتا بەرداشلىق
بېرەلىسىڭىز ئەسۋاب بىلەن بالىياتقۇ نېپىزلىگۈچە قىرنىمىز . ئويلا-
نىپ بېقىڭ ، ـــ دېدى .
تـــۇرسۇننىيازخـــان دوخـــتـــۇرنـــىڭ قولىغا ئېسىلىپ تۇ-
رۇپ يالۇۋۇردى .
ـــ تۇغدىرغانلا ئىش بولسا ، قانچىلىك جاپا تارتسامۇ ،
قـــىنالسامۇ مەيلى ، خۇش بولۇپ كېتەي ، مېنى تېزرەك داۋالاپ
قويۇڭ !
تۇرسۇننىيازخان جان ـ جېنىدىن ئۈتۈپ كەتكەن ئاچچىق
ئاغرىقتا چىدىدى . ھەتتا لەۋلىرىنى چىشلەپ قانىتىۋەتتى . داد ـ
پەريات كۆتۈرۈپ ۋارقىراپمۇ تاشلىدى . ئاغرىق تەسىرىدىن ھو-
شىدىنمۇ كەتتى ...
تۇرسۇننىيازخان ئۆزىنىڭ راستىنلا ھامىلدار بولۇپ قال-
غانلىقىغا دەسلەپتە ئىشەنگۈسى كەلمىدى . راستلىقى ئىسپاتلانغاندا
بـــولسا ، خۇشلۇقتىن بېشى ئاسمانغا تاقاشقاندەك بولدى . ئېرىنىڭ
خۇشلۇقى ئۇنىڭكىدىن نەچچە ھەسسە ئارتۇق ئىدى ، ئۇ تۇرسۇن-
نىيازخانىنى كىچىك بالىنى كۆتۈرگەندەك كۆتۈرۈپ چۆرگىلىتىپ
كەتتى ، ئۇنى پەپلەپ تېخىمۇ ئەتىۋارلىدى ، يېنىدا پەرۋانىدەك
ئايلاندى . تۇرسۇننىيازخان ھويلىسىدىكى ئاشۇ ئۆرۈككە سېزىك
بولغانىدى . باشقا ھېچ نەرسە ئېغىزىغا تېتىمايتتى . ئۇ ئۆرۈكىنىڭ

يۇمران يوپۇرمەقسىنى ئۇزۇۋېلىپ پۇرايتتى . غورا چېغىدىن باشلاپ تاكى مەيي بولۇپ پىشىپ تۈگىگۈچە ئۇ ئۆرۈك يېنىدىن ئايرىلمىدى .

* * *

ئۇ كېچە سۈتتەك ئايدەك ئىدى . ئاي نۇرى كىچىككىنە دېرىزىدىن تولۇق چۈشۈپ تۇرغىنىغا قارىماي ، تۇرسۇننىيازخان چىراغنىمۇ ئۆچۈرمىگەنىدى ، ئۇنىڭ قورسىقى خېلىلا يوغىناپ ، تۇغۇت ۋاقتى يېقىنلاپ قالغانىدى . ئۇ ئۆيدە يالغۇز ، ئىشىك قىيا ئوچۇق ئىدى . ئۆرۈك دەرىخى ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇراتتى . ئۇنىڭ كىچىك ـ كىچىك مېۋىلىرىنى يوپۇرماقلار يوشۇرۇۋالغان بولۇپ ، سۈتتەك ئايدەكىدا يوپۇرماقلار قارامتۇل كۆرۈنەتتى . يوپۇرماقلار ئارىسىدىن يۇلتۇزلار چاقناپ مارايتتى . تامدا ئۆرۈكنىڭ پاكار سايىسى ئەلەگلەيتتى .

دەرۋازا غىچىرلاپ ئېچىلدى . ئەر قولىدىكى كەتمەننى پىرقىرىتىپ تاشلاپ ، ئۆيگە بوراندەك ئۈسۈپ كىردى ، ئەمدى كۆزى ئۇيقۇغا ئىلىنغان تۇرسۇننىيازخان چۆچۈپ كەتتى . ئېرىنىڭ چىرايى قورقۇنچلۇق بولۇپ ، ھاسىراپ تۇراتتى .

ـــ مەن ... مەن كەتمىسەم بولمايدۇ ، مەن ... ئادەم ئۆرۈپ قويدۇم ...

ـــ كىمنى ؟ نېمىشقا ؟

ـــ يۇقىرىقى مەھەللىدىكى ساۋۇتنى ، ئۇ ئۆلۈپ قالدى . قەيىرىگە ئۇرغىنىمنىمۇ بىلمەيمەن ... ئۇ غەرق قان ئىچىدە قالدى . ئۇ ئاۋۇال ماڭا كەتمەننى تەگلەپ كەلدى ... مېنى ئۆلتۈرۈۋەتكىلى تاس قالدى ... بىز سۇ تالىشىپ قالدۇق .

تۇرسۇننىيازخان چەكچىيىپ قېتىپلا قالدى . ئېرى ھا-سىراپ توختىماي سۆزلەيتتى . ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا غەرق قانغا مە-لىنىپ ياتقان بىر ئادەم كەلدى . ئۇ ئادەمنىڭ كۆزى ئالىيىپ كەتكەنىدى . ئۇنى بىردىنلا قاتتىق ھۆ تۇتتى .

ـــ نېمىشقا ؟ نېمىشقا ئۇنداق قىلدىڭىز ؟ ئەمدى قانداق قىلىمىز ؟

ـــ مەن كەتمىسەم بولمايدۇ . مېنى ساۋۇتنىڭ ئىنىسى كۆردى . ئۇ « ئادەم ئۆلدى ! قۇدرەت ئادەم ئۆلتۈردى ! » دەپ ۋارقىرىغىنىچە قالدى . ئۇلار ھېلى قوغلاپ كېلىدۇ . خوش ، خۇداغا ئامانەت .

تۇرسۇننىيازخان چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ ئېرىنى توختاتتى .

ـــ توختاپ تۇرۇڭ ! ماۋۇ ئىككى ناننى ئېلىۋېلىڭ !

ئەر نان بىلەن قوشۇپ ئايالىنىڭ مۇزلاپ كەتكەن قولىنى چىڭ تۇتتى .

ـــ خۇداغا ئامانەت ! ئوغلۇمنى ساقلا تاپشۇردۇم !

تۇرسۇننىيازخان چىراغ يورۇقىدا ئېرىنىڭ كۆزىدىن دو-مىلىغان ئىككى تامچە ياشنى كۆردى . بۇ ياش ئۇدۇل ئۆزىنىڭ يۈرىكىگە ئېقىپ كىرىۋاتقاندەك تۇيۇلدى . ئېرىنىڭ بەستىلىك ، قامەتلىك گەۋدىسى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىلا تۇن قوينىدا غايىب بولدى . تۇرسۇننىيازخاننىڭ قولى تېخىچە ئېسىلىپ تۇراتتى . ئىشىك ھاڭدەك ئوچۇق ، تالا سۈتتەك ئايدىڭ . ئۇ ئۇزۇنغىچە ئېسىنى يىغالمىدى . ئۆزىنى قاباھەتلىك ، قورقۇنچلۇق چۈش كۆ-رۈۋاتقاندەك ھېس قىلىۋاتاتتى . ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىنى قورقۇنچ ئىگىلىۋالغانىدى . قورقۇنچلىقتا نە ئىشكىنى يېپىشنى ، نە سۇپىدا ئولتۇرۇۋېلىشنى بىلمەي تېخىچە ئۆرە تۇراتتى .

ـــ مياۋ !

قورقۇنچتىن ئۇنىڭ كۆزى چەكچيىپ كەتتى . ئۆرۈك ئۇستىدە چوغدەك يېنىپ تۇرغان بىر جۇپ كۆزنى كۆردى ـ دە ، تېنى شۇركۇنۇپ كەتتى . گويا ئېرىدىن ئۇمىد كۈتكەندەك ئۆي ئىچىگە قاردى . ساندۇقنىڭ ئاغزى ئوچۇق ، نەرسىلەر قالايمىقان ، ئاق كىگىز ئۇستىدە ئېرىنىڭ لاي پۇتىنىڭ ئىزى مانا مەن دەپ كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ . ئۇ بىردىنلا ئېسىگە كەلدى . ئېرى تېخى بايىلا ئۇنى يالغۇز قالدۇرۇپ ئىشكىتىن بوراندەك چىقىپ كەتتى . ئۇ ئادەم ئۆلتۈرۈپتۇ . ئۇ نەلەرگە بارار ؟ مۇشۇ تۇرقى كەينىگە يېنىپ كىرىپلا قالسا ـ ھە ! ئۇ چاغدا ساقچىلار ئۇنى تۇتۇۋالىدۇ ، ئۆلۈم جازاسى بېرىپ كۆز ئالدىدىلا ئېتىپ تاشلايدۇ .

ـــ ئاھ ، خۇدا !

تۇيۇقسىز ئۇنىڭ قورسىقىغا ئاغرىق كىرىپ كەتتى . ئۆرۈك ئۇستىدە بىر جۇپ كۆز يەنىلا چوغدەك يېنىپ تۇراتتى . ئۇ تىترەپ تۇرۇپ ئىشىككە قۇلۇپ سالدى . ئۆرۈككە قورقۇپ ـ قورقۇپ قارىغىنىچە سىرتقا ئۆزىنى ئاتتى . ئانىسىنىڭ ئۆيى ئانچە يىراق ئەمەس ئىدى ...

بالا دادىسىدەكلا كەپسىز ، تىنىم تاپماس چوڭ بولدى . ئۇنىڭ قارامتۇل يۈزى كۈن نۇرىدا دائىم تەردىن پارقىراپ تۇراتتى . قاپقارا كۆز قارىچۇقى ھەر ۋاقىت ئويناپ تۇراتتى . يېنىشنىڭ كىچىك بولغىنىغا قارىماي مەھەللىدىكى بىر توپ بالىلارغا باش بولۇپ ، نە ـ نەلەردە چېپىپ يۈرەتتى . ئۇ بۇ يىل مەكتەپكە كىرىپ خېلى ياۋاشلاپ قالغاندەك بولۇۋىدى ، تەتىل بولۇشى بىلەنلا يەنە كونا خۇيىنى تېپىۋالدى .

ئۇ بىر توپ ھەمراھلىرىنى باشلاپ ئۆزىنىڭ ئۆيى ئالدىغا كەلدى . ئىشكىتە يوغان قۇلۇپ بار ئىدى . پاكارغىنا ھويلا تېمى

دىن باراقسان بولۇپ ئۆسۈپ كەتكەن ئۆرۈك دەرىخى كۆرۈنۈپ تۇراتتى . ساپسېرىق پىشقان ئۆرۈكلەر يېشىل يوپۇرماقلار ئارىسىدىن مارايتتى . ئۇ بۇ ئۆيگە ئانىسى بىلەن پات ـ پات كېلەتتى . ئۆي ئىچىدە ھېچ نەرسە بولمىسىمۇ ئانىسى ھەر قېتىم كەلگەندە ئۆيىنى پاك ـ پاكىز تازىلايتتى . ئۆرۈك تۈۋىگە سۇ قۇيۇاتتى . ئۇ-نىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ :

ـــ بۇ بىزنىڭ ئۆيىمىز ، دادامنىڭ قايتىپ كەلگەندە بىز مۇشۇ ئۆيدە ئولتۇرىمىز ، ـ دەيتتى .

ـــ دادام نەگە كەتتى ؟ قاچان قايتىپ كېلىدۇ ؟ ـــ ئۇ گويا دادىسى ھازىرلا كېلىدىغاندەك ئالدىراپ سورايتتى .

ـــ دادامنىڭ يىراق جايىغا كەتكەن ، ئۇ چوقۇم قايتىپ كېلىدۇ .

ـــ دادام مېنى كۆرگەنمۇ ؟

ـــ ھەئە ، ئۇ ساڭا بەك ئامراق ئىدى .

ئۇ ئانىسىنىڭ كۆزىدە لىغىرلاۋاتقان ياشنى كۆرۈپ ھەيران قالاتتىيۇ ، بىردەمدە يەنە ئويۇنغا بەند بولاتتى . ئۇنىڭ تازا نوچى دادىسى بار . ھەئە راست ، ئىسمى قۇدرەتئاخۇن . بۇنى ئانىسى مەكتەپكە تىزىملاتقاندا ئېيتىپ بەرگەن . دادىسى بىر كۈنى چوقۇم قايتىپ كېلىدۇ ، ئۇنىڭغا جىق نەرسىلەرنى ئالغاچ كېلىدۇ . ئۇ-نىڭمۇ ياسىن بوۋىسىدەك ساقىلى بارمىكىن ؟ بوۋىسىدەك ئۇنى ئاسمانغا ئېتىپ تۇتۇۋالالامدىكىن ؟ ئەنۋەرنىڭ دادىسىنىڭكىدەك موتوسى بارمۇ تېخى !

ئۇ ئىشكتىكى يوغان قۇلۇپتىن كۆزىنى ئۇزۇپ ھەمراھلىرىغا قارىدى . ھەمراھلىرىنىڭ بويۇنلىرىنى سوزۇشۇپ ھويلىدىكى ئۆرۈككە قاراۋاتقانلىقىنى كۆردى . ئۇلار قېنى ، بۇ مېنىڭ ئۆيۈم دەپ پۇ ئېتىۋاتاتتىمۇ ، خەقنىڭ ئۆرۈك ـ شاپتۇللىرىنىغۇ پا-

ساڭداشقا ئۇستا ئىدىكى ، ئەمدى ئۆزۈڭىنىڭكىنى قانداق قىلىسەن كىن ؟ دېگەندەك تۇرۇشاتتى . ھەتتەكى ، ئاپىسىدىن ئاچقۇچنى ئېلىۋالغان بولسا ، ئۆزىنى بىر كۆرسىتىپ قويساتتى ـ دە ! شۇنداق تىمۇ ئۇلار شورا ئاتلاپ باغلارغا كىرىشكە خېلى ئۇستىغۇ ، ئۇلار بىر ـ بىرىنى يۆلەشتۇرۇپ ، ئاندىن كۈچمەيلا تام ئۇستىگە چىقىشتى . ئاندىن تام يېنىغا قويۇلغان توخۇ كاتىكىگە دەسسەپ ھويلا ئىچىگە سەكرەشتى . ئۆرۈككە مايمۇندەك ياماشتى . مىلقلاپ پىشىپ كەتكەن ئۆرۈكنى ئېغىزلىرىنى تەمشىپ تۇرۇپ تازا يېيىشتى . ئاندىن ئىرغىتىپ تۆكمە قىلىشىپ ، دوپپىلىرىغا تەرگەننى سېلىشىپ ، يەنە تامدىن يامىشىپ چۈشۈپ ، توپا توزۇتقىنچە نەلەرگىدۇر غايىب بولدى .

تۇرسۇننىيازخان ئانىسى بىلەن كېڭەز ئوتاپ ھېرىپ كەتكىنىگە قارىماي ئۆينى بىر يوقلىغۇسى كەلدى . ئۇ ئۆيگە بارمىغىلى بىر ھەپتە بولۇپ قالغانىدى . تۇرسۇننىيازخان ھېلىقى كېچىدىن كېيىن ئانىسىنىڭ ئۆيىدە تۇرۇپ قالدى . ئۇ بۇ ئۆيدە يالغۇز تۇرۇشتىن قورقتى . مانا ئەمدى چوڭلا بولۇپ قالدى . ئەمما ئاتا ـ ئانىسىغا ئۆيۈمگە قايتىپ كېتىمەن دېيەلمىدى . كۈن ئاللىبۇرۇن تاغ كەينىگە مۆككەن ، ئەمما مەھەللە ئىچى ئېتىزدىن قايتقان كىشىلەرنىڭ ۋاراڭ ـ چۇرۇڭى ، قوي ـ كالىلارنىڭ مەرەشىلىرى بىلەن جانلىنىپ كەتكەنىدى . ئۇ ئۆستەكى بويلاپ كېلىۋاتاتتى ، شۇنچە ۋاراڭ ـ چۇرۇڭدىمۇ سۇنىڭ شىلدىرلىغان ئاۋازى ئېنىق ئاڭلىنىپ تۇراتتى . سۇ كىشىنىڭ قارىغۇسى كەلمىگۈدەك دەرىجىدە لاي ـ لاتقىلار بىلەن ئارىلىشىپ ، سېغىز رەڭ ئاقاتتى . سالقىن نەم شامال تۇرسۇننىيازخاننىڭ پاقالچىقىنى سىيپاپ ئۆتەتتى . ئۇ ئىشىك ئالدىغا كەلدى . ئىشكىتكى يوغان قۇلۇپنى كۆرۈپ كۆڭلى بىر قىسما بولۇپ كەتتى . ناۋادا ئېرى تاسادىپىي

قايتىپ كېلىپ ئىشكتىكى داتلاشقان يوغان قۇلۇپنى كۆرسە نېمە دەپ ئويلاپ قالار ؟ ئۆينى تۇتۇپ ئولتۇرماي ، قۇلۇپلاپ ئانىسىنىڭ ئۆيىگە كېتىپتۇ دەپ كۆڭلى غەش بولۇپ ، تۇرسۇننىياز خاندىن رەنجىپ قالارمۇ ؟ ئۇ قۇلۇپنى تەستە ئاچتى . هويلىغا كىرىپلا چۆچۈپ كەتتى . هويلا مجلىغان ئۆرۈكلەرگە تولۇپ كەتكەن . كېچىك باللارنىڭ ئاياغ ئىزىنى كۆردى . كەپسىز ئوغلىنىڭ قىلغان ئىشىنى پەملىدى . هەي ، كەپسىز باللارەي ، قانچىلىك يېسەڭمۇ يېسەڭ ، ئەمما قېقىپ تاشلاشمىسا ئچۇ ! ئۇ ئۆرۈك تازا پىشقاندا قېقىپ ، گۈلە سېلىپ ئېرىگە ساقلاپ قويماقچى ئىدى . ئېرى ئۆرۈك ، شاپتۇل تۇگەپ قالغاندا كېلىپ قالسمۇ ئۆز هويلىسىدىكى ئۆرۈك قېقىنى تازا هۇزۇرلىنىپ يەيدۇ ـ دە ! بۇنى ئوغلىغا بۇرۇنراق ئېيتىپ قويىدىغان ئىش ئىكەن .

ئۇ ئىشكىنى ئېچىپ ئۆيگە كىردى . ئۆي قۇيقۇرۇق ، ئەمما كۆزگە ئىسسىق كۆرۈنەتتى . ئۆتكەن هەپتىدە تازىلاپ قويغان پېتى پاكىز ئىدى . هەئە راست ، دېرىزە ئەينىكى ۋە ئىشىككە سۈس توپا قونۇپتۇ . ئۇنى ئەتە سەهەر كېلىپ سۈرتۈپ هويلا ـ ئارامنى پاكىز تازىلايدۇ . ئېرى قايتىپ كەلسە ، هېچنېمە بولمىسمۇ پاكىز تۇرغان ئۆينى كۆرۈپ كۆڭلى ۋىللىدە ئېچىلىدۇ . ئېرى كەلسە ئىش باشقىچە بولىدۇ . ئۇ هېلىقى چاغدا ئىلاجسىز ئېلىپ كەتكەن سانداۇق ، يوتقان ـ كۆرپىلەرنى ياندۇرۇپ كېلىدۇ . يەنە قويغان ئازغىنا پۇلغا بىرەر قوي ، ئىككى ـ ئۈچ توخۇ سېتىۋالىدۇ . بۇ ئۆي يەنە جانلىنىدۇ .

ـــ ئانا ! ـــ ئوغلى سىرتتىن يۈگۈرۈپ كىرىپ ، توپا يۈزىنى ئانىسىنىڭ كۆڭلىكىگە سۈركىدى ، ـــ دادام قايتىپ كەلدىمۇ ؟

ـــ ياق تېخى ، ـــ ئۇنىڭ ئۆپكىسى ئۆرۈلۈپ ، ئوغلىنى

باغرىغا باستى . ئېرى قايتىپ كېلىشى كېرەك ئىدى . ھېلىمۇ توپتوغرا يەتتە يىل ئۆتتى . ئۇ گويا ئېرى ئىشكتىن ھېلىلا كىرىپ كېلىدىغاندەك ھەر كۈنى ئىشككە تەلمۈردى . ئېرى ئۆلتۈرۈپ قويدۇم دەپ ئويلىغان ھېلىقى ئەر ئاللىبۇرۇن قوشنا كەنتكە دۈيجاڭ بولۇپ كەتتى . بۇ ئادەم ھېلىقى چاغدا دوختۇرخانىدا بىر ئايچە يېتىپ ساقىيىپ چىقتى . سۈنۈپ كەتكەن ئىككى دانە ئۈدۈل چىشى ئورنىغا چىش سالدۇرۇپ ، ھېچ ئىش بولمىغاندەك يۈرىدۇ . ئۇلار ئۆز ۋاقتىدا دوختۇرخانا خراجىتىنى تۆلەپ بەرسۇن دەپ كىرگەندە ، تۇرسۇننىيازخان تۇغۇتلۇق ياتاتتى . ئۇ ھېچقانچە تارتىشمايلا ئېغىلدىكى بار - يوقى ئۈچ قوي ۋە بىر كالىسىنى كۆزىنى يۇمۇپلا بېرىۋەتتى . ئۇنىڭ ئۇچۇن بۇ نەرسىلەر كۆزنىگە كۆرۈنمەيتتى . ئۇنى خۇشال قىلغىنى ئېرىنىڭ ئادەم ئۆلتۈرۈپ قويمىغانلىقى ئىدى . ئېرى ساق - سالامەت بولسىلا ھەممە نەرسىنى تاپقىلى بولاتتى . ئۇ تۇغۇتلۇق يېتىپ ئىشككە تولا تەلمۈرۈپ ، كۆزلىرى تېشىلەي دەپ قالدى . ئېرى قانداقلا بولمىسۇن بۇ خەۋەرنى ـــ ساۋۇتنىڭ ھايات ئىكەنلىكىنى ، ئۆزىنىڭ قاتىل ئەمەسلىكىنى ئاڭلايتتى . ئاڭلىغان ھامان ھېچ نەرسىگە قارىماي قايتىپ كېلەتتى .

ئۇ كۈتۈۋېرىپ ، شۇنچە ۋاقىتنىڭ ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى سەزمەيلا قالدى . مانا ئەمدى ئوغلى چوڭ بولۇپ قالدى . ئۇ ئانىسىدەك سەۋرچان ئەمەس ، ھە دېسىلا تاقەتسىزلىنىپ دادىسىنى سوراپ بىئارام قىلىدۇ . ئېرىدىن تا ھازىرغىچە ھېچقانداق خەۋەر يوق ، گويا ئۇ دۇنيانىڭ ئۇ چېتىگە كەتكەندەكلا . ئۇ بۇ خەۋەرنى تېخىچە ئاڭلىمىغانمىدۇ ؟ ئىشكىتە يىغلىغىنىچە ئۇزىتىپ قالغان ئايالىنى ۋە دۇنياغا كۆز ئېچىش ئالدىدا تۇرغان پەرزەنتىنى ئۇنتۇپ كەتكەنمىدۇ ؟ ئۇ ھاياتمىدۇ ياكى ...

خىياللىرىنىڭ ئاخىرىنى قىلغۇسى كەلمەيتتى . ئېرى ئۇ-
نىڭغا ھامان بىر كۈنى تۇيۇقسىزلا كېلىپ قالىدىغاندەك
تۇيۇلاتتى .

ئۇغلى يەنە كەيىنىدىن ئەگىشىپ كەلگەن ھەمراھلىرى بە-
لەن ئوينىغىلى قاچتى . ئۇ ئۆرۈك يېنىدا زۇڭزىيىپ ئولتۇرۇپ
يەردىكى ئۆرۈكنى تېرىشكە باشلىدى . ئۇ بىر تال ئۆرۈكنىمۇ زايە
قىلىشقا چىدىمايتتى . ئېرى ئۆز قولى بىلەن تىككەن ئۆرۈكتە ئۇ-
نىڭ ھىدى بار ئىدى .

ـــ تۇرسۇننىيازخان ، نېمە ئىش قىلىۋاتسىز ؟

ئۇ چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈرۈپ كەنت شۇجىسىنى كۆردى .
ھۆرمەت يۈزىسىدىن ئورنىدىن تۇرۇپ سالام قىلدى .

ـــ بۇ ئۆرۈك ئەجەب ئوخشاپتۇ ، ـــ شۇجى ئۇدۇل ئۆرۈك
يېنىغا كېلىپ ، شاختىن بىر تال ئۆرۈكنى ئېلىپ ئېغىزىغا سال-
دى ، ـــ ۋاھ ، ئەجەب تاتلىقكەنغۇ كاساپەت ، ھەسەل بىكار
قالسۇن .

تۇرسۇننىيازخان ئېتىكىدىكى ئۆرۈكنى بىر يانغا تۆكۈپ
قويۇپ ، شاختىن ئون نەچچە تال ئۆرۈكنى ئېلىپ شۇجىغا
تەڭلىدى .

ـــ رەھمەت ! ـــ شۇجى ئۆرۈكنى ھۆزۈرلىنىپ يېيىشكە
باشلىدى . ئۇنىڭ كېلىشكەن بۇرۇتى ، بۇركۈتتەك ئۆتكۈر كۆز-
لىرى جىم تۇرمايتتى . ئىككى قېشىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى چوڭقۇر
قاپارتما ئۇنىڭ ئىنتتىك مىجەزىنى بىلدۈرۈپ تۇراتتى . بېشىغا
قوندۇرۇۋالغان دوپپىسى يارىشىملىق ئىدى .

ـــ سىز ئېرىڭىزنى ھېلىمۇ يەتتە يىل ساقلىدىڭىز ، ئەمدى
ساقلىماڭ !

شۇجىنىڭ تۇيۇقسىز ھەم بۇيرۇق تەلەپپۇزىدىكى سۆزى

ئۇنى گاڭگىرىتىپ قويدى . ئۇ شۇجىنىڭ ئوچۇق سۆزلۈكىنى بىلەتتى . ئەمما ...

ـــ ئۆيىڭىزگە ئادەم كىرگۈزەي دەيمەن ! ـــ شۇجى بۇ سۆزنى بايا تۇرسۇننىيازخانغا تىكىلىپ تۇرغان كۆزلىرىنى قاچۇرۇپ پەسرەك ئاۋازدا ئېيتتى . ئەمما بۇ ئاۋاز تۇرسۇننىيازخانغا گۈلدۈرماممدەك ئاڭلاندى . ئۇ سەنتۈرۈلۈپ كەتتى . يۆلىنىۋېلىشقا جاي ئىزدەپ ئەتراپقا قارىدى ، يېنىدا يۆلەنگۈدەك نەرسىمۇ يوق ئىدى . شۇجىغا تىك قارىيالمىدى . پۇتلىرى دىرىلدەپ تىترەۋاتاتتى . شۇجىنىڭ كېسەل ئايالى تۆت ئاي بۇرۇن ئۆلۈپ كەتكەنىدى . ئۇ شۇجىنىڭ ئەزەلدىن ئۆزىگە ئالاھىدە خەيرىخاھلىق قىلغىنىدىن مىننەتدار بولۇپ كەلگەن ، ئەمما ئۇنىڭ بۇنداق خىيالى بارلىقى ئۈچلاپ چۈشىگىمۇ كىرمىگەنىدى . ئەگەر ئۇ شۇجىنىڭ بۇنداق خىيالى بارلىقىنى بۇرۇنراق سەزگەن بولسا ، ئۇنىڭ خەيرىخاھلىقىنى باشقا ھەر قانداق ئەرلەرنى رەت قىلغاندەك رەت قىلار ئىدى .

ـــ قانداق قىلىمىز ، تەقدىر شۇنداق ئىكەن ، قۇدرەتئاخۇن يەتتە يىلدىن بېرى قايتىپ كەلمىدى . سىز ئايال كىشى تۇرۇپ ھېلىمۇ كۆپ بەرداشلىق بەردىڭىز . ئاينىساخانمۇ مېنى يالغۇز قالدۇرۇپ كېتىپ قالدى . ھەر ئىككىمىز بويتاق قالدۇق . مېنىڭ ئىككى قىزىممۇ سىزنى يات كۆرمەيدۇ . مېنىڭ ئوغلۇم يوق ، ئوغلىڭىزنى ئۆز ئوغلۇمدەك باقمەن .

تۇرسۇننىيازخان لېۋىنى چىشلىگىنىچە ئۇنسىز تۇرۇپ قالدى . ئالدىدىكى مۇنۇ ئادەمنىڭ سۆزى سەممىي ، تەسىرلىك ، ئوچۇق ئىدى . ئۇ ئېرىنى توپتوغرا يەتتە يىل كۈتتى . يەتتە يىل دېگەن ئاز ۋاقىتمۇ ؟ بولۇپمۇ بىرئايال كىشى ئۈچۈن . ھېلىمۇ ياخشى ئاتا ـ ئانىسى ھايات ئىكەن ، بولمىسا نېمە كۈنلەرنى كۆرەر

ئىدى ؟ ئەر كىشى تۇرۇپ ھەرقانداق ئىش بولسىمۇ شۇنچە ئۇزۇن يوقاپ كەتكەن بارمۇ ؟ ياقا يۇرتلاردا يۇرگىنىدە ، ئالدىغا ئۇچرىغان بىرەر تونۇشىدىن ئىشىك تۆۋىدە زار ـ زار يىغلاپ قالغان بىچارە ئايالنىڭ ئەھۋالىنى ئۇقۇشۇش ئېسىگە كەلمىگەنمىدۇ ؟ تۇپتوغرا يەتتە يىلغىچە ھېلىقى قاتىللىق ۋەقەسىنىڭ مەۋجۇت ئەمەسلىكىنى ئاڭلىماي قالارمۇ ؟ ئەگەر راستتىنلا ئاڭلىمىغان بولسىچۇ ؟ ھېچ ئىشتىن خەۋىرسىز ، بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلاردا ساقچىلاردىن ھەتتا تونۇش ـ بىلىش ، يۇرتلۇقلاردىن قېچىپ يۇرگەن بولسىچۇ ؟ ئۇ ھامان بىر كۈنى ئاڭلىماي قالمايدۇ . ئاڭلىغان ھامان ئۇچۇپ دېگۈدەك قايتىپ كېلىدۇ .

ـــ ئۇ قايتىپ كېلىمەن دېگەن ، چوقۇم قايتىپ كېلىدۇ . ساۋۇتئاخۇنىڭ ھايات ئىكەنلىكىنى بىلسىلا قايتىپ كېلىدۇ ، ـــ ئۇ ئىختىيارسىز بۇ سۆزلەرنى ئېيتىۋېتىپ شۇجىغا قارىدى . ئۇنىڭ ئىككى قېشى ئوتتۇرىسىدىكى قاپارتمىنىڭ چوڭقۇرلاپ كەتكەنلىكىنى كۆردى . شۇجى ھويلىنىڭ تۆت ئەتراپىغا تەكشى قاراپ چىقتى . كۆزلىرى ئاخىر ئۆرۈككە كېلىپ توختىدى . بازغاندەك مۇشتۇمى بىلەن ئۆرۈكنى ئۇرۇپ قويۇۋىدى ، ئۆرۈك تورۇكلاپ تۆكۈلدى .

ـــ سىزگە ئېيتىپ قويايى ، ئېرىڭىزدىن ئەمدى ئۈمىد كۈتمەڭ ، ـــ ئۇ نېمىشقىدۇر بىر ئاز توختىۋالدى ، ـــ ئېرىڭىز ھازىر ئۇرۇمچىدە ئىكەن ، بىزنىڭ ماموتئاخۇن كۆرۈشۈپتۇ ، ئۇ قايتىپ كېلەلمەيدىكەن . تۇرسۇننىياز خانغا ئېيتىپ قويۇڭ ، ئەرگە تەگسۇن ، ئەمما بالامنى خارلىمىسۇن ! دەپتۇ . ئۇنىڭ ئۆزىمۇ بىر خوتۇنغا ئۆيلىنىپتۇ . خوتۇنى ئۆزىدىن چوڭ ئىمىش . تۇرمۇشى بەلەنكەن . تىجارەت قىلۇېتىپتۇ ... بولدى قىلىڭ ئەمدى ، ئەتە ئۆيىڭىزگە ئادەم كىرگۈزىمەن !

شۇجى لوكۇلداپ دەسسىگىنىچە چىقىپ كەتتى . تۇرسۇنـ نىيازخان بىرى چۆرگىلىتىپ قويۇپ بەرگەندەك گاراڭ ھالەتتە تۇرۇپ قالدى . ئۇنىڭغا بىردىنلا ئاسمان ـ زېمىن چۆرگىلەۋاتقانـ دەك تـۇيۇلۇپ ، دەرھال ئولتۇرۇۋالدى . توپا سوغۇق ئىدى . قاراڭغۇ چۈشۈپ كېتىۋاتاتتى . ئۇ يەنە ھېلىقى كۈننى ئەسلىدى . ئۇ كۈنى يۈپيۇملاق تولۇن ئاي ، جىمىرلىشىۋاتقان سانسىز يۇلـ تـۇزلار ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغانىدى . ئەر ـ خوتۇن ئىككىيلەن تۇرۇكرەكمۇ خوشلىشالمىدى ، ئەرنىڭ كۆزى ئارقىسىدا قالدى . ئۇ ئېرىنىڭ ئۆزىنى « ھوي ، تۇغماس ! تىرىكتاپ ! » دەپ تىللىغىنىنى ئەسلىدى . ئەر بالىغا زار بولغىنىدىن خوتۇنىغا ئامراقلىقىنى ئۇنـ تۇپ شۇنداق دەپ تىللىغانىدى . مانا ئەمدى ئۇنىڭ بالىسى بولـ دى ، ئەمما خۇدا ئۇنى باغرىغا بېسىشقا نېسىپ قىلمىدى . بالىمۇ دادىسىنى كۆرەلمىدى . بەلكىم مەڭگۈ كۆرەلمەس .

ئەتراپ كۆمۈردەك قارىيىپ كەتكەنىدى . ئۇنىڭ يۈرىكـ نىمۇ زۇلمەت قاراڭغۇلۇقى قاپلىغاندەك ھېس قىلدى . پۈتۈن ۋۇجۇدى بوشىشىپ كەتتى . ئۇنى شۇنچىلىك يىغا تۇتتىكى ، كۆز ياشلىرى سوغۇق توپا بىلەن بىرلىشىپ كەتتى .

ـــ قىزىم ، ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ ، ئۆيگە كېتەيلى ! ـــ ئاـ نىسى ئۇنى يۆلىدى . ماغدۇرسىز ھالدا تەستە ئورنىدىن تۇرۇپ ئانىسىغا يۆلىنىپ ماڭدى . ئىشىك ھاڭغىرقاي ئوچۇق قالدى . ئۇ قانداقتۇر بىر ئاچچىقىنىڭ تەسىرىدە كەينىگە قارىمۇ سالمىدى . تېخى يىغلاپ ھارمىغانىدى . ئىچ ـ ئىچىدىن بوغۇلۇپ ، تارىلاپ يىغلاۋاتاتتى . ئانىسى قىزىنى يۆلەپ كېتىۋېتىپ ، بىر قولىدا چېـ چىنى تۇزەشتۇرۇپ قويدى .

ـــ مامۇتتاخۇن ئۇرۇمچىدىن تۇنۇگۈن كەپتىكەن . باياـ تىن بىزنىڭ ئۆيگە كىرىپتۇ ، ـــ ئانىسىنىڭ ئاۋازى تىترەپ چېـ

قىۋاتاتتى ، ـــ ئۇ قۇدرەتئاخۇننى كۆرۈپتۇ . ئۇ ... ئۇ شۇ يەردە بىر خوتۇن بىلەن ...

ـــ بولدى قىلىڭ . مەن ... مەن ھەممىنى ئاڭلىدىم ، ـــ ئۇ ئاجايىپ ئاۋازدا توۋلىۋەتتى . ئۇنىڭ ئەمدى بۇ سۆزلەرنى قايتا ئاڭلاشقا تاقىتى يوق ئىدى .

* * *

ئىككى كۈندىن بېرى قاتتىق بوران چىقتى . ھۆركىرىگەن بوران يولدىكى توپا ـ ئەخلەتلەرنى ئۇچۇرۇپ ، ھەممە يەرنى توپا ـ چاڭغا كۆمۈۋەتتى . دەرەخ يوپۇرماقلىرى ئايئاق ئاقىرىپ ، توپا چىراي بولۇپ كەتتى . ئادەملەرنىڭ چىرايىدىنمۇ توپا يېغىپ تۇراتتى . تۇرسۇننىيازخان ئىككى كۈندىن بېرى ئېتىزغىمۇ ، سىرتقىمۇ چىقمىدى . تولا يىغلاپ قاپاقلىرى ئىششىپ كەتتى . ئۇ-نىڭغا نېمىشقىدۇر ئەمدى ھاۋا ئېچىلمايدىغاندەك ، كۈنلەر ئەمدى مۇشۇنداق توپا ـ چاڭ ئارىسىدا ئۆتىدىغاندەك تۇيۇلاتتى ، ئۇ ئا-شۇنداق ھالسىز پېتىچە يېتىپ تۇرۇپ ئۆيدىن ئەنسىرەپ قالدى . ھويلا ئىشكى ھاڭغىرقاي ئوچۇق قالغان ، قۇپقۇرۇق ئۆيگىنۇ ئوغرى كىرمەس ، ئەمما خەقنىڭ قوي ـ كالىلىرى ئۈسۈپ كىرىپ ھويلىنى رەسۋا قىلىۋەتكەندۇ ؟ ئىسىت ، ئۆرۈكلەر بوراندا قېقىلىپ تۈگىدى ـ دە ! تازا مەي باغلاپ پىشقانىدى . ئىككى كۈن ئاۋۋال قېقىپ گۈلە سىلىۋېتىدىغان ئىش ئىكەن . ئۆينىڭ ئاشۇ ۋەيرانە تۈرقىدا ئېرى تاسادىپىي كېلىپ قالسا ...

بوران توختىدى . ئۇ ھېچنېمىگە قارىماي سۈپۈرگە ، چې-لەكنى كۆتۈرۈپ ئۆيگە قاراپ ماڭدى . ھويلا ئىشكى يېپىقلىق ئىدى . ھېلىمۇ ياخشى نىيەتلىك قوشنىلار ئىشكىنى يېپىپ قو-

يۇپتۇ . ئۆرۈكلەر تۆكمە بولۇپ توپىدا مىجلىپ يېتىپتۇ .

ئۇ هويلىنى ، ئۆينى پاكىز تازىلاپ چىقتى . ئىشىك ، دېرىزىلەرنى پاكىز سۈرتتى ، توپىغا مىلىنىپ ياتقان ئۆرۈكلەرنى بىر - بىرلەپ تېرىپ ، پاكىز يۇيۇپ ، ئۆگزىگە ئاچىقىپ ئاپتاپقا يايدى . ئۇ ئۆزىنى بىردىنلا روهلىنىپ قالغاندەك سەزدى . ئۆي ئىچىدىن زەي پۇرىقىغا قوشۇلۇپ تونۇش هىد كېلەتتى . ئۆرۈك دەرىخى چوڭلىيىپ ، باراقسانلاپ ، هويلىنى بىر ئالغاندى . يازنىڭ قىزىق چۈش ۋاقىتلىرىدىلا ئەمەس ، سالقىن كەچ ۋاقىتلىرىدىمۇ ئەر - خوتۇن ئىككىيلەن ئۆرۈك ئاستىغا كىگىز سېلىپ ئولتۇرۇشاتتى . ئېرى ئۇنىڭغا بوم ئاۋازى بىلەن ناخشا ئېيتىپ بېرەتتى . ئېرى كەچلىرى سۇ تۇتقىلى چىقىپ كەتكەندە ، ئۇ مۇشۇ يەردە ئولتۇرۇپ ئېرىنى ساقلايتتى . ئازراقمۇ قورقمۇسى كەلمەيتتى . ئېرى قەيەردە بولمىسۇن ، ئۇنىڭ ناخشا ئاۋازى تۇيۇن قوينىنى يېرىپ كېلىپ ئۇنىڭغا هەمراه بولاتتى ، ئۇنى هۇزۇرلاندۇراتتى ، پەپىلەيتتى . ئۇنى يەنە يىغا تۇتتى . بۇ پاكار تاملىق هويلىغا ، مۇشۇ بىر تۇپ ئۆرۈككە ئاجايىپ چوڭقۇر مېهرى بارلىقىنى يەنە بىر قېتىم هېس قىلدى . ئۇ هەرقانچە قىينىچىلىق تارتسىمۇ ، ئوغلى بىلەن مۇشۇ ئۆينى تۇتۇپ ئولتۇرغۇسى بار ئىدى . ئەمما شۇجىنىڭ ئەلچىلىرىگە نېمە دېگۈلۈك ؟ ئاتا - ئانىسىنىڭ ياق دېمەسلىكى ئېنىق . ئەكسىچە ئۇلار خۇشال بولغاندەك تۇرىدۇ . باشقىلارنىڭ سۆزى بويىچە ئېيتقاندا ، بۇ تۇرسۇننىياز خانىنىڭ بەخت - تەلىيى ، يەتتە يىلدىن بۇيان تۆل ئولتۇرغان تۇرسۇننىياز خان بۇنىڭغا خۇشاللىق بىلەن ماقۇل دېيىشى كېرەك ئىمىش .

تۇرسۇننىياز خان نېمىشقىدۇر ماقۇل دېيەلمىدى . ئەلچى خوتۇنمۇ كېلىپ هارمىدى . ئانىسى سۆزلەپ هارمىدى ، هەر قانداق ئىشقا كەسكىن مۇئامىلە قىلىدىغان بۇ شۇجىمۇ كىشىنى

ھەيران قالدۇرىدىغان سەۋرچانلىق بىلەن ئۇنىڭ ماقۇل دېيىشىنى كۈتۈۋاتقاندەك قىلاتتى . تۇرسۇننىياز خانىنىڭ مېڭىسىدە زىددىيەتـ لىك خىياللار ئەگىپ يۈرەتتى . ھە دېسىلا ئاشۇ ئۆيگە بېرىۋېـ لىپ ، ئۆرۈكنى قۇچاقلاپ ئۇنسىز يىغلايتتى . ناۋادا ئاشۇ قور- قۇنچلۇق ئىش يۈز بەرمىگەن بولسا ، ئۇلار بۇ چاغقىچە نەچچە باـ لىلىق بولۇپ ، چوڭلا ئائىلە بولۇپ قالار ئىدى .

ئۇ ئېرىنىڭ ئەھۋالىنى ئۆز قۇلىقى بىلەن ئاڭلاش قارارىغا كەلدى . پات - پات ئۇرۇمچىگە قاتناپ تۇرىدىغان مامۇتئاخۇنىنىڭ ئۆيىگە باردى . مامۇتئاخۇنىنىڭ ئېرى توغرىسىدىكى سۆزلىرىنى ئېسەدەپ يىغلاپ تۇرۇپ ئاڭلىدى . پىغانى ئۆرلەپ ، كىملەرگىدۇر دەردىنى ئېيتقۇسى كېلىپ ، شەھەردىكى دوستى گۆھەرخاننى ئىزدەپ كىردى . دوستىنىڭ بوينىغا ئېسىلىپ پۇخادىن چىققۇچە يىغلىدى . گۆھەرخان ئۇنىڭ دەردىنى ئاڭلاپ ، ياشلىرىنى سۈر- تۈپ ، چاچلىرىنى تۈزەشتۇرۇپ مەسلىھەت كۆرسەتتى .

ـــ بولدى ئەمدى ، ئېرىڭدىن ئۈمىد كۈتمە . ياخشىراق بىرمۇرسىنىڭ پېشىنى تۇت . مېنىڭچە ، شۇجى ياخشى ئادەم . ئۇ- نىڭغا ماقۇل بول !

ـــ ياق ، ماقۇل بولالمايمەن ، ـــ تۇرسۇننىياز خان ئىتتىك بېشىنى چايقىدى .

ـــ نېمىشقا ؟ ئۇ ئادەمنىڭ يېشىمۇ ئانچە چوڭ ئەمەسقۇ ؟ ئۇنىڭ ئېرىڭدىن نەرى كەم ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە ، خېلى ئوقۇغان ، بىلىملىك ئادەم . كەنتتىكى ھەممە ئادەم ئۇنىڭ ئېغىزىغا قارايدۇ . ئۇنداق ئادەمنى سەن چىراغ يانداۋرۇپمۇ تاپالمايسەن ، ـــ گۆ- ھەرخان بىردىنلا قىزىشىپ سۆزلەپلا كەتتى ، ـــ سەن ئېرىڭنى ھېلىمۇ يەتتە يىل كۈتتۇڭ ، ئاز جاپا تارتتىڭمۇ ؟ ئۇ بولسا خوتۇن ئېلىپ راھەت كۆرسۇن ، سەن يەنە ئەخمەقلىق قىلىپ ئۇنى كۈ-

تەي دەمسەن ؟

— ئۇ ئامالسز شۇنداق قىلغان ، — تۇرسۇنئىيازخان ھا-
پىلا - شاپىلا ئېرىنى ئاقلىدى ، — ئۇ شۇنچە يىل سەرسان بولۇپ
يۈرگەندە ھېلىقى ئايال ئۇنىڭغا بەك ياردەم قىلغانىكەن . ئۇ شۇ
ئايالنىڭ ياخشىلىقىغا جاۋاب قايتۇرۇش ئۈچۈن ، ئۆز نىكاھىغا
ئاپتۇ . ئۇ ھامان بىر كۈنى يۈرتۇمغا بارىمەن دەپتۇ .

— قاچان قايتىپ كېلىدىكەن ؟ — گۆھەرخاننىڭ سوئا-
لىدىن ئاچچىق چىقىپ تۇراتتى .

— بىلمەيمەن ، ئۇ ئوغلىغا دەپ كېيىم - كېچەك ،
500 يۆمەن پۇل ئەۋەتىپتۇ . ئۆيۈمنىڭ چىرىغى ئۆچمىسۇن ، ئۆينى
ئوغلۇمۇ بولسا تۈتۈپ ئولتۇرسۇن ، دەپتۇ . يەنە ھويلىمىزدىكى
ئۆرۈكنى سېغىنىپتۇ . قېقىپ ئازراق گۈلە قۇرۇتۇپ قويغانىدىم ،
مامۇتئاخۇندىن ئەۋەتەيمكىن ...

گۆھەرخان دوستىنىڭ ئاغزىغا قارىپلا قالدى . تۇرسۇنئى-
يازخاننىڭ يۈتۈن ۋۇجۇدىدىن سېغىنىش ، مۇھەببەت تۆكۈلۈپ
تۇرۇۋاتقاندەك بىلىنىپ كەتتى . ئاستاغىنا دوستىنىڭ قولىنى
تۇتتى ، قوللار يىرىك - قوپال ، قىزىل ياغلىق ئېچىدىكى سارغۇچ
چاچلىرى خۇنۇك ، جانسز ئىدى . ئەسلىدىنلا كېچىك بولغان
يۈزى مانا ئەمدى ئاپتاپتا كۆيۈپ ، قورۇلۇپ ، سەپكۈنلەر تېخىمۇ
ئېنىق بىلىنىپ تۇراتتى . گۆھەرخان بالىلىق دەۋرىدىكى بۇ دوس-
تىغا چىن قەلبىدىن ئىچ ئاغرىتىپ كەتتى .

* * *

سەھەر سۈزۈك ، نەمخۇش ، جۇلالىق ئىدى . ئىككى كۈن
بۇرۇن ياغقان يامغۇر ھاۋادىكى ، دەل - دەرەخلەردىكى توپا -

چاگنى يۇيۇپ ، زېمننى يېڭىلا يۇيۇنۇپ چىققان قىزدەك نۇرلانـ
دۇرۇۋەتكەنىدى . ئـەتـراپـتـىن تېخىچە نەمخۇش توپا ھىدى
كېلەتتى .

قۇياش بۇرۇنراق زېمننى كۆرۈشكە ئالدىرىغاندەك شەرقتە
قىزغۇچ نۇر چەمبىرىكى ھاسىل قىلغانىدى .

تارغىنا توپا يولدا تۇرسۇننىيازخان يېنىك مېڭىپ كېلىۋا-
تاتتى . ئۇ ئەتراپتىكى يېشىللىققا تويماي قارايتتى . كۆز ئالدىدا
كۆز يەتكۈسىز كېۋەزلىك سوزۇلۇپ ياتاتتى . كېۋەز ياپراقلىرى
چوڭ ، ئەمما يۇمران ئىدى . يوپۇرماقلار مەيىن شامالدا يېنىك
تەۋرىنەتتى . ياپراقلاردا مەرۋايىتتەك شەبنەم تامچىلىرى يالـ
تـىرايتتى . تۇرسۇننىيازخاننىڭ يۈرىكى ئېيتقۇسىز خۇشاللىققا
چۆمدى . ئۇنىڭ يۈزى گويا بۇگۈنلا ئاقىرىپ چىرايلىق بولۇپ
كېتىدىغاندەكلا ، ئاپتاپتا كۆيۈپ قارايغان يۈزىنى ياپراق ئارىسىغا
تىقىپ ، بېشىنى ئاستا لىڭشىتتى . شەبنەم ئۇنىڭ يۈزىگە سۆيۈپ –
سۆيۈپ يېپىشتى . ئۇنىڭ يۈزىگىلا ئەمەس ، پۈتۈن ۋۇجۇدىغا
نەملىك تارالغاندەك بولدى . كېۋەز ياپراقلىرى بىلەن پىچىرلاشـ
قۇسى ، ئويناشقۇسى كەلدى . بۇرنىغا قىغ ئارىلاش نەم توپا گۈپـ
پىدە ئۇرۇلدى .

ـــ تۇرسۇننىيازخان ، نېمە ئىش قىلىۋاتسەن ، ھوي !

ئۇ چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈردى . ئەتراپتا ھېچكىم يوق
ئىدى . پەقەت ئېرىق بويىدا كەتمەن دەستىسىدەك يالتىراپ تۇرـ
غان ئۇزۇنغىنا نۇر دەستىسى سوزۇلۇپ تۇراتتى .

هارغىن تۇيغۇلار

قولۇمدا چاقىرىق قەغىزى ، چاقىرىق قەغىزى بولغاندىمۇ بىر پارچە ئەمەس ، ئىككى پارچە . بىرى مېنىڭ ، يەنە بىرى ئۇ-نىڭ . يۈرىكىم خۇشاللىقتىن دۈكۈلدىگەن ھالدا بۇ ئالاھىدە خۇش خەۋەرنى ئۇنىڭغا يەتكۈزۈش ئۈچۈن يۈگۈردۈم . ئاھ ! ئۇ ئاڭلا-سا ، ئۆز قۇلىقىغا ئىشەنمەي قالارمىكىن ؟ خۇشاللىقتىن يوغان كۆزلىرى چاقناپ كېتەرمىكىن ؟ ھەر ئىككىمىزگە بىرلا ۋاقىتتا ، بىرلا مەكتەپكە تەڭلا كەلگەن بۇ چاقىرىق قەغىزى خۇدانىڭ سۆيگۈ يولىمىزغا سالغان بىر خاسىيەتلىك پايانداز-مىكىن ؟ خۇدانىڭ راستتىنلا بىزگە مەدەتكار بولۇپ ، سۆيگۈمىزنىڭ مەڭ-گۈلۈك بولۇشىغا ، يۈرىكىمىزنىڭ مەڭگۈ بىرگە سوقۇشىغا داغدام يول ئېچىپ بەرگىنىمىكىن ؟

ئاپام ماڭا « ئاق كۆڭۈل ، ساپ دىل ، پاك ئادەملەر چوقۇم مۇرادىغا يېتىدۇ » دېمىگەنمىدى ؟ دېمەك ، بىزنىڭ دىلىمىز ئاق ، سۆيگۈ رىشتىمىز چىڭ بولغانلىقى ئۈچۈنلا بىز مۇرادىمىزغا يېتىۋا-تىمىزغۇ ؟ نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ، گەرچە چاقىرىق قەغىزى كې-لىشى ئېنىق بولسىمۇ ، ئۇنىڭدىن ئايرىلىش ئازابى مېنى قىينىغان ئەمەسمىدى ؟ مانا بۇگۈن ... ئۇھ ! بىز ئەمدى مەڭگۈ ئايرىلمايدە-غان بولدۇق ، مەڭگۈ ...

ئۇنىڭ ئاپىسى بىلەن ئالدىراپ ـ تېنەپ كۆرۈشۈپ ، خۇش خەۋەرنى ئېيتىپ قويۇپلا ، مەن ئۈچۈن تونۇش بولغان

ئۇنىڭ ياتاق ئۆيىگە ئېتىلىپ كىردىم . ھەم ، ئۇنىڭ ھالىتىنى كۆرۈڭ ! ئۇ خۇددى ئۆزىنىڭ فىزىكا فاكۇلتېتىغا قوبۇل قىلىنغانلىقىنى ئالدىن بىلىدىغاندەكلا ئالدىغا فىزىكا ماتېرىياللىرىنى يېيىپ قويۇپ نېمىندۇر يېزىپ ئولتۇراتتى . ئۇ مېنى كۆرۈپلا ئالدىمغا يۈگۈرۈپ كەلدى . كۆزلىرىمگە گويا قانداق خۇش خەۋەر ئېلىپ كەلدىڭ ؟ دەۋاتقاندەك تىكىلدى . ئۇ كۆزلىرىمدىكى شادلىق ئۇچقۇنىدىن ھەممىنى چۈشەنگەن بولسا كېرەك ، كەينىمگە قەستەن تىقىۋالغان قوللىرىمنى تولىمۇ تەستە قايرىپ يۇرۇپ قەغەزنى قولىغا ئالدى . يوغان كۆزلىرىنى خەتكە ئىتتىك ـ ئىتتىك يۈگۈرتۈپ ، خۇددى كىچىك باللاردەك مېنى كۆتۈرۈپ چۆرگىلەپ تېپ كەتتى .

ـــ ھا ... ھا ... ھا ... !

ـــ ھا ... ھا ... ھا ... !

بىز كۈلەتتۇق ، خۇشاللىقتىن ، ھاياجاندىن تىلىقىپ ـ تېپىلىقىپ كۈلەتتۇق . ئۇھ ! بىز يەنە ئايرىلىمايدىغان بولدۇق ، مەڭگۈ ...

ئاپتوبۇس توغۇلۇپ ئۆسكەن شەھەر ۋە يېزىلارنى كەينىدە قالدۇرۇپ چوڭ يولدا ئىلگىرىلىمەكته . ئاپتوبۇس ئىچى بىز بىلەن بىرگە ماڭغان قىز ـ ئوغۇل ئوقۇغۇچىلار بىلەن تولغان . توۋا دەيمەن ، ئۇلارنىڭ خۇددى ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلىنغان جىنايەتچىلەردەك ھازا ئېچىپ يىغلىشىپ كېتىشكەنلىرى نېمىسى ؟ ھەم ، ئۇلارنىڭ ئولتۇرغان ھالەتلىرىنى كۆرمەمدىغان ؟ بەزىلىرى تېخىچە مىشىلداپ يىغلاۋاتقان ، بەزىلىرى كۆزلىرىنى يېرىم يۇمۇپ مۇڭلىنىپ ئولتۇرغان ، بىچارە ئەخمەقلەر ! كۆزلىرىمنى مۇڭلىنىپ ئولتۇرغان قىز ـ يىگىتلەردىن ئۈزۈپ ، يېنىمدا بايىاتىن بېرى ئۇنسىز ئولتۇرغان ئۇنىڭغا قارىدىم . ئۇنىڭ ئىچكى شادلىقىنى ۋە پاك

سۆيگۈسىنى ئىپادە قىلغۇچى يوغان كۆزلىرى مېنىڭ كۆزلىرىم بىلەن ئۇچراشتى . ئۇنىڭ بايات‌ىن بېرى ماڭا ئۇنسىز تىكىلىپ تۇرغىنىنى سەزمىگەنىكەنمەن . مانا ئەمدى يۈزلىرىم ئوت ئالدى ، يۈرىكىم شوخ تېپىرلىدى . گويا ئۇنىڭ مەندىن بىرەر قۇسۇر تېپىۋېلىشىدىن قورققاندەك ، يۈزۈمنى يانغا بۇرىدىم . ئاھ ! ئاشۇ بىر جۈپ كۆز ، ئاشۇ كېلىشكەن قامەت ، ئاشۇ خۇشخۇي چىراي ئەمدى ماڭا دائىم ھەمراھ بولىدۇ ... ئۇنىڭ ماڭا تىكىلگەن كۆزلىرى شۇنچىلىك ئوتلۇق سۆيگۈگە تولغانكى ، ئاھ ، ھازىر ئۇنىڭ بىلەن يانمۇ يان ئولتۇرۇۋاتقان مۇشۇ مىنۇتتا ئاجايىپ گۈزەل مەنزىرىلەر كۆز ئالدىمدىن سۈرەتتەك ئۆتمەكتە . بىلىمەن ، شۇ تاپتا ئۇمۇ خۇشال ، مەن بىلەن ئايرىلماي يەنە بىرگە ئوقۇيدىغانلىقىدىن قىنى ـ قىنىغا پاتماي قېلىۋاتىدۇ . چىن سۆيگۈ دەپ كۆيۈپ ـ پىشىپ يۈرگەن بەندىلەر ئۇچۇن ئەڭ قىممەتلىك ئوقۇش دەۋرىنى بىرگە ئۆتكۈزۈشتىنمۇ ئارتۇق خۇشاللىق بارمىكىن ؟ كۈندە نەچچە قېتىم ئۇچرىشىپ تۇرۇش ، بىرگە دەرس تەكرارلاش ؛ ئۆگىنىش ، تۇرمۇش ، مۇھەببەت توغرۇلۇق پاراڭلىشىش ؛ ئوقۇغۇچىلىق تارىخى بىلەن سۆيگۈ تارىخىنى بىرگە يېزىش ؛ ئايدىڭ كېچىلەردە قولتۇقلىشىپ ئايلىنىپ باغچىلارنى سەيلە قىلىشىش ... ئاھ ! نېمىدېگەن گۈزەل ، بەختىيار كۆرۈنۈشلەر ـ ھە ! ئاپتوبۇس تېزرەك مېڭىپ مېنى گۈزەل مەكتىپىمگە يەتكۈزسەكچۇ ؟!

تەرەپ ـ تەرەپتىن كەلگەن شوخ ، قىزغىن ساۋاقداشلار بىلەن بولۇپمۇ ئۇنىڭ بىلەن كۈندە دېگۈدەك ئۇچرىشىپ ئۆتۈۋاتقان كۈنلىرىم تولىمۇ مەنىلىك ، خۇشال ئۆتمەكتە . ھەر كۈنى دەرستىن چۈشكەن ھامان ئۇ كۈتۈپ تۇرغان جايغا يۈگۈرىمەن ، بىز بىرگە ئولتۇرۇپ شېرىن سۆھبەت قۇرىمىز ، ھەتتا تاماق ۋاقـ

تىدىمۇ بىرگە بولىمىز . ئىككىمىزنىڭ مۇناسىۋىتىنى ھەممە ساۋاقداشلار بىلگىنى ئۈچۈنمىكىن ، بىزنىڭ بىر - بىرىمىزگە ماس كەلگەن تەقى - تۇرقىمىز ، مىجەز - خاراكتېرىمىزدىن ھەممىسى ھەۋەسلىنىشىدۇ . بىز ئەمدى ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى ، تولۇق ئوتتۇرىدىكى دەۋرىمىزگە ئوخشاش ئوقۇتقۇچى ۋە ئاتا- ئانىلىرى- مىزدىن قورقۇپ ، بۇلۇڭ - پۇچقاقلاردا ئۇچرىشىدىغان دەۋرىمىز ئۆتتۈپ كەتتى - دە !

بۇگۈن مەكتەپتە ئېچىلغان چوڭ يىغىن مېنىڭ كۆڭلۈمنى بەكمۇ غەش قىلدى . ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدىن بۇقۇلداپ يىغلاپ چىقىپ كېتىۋاتقان ئوقۇغۇچى قىز مەكتەپتىن قوغلانغانىدى ، بۇ بىر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى ئۇچۇن نېمىدېگەن نومۇس ئىش - ھە ! بۇنىڭدىن بۇرۇن بىر قانچە قىز - يىگىت ئوقۇغۇ- چىلار مەلۇم سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن قوغلانغانىدى . لېكىن بۇگۈنكى ئىش تولىمۇ تاسادىپىي بولغاچقىمىكىن ، ئۇ بىچارە قىزغا شۇنچە- لىك ئېچىم ئاغرىدىكى ، بەزى سۆزلەرنىڭ راست ئىكەنلىكىگە ئە- شەنگۈم كەلمىسىمۇ ، ئىختىيارسىز كۆزلىرىمگە ياش ئالدىم . ئەس- لىدە ھېلىقى بىچارە قىز ھامىلدار بولغىلى توققۇز ئاي بولغانە- كەن ، ياتاقتىكى قىزلارنىڭ كەچلىك مۇزاكىرىگە چىقىپ كەتكەن ۋاقتىدا ، ئۇ قاتتىق تولغاق يەپ تۇغۇپتۇ ، بالىنى ھەم باشقا نەر- سىلەرنى قەيەرگە يىغىشتۇرۇشنى بىلمىگەن قىز بىر سومكىغا ساپتۇ - دە ، كارىۋات ئاستىغا تاشلاپ قويۇپتۇ . كەچلىك مۇزاكە- رىدىن يېنىپ ياتاققا كىرگەن قىزلار ياتاقتىن چىقىۋاتقان غەلىتە پۇراقتىن ئەجەبلەنگەن بولسىمۇ ، دوستىنىڭ ھالىغا ئېچىنىپ ئۇ- نىڭ ئېغىر كېسەل بولغانلىقىغا ئىچ ئاغرىتىشىپتۇ ، تۇغۇلغان بالىنى ھېچكىم كۆرمەپتۇ .

ئەتىسى كەچتە ، ھېلىقى قىز دوستلىرىنىڭ كەچلىك

مۇزاكىرىگە چىقىپ كەتكەن پۇرستىدىن پايدىلىنىپ ، بەللىرىنى چېكىدە تېڭىپ ، سومكىنى كۆتۈرگىنىچە سىرتقا ـــ مەكتەپ كەينىدىكى ئېگىز دۆڭلۇككە چىقىپتۇ . ئادەم يوقلۇقىنى كۆرگەندىن كېيىن ، يەرنى كولاپ ھېلىقى سومكىنى كۆمۈپتۇ . ئەپسۇس ، بىچارە قىز قورقۇنچلۇقتا ھەم قاراڭغۇدا ئۆزىنىڭ ھەربىتىنى كۆزىتىپ تۇرغان بىر خەنزۇ ئەر كىشىنى كۆرمەي قاپتۇ . خەنزۇ ئەر كىشى ئەسلىدە سىرتقا تەرەتكە چىققانىكەن ، قىزنىڭ ھالىتى ھەم كۆمگەن نەرسىسى غەلىتە تۇيۇلۇپتۇ ـ دە ، قىزنىڭ كۆمگەن سومكىسىنى ئېلىپ ئۆيىگە ئەكىرىپ ئېچىپتۇ ، ئەتىسى بۇ ئىشنى مەكتەپ رەھبەرلىكىگە ئېيتىپ قويۇپتۇ . « كېسىلىنى يوشۇرساڭ ئۆلۈمى ئاشكارا » دېگەندەك ، بىچارە قىزنىڭ بۇ ئىشى ئاخىر ئاشكارىلىنىپ قاپتۇ ، شۇنىڭ بىلەن مەكتەپتىن قوغلىنىپتۇ . ئۇھ ! توۋا ! ئادەمنىڭ بۇ گەپلەرگە ئانچە ئەقلى يەتمەيدۇ ، ئەمما ئىشەنمەي نە ئىلاج ؟ ھېلىمۇ پات ـ پات بۇنداق ئىشلار يۈز بېرىپ تۇرىدىغۇ !؟ نېمە ئۈچۈن بۇ قىزغا شۇنچە ئېچ ئاغرىتىپ ، يۈرىكىمنىڭ غەلىتىلا تەشۈشلىنىپ سوقۇشىنىڭ سەۋەبىنى تېخى يېقىندىلا بىلدىم . توۋا ، مەنمۇ نېمە بولدۇم ؟ مەنمۇ راستىنلا ... ياق ... ياق ، خۇدايىم ساقلا ! ھەرگىز ...

ۋاقتىنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ ، مەن ئۆزۈمدىكى ئۆزگىرىشلەرنى ئېنىق ھېس قىلدىم . بارا ـ بارا يوغىناۋاتقان قورسقىم ، ئاپئاق يۈزۈمدە غۇۋا بىلىنىپ تۇرغان سېرىق داغلار ... ئاھ ! مەن بۇ مەكتەپكە كەلگىلى بىر يىلمۇ بولمىغان تۇرسا ... بىچارە ئانام مېنى نى ـ نى ئارزۇ ، ئۈمىد بىلەن يىغلاپ يۈرۈپ يولغا سالمىغانمىدى ؟ ئەمدى قانداق قىلاي ؟

قورقۇنچ ، تەشۈىش ھەم نومۇس بىلەن كۈنلەرنى ئۆتكۈزۈۋاتىمەن . لېكىن نېمىشقىكىن ، ئۇنىڭغا ئېيتىشقا تىلىم بارمايدۇ .

ئۇ مېنىڭ نەزىرىمدە شۇنچە ئۇلۇغمىكىنتاڭ ، ئۇنىڭدىن ئەيمىنىمەن ، بەزى سۆزلەرنى ئېغىزدىن چىقىرىشقا نومۇس قىلىمەن . گويا بۇ گەپلەر بىلەن تەڭ مېنىڭ ئۇنىڭ قەلبىدىكى ئورنۇم بىر-دىنلا تۆۋەنلەپ ، ئۇنىڭ نەزىرىدىن چۈشۈپ كېتىدىغاندەكلا بىراق ھازىر ئالتە ئايدىن ئاشتى ، ئەمدى قانداق قىلاي ؟ ئاھ خۇدا ، ئەمدى ئۇنىڭغا ئېيتماي ئامال يوق ، ئۇ بەلكىم بىرەر چارە تاپار .

بۇگۈن يەكشەنبە بولۇشىغا قارىماي ، تولىمۇ سەھەر تۇر-دۇم . ئەمدى ئۇنى ئىزدەيمەن ، بۇگۈنلا ئۇنىڭغا ئېيتىمەن ، بەلكىم ھازىرلا . ئۇنى ياتىقىدىن تېزلا تاپتىم ، ئۇنىڭ تەكلىپى بويىچە بىز قىزىلتاغ باغچىسىغا كىردۇق ، ئۇنىڭ كەيپىياتى بۇرۇنقىدەكلا خۇشخۇي ئىدى . باغچا ئىچىدىكى ساپ مۇھىت ۋە ئاجايىپ گۈ-زەل مەنزىرە ئۇنىڭ كەيپىياتىنى تېخىمۇ كۆتۈرگەن بولسا كېرەك ، بىردىنلا توختاپ بوينۇمغا گىرە سالدى ، ئوتلۇق كۆزلىرىنى تىكتى . بىردىنلا ئەسەبىيلىك بىلەن سۆيۈپ كەتتى ، يۈرىكىم ئاچچىق ئىگىرىدى ، كۆز يېشىم بىردىنلا باھارىدىكى يامغۇردەك تۆكۈلۈشكە باشلىدى . ئۇنىڭ مەيدىسىگە بېشىمنى قويۇپ بۇ-قۇلداپ يىغلىۋەتتىم . ئۇنىڭ ساغلام بەدىنى بىردىنلا سىلكىندى ، كۈچلۈك قوللىرى ئىككى مۇرەمنى چىڭ قامالىدى :

ـــ ئىپار ، نېمە بولدۇڭ ؟ نېمىشقا يىغلايسەن ؟

ـــ مەن ... مەن ... سىز ... سىز ، ـــ دېمەكچى بولغان سۆزلىرىم بوغۇزۇمغا قاپلىشىپ قالدى ، نومۇس كۈچىدىن يۈزلىرىم ئوت ئالدى ، پۈتۈن ۋۇجۇدۇم قانداقتۇر بىرەر زەربىگە دۇچ كەل-گەندەك ئۆز تەڭپۇڭلۇقىنى يوقاتتى .

ـــ مەندىن رەنجىدىڭمۇ ؟ ـــ ئۇ قوللىرى بىلەن كۆز ياش-لىرىمنى ئاستا سۈرتتى . ئۇنىڭ سۆزلىرى نېمىدېگەن سە-

مىمي ـ هه !

ـــ مەن ... يېقىندىن بۇيان غەلىتە بولۇپ قالدىم ...

ـــ قانداقسىغا ؟

ـــ ئۆزۈممۇ ئۇقمايمەن ... مەن ... مەن قورقۇۋاتىمەن ...

ئۇ دەسلەپتە نېمە دېگىنىمنى چۈشەنمىگەندەك داڭ قېتىپ تۇرۇپ قالدى ، كېيىن كۆزلىرى بىردىنلا ئاۋۋال سۇس داغ بىلەن تولغان سولغۇن يۈزۈمگە ، ئاندىن پوپايكا ئۈستىدىن خېلىلا پومپىيىپ قالغان قورسىقىمغا تىكىلدى .

ئاھ ! ئىزا ، نومۇس مېنى بىردىنلا ئەسەبىيلەشتۈردى ، ئۇنىڭ ئالدىدىن يۇلقۇنۇپلا يۈگۈردۈم .

ـــ ئىپار ... ! ـــ ئۇنىڭ ئاۋازى گويا قەتئىي بۇيرۇقتەك چىپچىدە توختاپ قالدىم ، كەينىمگە بۇرۇلۇپ ئۇنىڭ چىرايىغا قاراشتىن قورقۇپ ، كۆزلىرىمنى يۇمدۇم . ئۇ سالماق قەدەم بىلەن ئالدىمغا كەلدى ، كېچىك بالىنى ئاۋايلىغاندەك ئاستا يېتىلەپ تاش ئورۇندۇقتا ئولتۇرغۇزدى ، قولىنى مېھرىبانلىق بىلەن مۈرەمگە قويدى .

ـــ ئىپار ، سېنىڭ قورقۇۋاتقانلىقىڭنى بىلىمەن . سەندە سەۋەنلىك يوق ، مەن پەقەت سېنى بەكلا ياخشى كۆرۈپ كەتكەنلىكىمدىن ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالماي قاپتىمەن ، گۇناھ مەندە ، لېكىن سەن مەندىن ئەنسىرىمە . مەن ئۆزۈم قىلغان ئىشقا ئۆزۈم ئىگە ، خاتىرجەم بول ، مەن سېنى ھەرگىز بالاغا تىقىپ قويمايمەن .

كۆز ئالدىم پالىدە يورۇغاندەك كۆزۈمنى ئاچتىم ، ئۇ مېنىڭ ئالدىمدا گويا ھېچ ئىش بولمىغاندەك ، تولىمۇ تەمكىن تۇراتتى .

ـــ ئەمسە ، ئالدۇرۇۋېتەي .

ـــ قانچىلىك ۋاقىت بولدى ؟

ـــ ئالتە ئايدىن ئاشتى .

ـــ نېمە ؟ ئاپلا ، ئالتە ئايلىق بولغان ھامىلىنى ئالدۇرۇ-ۋەتكىلى بولمايدۇ .

ـــ ئەمدى ئامال يوقمۇ ؟ ـــ ئۇنىڭ ئاپىسى ئايالار دوختۇرى بولغاچقا ، ئۇنىڭ بۇ ئىشلارنى بىلىشى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس ئىدى .

ـــ قانداق قىلارمىز ؟ ـــ كۆزلىرىمگە يەنە مۆلدىرە ياش كەلدى .

ـــ بولدى ، ئەنسىرىمە ، ھەممە ئىشنى ئۆزۈم توغرىلايمەن ، ۋاقتى كەلگەندە ساڭا ئېيتىپ بېرىمەن .

ئۇنىڭ سۆزلىرىگە ئىشەنگەن ھەم تەشۋىشلەنگەن ھالدا كۈنلەرنى ساناپ دېگۈدەك ئۆتكۈزۈۋاتىمەن . ئۇنىڭ ماڭا بۇرۇن-قىدىنمۇ بەكرەك كۆيۈنۈپ ، كۆڭلۈمنى ئاياپ تۇرغىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ، كۆڭلۈم خۇش بولىدىغان ھېچ نەرسە يوق . دەرستە چىكىنىپ كەتتىم ، ھەر سائەتلىك دەرستە پارتىدا ئولتۇ-رۇش بارا ـ بارا ئېغىر كېلىۋاتىدۇ . ئاي ، كۈنۈم توشۇشقا ئازلا قالدى . ئۇ مېنىڭ بىئارام بولۇۋاتقانلىقىمنى بىلىپ ، ئۆز پىلانىنى ئېيتتى . بىز پىلان بويىچە ئىش باشلىدۇق . ئۇ ئالدى بىلەن شە-ھەرلىك دوختۇرخانىدا ئىشلەيدىغان يېقىن ئاغىنىسىدىن « ئېغىر كېسەل بولۇپ قالدى ، ئائىلىدە ئىككى ئاي دەم ئالىدۇ » دېگەن مەزمۇندا ئىسپىراپكا خېتى ئېلىپ بەردى . ئاندىن مەكتەپ رەھ-بەرلىكىنىڭ قوشۇلۇشى بىلەن ، ئۇ مېنى ئۆيۈمگە ساق ـ سالامەت يەتكۈزۈپ قويۇش ۋەزىپىسى بىلەن يولغا چىقتۇق . بىز چۈشكەن ئاپتوبۇس ئاۋات ، گۈزەل شەھەرنى ئارقىدا قالدۇرۇپ چەت بىر يېزىدا توختىدى . ئۇ مېنى ئاستا يېتىلەپ ئالدىن ئالاقىلىشىپ قو-

يۇلغان بىر ئۆيگە ئېلىپ كىردى . كۆزلىرىم ھەممە نەرسىنى كۆ-رۈپ ئۇلگۈردى . ياغلىقنى پېشانىسىدىن چىگىۋالغانلىقى ئۈچۈنمىكىن ، ئاستىنقى قىسمى ئۇستۈنكى قىسمىدىن چوڭراق كۆرۈنىدىغان ، چېقىر كۆزلىرىنى مېنىڭ بېشىمدىن ئايىغىمغىچە قايتا ـ قايتا يۇگۈرتۈۋاتقان ئوتتۇرا ياشلىق دېھقان ئايال ؛ تۇر-مۇش ئەھۋالىنى مانا مەن دەپ بىلىندۈرۈپ تۇرىدىغان يىرتىق كىگىز ئۇستىگە پوملاپ قويۇلغان ، كىرلىشىپ كەتكەن يوتقان - كۆرپىلەر ؛ ئوچاقنىڭ ئاچچىق ئىسلىرىدا ناله قىلىۋاتقاندەك شە-كىلداۋاتقان قارا چۆگۈن ؛ پەگادىكى ساپال تاۋاق ، ياغا قو-شۇقلار ... مەن ئەمدى مۇشۇ ئۆيدە ، مۇشۇ ئايالغا ھەمراھ بولۇپ ئىككى ئاي تۇرمۇش كەچۈرىمەن . بۇ دۇنيادا ئادەم نېمىلەرگە كۆنمەيدۇ دەيسىز ؟ ئۇ يېنىمدا ئالتە كۈن تۇرۇپ مەكتەپكە قايتىپ كەتتى . مەن كۈن بويى قاپقىنى ئاچمايدىغان بۇ دېھقان ئايال بىلەن بىرگە قالدىم . قاتتىق ـ قۇرۇق نانلار ، كۈندە قاينىلىدىغان ئۇماچ ، يوبدانلار ... ئىشقىلىپ ، ئۇ قولۇمغا بېرىپ كەتكەن پۇل بىلەن ھەر ھالدا ئاچ قالمىدىم . كۈندە دېگۈدەك يوغان قورسە-قىمنى ئاستا سىلىغىنىمچە ھويلىدىكى پاخال ئۈستىدە ئاپتاپقا قاق-لىنىپ خىيال سۈرۈپ ياتىمەن . ئاپام ، ئۆيۈمدىكى ئەركىلىكلە-رىم ، مەكتىپىمدىكى خۇشال تۇرمۇشۇم كۆز ئالدىمدىن كەتمەي-دۇ . بۇ دۇنيادا قايسىبىر ئىنسان ئۆزىدە بار نەرسىنىڭ قەدرىگە يەتكەن ؟ مەن تېخى ئەمدىلا ياشلىق ، قىسقىسى ، ئوقۇغۇچىلىق دەۋرىنى بېشىمدىن ئۆتكۈزۈپ بولالمايلا « ئانا » بولىدىغان بول-دۇم . ئانا بولۇش قېيىنمىدۇ ؟ ...

ـــ ئاپا ! ـــ تولغاق ئازابىدىن ئاچچىق ئىڭرىدىم ، ھال-سىزلاندىم ، ھېچقاچان كۆرۈلۈپ باقمىغان دەھشەت ئاغرىق پۇتۇن بەدىنىمنى چىگىۋالدى ، ئىغىزلىرىمدىن چىقىۋاتقان ھالسىز

نالىلىرىم قۇلىقىمغا ناھايىتى غۇۋا ئاڭلىنىۋاتىدۇ . ياق ... ياق ، مەن ئانا بولمايمەن ، ئانا بولۇش بەك ... بەك تەس ئىكەن ! ئاغرىق ئازابىدىن پۈتۈن بەدىنىم بوشىشىپ ، چوڭقۇر ئازگالغا چۈشۈپ كەتكەندەك ، نەرۋىلىرىم ئۆز سەزگۈسىنى يوقاتقاندەك كۆز ئالدىم پۈتۈنلەي قاراڭغۇلاشتى ، ئەڭ ئاخىرقى قېتىم تولىمۇ ئاجىز ئىڭىرىدىم :

ــ ئا ... پا ... !

بالا تۇغۇلدى . يېنىمدا كونا ، كىچىككىنە كۆرپىگە يۆگەلگەن بوۋاقتا قاراپ ، ئۆزۈمنى بىردىنلا چوڭ بىر ئايالغا ئايلىنىپ قالغاندەك ھېس قىلدىم . راست ، مەن ئەمدى ئانا بولدۇم ، ئەمدى ئاپام ئالدىدىكى ئەركىلىكلىرىم ، ساۋاقداشلىرىم ئارىسىدىكى تەنتەك شوخلۇقلۇرۇم ماڭا ياراشمايدۇ ، ئۇ دېگەن كىچىك ئوقۇغۇچى قىزلارنىڭ قىلىقى . لېكىن مەنمۇ ئوقۇغۇچىغۇ ؟ مەكتەپ قوينىغا كىرگىنىمگە ئەمدى بىر يىل بولغان ، باشقىلارنىڭ نەزىرىدىكى كىچىك قىزغۇ ؟ ئەپسۇس ، مەن ھازىر ئانا ، چوڭ بىر ئايال ... ئاھ خۇدا ، نومۇس ، قورقۇنچتىن يۈزۈمنى يوتقاندا يۆگەلدىم ، كۆز ياشلىرىم ياستۇقنى ھۆل قىلىۋەتتى .

ــ ئىپار ، نېمە بولدۇڭ ؟ ــ يەنە ئۇنىڭ يېقىملىق ئاۋازى . بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئۇنىڭغا قارىدىم ، ئۇنىڭ يوغان كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ ، مۇڭلىنىپ تېخىمۇ چىرايلىق بولۇپ قاپتۇ ، ساقال - بۇرۇتلىرى خېلىلا ئۆسۈپ يوغان بىر ئادەمگە ئوخشاپ قاپتۇ . بىچارە ... قولۇمنى يوتقاندىن چىقىرىپ ئاستا يۈزىنى سىلىدىم ، ئۇمۇ ماڭا ئوخشاش ئازابلىنىپ ، غەم يەپتۇ ــ دە ! ئۇ شەھەردىن ئېلىپ چىققان نەرسىلىرىنى ئاستا بېشىمدا قويۇپ ، بالىنى قولىغا ئالدى .

ــ نېمانداق كۆپ نەرسە ئالدىڭىز ؟

ــ سەن ئوبدان ئۆزۈڭلانمىساڭ قانداق بولىدۇ ، يەنە بالا

مىزغا كىرەكلىك نەرسىلەرمۇ بار تېخى .

ـــ پۇلنى قانداق قىلدىڭىز ؟

ـــ تۇنۇگۈن ئۆيدىكىلەر يۈز يۈەن ئەۋەتىپتۇ ...

ئاھ ، ئۇ قانداق ياخشى ـ هە ! ياخشى كۆرۈشكە ، سۆـ يۈشكە هەم قۇربان بېرىشكە نەقەدەر ئەرزىيدۇ ـ هە !

بالامنى كۆتۈرۈپ هويلىغا چىقالايدىغان بولۇپ قالدىم . ئىككى ئايلىق دەم ئېلىش ۋاقتىمۇ توشۇپ قالدى ، ئەمدى مەكـ تەپكە قايتىشىم كېرەك ، بولمىسا بەزىبىر گۇمانلارنى تۇغدۇرۇپ قويۇشۇم مۇمكىن .

ئۇ مېنى ئېلىپ كېتىش ئۈچۈن ئەتىگەندىلا چىقتى . بالامدىن ئايرىلىشقا كۆزۈم قىيمىسمۇ ، ئامالسىز بالىنى بۇ ئايالنىڭ ئۆيىدە قالدۇرۇپ قويۇشقا توغرا كەلدى . بۇ ئايال شۇنچىلىك جاھىل ئىكەنكى ، بىزنىڭ يېلىنىپ ـ يالۋۇرۇشىمىزغا بەكمۇ تەسـ لىكتە كـۆنـدى . بـالا بـېقىش هەققى ئۈچۈن هەر ئايدا ئەللىك يۈەن ، بـالـىـغـا كـېتىدىغان خەج ـ خىراجەت ئۈچۈن ئەللىك يۈەن ، جەمئىي يۈز يۈەن تۆلەيدىغانغا كېلىشتۇق . ئۇھ ... هەر هالدا بالىنى قانداق بېقىش ئىشى هەل بولدى . لېكىن بىزگە ئوخشاش ئوقۇغۇچى ئۈچۈن ، يۈز يۈەن ئاز پۇل ئەمەس ـ دە ! بۇ بىز ئىككىمىزنىڭ بىر ئايلىق خىراجىتى بىلەن باراۋەر ئىدى .

مانا ئەمدى بىزگە ئوقۇغۇچىلىق مەسئۇلىيىتى ئۈستىگە يەنە تولىمۇ ئېغىر بولغان ئاتا ـ ئانىلىق مەسئۇلىيىتى قوشۇلدى . ئاھ خۇدا ، دۇنيادا ئاتا ـ ئانا بولماقتىنمۇ ، بولۇپمۇ بىزگە ئوخشاش ئوغرىلىقچە ئاتـا ـ ئـانـا بولماقتىنمۇ قىيىن ئىش يوق ئىكەن . دەككە ـ دۈككە ئىچىدە ئۆتۈۋاتقان كۈنلەر ـ تۈنلەر ، ۋەزنى ئېغىر دەرسلىكلەر ، تولىمۇ چىڭ ئېلىنىدىغان ئىمتىهانلار ، ئۇيقۇسىزـ لىق ، روهىي بېسىم ۋە ناچار ئوزۇقلۇقتىن كېلىپ چىققان ماغـ

دۇرسىزلىق قوشۇلۇپ مېنى خېلىلا ھالسىرىتىپ قويدى . ئۇنىڭ ئەھۋالىمۇ ماڭا ئايان . ئۇ ماڭا ئوخشاشلا پۇلنى تېجەش ئۈچۈن ھەتتا تاماكىمۇ چەكمەس بولدى . لېكىن دەردىنى ئۆزى بىلىدۇ . ھەر قانچە ئاچچىق يۈتۈپ دەرد تارتسىمۇ ، ماڭا يەنىلا خۇشخۇي ، قىزغىن مۇئامىلە قىلىدۇ . ئۇمىد بېغىشلايدۇ ، ئىشەنچ ئاتا قىلىدۇ . ئۇنىڭ ئائىلىسىنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالى خېلى ياخشى . ئۇ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ يالغۇز پەرزەنتى بولغانلىقى ئۈچۈنمىكىن ، ئۆيدىكىلەر ئۇنىڭ پۇل ئەۋەتىش توغرىسىدىكى تەلەپلىرىنى قاندۇرۇپ تۇرىدۇ . مۇشۇنداق قىينىلىپ يۈرۈپ ھەر ھالدا ئىككى يىلنى ئۆتكۈزدۇق . ئوماق قىزىمىز ئىككى ياشقا كىرىپ ، بىز ھەر قېتىم يوقلاپ چىققاندا ، چۈچۈك تىللىرى بىلەن ئەركىلەيدۇ . قىزىمنىڭ قاش ، كۆز ، بۇرۇن ــ ھەممە جايلىرى ، كۇلگەندىكى چوڭقۇر زىننىخى ھەتتا سول مەڭزىدىكى قارا خاللىرىغىچە ماڭا قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشاشلىقى ئۈچۈنمىكىن ، دادىسى ئۇنىڭغا شۇنچىلىك ئامراقكى ، قۇچىقىغا ئېلىپ توختىماي سۆيۈپ كېتىدۇ .

بۇگۈن يەكشەنبە كۈندىن پايدىلىنىپ قىزىمنى كۆرگىلى چىقتۇق . قىزىمىز چۈكۈلدىغىنىچە ئالدىمىزغا يۈگۈرۈپ كەلدى ــ دە ، قولۇمدىكى سومكىغا ئېسىلدى :

ــ ئاپا ، قوشىغىم ژاۋا ، نان ...

قىزىمنىڭ كۆزىدىكى لىغىرلاۋاتقان ياشنى كۆرۈپ يۈرىكىم پارتىدە ئېچىشتى ، شۇنداق غەزىپىم كەلدىكى ، بىر ياندا قاراپ تۇرغان ئايشەمخانغا ئاچچىق بىلەن تىكىلدىم :

ــ ئاچا ، بۇ ...

ــ نېمە ؟ سىلەر تېخى مېنى بالامنىڭ قورسىقىنى ئاچ قويدۇڭ دەپ ئەيىبلىمەكچىمۇ ؟ ھىم ، ھېلىمۇ ئىككى يىل ئۆز بالامدەك باقتىم ، ئەمدى باقمايمەن ، بولدى ، ئېلىپ كېتىشسىلە .

ـــ ئاچا ، مەن ... ـــ يەنە يالۋۇرۇشقا توغرا كەلدى .
ـــ ماڭا بېرىدىغان يۇز يۈەن يەتمەيدىكەن ، ـــ دېدى ئايال زەردە بىلەن ، ـــ ئىككى ياشلىق بالىنىڭ يەيدىغىنى ، جېدىلمۇ كۆپ بولىدىكەن . يەنە ئەللىك يۈەن قوشۇپ بېرىشسىلە ، بولمىسا باقمايمەن .
ـــ ئوبدان ، ئاچا ، بىز ... ـــ ئۆزىمىزنىڭ ئوقۇغۇچى ئىكەنلىكىمىزنى ئاشكارىلاپ قويۇشقا تاسلا قالدىم . ھېلىمۇ ياخشى ئۇ مېنىڭ ئېغىزىمدىكى گەپنى تېزلا تارتىۋالدى :
ـــ يەنە يىگىرمە يۈەن قوشايلى ، بولامدۇ ؟
ـــ ياق ...
خېلى ئۇزۇن تالاش ـ تارتىشتىن كېيىن ئايالغا ھەر ئايدا بىر يۈز ئوتتۇز يۈەن پۇل بېرىشكە كېلىشتۇق . قايتىش ۋاقتىدا ئۇ كۆتۈلمىگەندە سوراپ قالدى :
ـــ سىلەر زادى قەيەردە ئىشلەيسىلەر ؟
ـــ زاۋۇتتا .
ـــ قايسى زاۋۇتتا ؟
ھودۇققىنىمدىن تىلىم گەپكە كەلمىدى . گويا ئۇ بىزنىڭ سىرىمىزنى بىلىپ قالغاندەك قورقۇپ كەتتىم .
ـــ ئاياغ ـ كىيىم زاۋۇتىدا .
ئۇ زاۋۇت شەھەرنىڭ نەرىدە ؟
بۇنداق ئىنچىكىلەپ سوراشتىن ئاچچىقىم كەلسىمۇ ، لېكىن ئۆزۈمنى بېسۋالدىم :
ـــ ئەجەب سوراپ قالليغۇ ؟
ـــ بۇ بالا دائىم ئانام ، دادامنى كۆرىمەن دەپ خەقىش قىلىدۇ ، شۇنداق چاغدا يېنىڭلارغا ئەكىرىمەن .
ـــ ياق ... ياق ... ھەر ... ھەرگىز ئەكىرمىسىلە ،

هەرگىز ... ــ يۈرىكىم بىردىنلا ئەنسىز سوقۇپ كەتتى ، بەدىنىم تەڭپۇڭلۇقىنى يوقاتقاندەك ئۇنىڭغا يۆلىنىپ قالدىم ، ئۇ مېنى ئاستا يۆلەشتۈرۈپ ئېلىپ ماڭدى .

مانا ئەمدى بۇ دەرد ئۇستىگە يەنە غەم قوشۇلدى ، ئايالنىڭ يامان كۆزلىرى گويا بىزنىڭ ئىچ باغرىمىزدىكىنى ، قىسقىسى ، بىزنىڭ ئوقۇغۇچى ئىكەنلىكىمىزنى بىلىپ قالغاندەكلا ئىدى . بۇ ئىش ئاشكارىلانسا ، بىزنىڭ شۇنچە ۋاقىتتىن بېرى تارتقان جاپا ـ مۇشەققەتلىرىمىز بىر تىينىغا ئەرزىگۈسىز بولىدىغۇ ئاخىر . غەم ـ ئەندىشە مېنى خېلىلا هالسىرىتىپ قويدى . بۇ قېتىمقى پەسىللىك ئىمتىهاندا يەنە ئىككى پەندىن ئۆتەلمەي فاكۇلتېت ئىشخانىسىغا چاقىرتىلدىم . سىنىپ مۇدىرىنىڭ مۇنۇ سۆزلىرى يۈرىكىمگە قىزىتىلغان زىخىتەك تەگدى :

ــ ئىپار ، سىز مەكتەپكە يېڭىدىن كەلگەندە تىرىشچانلىقىڭىز بىلەن دىققىتىمنى تارتقانىدىڭىز ، مەن سىزدىن زور ئۈمىدلەرنى كۈتكەنىدىم . ئەپسۇس ، سىز هازىر سىنىپ بويىچە ئەڭ قالاق ئوقۇغۇچىغا ئايلىنىپ قالدىڭىز . بۇ بىر بىلىم ئىگىلىگۈچى ئۈچۈن ئېيتقاندا ، ئويلىنىشقا تېگىشلىك چوڭ ئىش ئەمەسمۇ ؟

ــ مۇئەللىم ، مەن ... ــ كۆز ياشلىرىمنى توختىتىۋالالمىدىم ، مۇئەللىمگە نېمە دېمەكچى بولۇۋىدىمكىنتاڭ ، ئاۋازىم چىقماي قالدى . ئىشخانىدىن يۈگۈرگىنىمچە چىقىپ كەتتىم . مۇئەللىمنىڭ « سىز سىنىپ بويىچە ئەڭ قالاق ئوقۇغۇچى » دېگەن سۆزى هېلىدىن ـ هېلىغا قۇلىقىم تۈۋىدە جاراڭلاپ ، يۈرىكىمگە نەشتەردەك سانجىلماقتا . مەن ئاشۇنداق هەممىنىڭ كەينىدە قېلىشقا لايىقمىدىم ؟ قېنى ، مېنىڭ ئالىي مەكتەپكە كىرىش ئالدىدا سۈرگەن ئازرۇ ـ ئارمانلىرىم ، تىكلىگەن ئىرادە ـ غايىلىرىم ؟ قېنى ، مېنىڭ كىچىكىمدىن يېتىلدۈرگەن هەممە ئىشتا باشقىلارـ

نىك ئالدى بولۇشقا ئىنتىلىدىغان مەغرۇر تەبىئىتىم ؟ قېنى ، ئا-
سانلىقچە بىرەر ئىشتا يېڭىلگىنىمنى تەن ئالمايدىغان ، باشقىلار
بىلەن مۇنازىرىلىشىشكە ئادەتلەنگەن كەسكىن مىجەزىم ؟ قېنى ،
كىچىككىنە سەۋەنلىك ياكى دىتىمغا ياقمايدىغان بىرەر ئىش ئۈ-
چۈن ئاھ ئۇرۇپ ، چارە ـ ئامال ئىزدەيدىغان ئىچى كۆچلۈك غۇ-
رۇرلۇقۇم ؟ ... ئاھ ! ئەجەبا بۇ نەرسىلەرنىڭ ھېچقايسىسى مەندە
قالمىغانمىدۇ ؟ مەن پەقەت ئانا بولۇش ئۈچۈنلا ئۆزۈمدە بار بولغان
ھەممە ئېسىل مىجەز ـ خۇلق ، خاراكتېرىمنى يوقاتتىممۇ ؟ غۇرۇر
دېگەنلەرنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇدۇممۇ ؟ يۇرىكىم ، ۋۇجۇدۇم خىجىل
بولۇش ، ئالغا ئىنتىلىش دېگەندەك تۇيغۇلاردىن خالىي قالدىمۇ ؟
راست ، مەن ھەممىدىن ئايرىلدىم . ئانا بولۇش ئۈچۈن يالغان
سۆزلىدىم ، خەققە يېلىنىپ باش ئۇرۇپ يالۋۇردۇم . ئۆز ۋۇجۇ-
دۇمدىن بارلىق ئارزۇ ـ ئارمان ، ئۈمىد ـ ئىستەك ، ھەۋەس ـ غايە
دېگەنلەرنى رەھىمسىزلىك بىلەن قوغلىدىم . بۇنىڭ بەدىلىگە مەن
يوغان بىر ئانا بولدۇم ، ئانا بولغاندىمۇ ئۆز بالىسىغا ئاق سۈتىنى
قانغۇچە بېرەلمىگەن ، ئوچۇق ـ ئاشكارا بېقىپ ـ تەربىيىلەشكە
جۈرئەت قىلالمايدىغان بولۇمسىز ، نومۇسسىز ئانا بولدۇم .

ئوقۇش پۈتتۈرۈشۈمگە يەنە بىر يىل قالدى ، بۇ بىر يىل
قاچان توشار ؟ غەم ـ ئەندىشە ، خاپىلىقلاردىن قاچانمۇ خالىي
بولارمەن ؟ ئۇھ ... ھەممە ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن تولىمۇ قىممەتلىك
ۋە كۆڭۈللۈك تۇيۇلىدىغان ئاخىرقى ئوقۇش يىلى ماڭا تولىمۇ
ئاستا ئۆتۈۋاتقاندەك بىلىنەتكە . قىز ـ ئوغۇل ساۋاقداشلار ئوقۇ-
غۇچىلىق تارىخىدىن خاتىرە قالدۇرۇش ئۈچۈن بەس ـ بەستە
ئۆزئارا سۆرەت ئالماشتۇرۇۋاتىدۇ . ئايرىلىش خاتىرىسى يېزىشۋا-
تىدۇ . پەقەت مەنلا پەرۋاسىز ، خۇددى ئاشۇ قىزغىن ، ئوچۇق ـ
يورۇق ساۋاقداشلىرىمدىن زېرىككەندەك ۋاقىتسىنىڭ تېزرەك ئۆتۈ-

شىنى كۆتمەكتىمەن . ھېچكىمدىن سۇرەتمۇ سورىمىدىم ، سۇرەتمۇ بەرمىدىم ھەم ئايرىلىش خاتىرىسىمۇ يازمىدىم . بىلمەن ، ئۇلار ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئوقۇغۇچىلىق ھاياتىنى ، چۈشكەن سۇرەتلىرىنى ، دوستلىرىنىڭ قوليازمىلىرىنى يېڭى دوستلىرىغا ، ئاتا ـ ئانىلىرىغا ، كېيىنچە يولدىشى ۋە بالىلىرىغا كۆرسىتىدۇ ، سۆزلەپ بېرىدۇ ، ئۆزىنىڭ قىممەتلىك ئالىي مەكتەپ ھاياتىنى بېشىدىن كەچۈرگەنلىكىنى پەخىرلىنىپ ئەسلىشىدۇ . لېكىن مەنچۇ ؟ كىمگە ، نېمىنى سۆزلەپ بېرىمەن ؟ غەم ـ غۇسسە ، دەككە ـ دۈككىدە ئۆتكۈزگەن كۈن ـ تۈنلەرنىمۇ ياكى ھېلىقى قورقۇنچلۇق ، نومۇسسىز تۇرمۇشىمىزنىمۇ ، ۋە ياكى ئوقۇغۇچىلىق دەۋرىدە تاپقان بالىمزنىڭ ئەھۋالىنىمۇ ؟...

بىز بىر ھەپتىلىك ئەمگەك قىلىۋاتاتتۇق ، كاللامدا بايا-تىنقى كۆكۈلسىز خىياللار ھۆكۈم سۈرگەچكىمكىن ، بېشىم قېيىپ غەلىتىلا بولۇپ قالدىم ، يۈرىكىم نېمىدىندۇر ئەنسىرىگەندەك تۇيۇقسىز ئەنسىز سوقۇپ كەتتى . ئاھ ! قورقۇنچلۇق مىنۇتلار ! كۆز ئالدىمدىكى كۆرۈنۈش بىردىنلا مېنى جايىمدا قاتۇرۇپ قويدى . كۆزلىرىم بىر نۇقتىغا تىكىلگىنىچە قېتىپ قالدىم . كۆز-لىرىم خاتا كۆرمىگەندۇ ؟ ياق ... ياق ... مۇمكىن ئەمەس .

ـــ ئاپا !

بېشىمدا چاقماق چېقىلغاندەك چۆچۈپ ئەسلىمگە كەلدىم ، تورمۇزلانغان نېرۋىلىرىم تېزلا سىلكىندى . قېتىپ قالغان كۆزلە-رىم ئالاق ـ جالاق بولۇپ ئەتراپقا تىكىلدى . ئاھ خۇدا ، ھەيرا-لىقتىن چەكچەيگەن كۆزلەر ، كۈلكە قېتىپ قالغان لەۋلەر ... قورقۇنچ بىردىنلا ماڭا ئەقىل بەرگەندەك بولدى ، تولىمۇ تەستە كۈلۈمسىرىدىم . ھېچ ئىش بولمىغاندەك ئالدىمغا ئېتىلىپ كەلگەن قىزىمنى كۆتۈرۈپ يۈزلىرىگە سۆيدۈم . سىنىپ باشلىقىغا تۇغقە-

نىمىنىڭ كەلگەنلىكىنى ئېيتىپ قويۇپلا ، بىرياندا گىدىيىپ تۇرغان ئايشەمخانىنىڭ قېشىغا باردىم . تولىمۇ يۇمشاق ، ئەمما زەردىلىك ئاۋازدا پىچىرلىدىم :

ـــ ئاچا يۇرسىلە ، ياتاقتا كىرەيلى !

ئايال دەسلەپ ماڭا مەنىستەمسىلىك بىلەن تىكىلدى . ھەر ھالدا ئىنساپ قىلىپ كەينىمگە ئەگەشتى ، كېتىۋاتقىمەن ھەم سېزىۋاتقىمەن . پۇتلىرىم تىترەپ ، يۈرىكىم ئۆزۈم ئاڭلىغۇدەك دەرىجىدە دۈكۈلدەپ سوقۇۋاتىدۇ ، كەينىمگە قاراشتىن قورقىمەن ، ساۋاقداشلىرىم ھازىر قانداق ھالەتتىكىن ؟ ئۇلارنىڭ ئالدىدا چانداۋۇپ قويدۇممىكىن ؟! ... ھېلىمۇ ياخشى ، بۇ ئايال خېلىلا ئىنساپلىق ئىكەن . ياتاقتا كىرگۈچە ئۇندىمىدى ، ياتاقتا كىرگەندىن كېيىنلا ئېغىزىنى قويۇۋەتتى :

ـــ سىلەر نەچچە ۋاقىتتىن بېرى مېنى ئالداپ يۈرۈپتىكەنسىلەر ـ ھە ! ھىم ، ئوقۇغۇچى تۇرۇپ قىلغان نومۇسسىز ئىشىنى قاراڭلار بۇلارنىڭ ! نىكاھسىز بالا تېپىپ ... تۈفى !

ئايالنىڭ سۆزلىرى يۈرىكىمگە قاتتىق تەگدى . ئايال سۆزلىمەكتە :

ـــ سىلەر خىيالىڭلاردا مېنى ھېچنېمىنى بىلمەيدۇ دەمسىلەر ؟ ھىم ، مەن سىلەردىن ئاللىبۇرۇن گۇمانلانغان ، ئىككىڭلار ھەقىقىي ئەر ـ خوتۇن بولساڭلار بالاڭلارنى ئۆزۈڭلار بېقىشتىن قورقۇپ خەققە باقتۇرامتىڭلار ؟ خىزمىتىمىز ئالدىراش دەيدۇ تېخى ! ئۆتكەن يەكشەنبە كۈنى ئارقاڭلارغا بىر بالا سېلىپ قويغانىدىم ، شۇ بالا سىلەرنىڭ بۇ مەكتەپكە كىرىپ كەتكىنىڭلارنى كۆرۈپتۇ ، كېچىككىنە تۇرۇپ قىلغان نومۇسسىز ئىشىنى بۇلارنىڭ ، تۈفى ! مەن سىلەرنى مەكتەپكە چاقىمەن ، سەنلەرنى مەكتەپتىن قوغلۇەتسۇن !

ـــ جېنىم ئاچا ! ـــ بۇقۇلداپ يىغلىغىنىمچە ئالدىدا تىزلاندىم ، ـــ بىزگە ئىچكىز ئاغرىسۇن ، ھېلىمۇ بىز بۇ يىللارنى بەكمۇ تەستە ئۆتكۈزدۇق . ئوقۇش پۈتتۈرۈشكە ئازلا قالدۇق . ئاشۇ كىچىككىنە قىزىمىزنىڭ يۈزىنى قىلىڭ !

ئەمگەكتىن يانغان بولسا كېرەك ، ياتاق بىناسىدا قىزلار-نىڭ ۋاراڭ - چۇرۇڭى ئاڭلاندى . ئورنۇمدىن تۇرۇپ كۆزۈمدىكى ياشنى سۈرتۈشكە ئۇلگۈرمەستىنلا ياتاقتا كىرىپ كەلگەن گەپدان ئالىيە گەپ ئاچتى :

ـــ پاھ ! ئىپار ، بىز شۇنچە ۋاقىتتىچە سېنىڭ بۇنچىلىك بالاڭ بارلىقىنى ئۇقماي يۈرۈپتۇق جۇمۇ !

ئارقا - ئارقىدىن كىرىپ كەلگەن قىزلار چاقچاق قىلىشقا باشلىدى ، يۈرىكىم ھەر ھالدا ئورنىغا چۈشتى . ئۇھ ... خۇداغا شۈكرى ، ئۇلار مەندىن گۇمانلانماپتۇ ، ئۇلارغا كۈلۈپ تۇرۇپ بۇ قىزنىڭ يېزىدىكى بىر تۇغقىنىمنىڭ قىزى ئىكەنلىكىنى ، ماڭا بەك ئامراق بولغاچقا « ئاپا ! » دەپ چاقىرىشقا كۆنۈپ قالغانلىقىنى ئەسكەرتىپ قويدۇم . ھېلىمۇ ياخشى ، ھېلىقى ئايال مېنى چاندۇ-رۇپ قويمىدى ، سۆزلىرىمگە ، ھەرىكىتىمگە ئۇنسىز قاراپ تۇردى .

ـــ ئاچا ، يۈرسىلە ، تاماق يەپ كىرەيلى .

ئايالنىڭ ياتاقتىكىلەر ئالدىدا مېنى ئاشكارىلاپ قويۇشىدىن ئەنسىرەپ ياتاقتىن ئېلىپ چىقتىم . مەكتەپ سىرتىغا چىقماي تۇ-رۇپلا ئايال كۆڭلىدىكىنى ئاشكارىلىدى :

ـــ ماڭا ھازىر پۇل كېرەك ، بەش يۈز يۈەن پۇل كېرەك ، پۇلنى بەرسەڭلار مەيلى ، بەرمىسەڭلار مەكتىپىڭلارغا ھا-زىرلا ئەرز قىلىمەن .

ـــ بەش يۈز يۈەن ؟ ـــ گويا ئۇستۈمگە تاغ يىقىلغاندەك ھالسىراپ قالدىم . « بۇنچىۋالا كۆپ پۇلنى نەدىن تېپىش

كېرەك ؟ »

ــ جېنىم ئاچا ، بىز ئوقۇغۇچى تۇرساق ، بۇنچىۋالا كۆپ پۇلنى نەدىن تاپالارمىز ؟!

ــ ھەم ، ئوقۇغۇچى ئىمىش تېخى ! بۇمۇ سىلەرگە تېخى ئازلىق قىلىدۇ ، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ يۈزىنى تۆكىدىغان پەسكەشلەر ! ئايالنىڭ بۇنداق ھاقارەتلىك سۆزلىرىگە چىداپ تۇرماي نە ئىلاج ؟ پۇلنىڭ ئىشنى يەنىلا ئۇ بىر تەرەپ قىلدى ، دۇكان ئاـ چىدىغا دوستلىدىن پۇل قەرز ئالدى ـ دە ، ئايالنى يولغا سالدى .

ــ بۇ قەرزنى قاچان تۆلەپ بولارمىز ؟ ــ مېنىڭ ئېغىر ئۇھ تارتىپ سورىغان سوئالىمغا ئۇمۇ غەمكىن ھالەتتە جاۋاب بەردى :

ــ بولدى ، ئەنسىرىمە ، ئۆيدىكىلەرگە خەت يازسام ئەۋەـ تىپ بېرىدۇ .

ــ ھېلىمۇ ئۇلارنى شۇنچە ئاۋارە قىلىۋەتتۇق ...

ــ مۇشۇ يېرىم يىلنى ئۆتكۈزۈۋالساقلا ، بىز خىزمەتكە چىقىمىز ، شۇ چاغدا بىزمۇ ئاتا ـ ئانىمىزنى رازى قىلىمىز .

ــ راست ، بۇ يېرىم يىل قاچان توشار ؟

ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئىمتىھانلىرى تاماملاندى . نېمىسىنى دەي ، بۇ ئىمتىھاندا شۇنچە زورۇقۇپ تىرىشقان بولساموۇ ، لايىقەتـ لىك بولۇش ماڭا بەكلا ئېغىر كەلدى . ھەممە ساۋاقداشلارغا تارـ قىتىپ بېرىلگەن قىزىل تاشلىق دىپلوم ماڭا بېرىلمىگەندە بولسا ، بۇقۇلداپ يىغلىغىنىمچە سىرتقا ئېتىلدىم .

كېچىنىڭ سوغۇق شامىلى ھېلىدىن ـ ھېلىغا بەدىنىمگە ئاچچىق ـ ئاچچىق سانجىلىدۇ ، ئاسماندىكى ئاي ۋە يۇلتۇزلار گويا مېنى كۆرەر كۆزىمىز يوق دېگەندەك نەگىدۇر غايىب بوپتۇ . قوـ لۇمنىڭ زەربىسىدىن ئاچچىقلانغان مەجنۇنتال شاخلىرى يۈزلـ

رىمنى قامچىلاۋاتىدۇ . ئوقۇتۇش بىناسىنىڭ ئىككىنچى قەۋىتىدىكى رەڭگارەڭ چىراغ يېقىلغان زالدىن ئاڭلىنىۋاتقان لەرزان مۇزىكا ئاۋازى ، قىز ئوقۇغۇچىلارنىڭ كۈلكە - چاقچاقلىرى گويا مېنى مەسخىرە قىلىۋاتقاندەك يۈرىكىمنى مۇجۇۋاتىدۇ . يۈرىكىم ئاجىز سوقۇپ ، گويا قانداقتۇر ئېغىر بىر نەرسە بېسىۋالغاندەك ھالسىرايدۇ ، يۈرىكىمدىن تارقىغان ئاجايىپ ئاچچىق بىر تۈيغۇ ھېلىدىن - ھېلىغا تومۇرلىرىمغا تارىلىپ ئازابلاۋاتىدۇ . ئاھ ! مۇشۇ مىنۇتتا تازا پۇخادىن چىققۇدەك ھۆركىرەپ يىغلىۋالسام ئازراقمۇ بولسا يېنىكلەپ قالارمەنمكىن ؟ ئەپسۇس ، كۆز ياشلىرىم ئېقىپ تۇگىگەندەك يۈرىكىمدىكى ياشلار مېڭەمگە قۇيۇلىدۇيۇ ، نېمىگىدۇر پۇتلىشىپ توسۇلۇپ يەنە ئارقىغا قايتىدۇ . مېڭەم گويا يېرىلىپ كېتىدىغاندەك چىڭقىلىپ ئاغرىپ كېتىۋاتىدۇ ، مېڭەمدە ئەگىۋاتقان خيالالر گويا قاياۋاتقان ئۇماچتەك ئارام بەرمەيۋاتىدۇ .

ـــ ساۋاقداشلار ، سىلەر بەش يىل جاپالىق تىرىشىپ ھەم ئىزدىنىپ نۇرغۇن بىلىم ئىگىلىدىڭلار ، ئەمدى بىلىمىڭلارنى جەمئىيەت ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرىدىغان پەيت يېتىپ كەلدى . جەمئىيەت سىلەرگە موھتاج ! جەمئىيەت سىلەرنى قۇچقىنىغا ئېچىپ قارشى ئالىدۇ !

مانا بۇ دىپلوم تارقاتقان كۈنى مەكتەپ مۇدىرىنىڭ سۆزلىگەن سۆزى ، يۈرىكىمنى كەچ كۈز ياپرىقىدەك تىترەتكەن قورقۇنچلۇق رېئاللىق ...

جەمئىيەت مېنى قارشى ئالارمۇ ؟ ياق ، قارشى ئالمايدۇ ، چۈنكى مەن كېرەكسىز ئايال .

مانا بۇ مېڭەمدە توختىماستىن دەۋر قىلىپ ئايلىنىۋاتقان ئاچچىق سوئال ۋە قورقۇنچلۇق جاۋاب .

بەش يىل ئۆتۈپ كەتتى . ھەممە ئوقۇغۇچى ئۇچۇن ئاجا-

يىپ قىممەتلىك ، ئۇنتۇلماس تۇيۇلىدىغان ئوقۇغۇچىلىق دەۋرى مەن ئۇچۇن تولىمۇ بەھۇدە ، دەككە ـ دۈككىدە ئۆتتۈپ كەتتى . ھېچقانداق گۈزەل ئەسلىمە قالدۇرمايلا غايىب بولدى . ئەمدىكى ھايات تولىمۇ ئۇزۇن . جەمئىيەتكە قەدەم قويۇش ـــ ئوقۇش پۈتـ تۈرگەن ھەربىر ياشقا نىسبەتەن شۇنچە خۇشاللىنارلىق ، پەخىرـ لىنەرلىك ئىش . ئۇلار شۇنىڭدىن باشلاپ ئوقۇغۇچىلىق ھاياتىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ ، جەمئىيەتنىڭ بىر ئەزاسىغا ئايلىنىدۇ ، جەمئىيەت ئۇچۇن خىزمەت قىلىدۇ . لېكىن مەنچۇ ؟ ئوقۇشنىڭ تېزرەك پۈـ تۈشىنى تۆت بىلەن كۆتۈپ يۈرگەن مەن جەمئىيەتكە چـ قىشتىن قورقىمەن ، نېمىشقا ؟ چۈنكى ، مېنىڭ ئوقۇش جەريانىدا ئېرىشكىنىم نېمە ؟ بالا ... ئوقۇغۇچىلىق دەۋرىنىڭ بىر ئاماللار قـ لىپ ئۆتكۈزدۇق ، لېكىن ئەمدىچۇ ؟ بۇ بالىنى جەمئىيەتكە ، ئاتا ـ ئانىمىزغا ، دوست ـ بۇرادەرلىرىمىزگە نېمە دەپ تونۇشتۇرۇش كېرەك ؟ بۇ بىزنىڭ بالىمىز دەپ ئاشكارىلاشقا جۈرئەت قىلالارـ مىزمۇ ؟ ... بىردىنلا بېشىم قېيىپ ، پۇت ـ قوللىرىم تىترەپ كەتتى . ماغدۇرسىزلىنىپ يەرگە لاسسىدە ئولتۇرۇپ قالدىم .

ئاھ ! مەن قېرىپتىمەن ، روھىم ھەتتا جىسمىمۇ قېرىپتۇ . جەمئىيەتكە قەدەم قويۇش ئالدىدا تۇرغان ياشلاردا بولىدىغان جۈرئەت ، قىزغىنلىق ، ئوتلۇق ھەم شېرىن ئارزۇ دېگەنلەر ۋۇـ جۇدۇمدىن پۈتۈنلەي يوقاپ كېتىپتۇ . ئەمدى كىيىنكى كۈنلىرىم قانداق ئۆتەر ؟ ئۇھ ...

تۇگىمەس ناخشا

كېچە ئاسمىنى شۇنچە سىرلىق ھەم گۈزەل . ناخشا ئاۋازى شۇنچە مۇڭلۇق ھەم سېھىرلىك .

ھەر كۈن ئاخشىمى ناخشا ئېيتىمەن ،
تەلمۈرۈپ ساڭا دېرىزەڭ چېكىپ .
. . . . . .

مۇڭ ئارىلاشقان گىتار ئاۋازى كېچە جىمجىتلىقىنى بۇزۇپ ، كۆزگە كۆرۈنمەس مىكروفونلار ئارقىلىق ئەتراپقا تاراپ ، پۈتۈن كائىناتنى ئىختىيارسىز مۇڭلاندۇرۇپ سېھىرلەپ قويغان . زېمىننىڭ كېچىلىك تاماشىسىنى كۆرۈشكە چىققان يۇلتۇزلارمۇ كۆزلىرىنى يېرىم يۇمۇپ ، مۇزىكا دەرياسىغا غەرق بولۇشقان . پەقەت تولۇن ئايلا بۇ مۇڭلۇق ھېس تارقاتقۇچى ئىنسانىنى تاپالمىچى بولغاندەك ئۇياق ـ بۇياقتا ئۇزۇپ يۈرىدۇ .

تولۇن ئاي تۇيۇقسىز چىپلا توختاپ قالدى . ئەسلىدە ئۇ بۇ سىرلىق ئىنسانىنى ـــ ئۇدۇلىدىكى دېرىزىگە تىكىلگىنىچە گىتار چېلىپ ناخشا ئېيتىۋاتقان يىگىتنى تاپقانىدى . يىگىت گويا كېچىنىڭ گۈزەل مەنزىرىسىنى ، ئۆزىگە ھەۋەس بىلەن تىكىلىپ تۇرغان تولۇن ئايىنى ، ئوماق يۇلتۇزلارنى كۆرمىگەندەك پۈتۈن ئىشتىياقى بىلەن گىتار چېلىۋاتاتتى . تولۇن ئاي يىگىتنىڭ سىرىنى بىلمەكچى بولغاندەك ئاستاغىنا دېرىزىدىن ماردى . پاھ !

ئاينىڭ يۇرىكى ھەسەت ئوتىدا پۇچىلانغاندەك بولدى . سۇمبۇل چاچلىرىنى يېيىپ ياتقان قىزلارنىڭ ئوماق چىرايى بىر ـ بىرلەپ كۆرۈندى . قىزلار ئاللىبۇرۇن ئۇخلاپ قېتىپ قېلىشقان ، پەقەت ئاۋۇ قىزلا نېمىدىندۇر بىئارام بولغاندەك كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ تولغىنىپ يېتىپتۇ . ئاي بۇ مەنزىرىدىن نېمىنىدۇر ھېس قىلغاندەك ، بۇ يەردىن كەتكۈسى كەلمەي ، كۆزلىرىنى تېخىمۇ چوڭ ئېچىپ ئۇلارغا تىكىلدى .

بۇ يەر دارىلمۇئەللىمىنىڭ قىزلار ياتاق بىناسى . بۇ قىز گۈزەل سەنئەت فاكۇلتېتىنىڭ ئوقۇغۇچىسى نۇربىيە ئىدى . نۇربىيە نېمىشقىدۇر ئۇخلىيالمايۋاتاتتى . ئۇ قۇلقىنى چىڭ ئېتىۋېلىپ كۆزلىرىنى يۇمۇپ يېتىپ باقتى ، بولمىدى . يوتقانغا چىڭ پۈركىنىپ باقتى ، يەنە بولمىدى ، ناخشا ئاۋازى يوتقانلىنىڭ نەرىدىدۇر ئۇسۇپ كىرىپ ، قۇلقى تۆۋىدە جارانلايتتى . ناخشىدىن تارالغان مۇڭ قىزنىڭ يۈرەك ، تومۇرلىرىغا قويۇلۇپ ، ۋۇجۇدىنى قاندىقتۇر بىر تۈيغۇ بىلەن يۇغۇراتتى . ئاشۇ ناخشا گويا ئۆزى ئۇچۇنلا ئېيتىلغاندەك تۇيۇلۇپ ، قىزىراتتى ، ھاياجانلىناتتى . كېچىككىنە يۈرىكى كۆكرەك قەپىسىگە شىددەت بىلەن ئۇرۇلاتتى . يىگىتنىڭ ئۆزىگە ھەر بىر قارىغاندىكى ئوتلۇق كۆزلىرىنى ئەسلىگەندە ، خىيال قۇشلىرى قاناتلىنىپ ئاجايىپ گۈزەل مەنزىرىلەر قوينىدا راھەتلىنەتتى . نۇربىيە ئۇچۇن گىتار ئاۋازىلا ئەمەس ، گىتارچى يىگىتنىڭ ئۆزىمۇ تونۇش ، تونۇشلا ئەمەس ، يېقىن دوست . بىراق دوستلۇقنىڭ تەرەققي قىلىپ يۇقىرى باسقۇچقا كۆتۈرۈلگەندىكى ھالىتى ھەر ئىككىيلەننى گاڭگىرىتىپ قويغان . نۇربىيە ئۆزىنىڭ غېنىنى ياخشى كۆرۈپ قالغانلىقىنى ھېلىقى كۈنى تولىمۇ ئوچۇق سەزدى ، سەزدىلا ئەمەس ، ئۆز ھېسسىياتىنى غېنى ئالدىدا تېزلا ئاشكارىلىۋەتتى ...

ـــ مېنىڭ رەسىمىنى سىزىپ قويۇڭە !

ـــ قولىدا رەسىم جازىسى تۇتقىنىچە گۈللۈكتە خىيال سۈرۈپ ئولتۇرغان نۇربىيە غېنىنىڭ ئاۋازىدىن چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈردى .

ـــ ماقۇل سىزىپ قويايى ، قېنى ئەمىسە ئولتۇرۇڭ .

ـــ مېنىڭ گىتار چېلىپ ئولتۇرغان ھالىتىمنى سىزىڭ جۇمۇ ! ـــ غېنى شۇنداق دەپلا قولىدىكى گىتارنى تىرىكشتىپ قويدى . نۇربىيە رەسىم جازىسىنى تىكلەپ غېنىنىڭ سۈرىتىنى سىزىشقا باشلىدى .

ئۇ ئاۋۇال يىگىتنىڭ كەينىگە تارالغان سارغۇچ چېچى ، كەڭ پېشانىسى ، قىز بالىنىڭكىدەك ئىنچىكە ، چىرايلىق قېشى ، كۆزى ، قاڭشارلىق بۇرنى ، ئاندىن ئېگىز قاملاشقان گەۋدىسىنى سىزىشقا باشلىدى .

نۇربىيەنىڭ قوللىرى ئىختىيارسىز توختاپ غېنىغا تىكىلىپ قالدى . نېمىدېگەن قاملاشقان يىگىت ـ ھە ! توۋا ، نۇربىيە تېخىچە غېنىنىڭ بۇنداق چىرايلىق ، كېلىشكەن يىگىت ئىكەنلىكىنى ھېس قىلمىغانىكەن .

ـــ تىرىڭ ... تىرىڭ ... تىرىڭ ...

گىتار دەسلەپ شوخ قۇشقاچتەك ، ئاندىن مۇڭلۇق بۇلبۇلدەك ئاستا ـ ئاستا سايراشقا باشلىدى . نۇربىيەنىڭ ۋۇجۇدى جىغىلداپ ، يۈرىكى غەلىتە بىر تۈيغۇ بىلەن دۈپۈلدەپ سوقۇپ كەتتى .

ئاشىق بولدۇم ئەي گۈزەل قىز خۇمار كۆزۈڭگە ،
كۈلۈپ تۇرغان ئاي جامالىڭ نۇرلۇق يۈزۈڭگە .

ئىشەنمىسەڭ قاراپ باققىن مۇڭلۇق كۆزۈمگە ،

. . . . . .

يىگىتنىڭ كۆزىنى سىزىش ئۈچۈن تەمشەلگەن قوللار تىترەپ ، ماي قەلەم بىلەن رەسىم جازىسى تاراققدا يەرگە چۈشۈپ كەتتى . نۇربىيە ئۆز ھېسسىياتىنىڭ بۇنداق ئوچۇقلا ئاشكارىلىنىپ قالغىنىغا خىجىل بولۇپ يۈگۈرگىنىچە ياتاققا كىرىپ كەتتى ...

ئەنە شۇنىڭدىن باشلاپ ، نۇربىيەنىڭ ياتقىنىڭ دېرىزىسى تۈۋىدە ناخشا ياڭرايدىغان بولدى . ياتاقتىكى قىزلار دەسلەپ قىزىقسىنىپ ئاڭلاشتى ، ئاندىن ھەيرانلىق بىلەن بىر - بىرىگە قاراشتى . ئاردىن كىمدۇر بىرى « ۋاي - ۋۇي قىزلار ، غېنى بىرسىگە كۆيۈپ قاپتۇ جۇمۇ ! » دېۋىدى ، قىزلار گويا ناخشىنىڭ كىم ئۈچۈن ئېيتىلىۋاتقانلىقىنى بىلمەكچى بولغاندەك ئۇنسىز ئولتۇرۇپ قېلىشتى . ئاندىن بىر - بىرلەپ يوتقانغا كىرىپ ، ناخشىنىڭ ئەللەيلىشىدە ئۇخلاپ قېلىشتى . لېكىن ، نۇربىيە ئۈچۈن بۇ تۇگىمەس ناخشا شۇنچىلىك سېھىرلىك ۋە قەدىرلىك ئىدىكى ، كىچىككىنە يۈرىكىنى شوخ ھېسلارغا تولدۇراتتى .

كېيىنچە ، دېرىزە تۈۋىدە تۇگىمەس ناخشا ئاڭلانماس بولدى . بۇنىڭغا قىزلار يەنە ھەيران قېلىشتى . بۇنىڭ سىرىنى پەقەت نۇربىيەلا بىلەتتى . چۈنكى ، نۇربىيە تۇگىمەس ناخشىنى غېنى بىلەن بىرگە ئېيتىشقا قوشۇلغان ۋە يۈرەك سىرلىرىنى تۆكۈشكەنىدى . تۇنجى مۇھەببەت شۇنچە سېھىرلىك ، تاتلىق ، شېرىن بولامدىكىنتاڭ ، نۇربىيەنىڭ يۈرىكى دائىم دېگۈدەك شادلىقتىن تېپىچەكلەپ ، كۆزلىرى مۇھەببەتتىن خۇمارلىشىپ يۈرەتتى .

ئۇلار گىتارنىڭ مۇڭلۇق كۈيىگە تەڭكەش قىلىپ تۇگـ
مەس ناخشىنى تالاي رەت بىللە ئېيتىشتى . يۈرەك سوقۇشلىرىنى
تىڭشاشتى ، ۋەدىلەر بېرىشتى .

مۇھەببەتلىك كۈنلەر ھەش - پەش دېگۈچە ئۆتۈپ ، ئايـ
رىلىش پەيتلىرى يېتىپ كەلدى . غېنى نۇربىيەدىن بىر يىل بۇـ
رۇن ئوقۇش پۈتتۈرگەچكە ، بىر يىللىق جۇدالىق ئۇلارنى كۈتۈپ
تۇراتتى . ئۇنىڭ ئۇستىگە غېنى ئوقۇش پۈتتۈرۈپ ئۆز يۇرتى
غۇلجىغا كېتىپ قالسا ، نۇربىيە ئۇچۇن قانچىلىك زور
ئەلەم - ھە !...

كۈتۈش ، ئىزتىراپ ، تەشۋىش ، سېغىنىش بىلەن يۇغۇـ
رۇلغان بىر يىل ئاخىر ئۆتۈپ كەتتى . غېنى ۋەدىسى بويىچە بارـ
لىق رەسمىيەتلەرنى نۇربىيەنىڭ يۇرتىغا قايتۇرۇپ كەلدى .
ئەمدى ئۇلارنىڭ قوشۇلۇشىغا ھېچبىر توسالغۇ يوقتەكلا ئىدى .
ئەپسۇس ، نۇربىيە بىلەن بىر نەچچە ئاينى كۆڭۈللۈك ئۆتكۈزۈپ ،
يۇرتىغا ئاتا - ئانىسى بىلەن توي ئىشى ھەققىدە مەسلىھەت قىلىش
ئۈچۇن كەتكەن غېنىنىڭ شۇم خەۋىر ئېلىپ كېلىشىنى نۇربىيە
قانداقمۇ خىيالىغا كەلتۈرسۇن ؟ غېنىنىڭ ئېيتىشچە ، دادىسى
ئوغلىنىڭ توي ئىشىنى ئاڭلاپ بەك خاپا بولغانمىش ، غېنى يالغۇز
ئوغۇل بولغاچقا ، چوقۇم ئۆز يۇرتىدىن ئۆيلىنىشى كېرەك
ئىمىش ...

نۇربىيە غېنىنىڭ سۆزىنىڭ ئاخىرىنى ئاڭلاشقا جۇرئەت
قىلالمىدى . ئۆزىنى قانچە تۇتۇۋېلىشقا تىرىشسىمۇ كۆزلىرىدىن
تارامىلاپ ياش قۇيۇلۇپ ، غېنىغا تاشلىنىپ بۇقۇلداپ يىغلاپ
كەتتى . ئىككىيلەن ئۇچۇن ئېغىر جۇدالىق پەيتلىرى يېتىپ كەلـ
گەنىدى . نۇربىيە ھازىرنىڭ ئۆزىدىلا ئۆزىنىڭ غېنىنى بەكلا
ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى تېخىمۇ ئېنىق ھېس قىلۋاتاتتى . غېنـ

دىن مەڭگۈلۈك ئايرىلىپ كېتىشىنى ئويلىسا ، پۈتۈن ۋۇجۇدى تىترەپ ، يۈرىكىنى كىمدۇر بىرى سۇغۇرۇپ كېتىۋاتقاندەك تولـ غىنىپ قورقۇپ كېتەتتى . قانداق قىلىش كېرەك ؟

غېنى بىلەن غۇلجىغا كەتسۇنمىكىن ؟ نۇربىيەغۇ يالغۇز قىز ئەمەس ، لېكىن تا ھازىرغىچە ئاتا ـ ئانىسىدىن ئايرىلىپ ، غېنى بىلەن كېتىش ئېھتىماللىقىنى پەقەت ئويلاپ باقمىغان . ئۇنىڭ كاللىسىدا پەقەت غېنىنىڭ بەرگەن ۋەدىسىلا ھۆكۈمران ، ئۇ غېـ نىغا ئىشىنىدۇ . ئاتا ـ ئانىسىنى دەپ ئۆزىنى تاشلاپ كەتمەيدىغانـ لىقىنى بىلىدۇ . نۇربىيە مۇشۇ مىنۇتتا ئۆزىنىڭ بەكلا شەخسـ يەتچى ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ قالدى . ئۇ غېنىنىڭ ئاتا ـ ئانىسى ئۈچۈن بىرلا پەرزەنت ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ . لېكىن ، ئۇنىڭدا نېـمە ئامال ؟ غېنىمۇ نۇربىيەنىڭ جاندىن ئەزىز سۆيگىنى تۇرسا ...

نۇربىيە ئۆزى ياخشى كۆرگەن كىشىنى باشقىلارغا تارتـ تۇرۇپ قويسۇنمۇ ؟ ياق ، نۇربىيە ئۇنچۇالا بوشاڭ قىز ئەمەس . ھەممە ئادەم ئۆز بەختى ئۈچۈن كۈرەش قىلىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە ، نۇربىيە ھەرگىز ئۆزىنى چوڭقۇر ئازاب دېڭىزىغا ئىتتىرىـ دىغان ئەخمەقلىقنى قىلمايدۇ . ئۇ غېنىنى ئېلىپ قالىدۇ . مەيلى قانچىلىك زور بەدەل تۆلىشىدىن قەتئىينەزەر نۇربىيە غېنىنى ئاتا ـ ئانىسىنىڭ قولىدىن رەھىمسىزلىك بىلەن تارتىۋالىدۇ . ئۆز بەخـ تى ، سۆيگۈ ـ مۇھەببىتىنى قوغداش ئۈچۈن ئۇ ھەممىگە تەييار تۇرىدۇ . خەق ئۈنى شەخسىيەتچى دەپ تىللىسىمۇ مەيلى ، پەقەت غېنى مەڭگۈ ئۇنىڭ يېنىدا بولسىلا شۇ كۈپايە .

* * *

ياز كېچىسى شۇنچىلىك راھەت ھەم گۈزەل . تولۇن ئاي

ئادەتتى بويىچە كۆكتە ئۇزمەكتە . شوخ شامال يول بويىدىكى دەرەخ ۋە مەجنۇنتاللارنى سۆيۈپ ، ئەركىلىتىپ ئۇلارنى سېھىرلەپ قويغان . ئۇلار شامالنىڭ ئۇجمە كۆكۈللۈكىنى بىلىپ تۇرسىمۇ ، يەنە شامالنىڭ ئۆزىنى سۆيۈپ قويۇشىنى تەشنالىق بىلەن كۈتۈشىدۇ . شامالنى بىر - بىرىدىن قىزغىنىپ شۇنچىلىشىدۇ . بىچارە دەرەخلەرنىڭ ئۇرۇنۇشلىرى ، يېقىملىق شۇنچىلاشلىرى بىكارغا كەتتى . شامال بىردىنلا دەرەختىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ ، يولدا يىگىتتى بىلەن ئاستا كېتىۋاتقان قىزغا ئۆزىنى ئاتتى . ئۇ ئاۋۇال ئەركىلىك بىلەن قىزنىڭ مۇرىسىدە يېيىلىپ تۇرغان چاچلىرىنى يىگىتنىڭ مەڭزى ۋە بويۇنلىرىغا چاپلاپ ، يىگىتنىڭ مۇگدىكى باسقان ھېسلىرىنى ئويغاتتى . ئاندىن قىزنىڭ مەڭزى ۋە لەۋلىرىگە ئاچ كۆزلۈك بىلەن سۆيۈشكە باشلىدى .

نۇربىيە شۇنچە خۇشال ۋە ئەركىن ، پات - پات غىنىنىڭ خىيالچان ۋە مۇڭلۇق كۆزلىرىگە قاراپ قويىدۇ . نۇربىيە غىنىنىڭ بۇ ھالىتىنىڭ سەۋەبىنى تەسەۋۋۇر قىلالايدۇ . ئۇنىڭ كاللىسىدا چوقۇم مۇھەببەت بىلەن ئاتا - ئانا مېھرى ئوتتۇرىسىدىكى كەسكىن ، زىددىيەتلىك خىياللار ...

بۇگۈن نۇربىيە بۇ زىددىيەتلەرنى ھەل قىلىدۇ . ئۇنى بۇنداق زىددىيەتلىك ، غەمكىن خىياللار ئارىسىدىن قۇتۇلدۇرۇپ سۆيگۈ - مۇھەببەتنىڭ گۈزەل باغلىرىدا سەيلە قىلدۇرىدۇ .

شامالنىڭ ئۆزىنى سۆيۈپ قۇچاقلاشلىرىدىن راھەتلىنىپ مەستخۇش بولغان نۇربىيەنىڭ ۋۇجۇدىدا ئاجايىپ بىر تۇيغۇ پەيدا بولۇپ ، يۈرىكىنى ئۆرتىمەكتە ، ئۇ قولىنى ئاستاغىنا غىنىنىڭ بىلىكىدىن ئوتكۈزۈپ ، ئۇنىڭغا يۆلەندى . ئوتتەك قىزىق بەدەندىن تارالغان ھارارەت ئۇنى بارلىق ھېس - تۇيغۇسىدىن ئايرىغانىدى .

— بىردەم ئولتۇرايلى ! — ئۇ ئاۋازىنىڭ تىترەپ ، پەس

چىققانلىقىنى ئۆزىمۇ سەزمەيتتى ، ئۇلار يول بويىدىكى سۆگەت ، جىگدە كۆچەتلىرى بىلەن ئورالغان ئېرىق بويىدا ئولتۇرۇشتى .

نۇربىيە ئۆزىنىڭ يىگىتكە بارغانسېرى چىڭ يېپىشىپ ، قوينىغا سىڭىپ كېتىۋاتقانلىقىنى سەزمىگەندەك كۆزلىرىنى چىڭ يۇمۇۋالغانىدى .

بىردىنلا ئۇنىڭ يۈزلىرىگە ئوتلۇق نەپەس ئۇرۇلغاندەك بولدى . ئۇنىڭ يۈرىكى گويا سوقۇشتىن توختاپ قالغاندەك ، پۈتۈن بەدىنى ئېرىپ كېتىۋاتقاندەك تۇيۇلدى . نېمىدۇر ئۇنىڭ تەلمۈرۈپ ، تىترەپ تۇرغان لەۋلىرىنى ئاستا غىدىقلىدى ، ئاندىن بىر كۆيدۈرگۈچ كۈچ ، قىزىق چوغ ئاۋۇال لەۋلىرىنى ، ئاندىن پۈتۈن ۋۇجۇدىنى ئاتەشتەك كۆيدۈرۈپ ، ھوشسىزلاندۇرۇپ قويدى . ئۇنىڭ كاللىسى ھېچ نەرسىنى سەزمەيتتى . پەقەت بىر ئوتنىڭ ئۆزىنى نەپەس ئالغىلى قويمىغاندەك دەرىجىدە ھالسىرىتىپ ، ۋۇجۇدىنى كۆيدۈرۈۋاتقانلىقىنلا سېزەتتى .

ئاھ ! نۇربىيە مۇشۇ مىنۇتتا ھەممە نەرسىنى ، پۈتۈن دۇنيانى ئۇنتۇغان ، ھەتتا ئۆزىنىڭ نەدە ، نېمە ئىش قىلىۋاتقانلىقىنى ئۇنتۇغانىدى . تىنىقى شۇنچىلىك ئىتتىك ئىدىكى ، گويا بۇ يەرنىڭ ھاۋاسى يېتىشمەيۋاتقاندەك ھاسىرايتتى . قىزىق چوغ ئۇنىڭ لەۋلىرىدىن ئاجرىدى ـ دە ، ئەمدى ئۇنىڭ بايا تىن سېزىمىنى يوقاتقان نېرۋىلىرى ئازراق ئەسلىگە كەلگەندەك بولدى . قىز ھېچقاچان ھېس قىلىپ باقمىغان غەلىتە بىر تۇيغۇ تەسىرىدە تىتىرەشكە باشلىدى . ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا قۇملۇقتا ئاستا سوزۇلۇپ ياتاتتى . قوللىرىنى يىگىتنىڭ بوينىغا سېلىپ ، ئۆزىگە بەكمۇ چىڭ تارتىپ قۇچاقلىدى . ئۇ ئەمدى پۈتۈن رايىنى ـــ ئەڭ قىممەتلىك نەرسىنى ئۆزى چىن قەلبىدىن سۆيگەن يىگىتگە تەقدىم قىلماقچى ...

نەپەسلەر ئىتتىكلەشتى . نازۇك بەدەن كۆچلۈك بەدەن ئاستىدا ھالسىراپ قالدى .

ـــ ياق ... ياق ... بۇنداق قىلسام بولمايدۇ ... ياق .

نۇربىيەنىڭ مەستخۇش نېرۋىسى قاتتىق سىلكىنىشتىن ، كالا ھۆركىرىگەندەك ئاڭلانغان بۇ غەلىتە ئاۋازدىن چۆچۈپ ئەسلىگە كەلدى . چەكچىيىپ ئېچىلغان كۆزلەر ئەتراپقا تىكىلدى . ئاي نۇرىنى توسۇپ تۇرغان بارانسان جىگدىلىك ، قۇم ئۈستىدە سوزۇلۇپ ياتقان ، كۆڭلىكى مەيدىلىرىگىچە ئېچىقلىق بىر قىز ...

نۇربىيە ئورنىدىن دەس تۇرۇپ كەتتى ، ئۇ مۇشۇ ھالەتتە جىگدىلىكتە ياتقان قىزنىڭ ئۆزى ئىكەنلىكىگە ئىشەنمىگەندەك مۆڭدەرەپ تۇرۇپ قالدى . تووا ، نۇربىيە بۇ يەردە نېمە ئىش قىلدى ؟ كىم ئەكەلگەندۇ ؟

نۇربىيەنىڭ كۆزلىرى بىردىنلا جىگدىگە يۆلىنىپ يىغلاۋاتقان غېنىغا چۈشتى ، توغرا ، غېنىنى بۇ جىگدىلىككە نۇربىيە ئۆزى باشلاپ كىرگەن . ئۆزى ...

نۇربىيە نومۇس كۈچىدىن تىترەپ كەتتى . ۋۇجۇدى سىلكىنىپ يىقىلىپ چۈشكىلى تاسلا قالدى . ئالقانلىرى بىلەن يۈزىنى توسقىنچە جىگدىلىك سىرتىغا ئۆزىنى ئاتتى . ئۇ جىگدە شاخلىرىنىڭ يۈزىنى تىلىۋەتكەنلىكىنىمۇ سەزمىدى . غېنىنىڭ بار كۈچى بىلەن « نۇربىيە ! نۇربىيە ! » دەپ توۋلىغان ئاۋازىنىمۇ ئاڭلىمىدى . ئۇ بار كۈچى بىلەن يۈگۈرەيتتى ، مۇدۇرەتتى ، يىقىلاتتى . نومۇس ، ئىزا ـ ئەلەمدىن ئەس ـ ھوشىدىن ئايرىلغان بولسىمۇ ، بايا تىنقى ئىشلىرىنى كىمنىڭدۇر كۆرۈپ قېلىشىدىن ئەنسىرىگەندەك ئەتراپقا ئەنسىز تىكىلەتتى . مانا ، قاراڭغۇلۇق نۇربىيەنىڭ بارلىق ھالەتلىرىنى يوشۇرۇپ كەتتى . ئاتا ـ ئانىسىغا كۆرۈنۈپ قېلىشتىن قورقۇپ ، ئاستاغىنا ئۆز ھۇجرىسىغا كىرىپلا

كارىۋاتقا ئۆزىنى تاشلىدى . يۇرىكىنى تىلغاۋاتقان ئاچچىق يىغا كۆزىدىن سەلدەك ئېقىپ چۈشتى . يوتقانغا بېشىنى پۈركەپ بوغۇلۇپ - بوغۇلۇپ يىغلىدى . ئاھ خۇدا ، باياتىنقى ئىشلار بىر چۈش بولۇپ قالغان بولسا - ھە ! نۇربىيە تېخى ئۆزىنى خېلى ھالىق ، پاك قىز دەپ يۇرۇپتۇ . ئۇ تېخى توي قىلمىغان قىزلار ئويلاشقا پېتىنالمايدىغان ھېلىقى نومۇسسىز ، ھاياسىز ئىشنى ... ئاھ ! نۇربىيە ئەمدى ئۆزىنى بۇرۇنقىدەك پاك قىز دەپ يۇرەلمەيدۇ . ئۇ ئەمدى كىچىك بالا ئەمەس ، توي قىلىپ ئەرگە تېگىدىغان ۋاقتى بوپتۇ .

نۇربىيە مۇشۇ ھالىتىدە ئىشقا چىقماي ، بىر ھەپتە يېتىپ قالدى . ئانىسىنىڭ سورىغان سوئالىنى جاۋابسىز قالدۇردى . غېنىنىڭ نەچچە قېتىملىق كۆرۈشۈش تەلىپىنى رەت قىلدى . كىر-گۈزگەن خېتىنى ئوقۇمايلا تاشلىۋەتتى . ئانىسىدىن قايسىبىر ئائىلىدىن ئەلچى كەلگەنلىكىنى ئاڭلىغان ھامان تويغا ئۇن - تىنسىز قوشۇلدى . بىر ئايغا يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە توي تەييارلىقى پۈتتى . بۇ جەريانداا ئۇ پەقەت يىغلىمىدى . گويا توي ئۇنىڭغا خۇشاللىق ئېلىپ كېلىدىغاندەك پەرۋاسىزلا يۈردى . توي كۈنى خىزمەتداشلىرىدىن باشقا دوستلىرىنمۇ چاقىرمىدى ، ئاپئاق توي كۆڭلەكمۇ كىيمىدى ، قىزنى يۆتكەش ئالدىدىكى نازلىق يىغىسىنمۇ يىغلىمىدى ، ئۇ كەڭرى ، ھەشەمەتلىك ياسالغان ئۆيگە يۆتكەپ كېلىندى . توينىڭ ۋاراڭ - چۇرۇڭى تۈگەپ ، ناتونۇش بىر ئەر يېنىدا پەيدا بولغاندىلا ، ئاندىن ئەس - ھوشىنى تاپقاندەك ئەتراپقا ۋە ئەرگە چەكچىيىپ قاراپ قالدى . ئۇ ئۆزىنىڭ بۇگۈن تۇيلاشقا پېتىنالمايدىغان ھېلىقى نومۇسسىز ، ھاياسىز ئىشنى ... ئاھ ! نۇربىيە ئەمدى ئۆزىنى بۇرۇنقىدەك پاك قىز دەپ يۇرەلمەيدۇ . ئۇ ئەمدى كىچىك بالا ئەمەس ، توي قىلىپ ئەرگە تېگىدىغان ۋاقتى بوپتۇ .

نۇربىيە مۇشۇ ھالىتىدە ئىشقا چىقماي ، بىر ھەپتە يېتىپ قالدى . ئانىسىنىڭ سورىغان سوئالىنى جاۋابسىز قالدۇردى . غېنىنىڭ نەچچە قېتىملىق كۆرۈشۈش تەلىپىنى رەت قىلدى . كىر-گۈزگەن خېتىنى ئوقۇمايلا تاشلىۋەتتى . ئانىسىدىن قايسىبىر ئائىلىدىن ئەلچى كەلگەنلىكىنى ئاڭلىغان ھامان تويغا ئۇن - تىنسىز قوشۇلدى . بىر ئايغا يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە توي تەييارلىقى پۈتتى . بۇ جەريانداا ئۇ پەقەت يىغلىمىدى . گويا توي ئۇنىڭغا خۇشاللىق ئېلىپ كېلىدىغاندەك پەرۋاسىزلا يۈردى . توي كۈنى خىزمەتداشلىرىدىن باشقا دوستلىرىنمۇ چاقىرمىدى ، ئاپئاق توي كۆڭلەكمۇ كىيمىدى ، قىزنى يۆتكەش ئالدىدىكى نازلىق يىغىسىنمۇ يىغلىمىدى ، ئۇ كەڭرى ، ھەشەمەتلىك ياسالغان ئۆيگە يۆتكەپ كېلىندى . توينىڭ ۋاراڭ - چۇرۇڭى تۈگەپ ، ناتونۇش بىر ئەر يېنىدا پەيدا بولغاندىلا ، ئاندىن ئەس - ھوشىنى تاپقاندەك ئەتراپقا ۋە ئەرگە چەكچىيىپ قاراپ قالدى . ئۇ ئۆزىنىڭ بۇگۈن تۇيلاشقا پېتىنالمايدىغان ھېلىقى نومۇسسىز ، ھاياسىز ئىشنى ... ئاھ ! نۇربىيە ئەمدى ئۆزىنى بۇرۇنقىدەك پاك قىز دەپ يۇرەلمەيدۇ . ئۇ ئەمدى كىچىك بالا ئەمەس ، توي قىلىپ ئەرگە تېگىدىغان ۋاقتى بوپتۇ .

نۇربىيە مۇشۇ ھالىتىدە ئىشقا چىقماي ، بىر ھەپتە يېتىپ قالدى . ئانىسىنىڭ سورىغان سوئالىنى جاۋابسىز قالدۇردى . غېنىنىڭ نەچچە قېتىملىق كۆرۈشۈش تەلىپىنى رەت قىلدى . كىر-گۈزگەن خېتىنى ئوقۇمايلا تاشلىۋەتتى . ئانىسىدىن قايسىبىر ئائىلىدىن ئەلچى كەلگەنلىكىنى ئاڭلىغان ھامان تويغا ئۇن - تىنسىز قوشۇلدى . بىر ئايغا يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە توي تەييارلىقى پۈتتى . بۇ جەريانداا ئۇ پەقەت يىغلىمىدى . گويا توي ئۇنىڭغا خۇشاللىق ئېلىپ كېلىدىغاندەك پەرۋاسىزلا يۈردى . توي كۈنى خىزمەتداشلىرىدىن باشقا دوستلىرىنمۇ چاقىرمىدى ، ئاپئاق توي كۆڭلەكمۇ كىيمىدى ، قىزنى يۆتكەش ئالدىدىكى نازلىق يىغىسىنمۇ يىغلىمىدى ، ئۇ كەڭرى ، ھەشەمەتلىك ياسالغان ئۆيگە يۆتكەپ كېلىندى . توينىڭ ۋاراڭ - چۇرۇڭى تۈگەپ ، ناتونۇش بىر ئەر يېنىدا پەيدا بولغاندىلا ، ئاندىن ئەس - ھوشىنى تاپقاندەك ئەتراپقا ۋە ئەرگە چەكچىيىپ قاراپ قالدى . ئۇ ئۆزىنىڭ بۇگۈن تۇيلاشقا پېتىنالمايدىغان ھېلىقى نومۇسسىز ، ھاياسىز ئىشنى ... ئاھ ! نۇربىيە ئەمدى ئۆزىنى بۇرۇنقىدەك پاك قىز دەپ يۇرەلمەيدۇ . ئۇ ئەمدى كىچىك بالا ئەمەس ، توي قىلىپ ئەرگە تېگىدىغان ۋاقتى بوپتۇ .

ئىكەنلىكىنى بىلدى . ئەرنىڭ بىرلا يېرى ـــ ھىجىيىپ تۇرغان ھالىتى ـــ ئۇنىڭغا ياقمىدى ، بۇ تەرىپىنى تېزلا ئۆزگەرتىۋەتتى . كۆلۈپ تۇرسا نېمە بوپتۇ ؟ بۇ سۈرلۈك ، قاپىقى يامان ئەردىن يېخىشى ئەمەسمۇ ؟ ئۇ ھامان توي قىلىپ بىر ئەرگە مەنسۇپ بولىدۇ . شۇنداق ئىكەن ، بۇرۇنراق توي قىلغىنىمۇ يېخىشى بولدى . ئۇنىڭ ئۇستىگە ئېرى ، قېينانا ، قېينىتىلىرى خېلى يېخىشىدەك قىلىدۇ ، نۇربىيە بۇ ئائىلىگە كۆنۈپ كېتەر .

نۇربىيە بۇ ئائىلىگە راستىنلا كۆنۈپ قالدى . ئىشتىن چۈشۈپ ئۆيگە قايتىپلا ، تاماققا يارەملىشىپ قېينانىسى بىلەن ئوبدانلا چىقىشۋالدى . ئېرى ئەنۋەرمۇ دائىم كۆلۈپ تۇرۇپ ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئىزدەپ ، ئۇنىڭ ئامراق نەرسىلىرىنى ئالغاچ كېلىپ ئۆزىگە خېلىلا رام قىلىۋالدى . ئەپسۇس ، تويدىن كېيىنلا شۇرىن ، تاتلىق كۈنلەر ئانچە ئۇزاققا بارمىدى . نۇربىيەنىڭ بىردىنلا ئېرىدىن كۆڭلى سوۋۇشقا باشلىدى ، يۇنىڭغا نۇربىيەنىڭ غۇرۇرىغا تېگىدىغان ئاشۇ كىچىككىنە ئىش سەۋەب بولدىمۇ تاڭ ، يۇنى نۇربىيەنىڭ ئۆزىمۇ بىلەلمىدى .

نۇربىيەنىڭ سەنئەتكارغا خاس يۇرىكى تويدىن كېيىنكى خۇشاللىقنى قانداق ئىپادىلىشىنى بىلمەي تىنىمسىز سەكرەپ ، بىر كۈنى ، ئاپىسىنىڭ ئۆيىدىكى ئۆزىگە يۇنىڭدىن بۇرۇن ھەسرەت ، مۇڭ ھەم خۇشاللىق ئارىلاشقان كۈنلىرىگە ھەمراھ بولغان چىرايلىق دۇتارنى ئېلىپ كەلدى ـ دە ، ئاستا تىرىكلىتىشقا باشلىدى . دۇتارنى چېلىۋېتىپ ئىشىككە پات ـ پات قاراپ قويياتتى . خىيالىدا ئەنۋەر ئۇنىڭ يېقىملىق ئاۋازىنى ئاڭلاپ ئۆيگە ئالدىراپ كىرىدۇ . ئايالىنىڭ بىر چىرايلىق دۇتار چالغان ھالىتىنى كۆرۈپ ھەيران قالىدۇ . ئايالىغا ئامراقلىق ، ھېرىسمەنلىك بىلەن قاراپ كېتىدۇ . ناخشا ئېيتىشنى بىلسە نۇربىيەگە قوشۇلۇپلا ئېيتامدۇ تېخى ! ئۇلار

ئەمدى بىر - بىرىدىن گەپ كۆتۈپ بىزىرىپ ئولتۇرۇشمايدۇ ، كۈلۈشىدۇ ، چاقچاقلىشىدۇ ، دۇتار چېلىپ ناخشا ئوقۇشىدۇ .

دەرۋازا ئېچىلىپ ، ۋېلىسىپىتنىڭ تاراقلىغان ئاۋازى ئاڭلاندى . نۇربىيەنىڭ تاتلىق خىياللىرىنىڭ ئاخىرى ئۈزۈلمىگەن بولۇپ ، پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن دۇتار چېلىۋاتاتتى . ئۇ ئەنۋەرنىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى سېزىپ دۇتارنى تېخىمۇ ياخشى پەدىگە يۆتكىدى .

— نېمە قىلىۋاتسەن ؟ خۇددى سارائدەك .

نۇربىيەنىڭ شېرىن خىياللىرى چورتلا ئۈزۈلدى . پەدە ئۈستىدە ئەركىن ئويناۋاتقان بارماقلار جايىدا قېتىپ قالدى .

— دۇتار چېلىۋاتىمەن .

— دۇتار چېلىۋاتىمەن ؟ ھىم ، قەيەردىن تاپتىڭ بۇ نەرسىنى ؟ ھازىر كىم دۇتار چالىدۇ . چالغان تەقدىردىمۇ مۇشۇ غادۇر - غۇدۇر ئاۋازىڭ ناخشىغا كېلەمدۇ ؟ نەدىكى بىر تايىنى يوق نەرسىنى تېپىپ ... ئېشەك ھاڭرىغاندەك ....

نۇربىيە ئاغزىدىن كۆپۈك چاچرىتىپ سۆزلەۋاتقان ئەركە قاراپلا قالدى . بىرەر ئېغىز سۆزمۇ قىلمىدى ، پەقەت ئۈن - تىنسىز ھويلىغا قايتىپ چىقتى . ئاچچىق كۆز يېشى ئۇنىڭ تىترەۋاتقان لەۋلىرىدە توختاپ قالدى . خورلۇق ، ئەلەم ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىنى تىترىتىپ ، يۈرىكىدە توختاپ قالدى . توۋا ، نۇربىيە بايا ئەجەب تاتلىق خىياللارغا پېتىپتۇ . ئەردىن ئۆزىنىڭكىگە ئوخشاش سەنئەتكارغا خاس يۈرەك كۈتۈپتۇ . ئەپسۇس ، بۇ ئەردىن بۇنداق گۈزەل تۇيغۇ كۈتۈش بەكمۇ ئەخمەقلىق ئىكەن ، ئەرنىڭ ۋۇجۇدىدا قورساق تويغۇزۇشتىن باشقا ، نۇربىيە ئىنتىلىدىغان سەنئەتكە خاس تۇيغۇ يوق ئىكەن . نۇربىيە ئىچىدىن بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى . گويا ئۇنىڭ بارلىق ئارزۇ - ئارمانلىرى

بەربات بولغاندەك ، ئۆزى ئەمدى ھېچ نەرسىگە ئەرزىمەيدىغان كىشى بولۇپ قالغاندەك ئازابلىنىپ كەتتى . نۇربىيە بۇرۇن كەلگۈسى بەختلىك ئائىلىسىنى ناخشا - ئۇسسۇل ، كۈلكە - چاقچاقلا تولغان ھالدا تەسەۋۋۇر قىلغانىكەن . ئەپسۇس ، ئەمدىلىكتە ئۇ تولىمۇ ھېسسىياتسىز ئەرىنىڭ خوتۇنى بولۇپ يۈرۈپتۇ ھەم مەڭگۈ شۇنداق ئۆتۈشى مۇمكىن ، بۇ سەۋەنلىك كىمدە ؟ ئەلۋەتتە ئۆزىدە . ئۇ ئەمدى ئۆزىنىڭ رومانتىك خىياللىرىنى تاشلاپ ئەرگە ماسلىشىشى كېرەك .

نۇربىيە بۇ ئەرزىمەس كىچىك ئىشلارنى ئۇنتۇپ كېتىشكە ، ئەرگە بولغان كۆڭۈلسىز ۋە ئاچچىق ھېسسىياتىنى كۆڭلىدىن چىقىرىۋېتىشكە شۇنچە تىرىشتى . ئېرىدىن كۆڭلى سوۋۇپ قالغانلىقىنى ئويلاپ ، ئۆز - ئۆزىدىن چۆچۈپ كەتتى . توۋا ، نۇربىيە تويى قىلغىلى ئەمدىلا يېرىم يىل بوپتۇ . تېخى ئوتتۇز ، قىرىق يىل ، بەلكىم ئۇنىڭدىنمۇ ئۇزۇنراق مۇشۇ ئەر بىلەن بىرگە ئۆتۈشى كېرەكقۇ . بۇ زادى قانداق ئىش ؟ ئەجەبا ، نۇربىيەنىڭ كۆڭلى شۇنچە تۇتۇرۇقسىز ، ئۇجمە كۆڭۈلمۇ ؟

نۇربىيە ئۆزىدىكى بۇ تۇيغۇلاردىن گاڭگىراپ قالدى ، ئۇ ئەمدى ئەرگە بولغان ئۆچلۈك ھېسسىياتى بىلەن يەنىلا مۇشۇ ئۆيدە تۇرۇشۇېرىشى كېرەكمۇ ؟ ياكى بىراقلا ئايرىلىپ كېتىش كېرەكمۇ ؟

نۇربىيە « ئاجرىشىش » دېگەننى ئويلاشتىنمۇ قورقىدۇ . دېمىسىمۇ نېمىدەپ ئاجراشقۇدەك ، ئەر ئەسكىمۇ ؟ زوراۋانمۇ ؟ تاياقچىمۇ ؟ ياق ، ھەممىسى ئەمەس . دېمەك ئۇنىڭ ئېرى ئاز تېپىلمىدىغان ياخشى ئەر . ئائىلىدىكى ئۇششاق - چۈششەك تالاش - تارتىش ، غىژ - غىژلار ھەممە ئائىلىدە بار . نۇربىيە ئەرنى ئۆزىنىڭ خاھىشىغا ھەم قىزىقىشىغا ماسلاشمىدى ، سەنئەتنى سۆيۈ

مىدى دەپ بىكارلا ئەيىبلەپ ، ئەردىن قۇسۇر ئىزدەپ يۈرگەن تۇرسا ...

نۇربىيەنىڭ ئەنە شۇنداق دەپ ئۆز ـ ئۆزىنى بەزلىشىدىن ھاسىل بولغان تىنچلىق ئانچە ئۇزۇن داۋاملاشمىدى . ئاپىسىغا يارەملىشىپ ئۆي يىغىشتۇرۇۋېتىپ تېپىلغان بىر پارچە خەت بەلەن ئۇنىڭالغۇ لېنتىسى ئونىڭ ئارامنى بۇزۇپ ، ھېسسىياتىنى ئاستىن ـ ئۈستۈن قىلىۋەتتى . بۇ نۇربىيە ئەينى چاغدا ئاچچىقىدا ئوقۇمايلا تاشلىۋەتكەن غىنىنىڭ ھېلىقى خېتى بىلەن ئۇنىڭالغۇ لېنتىسى ئىدى :

« جېنىم نۇربىيە :

بىلىمەن ، سەن مەندىن رەنجىپ قالدىڭ ، چۈنكى سەن شۇنچە ئىشەنگەن كىشى ـــ مەن ۋەدەمدە تۇرالمىدىم . قىسقىسى ، ساڭا راست گەپ قىلمىدىم . مۇبادا سەن مېنىڭ چۈشەندۈرۈشلىرىمنى ، نېمە ئۈچۈن بۇ قېتىم يۇرتۇمغا بېرىپ كەلگەندىن كېيىن قارارىمنى ئۆزگەرتكەنلىكىمنىڭ سەۋەبىنى ئاڭلىغان بولساڭ ، رەنجىشىڭنىڭ بەكمۇ بىھۇدە ئىكەنلىكىنى بىلگەن بولار ئىدىڭ .

نۇربىيە ، ساڭا ئېيتسام ، كۆكرەك قىسمىمنىڭ پات ـ پات ئاغرىپ تۇرغىنىغا ئىككى ـ ئۈچ يىل بولۇپ قالغانىدى (لېكىن ساڭا ئېيتمىغان) . ھەر تەتىلدە ئائىلەمدە داۋالىناتتىم . بىراق بۇ قېتىم غۇلجىغا ماڭغان سەپىرىمدە كۆكرىكىم قاتتىق ئاغرىپ كەتتى ، ئۇرۇمچىگە ئاران ئۇلگۈردۇم . چوڭ دوختۇرخانىغا تەكشۈرتتۈم ، ئۆزۈمۇ ھەيران ، دوختۇر كېسىلىم توغرىسىدا ئېنىق بىر نەرسە دېمىدىيۇ ، ئاتايىن دادامنى چاقىرىپ ئەكېلىپ سۆزلەشتى . ئۇلارنىڭ ئېيتىشىچە ، مەن ئىككى ـ ئۈچ يىلغىچە خىزمەت قىلماي بېيجىڭ ، شاڭخەيلەرگە بېرىپ داڭلىق دوختۇرلارغا كۆرۈنۈپ داۋالىنىشىم كېرەك ئىمىش . ئەنە شۇ سەۋەبتىن ئاتا ـ ئانام

مېنى ئۆز يېنىدا تۇرغۇزۇپ داۋالاشنى ، تولۇق ساقايغاندىن كېيىن تـويىمىزنى قىلىپ قويىدىغانلىقىنى (مەن بىزنىڭ ئىشىمىزنى بېـرىپلا ئاپامغا ئېيتقانىدىم) بىلدۇرۇشكەنىدى . مەن ئەسلىدە بۇ ئىشلارنى ساڭا ئېنىق ئېيتىشىم كېرەك ئىدى . بىراق ، سېنىڭ سۆزۈمنى ئاڭلاپ كېسىلىمدىن قورقۇپ كېتىشىڭدىن ئەنسىرىدىم . قىسقىسى ، نېمە دېيىشىمنى ، ساڭا قانداق چۈشەندۈرۈشۈمنى بـىـلەلمىدىم . شۇنىڭ بىلەن ، ئارىمىزدا ئۇقۇشماسلىق بولۇپ قالدى . مېنى كەچۈرگىن . مەن ئەتە قايتىپ كېتىمەن . لېكىن ، خاتىرـجەم بول ، ئۆزۈڭ ئۆتمەي يېنىڭغا قۇشتەك ئۇچۇپ قايتىپ كېلىـمەن . سـېـنـىـڭ سـۆيگۈڭ ، مۇھەببىتىڭ ماڭا كېسەلگە قارشى كۇچ ـ قۇدرەت ئاتا قىلىدۇ . ساڭا بىزنىڭ (تۇغمەس ناخشا) مىز ھەمراھ بولسۇن . مېنى چوقۇم كۈت .

خەير ـ خوش ، سېنى سۆيۈپ
غېنى . »

نۇربىيەنىڭ قولى ، پۈتۈن بەدىنى ھەتتا يۈرىكىمۇ قاتتىق تـىترەپ كەتتى . كۆزلەر يا يىغلىشىنى ، يا كۈلۈشىنى بىلمەي قېـتـىپ قالدى . خەت جانسىز قوللار ئارىسىدىن سۇغۇرۇلۇپ يەرگە چـۈشۈپ كەتتى . خەتتىكى ھەربىر سۆز قەغەز ئىچىدىن ئۇچۇپ چىقىپ ئۇدۇل ئۇنىڭ يۈرىكىگە كىرىپ تەگدى . پۈتۈن بەدىنى لـەسسىدە بوشاپ كەتتى . يۈرىكى ئاجىز ئىگىرىدى . ئاھ ! خۇدا ، بۇ سېنىڭ ماڭا قىلغان چاقچىقىڭمۇ ؟ ياكى ...

ئۇنىڭ كۆزىگە غېنىنىڭ مۇڭ ، ھەسرەتكە تولغان يوغان كۆزلىرى ، كېسەلچان چىرايى كۆرۈنگەندەك بولدى ، پەقەت چـە-دىيالمىدى ، بار ئاۋازى بىلەن ھۆركىرەپ يىغلۇەتتى . شۇنچە ۋا-قىتتىن بۇيان يۈرىكىنىڭ چوڭقۇر قېتىدا ، نەپرەت تېشى ئاستىدا تۇنجۇقۇپ قالغان سېغىنىش ، سۆيگۈ بىردىنلا ئويغىنىپ لەرزىگە

كەلدى ، سۈزۈك تامچىلارغا ئايلىنىپ كۆزلەرنى بويلاپ ئاقتى . يىغا ئۇنىڭ ھەممە ھېسسىياتىنى ، غېنىغا بولغان پاك سۆيگۈسىنى ، غېنىنىڭ ھېلىقى كۈندىكى قىلىقى ئۈچۈن ئۆچ ئېلىپ ئالدىراپ توي قىلغانلىقىنى ، توي قىلغاندىن كېيىنكى ئازابلىق تۇيغۇلىرىنى ، ھازىرقى گادىرماچ ، زىددىيەتلىك ھېسسىياتىنى ئوچۇقلا ئاشكارىلاپ قويدى .

نۇربىيە يىغىدىن توختايدىغاندەك ئەمەس ئىدى . ئۇ يىغلاۋاتاتتى ، تەقدىرنىڭ ئۆزىگە قىلغان بۇ چاقچىقىدىن ئاچچىقلىنىپ ، ئۆزىنىڭ ئالدىراڭغۇلۇقىدىن ئەپسۇسلىنىپ ، پۇشايمان ئىلكىدە يىغلاۋاتاتتى . مۇبادا نۇربىيە ئاشۇ چاغدا ئاچچىقىنى ئازراق بېسىۋېلىپ خەتنى كۆرگەن بولسا ، غېنىنىڭ سەممىي چۈشەندۈرۈشلىرىگە قۇلاق سالغان بولسا ... ئاھ ! نۇربىيە بەكلا دۆت ئىكەن .

نۇربىيە يىغلاۋېرىپ هاردى . يىغىدىن توختاپ ، يەردە ياتقان خەتنى ئېلىپ كۆكرىكىگە چىڭ باستى . نېمىنىدۇر ئويلىماقچى ، ئېسىگە ئالماقچى بولدىيۇ ، نېرۋىسى كاردىن چىققاندەك ھېچ نەرسىنى ئويلىيالمىدى . كاللىسىدا پەقەت بىرلا نەرسە ــ غېنىنىڭ كېسەللىك ئەھۋالىلا ھۆكۈمران ئىدى . ئەسلىدە بىچارە غېنى نۇربىيەنى ئاياپ ، كېسىلى ساقايغاندىن كېيىن ئاندىن توي قىلىشنى ئويلىغانىكەن ــ دە ! ئەپسۇس ، نۇربىيە ھەممىنى خاراب قىپتۇ . بىچارىنىڭ كېسەللىك ئازابى ئۇستىگە ھەسسىلەپ ھىجران ئازابى يۈكلەپتۇ . شەرمەندىلەرچە يۈزسىزلىك قىپتۇ . بۇ زەربىلەرگە ئۇ چىدىيالارمىكىن ؟ ھازىرقى ئەھۋالى قانداقراقكىن ؟

ــ نۇربىيە ، ئېنۇرخان سېنى ئەكەتكىلى كەپتۇ . ئۆيدە نېمە ئىش قىلىۋاتسەن ؟ تېزرەك بۇ يەرگە چىق !

ئانىسىنىڭ ئاۋازى ئۇنى ئازابلىق خىياللار قاينىمىدىن ئويـ

غاتتى . هويلدا ۋېلسىپتىنىڭ تاراقلىغان ئاۋازى ئاڭلاندى . ئەنـ
ۋەر ئۆيگە كىرىپ بولغۇچە ئۇ خەت بىلەن ئۇنىڭلىغۇ لېنتىسىنى
يوشۇرۇشقا ئاران ئۈلگۈردى . ئەنۋەر ئۆيگە كىرىپلا سورىدى :
ـــ نېمە بولدۇڭ ؟ مەجەزىڭ يوقمۇ ؟ كۆزلىرىڭ ...
ـــ ھېچنېمە بولمىدىم . بۇ ئۆينى يىغىشتۇرۇپ قويايى دەپ
سەل چارچاپ قالدىم .
ـــ يۇر ئۆيگە قايتايلى !
نـۇربىيە ئۈن ـ تىنسىز ئېرىگە ئەگەشتى . قار لەپىلدەپ
ياغماقتا . زېمىننى قاراڭغۇلاشتۇرۇشقا قۇربىتى يەتمىگەن گۈگۈممۇ
قارنىڭ لاتاپىتىدىن سۆيۈنۈپ ھاڭۋېقىپ قالغان . لەپىلدەپ چۈـ
شـۈۋاتـقان قار يولدا كېتىۋاتقانلارغا ئەركىلىگەندەك ھېلى ئۇلارـ
نـىڭ يۈزىگە ، ھېلى بوينىغا ئۇرۇلۇپ كىشىنىڭ ئامراقلىقىنى كەلـ
تـۈرىدۇ . مانا بۇ چاغدا قايسىبىر ئاشىق يىگىت ئۆزىنىڭ ئاشۇ ئاپـ
ئاق قارغا ئايلىنىپ مەشۇقىنىڭ مەڭزى ، لەۋلىرى ھەتتا بويۇنلـ
رىغىچە كەڭتاشا سۆيۈۋېلىشىنى خىيال قىلمايدۇ .
بۇرۇنقى زامانىدا ، قارلىق تاغ ئەتراپىدا بىر جۈپ ئاشىقـ
مـەشۇق ئۆتكەنىكەن . يىگىت بىر جايغا سەپەرگە كېتىپتۇ . قىز
يىگىتنىڭ يولىغا تەلمۈرۈپ تاغ باغرىدا تۇرىۋېرىپتۇ . قىز تۇرۇپـ
تـۇ ... تـۇرۇپـتـۇ ... ئـاپـئـاق قـارلار قىزنى ئوراپ قار قىزغا
ئايلاندۇرۇپ قويۇپتۇ .
بۇ تەسىرلىك رىۋايەتنى ئۇنىڭغا غېنى ئېيتىپ بەرگەن .
نۇربىيە قىزنىڭ ۋاپادارلىقىدىن تەسىرلىنىپ ياش تۆككەنىدى .
نۇربىيەنىڭ نېرۋىسى بىر ئاز سەگىگەندەك بولدى ، ۋۇـ
جـۇددىكى ئاچچىق تۇيغۇلار غايىب بولۇپ ، ئۇنىڭ ئورنىنى غەـ
لىتە تۇيغۇ ئىگىلىدى . كېچىچە قارغا كۆمۈلۈپ « قار قىز » غا
ئايلىنىپ كېتىشنى خالاپ قالدى . ئەگەر ئۇ راستىنلا قار قىزغا

ئايلانسا غەيرىتىڭ ئالدىدىكى گۈناھلىرى بىر ئاز بولسىمۇ يەڭگىللەرمىكىن ؟

ـــ ھەي ، نېمىگە ھاڭۈبقىپ تۇرسەن ؟ توڭلىمىدىڭمۇ ؟ تېز ئۆيگە كىر ... بول .

نۇربىيە بايا تەنقى خيالىرىنى داۋاملاشتۇرۇشنى خالاپ قالدى . ئىختيارسىز سومكىسىدىكى بايا ئۆيدىن تېپىۋالغان ئۇنى ئالغۇ لېنتىسىغا قول ئۇزاتتى . يۈرەكلىك ھالدا ئۇنىئالغۇ كۇنۇپكىسىنى باستى . ئۇ ئېرىدىن قورقۇش دېگەنلىرىنى ئېسىدىن چىقىرىپ قويغانىدى . ۋۇجۇدىدىكى تەشنالىق ، سېغىنىش كۈچى ئۇنىڭ غەيرىتىڭ ناخشا ئاۋازىنى بىر كۈن كېچىكىپ ئاڭلىشىغا يول قويمايتتى . قىسقىسى ، ئۇ ئۆزى ۋە غەيرىدىن باشقا ئەتراپتىكى ھەممە نەرسىنى ئۇنتۇغانىدى . ئۇنىڭ قوللىرى كۇنۇپكىنى باستىيۇ تىترەپ كەتتى ، ياق ... ياق ... قوللار ئۇنىئالغۇنى توختىتىشقا ئۇلگۈرەلمەي قالدى . يەرنىڭ تېگىدىن ئاڭلانغاندەك مۇڭ بىلەن يوغۇرۇلغان ئاۋاز سېھرىگەردەك نۇربىيەنىڭ قوللىرى ۋە پۈتۈن بەدىنىنى سېھرلەپ قويدى .

ئاشىق بولدۇم ئەي گۈزەل قىز خۇمار كۆزۈڭگە ،
كۈلۈپ تۇرغان ئاي جامالىڭ نۇرلۇق يۈزۈڭگە .

قولىدا رەسىم جازىسى تۇتۇپ ئولتۇرغان قىز . ئىشقىي مۇھەببىتىنى ناخشا بىلەن ئىزھار قىلىۋاتقان شوخ يىگىت ... مانا بۇ ئۇلارنىڭ مۇھەببەت تارىخىدىكى دەسلەپكى كۆرۈنۈش . « تۇڭىمەس ناخشا » ، « مۇھەببەت » ، « ئايرىلىش » ، « سېغىنىش كۈيى » ... نۇربىيە كۆزلىرىنى يېرىم يۇمغىنىچە بەزىدە كۈلۈمسىرەپ ، بەزىدە ئۇمچىيىپ دېگەندەك ئولتۇرىدۇ . ئۇ ئەمدى تۇنجى رەت مۇھەببەتلىشىۋاتقان ساددا قىز ، سۆيگىنىدىن ۋاقىتلىق

ئايرىلغان ، سېغىنىش ئوتىدا پۇچىلانغان دەردەمن مەشۇق ، سۆيگۈ شارابىدىن قېنىپ ئىچىش ئالدىدا تۇرغان گۈل سەنەم . . .

ئايدىك كېچىلەر گۈل ـ باغلار ئارا ،
بۇلبۇل سايرايدۇ خۇش ناۋا بىلەن .

ئەمدى نۇربىيەنىك يۈرىكى تىترەشكە ، كۆزلىرى خۇمار-لىششقا باشلىدى . ئاھ ! ئايدىك كېچە ، ئوتتەك قىزىق بەدەن ، چوغدەك لەۋ ... نۇربىيەنىك لەۋلىرىنى نېمىدۇر غىدىقلىغاندەك بولدى . ئاندىن ئۇنىك تىترەۋاتقان لەۋلىرىگە قىزىق چوغ يې-قىلدى . ۋۇجۇدى شامدەك ئېرىپ لەسسىدە بوشاشتى ، تومۇرلا-رىدىكى قانلار يۈزىگە تەپتى . ئاھ ! پەرۋەردىگار ، بۇ تۇيغۇ ئۇنىك ۋۇجۇدىنىك قايسى جايلىرىدا ساقلانغان بولغىيتتى ؟ ئۇ بۇ گۈزەل ھەم ئاچچىق ئەسلىمە ، نازۇك تۇيغۇلىرىنى ئاللىبۇرۇن كۆمۈۋەتـ-كەن ئەمەسمىدى ؟ ياق ، بۇ تۇيغۇ ئۇنىك يۈرىكىنىك چوڭقۇر قاتلاملىرىغا ، ئىنچىكە تومۇرلىرىنىك ئاستىغا كۆمۈۋېتىلگەنىكەن .

بۇگۈن قايتا تەكرارلاندى . ئەمدى ئەتىچۇ ؟

ـــ نۇربىيە ، ئەمدى ئۇخلايلى !

ئەر ئۇنىڭلىغۇنى ئۆچۈرۈۋېتىپ نۇربىيەنىك قولىنى تۇتتى . نۇربىيە قارشىلىق قىلمىدى . ئۇنىك لەۋلىرى ، بەدىنى ھازىرمۇ چوغدەك كۆيۈۋاتاتتى . بىردىنلا ئۇ ئۆزىنىك قىزىق لەۋلىرىنى پا-قىدەك سوغۇق نەرسىنىك ئاچ كۆزلەرچە يالاۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپ چۆچۈپ كۆزىنى ئاچتىيۇ ، يەنە يۇمۇۋالدى . ئۇنىك كۆز ئالدىدىكى ھېلىقى مەنزىرە ۋە يۈرىكىدىكى ھاياجانلىق تۇيغۇلار لاپىيىدە ئۆچۈپ غايىب بولدى . ئەمدى ئۇنىك سەزگىنى تولىمۇ سوغۇق بەدەن ، ئاچ كۆز بۆرىگە ئوخشاش ياۋايى ھېسسىيات ... بۇلارنىك ھەممىسى نۇربىيە ئۇچۇن ناتونۇش ئەمەس ، ئۇ دائىم

كۆزلىرىنى چىڭ يۇمۇۋېلىپ ، ھېچ نەرسىنى سەزمەس بولۇۋېلىپ ئەنە شۇنداق ئازابلىق مىنۇتلارنى ئۆتكۈزۈشكە ئادەتلەنگەن . نۇر-بىيە كۆزلىرىنى پەقەت ئاچمىدى . يۇمۇقلۇق كۆزلىرىدىن ئىككى تامچە ياش دومىلاپ چېكىلىرىگە ئاقتى . ئېرىنىڭ ئەسەبىيلەرچە سۆيۈشلىرى ، ھەرىكەتلىرى ، قۇلىقىغا نېمىلەرنىدۇر دەپ پې-چىرلاشلىرى ئۇنىڭغا ئاچچىق رېئاللىقنى ــ ئۆزىنىڭ مۇھەببەت بېغىدا ئەركىن پەرۋاز قىلىۋاتقان پەرۋانە ئەمەس ، بەلكى بىر ئەر-نىڭ خوتۇنى ئىكەنلىكىنى ، ئەمدى باشقا ھەر قانداق غەيرىي خې-يالالارنى قىلىشقا ھەققى يوقلۇقىنى تونۇتقانىدى .

نۇربىيە بۇ ئاچچىق رېئاللىق ئالدىدا تەسلىم بولدى . ئۇ ئەمدى غېنىنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇپ كېتىش قارارىغا كەلدى . دېمې-سىمۇ ئۆتكەن ئىشلار ئۆتتى . ئەمدى نۇربىيە پۈشايمان قىلىپ ئاھ ئۇرۇپ ئازابلانسىمۇ ، ئۆز خاتالىقىنى تونۇپ غېنىنىڭ ئالدىدا يىغلاپ ئەپۇ سورىسىمۇ بىكار . غېنىمۇ ئەمدى ئۇنىڭدەك ئال-دىراڭغۇ ، ۋاپاسىز قىزنى دەپ بۇ يەرگە كەلمەيدۇ . بەلكىم ئاللې-بۇرۇن ئۇنتۇپ كەتكەندۇ ؟ غېنى كەلگەن تەقدىردىمۇ ئۇلارنىڭ قوشۇلۇشى پەقەت بىر چۈش خالاس . بۇ نۇربىيە ئۇچۇن تازا لا-يىقىدا جازا بولدى . ئەمدى ئۇ تەقدىرگە تەن بېرىپ ، ئېرىنىڭ ياخشى خوتۇنى بولۇشى كېرەك .

نۇربىيە بۇگۈنمۇ ئادىتى بويىچە ۋېلىسىپىتنى يېتىلەپ ، پې-يادە ئۆيگە قايتتى . ئۇ نېمىشقىدۇر ئۆيگە بۇرۇنراق بېرىشنى خالې-مايدىغان ، بىرەرسى گەپ سورىمىسا گەپ قىلمايدىغان بولۇپ قال-غانىدى . قىسقىسى ، ئۇنىڭ كۆڭلىدە تولدۇرۇپ بولمايدىغان بىر بوشلۇق ، كەيپىياتىدا بىر خىل خامۇشلۇق بار ئىدى . ئۇ ۋېلىسې-پىتىنى ھويلىدا توختىتىپ قويۇپ ، ئۆزىنىڭ ھوجرا ئۆيگە كىر-گەنىدە باشقا كۈنگە ئوخشمايدىغان ئەھۋالنى ــ ئەرنىڭ غەزەپ-

لىك تىكىلىپ تۇرغان كۆزلىرىنى كۆردى .

ــ نەگە باردىڭ ؟

ــ ھېچ يەرگە بارمىدىم . ئەمدى ئىشتىن چۈشتۇق شۇ .

ــ ھىم ، ئەمدى ئىشتىن چۈشكەنمىش . مۇشۇ چاغقىچە ئىشلىتىدىغان قانداق خەقكەن ئۇ . ئېيتە ، زادى نەگە باردىڭ ؟ نۇربىيە ئېرىنىڭ ئاچچىق يېنىپ تۇرغان كۆزلىرىگە قاراپ بىر ئاز قورقتى . سەۋەبىنى ئويلاپمۇ تاپالمىدى . دائىم تۆت چىشلىق كىچىك ھىجىيىپ تۇرىدىغان بۇ ئادەمگە بۈگۈن نېمە بولدىكىنە ؟

ــ مەن ... مەن ... ھېچ يەرگە ...

ــ بولدى ، قورۇق گېپىڭنى قوي ، ئاۋۋال ماۋۇ سالام خەتنى ئوقۇ !

ــ خەت ؟

نۇربىيە سۇرەتتەك قېتىپلا قالدى . ئۇ بۇنداق بولارىنى پەقەت ئويلىمىغان . خەتنى ئۆزى قويغان يەردىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ ، دەپ ئويلىغانىدى . ئىسىت ، نېمىشقا شۇ چاغدىلا كۆيدۈرۈۋەتمىگەن بولغىيتتىم ؟ نۇربىيە تا ھازىرغىچە ئېرىنىڭ بۇنچىلىك ئاچچىقى بارلىقىنى كۆرۈپ باقمىغانىدى . ئەر خەتنى نۇربىيەنىڭ كۆزىگە تىققۇدەك بولۇپ ھۆركىرەيتتى .

ــ ئېيتە ، غېنى دېگەن كىم ؟ نېمىشقا شۇنچە ۋاقىتتىن بۇيان ئوچۇق چىراي ئاچمايدىكەن دېسەم ، ئەسلىدە ... سەن ...

نۇربىيە تۇيۇقسىز يۈز بەرگەن بۇ ئىشتىن ئۆزىنى يوقتىپ قويايلا دەپ قالغانىدى . لەۋلىرى توختىماي تىترەيتتى . كاللىسى پەقەت بىرلا نەرسىنى ــ ھەممە ئىشنى چالا قويماي ئېيتىپ ، ئەرىنىڭ چۈشىنىشىگە ئېرىشىشنى ئويلايتتى .

ئۇ بىردىنلا غەيرەتلەندى . ئەرىنىڭ كۆزىگە دادىل

تىكىلدى .

ـــ مەن ... مېنىڭ چۈشەندۈرۈشۈمنى ئاڭلاڭ ... مەن سىزگە ھەممىنى ...

ـــ تۈفى ، رەسۋا ، ـــ نۇربىيە تەستەك زەربىسىدىن سەنـ تۈرۈلۈپ كەتتى ، ـــ سەن ئۆزۈڭچە بىر نېمىلەرنى دەپ ئۆزۈڭنى ئاقلاي دەمسەن . مەن ھەممىنى بىلدىم . غېنى دېگەن ماز سېنىڭ ئاشناڭ ئىكەن . شۇنداقمۇ ؟ ئېيتە بۇزۇق !

نۇربىيە ئۇن چىقمىدى ، ئۇ ئەمدى ھېچقانداق چۈشەندۈـ رۈشنىڭ كار قىلمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى . ئەرنىڭ ئەلپازى بەك يامان بولۇپ ، كۆزلىرى قان قۇيغاندەك قىزىرىپ كەتكەنـ دى . ئۇ نۇربىيەنىڭ چېچىنى قولىغا يۆگەپ ، يۈزىگە يەۋەتكۈدەك تىكىلىپ تۇرۇپ سوراق قىلاتتى . نۇربىيەدىن ئۇن چىقمىغانسېرى تېخىمۇ ئەسەبىيلىشىپ ۋارقىرايتتى . نۇربىيە ھەممىگە چىدىدى . ئېرىنىڭ چېچىنى سىلكىپ ـ سىلكىپ تارتىشلىرىغا ، تۈكۈرۈـ كىنى چاچرىتىپ ئاغزىنى بۇزۇپ تىللاشلىرىغا چىدىدى . ئەمدى ئەرنىڭ ئېغىزىدىن تېخىمۇ سەت گەپلەر چىقىشقا باشلىدى .

ـــ سەن پەس جالاپنىڭ بۇزۇقلۇقىنى توي كۈنىلا بىلگەـ نىدىم . لېكىن تويدىن كېيىنمۇ پەسكەشلىك قىلىدىغىنىڭنى بىلـ مەپتىكەنمەن . تۈفى ! مەن سېنى ...

نۇربىيە ئەمدى پەقەت چىدىيالمىدى . بۇ چىدىغۇسىز ھاـ قارەت يۈرىكىگە پىچاقتەك سانجىلدى . قايسىبىر ياۋايى كۈچنىڭ تەسىرىدە ئەرنىڭ قولىدىن يۇلقۇنۇپ چىقتى ـ دە ، بار ئاۋازى بىـ لەن ۋارقىرىدى .

ـــ توغرا ئېيتتىڭ ، مەن بۇزۇق ، غېنى مېنىڭ ئاشنام ... مەن ئۇنىڭ بىلەن بىللە ... دائىم خالىغىنىمىزنى قىلىمىز ... قانداق ؟ ئەمدى بىلگەنسەن .

ـــ سەن ... سەن ... ـــ ئەر كۆزلىرىنى چەكچەيتكىنىچە بىر پەس قېتىپ قالدى . ئاندىن خۇددى ئولجىغا ئېتىلغان سادەك نۇربىيەگە ئېتىلدى . كۆزلىرىنى چەكچەيتكىنىچە ۋارقىرىدى .

ـــ ياخشى ، سەن ئىقرار قىلدىڭ ـ هە ! ئەمدى هېلىقى ئۇستىگە « غېنى » دەپ ئىسىم يېزىقلىق لېنتىنى تاپشۇر . نېمىشقا كۆنىدە ئاڭلايدىكەن دېسەم ، ئەسلى بۇ سەن پەسكەشلەر-نىڭ مۇھەببەت غەزىلى ئىكەن ـ دە ، پەسكەش جالاپ ...

ئەر سۆزلىگەنسېرى تېخىمۇ قاينىپ ، قاينىغانسېرى غەزەپى تېشىپ ئۆينى ئوكتەي ـ توكتەي قىلىۋەتتى . نېمىندۇر ئېسىگە ئالغاندەك جوزا ئۇستىدىكى نۇربىيەنىڭ كېچىك سومكىسىغا تاشلاندى . نۇربىيە چاققان كەلدى . ئۇ ئۆزى ئۈچۈن تولىمۇ قەدىرلىك بولغان نەرسىنىڭ ئۇنىڭ قولىغا چېقىپ قانداق ئاقىۋەتكە قالىدىغانلىقىنى ئويلاپ يەتتى ـ دە ، چاققانلىق بىلەن سومكىنى قولىغا ئېلىۋالدى . ئەر سومكىنى تارتتى . نۇربىيە سومكىنى كۆكرىكىگە چىڭ تاڭغىنىچە ئولتۇرۇۋالدى . ئۇنىڭ چاچلىرى يۇلۇندى . گەۋدىسى تەستەك ، مۇشت زەربىسىدىن سىلكىنىپ كەتتى . ئەر ئۇنى ئاستىغا بېسىۋېلىپ قوللىرىنى قايرىپ يۇرۇپ سومكىنى تارتىۋاتقاندا ، ئۇ بار ئاۋازى بىلەن ئېچىنىشلىق چىرقىرىدى . بۇ چىرقىراشتىن قورقۇپ كەتكەن قېينانا ، قېينىتىسى يۇگۇرۇپ كىرىشۈدى ، نۇربىيە پۈرسەتتىن پايدىلىنىپ ، ئېرىنىڭ قولىدىكى سومكىنى شارتلا تارتىۋېلىپ ، قېينىنانسىنىڭ قوينىغا ئۆزىنى ئاتتى .

نۇربىيە خېلىلا قاتتىق تاياق يېگەنىدى . ئۇنىڭ كۆزلىرىنىڭ چۆرىسى ، مەڭزى كۆكىرىپ كەتكەن بولۇپ ، پۇتۇن بەدىنى سىرقىراپ ئاغرىپ تۇراتتى . ئۇنىڭغا يېگەن تايىقىدىن كۆرە ئاڭلىغان هاقارەتى بەكرەك تەسىر قىلىپ ، ئىچىنى ئۆرتەپ يۇرە-

كىنى ئېچىشتۇراتتى ، بولۇپمۇ ئەرنىڭ « سەن تويدىن بۇرۇنلا بۇزۇلغانىكەنسەن . مەن بۇنى توي كۈنىلا بىلگەن » دېگەن سۆزى ئۆزىنى ھېلىقى كېچىدىكى ئىش ئۈچۈن ئازابلاپ يۈرگەن نۇربە- يەنىڭ يۈرىكىگە پىچاقتەك سانجىلغانىدى . نۇربىيە ئەمدى ئۆزە- نىڭ بۇ ئەر بىلەن بىرگە ئۆتەلمەيدىغانلىقىنى ھېس قىلدى . دې- مىسمۇ ، ھازىرئۇ ئېرىنىڭ نەزىرىدە بۇزۇق ئايال ، ئەمدى نۇربىيە ھەرقانچە چۈشەندۈرسىمۇ بىكار . ئۇلار ئوتتۇرىسىدا چىدىغۇسىز گەپ ـ سۆزلەر بولدى . ئوتتۇرىدا ساقلىنىپ كېلىۋاتقان شەرم ـ ھايا ، ئەمدى يوق بولدى . نۇربىيەمۇ ئالدىراپ خاتا باسقان يول- لىرى ئۈچۈن تازا ئوبدان جازالىنىدىغان بولدى . ئۇ ئېرىدىن ئەپۇ سورىمايدۇ . ئۇنىڭ بىردىنبىر خاتالىقى خەتنى كۆيدۈرۈۋەتمەي ساقلىغانلىقىدا . لېكىن ئەرمۇ ئۇنىڭ بۇرۇنقى مۇھەببەت كەچۈر- مىشىنى چۈشىنىشى كېرەكتىغۇ ؟ ئۇلار ئوتتۇرىسىدا چىدىغۇسىز ھاقارەت بولۇپ كەتتى . نۇربىيەمۇ ئاچچىقىدا ئاغزىغا كەلگەننى جۆيلۈپ ، يوق ئىشلارنىمۇ راست دەپ ئىقرار قىلىۋەتتى ، بەلكىم ئىككى ـ ئۈچ كۈندىن كېيىن ئەر ئاجرىشىش تەلىپىنى ئوتتۇرىغا قويۇشى مۇمكىن . ئۇنىڭدىن كۆرە نۇربىيە ۋاقتىدا بۇ ئۆيدىن كې- تىۋالغىنى ياخشى . نۇربىيە شۇ قارارغا كېلىپلا ئاپىسىنىڭ ئۆيىگە يامانلاپ كەتتى . ئۇنىڭ ئويلىغىنىدەك ، ئاردىدىن ئىككى كۈن ئۆتمەيلا ئېرى ئۇنى ئىزدەپ چىقتى . قاپىقىنى تۇرۇپ بۇيرۇق قىلدى .

— يۈر ، ئۆيگە كېتىمىز !

نۇربىيە ئەرنى ئاجرىشىش تەلىپى قويىدۇ دەپ ئويلىغاچقا ، ئۇنىڭ سۆزلىرىدىن ھەيران قالدى . بۇيرۇق تەلەپپۇزىدىكى سۆ- زىگە شۇنداق ئاچچىقى كەلدىكى ، ئېرىنىڭ چىرايىغا قارىمايلا جاۋاب بەردى .

ـــ بارمايمەن .

ـــ ھەم ، بارماسلىقتا ئامالىڭ يوق . ئەگەر ياۋاشلىقچە ئۇن - تىنىسىز ماڭمايدىغان بولساڭ ، چاۋاكنى چىتقا يېيىپ قىلغان - ئەتكەنلىرىڭنى ئاشكارىلايمەن . ئۇ چاغدا بېشىڭنى كۆتۈرۈپمۇ يۈرەلمەيسەن .

نۇربىيەنىڭ تەنلىرى جۇغۇلداپ ، ۋۇجۇدى ئاچچىقتىن تىترەپ كەتتى . ئىككى كۆندىن بۇيان ، نۇربىيە ئۆزىنى ئەر ئالدىدا ئەيىبلىك ھېسابلاپ يۈرۈپتۇ . ھەم ، ئەر ئۆز خىيالىچە مۇشۇ سۆزلەر ئارقىلىق نۇربىيەنى قورقۇتماقچى ، نۇربىيەنى ئۆزىنىڭ ھەرقانداق تەلىپىگە ماقۇل دەيدىغان دەرىجىدە ئۆزىگە بويسۇندۇرماقچى ئىكەن - دە ! نۇربىيە ئېرىگە مىختەك قادالدى . ھازىر ئۇنىڭ قەلبىدە ئەرگە نىسبەتەن مەسخىرە ، نەپرەتتىن باشقا ھېچ نەرسە قالمىغانىدى .

ـــ مەن ھەرگىز بارمايمەن . ئاجرىشىمەن .

ئەر نۇربىيەنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ ، بىر ھازا ئولتۇرۇپ كەتتى ، يەنە تەلەتى تۇرۇلدى .

ـــ نېمە ؟ ئاجرىشىمەن دەمسەن ؟ گۇناھىڭ ھەممىسى ئۆزۈڭدە تۇرۇپ ، نېمانچە چوڭ گەپ قىلىسەن ؟ ئۇقۇپ قوي ، مەن سېنى نۇرغۇن پۇل خەجلەپ ئالغان . ئاجرىشىمەن دېگىنىڭ ئۇخلاپ چۈشۈڭ . ھامان بىر كۈنى ئالدىمغا چۈشۈپ سوكۇلداپ بارىسەن .

ئەر ئۆزىنىڭ ئەپت - بەشرىسىنى ئاشكارىلاپ چىقىپ كەتتى . نۇربىيە ياستۇققا يۈزىنى يېقىپ بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى . راست دېگەندەك ، جېدەل شۇنىڭ بىلەنلا تۈگىمىدى . ئەر ئەمدى ھەر ئاخشىمى ھاراق ئىچىپ كېلىپ ، دەرۋازىنى مۇشتلاپ ، ئاچمىسا ئېغىزىنى بۇزۇپ تىللايدىغان بولۇۋالغانىدى .

— ئۇقۇپ قوي ، نۇربىيە ، مەن ھامان سېنى ئۆيۈمگە ئېلىپ كېتىمەن . تىرىكىڭنى ئاپىرالمىسام ، ئۆلۈكۈڭنىمۇ بولسا ئېلىپ كېتىمەن ! — دەپ ۋارقىرايتتى ئۇ .

نۇربىيەنىڭ سەۋر قاچىسى توشتى . ئېرىنىڭ پوپوزىلىرى ئۇنى قورقۇتالمىدى . ئاتا ـ ئانىسىنىڭ يېلىنىپ ـ يالۋۇرۇشلىرى ، قېينانىلىرىنىڭ ئەپۇ سورىشى ، دەسلەپتە يوغانچىلىق قىلغان ئەرنىڭ كېيىنچە كۈچۈكلىنىپ يىغلاپ يالۋۇرۇشىمۇ ئۇنىڭ مۇزلىغان يۈرىكىنى ئېرىتەلمىدى . ئاخىر كۆزىنى يۇمۇپلا ھېچ نەرسىگە قارىماي ئاجرىشىپ كەتتى .

* * *

قۇياش نۇرىنىڭ كۈچلۈك تەپتى پۈتۈن تەبىئەتنى ھالسىرىتىپ قويغان . تاغ باغرىدىكى يىلان باغرى يولدا كېتىۋاتقان يولۇچىلار ئاپتوبۇسى گۇرۇلدەپ ماڭماقتا .

نۇربىيە باشقىلاردەك كۆزلىرىنى يۇمۇپ بىردەم ئارام ئالماقچى بولدى . بىراق گۇرۇلدىگەن قوپال ئاۋاز ھە دېسىلا ئۇدۇل ئۇنىڭ مېڭىسىگە ئۇرۇلۇپ زەربە بېرىپ ، ئۇنىڭسىزمۇ ئارامسىزلىنىۋاتقان نېرۋىسىنى قوچۇماقتا . ئۇنىڭ ئۆچۈن دېرىزە سىرتىغا قاراشمۇ بىر خىل ئازاب . پۈتكۈل تەبىئەتنى ئۆز ئىسكەنجىسىگە ئالغانلىقىدىن مەغرۇرلانغاندەك سوغۇق تىكىلىپ تۇرغان ئاقۇچ ئاسمان ، ئاپتوبۇسنى بېسىۋېلىشقا ئۇرۇنغاندەك چەكچىيىپ تۇرغان قورام تاشلار ، ھەممىنى يۇتۇشقا تەييار تۇرغاندەك ئېغىزىنى يوغان ئېچىپ تۇرغان چوڭقۇر ھاڭ ...

نۇربىيە كۆزىنى چىڭ يۇمۇپ قۇلىقىنى ئېتىۋالدى . ھېلىقى ئاۋاز تولىمۇ يىراقتا قالغاندەك غۇۋالاشتى . ئۇنىڭ ئورنىنى باشقا

بىر ئاۋاز ئىگىلىدى ...

ـــ نۇربىيە ، سەن غېنىنى سوراپمۇ قويمايسەنغۇ ؟ بىلەمسەن ؟ ئۇ كۆكرەك راكى بولۇپ قاپتىكەن . نۇرغۇن داۋالىنىپمۇ ساقىيالماپتۇ ، ھازىر ئۇنىڭ ساناقلىق كۈنلىرىلا قالدى . ـــ نۇربىيە كوچىدا تۇيۇقسىز ئۇچرىشىپ قالغان ئۇرۇمچىلىك ساۋاقدىشى ئەركىننىڭ بۇ سۆزىنى ئاڭلاپ ، ئۆز قۇلىقىغا ئىشەنمەيلا قالدى . كۆزلىرى ھەيرانلىقتىن چەكچەيدى . پۈت ـ قوللىرى لەسسىدە بوشىشىپ كەتتى . ساۋاقدىشىنىڭ :

ـــ « ئۇ ھازىر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق دوختۇرخانىسىنىڭ ئىچكى كېسەللىكلەر بۆلۈمىدە ... » ـــ دېگەن سۆزىنى غۇۋا ئاڭلىدى . ساۋاقدىشىغا خوش دېيىشنىمۇ ئۇنتۇپ ، ئەلەڭ ـ سەلەڭ ياتاقتا قايتىپ كەلدى .

غېنى كۆكرەك راكى بولۇپ قاپتۇ ... مانا بۇ تا ھازىرغىچە ئۇ قاتتىق ئەنسىرىگەن ، ئويلاشقىمۇ پېتىنالمىغان رېئاللىق ئىدى . نۇربىيەنىڭ تازا ژارقىراپ يىغلىغۇسى كەلدى . يۈرىكىنى نېمىدۇر زەھەرلىك چاقتى ، كۆز ئالدى قاراڭغۇلاشتى ، پۈتۈن ئەتراپ چۆرگىلەپ ، ئۆزىنى چوڭقۇر ھاڭغا چۈشۈپ كېتىۋاتقاندەك سەزدى . نەچچە ۋاقىتتىن بېرى چەككەن ئاھلىرى ، پۇشايمان ـ ئۆكۈنۈش ياشلىرى ، سېغىنىش تۇيغۇلىرى ئۇنى تاغدەك بېسىشقا باشلىدى . ئۇ يالغۇزلۇق ھېس قىلغان چاغلىرىدا غېنىنى ئويلىدى . ئۇنىڭ ھەر بىر ئېغىز سۆزى ، كۈلكىسى ، ناخشىسىنى ئەسلىدى . بەزىدە ئۆزىنىڭ غېنى بىلەن توي قىلىپ ، ئۇنىڭ ئوتلۇق بەدەنلىرىدىن لەززەت ئالىدىغاندەك شېرىن خىياللارنى سۈردى . تاتلىق چۈشلەرنى كۆردى . لېكىن غېنىنىڭ يېنىغا بېرىشقا ، ئەپۇ سوراشقا ، خەت يېزىشقا جۈرئەت قىلالمىدى ، ئەمدى ئۆتكەن ئىش ئۆتكەنىدى . ئۇنىڭ خىيالىدا غېنى ئاللىبۇرۇن ساقىيىپ ، توي

قىلىپ بىرەر بالىنىڭ دادىسى بولۇپ بولغاندى .

نۇربىيە بـــر كېچە ئۇخلىماي ئويلاندى . سېغىنىش ، سۆيگۈ ھەممىدىن غالىب كەلدى ، مەيلى غېنى قارشى ئالسۇن ، ئالمىسۇن نۇربىيە ئۇنى ئىزدەپ باردۇ . تىزلىنىپ تۇرۇپ ئەپۇ سورايدۇ . غېنىنى تا ھازىرغىچە ياخشى كۆرۈپ كېلىۋاتقانلىقىنى ئېيتىدۇ . بۇنىڭ بىلەن غېنى ئاخىرقى ئۆمرىدە بولسىمۇ ئۇنى تازا تـىللاپ ياكى بىرەر تەستەك سېلىپ ئاچچىقىنى چىقىرىۋالسا ئەجەب ئەمەس ...

نـۇربـىيە بالىنىسا ئىشكى ئالدىدا بىر ئاز تۇرۇۋالدى . ئۇنىڭ پۈت ـ قوللىرى دىرىلدەپ تىترەپ ، يۈرىكى ئەنسىز سوقۇپ كەتتى . جۇرئەت قىلىپ ئىشكىنى ئاستا ئېچىپ ئۆيگە كىردى . ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئاپئاق بىر دۇنيا نامايان بولدى . ئاق خاسىدەك تاتىرىپ كەتكەن تونۇش چىراي نۇربىيەنىڭ كۆزىگە گويا ئاپئاق كېپەنلەر ئارىسىدا ياتقاندەك كۆرۈنۈپ ۋۇجۇدى مۇزلىدى . ئاپئاق كارىۋات يېنىدا ئوغلىغا تىكىلىپ مۇڭلىنىپ ئولتۇرغان دەردەمەن ئاننىنى كۆرگەندە چىرايى ۋىللىدە قىزاردى .

ـــ سىز ...

نۇربىيە نېمە دېيىشىنى بىلمەي دۇدۇقلىدى .

ـــ مەن ... مەن ئۇنىڭ ساۋاقدىشى .

ـــ رەھمەت بالام . ئۇنى يوقلاپ كەپسىز . ئۇنى ئويغىتاي ، كۆرۈشۈۋېلىڭلار ! ئانا گويا يېقىن قېرىندىشىنى كۆرگەندەك بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى . تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن ئوغلىنىڭ گەۋدىسىنى ئاستا سىلكىدى .

ـــ بالام غېنىجان ، كۆزۈڭنى ئاچقىنا ... دوستۇڭ سېنى ئىزدەپ كەپتۇ . بالام ، كۆزۈڭنى ئاچقىنا ... ـــ ئانا ئوغلىنىڭ پېشانىسى ئۇستىدىكى قولىنى چۆچۈگەندەك دەرھال تارتىۋالدى ـ

ده ، ئوغلىنىڭ قولىنى تۇتتى . ئاندىن كۆكسىگە بېشىنى قويۇپ يۇرىكىنى تىڭشىدى .

ـــ ئاھ ئوغلۇم ، يۈرەك پارەم ، كۆز نۇرۇم ، ـــ ئانا بىر-دىنلا كەينىگە ئۇچۇپ كەتتى . نۇربىيە نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئېـ-نىق ئايرىيالمايلا بار ئاۋازى بىلەن ۋارقىرىدى .

ـــ دوختۇر ! دوختۇر !

دوختۇر ـ سېستىرالار دۇكۇرلىشىپ كىرىشتى . بىر ـ بـ-رىگە قاراپ باش چايقاشتى . نۇربىيەنىڭ چەكچەيگەن كۆزلىرى قېتىپلا قالدى . نېرۋىسىغا نېمىدۇر جاققىدە تەگكەندەك بولدى .

نۇربىيەنىڭ خۇددى بىر قانچە يىل كېسەل ئازابى تارتقان-دەك ھالىتىنى ، بۇرۇن دائىم كۈلكە بىلەن چاقناپ ، خۇمارلىشىپ تـۇرىدىغان ، كېيىنچە غەمكىن ، ئەمما ئۇتلۇق تىكىلىشى بىلەن كىشىگە ھەممىنى ئېيتىپ بېرىدىغان كۆزلىرىنىڭ ئەمدىلىكتە ئـ-پادىسىز ، چەكچيىپ تىكىلىشلىرى ، ھېچكىمنى تونۇمايدىغاندەك گاراڭ ھالىتى ، ئۇنىڭ ئاتا ـ ئانىسىنىلا ئەمەس ، دوست ـ يارەن ، خىزمەتداشلىرىنىمۇ ھەيران قالدۇردى . كۆپچىلىك ئۇنىڭ نېـ-مىشقا تۇيۇقسىز ئۇرۇمچىگە مېڭىشىنىڭ سەۋەبىنى بىلمىگىنىگە ئوخشاش ، ئۇنىڭ زادى نېمە ئۈچۈن بۇنداق ھالەتتە قايتىپ كـەلگەنلىكىنى ھەم ھېچكىم بىلەلمىدى . پەقەت ئۇنى قانداقتۇر بىر « كېسەل » گە چىقىرىۋېتىشتى ـ دە ، داۋالىنىش ھەم دەم ئېلىش پۇرسىتى يارىتىپ بېرىشتى . ھەر جەھەتتىن كۆڭۈل بۆلۈشتى .

نۇربىيەنىڭ كـالـلـسـى ھازىر قۇيقۇرۇق ئىدى . ئۇ ئۆزىنىڭ ئۇرۇمچىدىن قانداقلارچە يۇرتىغا كەلگەنلىكىنىمۇ ئويلىيالمايتتى .

پەقەت غېلىنىڭ بۇ دۇنيا بىلەن ، ئۆزى بىلەن مەڭگۈلۈك

خوشلاشقانلىقىلا ئېسىدە ئىدى . ئۇ ئاخىرقى مىنۇتتا غېنىنىڭ ئۆزىگە مەيلى غەزەپ ، مەيلى سۆيگۈ بىلەن تىكىلگەن كۆزلىرىنى كۆرەلمىدى . ئۇنىڭ ئۈچۈن دۇنيادىكى ھەممە نەرسىدىن قىممەتلىك بولغان ئاۋازىنىمۇ ئاڭلىيالمىدى . تەقدىر ئۇنىڭغا شۇنچىلىك رەھىمسىزلىك قىلدىكى ، ھەتتا ئۇنىڭغا غېنىدىن ئەپۇ سوراش پۇرسىتىنىمۇ بەرمىدى . ھاياتىدىكى ئۈمىد ۋە خۇشاللىق مەنبەسىنى رەھىمسىزلەرچە سۈپۈرۈپ تاشلىۋەتتى .

نۇربىيە بۇگۈن تۇنجى قېتىم كوچىغا چىقتى . شۇنچە كۈنلەردىن بۇيان ، ئۆيدە سولىنىپ ئولتۇرىۋەرگەنلىكى ئۈچۈنمىكىن ، كوچىلار ۋە ئادەملەر ئۇنىڭغا ياتتەكلا بىلىنىدى . ئۇ بۇرۇن ئۆزى دائىم خىيال سۈرۈپ ئولتۇرىدىغان يېشىل چىملىققا كەلدى ، ئۇنىڭ كۆزىگە بۇ يېشىللىقمۇ غەلىتە كۆرۈندى . يۈزىگە تېگىپ تۇرغان بىچارە سۆگەت چىۋىقىنى رەھىمسىزلىك بىلەن ئوشتۇۋەتتى . ئالدىدا يېيىلىپ تۇرغان ياۋا گۈللەرنى ئاچچىق بىلەن يۇلۇپ تاشلىۋەتتى . يېشىل چۆپلۈككە ئۆزىنى تاشلىدى ـ دە ، كۆزلىرىنى يۇمدى .

ئۇنىڭ قولىغا تولىمۇ يىراقتىن غۇۋا ناخشا ئاۋازى ئاڭلانغاندەك بولدى . مۇزىكا شۇنچىلىك يېقىملىق ، گۈزەل ، مۇڭلۇق ۋە شۇنچىلىك سېھىرلىك ئىدىكى ، ئۇ نېمىنىدۇر بايان قىلاتتى . نېمە توغرىسىدىنىدۇر ئاھ ئۇراتتى . نېمىنىدۇر مەدھىيىلەيتتى .

نۇربىيەنىڭ قېتىپ قالغان نېرۋىسى ئاستا ـ ئاستا بوشاشتى . يۈرىكىگە ۋە پۈتۈن بەدىنىگە ئاجايىپ بىر خىل تۈيغۇ رالدى . بۇ تۈيغۇ بىلەن تەڭ ئاچچىق كۆز ياشلىرى بىردىنلا كۆزجىيەكلىرىنى بويلاپ ئېقىشقا باشلىدى . ئۇ بۇقۇلداپ ، ھۆركىرەپ يىغلىدى . يىغىسىدا ئالەمچە ھەسرەت ۋە قايغۇ بار ئىدى . ئۇ غېنى

ئۇچۇن هازا ئاچتى ، تەقدىردىن ئاچچىقلىنىپ ، كىمنىدۇر تىللىـ
غىنىچە خۇداغا نالە قىلىپ ياش تۆكتى . ئۇ يىغلاپ هارغانىدى .
كۆكسى ـ قارنى بوشاپ قالغاندەك ئۆزىنى خېلى يەڭگىل هېس
قىلدى .
ئاھ ! گۈزەللىك .
هاۋا رەڭ ئاسماندىن ئاجايىپ يېقىملىق كۈي تارالغان .
ئاپئاق بۇلۇتلار كۆيگە ئەگىشىپ لەززان ئۇسسۇلغا چۈشكەن .
يىراقتىن غۇۋا كۆرۈنگەن تاغلار قىزغۇچ نۇردا تاۋلىنىپ ئاجايىپ
گۈزەل ، بەدىئىي سۈرەتتەك كۆرۈنىدۇ . نەلەردىندۇر سۇلارنىڭ
شارقىراشلىرى ، قۇشلارنىڭ ۋىچىرلاشلىرى بۇ مەنزىرىگە تەڭكەش
قىلىپ ، مۇڭلۇق مۇزىكىلارنى هاسىل قىلىدۇ . ئاھ ! نۇربىيەنىڭ
كۆزلىرى ئاخىر بۇ گۈزەللىكنى كۆردى . قۇلىقى تەبىئەتنىڭ يېـ
قىملىق مۇزىكىلىرىنى ئاڭلىدى . يۈرىكى تۇيىدى ...
بۇ گۈزەل ، مۇڭلۇق كۈي ئۇنىڭ ئۆلگەن نېرىۋىلىرىنى
ئويغاتتى . ئۇنىڭغا ئەتراپتىكى گۈزەللىك تۇگىگەندەك ، ناخشىلار
ۋە خۇشاللىق ئەمدى مەۋجۇت ئەمەستەك تۇيۇلغانىدى . مانا بۇـ
گۈن ئۇ چوڭقۇر هېس قىلدىكى ، هايات تولىمۇ گۈزەل ، هاياتلىق
ناخشىسى ئۇ مەڭگۈ ياڭراپ تۇگىمەيدۇ .

جىگدە چېچكى

سەلىمە ئۆزىنىڭ تويى بولىدىغانلىقىنى ئاڭلاپ ، ھاڭ ـ تاڭ بولغىنىچە ئانىسىغا بىر ھازا تىكىلىپ ئولتۇرۇپ قالدى . بىر-دەمدىن كېيىن ئىسسىغە كېلىپ مەھەللە سىرتىغا چىقتى ـ دە ، ئۆ-زىمۇ سەزمىگەن ھالدا بۇككىدە جىگدە بىلەن ئورالغان دەريا بويىغا قاراپ ماڭدى . ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ يەرگە نېمىشقا يالغۇز كەلگەنلىكىنى بىلمەيتتى . پەقەت ئۆزىنىڭ توي قىلىدىغانلىقىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ، بىردىنلا چوپچوڭلا قىز بولۇپ قالغاندەك تۇيغۇغا كەلگە-نىلا ئىسسىدە ئىدى . ئۇ ئۆزىنىڭ جىگدىلىككە قاراپ ماڭغانلىقىنى بىلەرسىنىڭ كۆرۈپ قېلىشىدىن قورقىقاندەك تولىمۇ ئېھتىيات بە-لەن قەدەم تاشلايتتى . ئۇنىڭ بۇرنىغا گۈپپىدە جىگدىنىڭ مەززە-لىك پۇرىقى ئۇرۇلدى . كىمدۇر بىرى ئۇنى كۈتۈپ تۇرۇۋاتقان-دەك ، شۇئىرلاپ چاقىرىۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ ، يۇرىكى ئىختىيارسىز دۈپۈلدەپ سوقۇپ كەتتى . يىراقتىن دەريا سۈيىنىڭ قىرغاقتا ئۇ-رۇلۇشى ئاڭلىناتتى . جىگدە شېخىغا قونۇۋالغان قۇشقاچلار گويا ئۆزىنىڭ كونا دوستىنى كۈتۈۋالغاندەك چۇرۇقلىشىپ سايرىشات-تى . يىراق ئۈپۈقتا ئىسسلىپ تۇرغان ئاقۇچ تاغلار ھېلى يىراقتا قېچىۋاتقاندەك ، ھېلى ئالدىغا كېلىۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى .

ئۇ كىچىك چاغلىرىدا بۇ يەرگە كۆپ كېلەتتى . دەريا سۈيىگە قانغۇچە چۆمۈلۈپ ، دەريا بويىدا ئاپتاپسىناتتى . جىگدە شېخىغا قۇشقاچتەك قونۇپ ئولتۇرۇپ جىگدە تېرىپ يەيتتى . ئۇ

بـۇ يەرگە شۇنچە ئىچكىپ كەتكەنىدىكى ، ئۆزىنى گويا دەريادا ئۈزۈۋاتقان بېلىقتەك ياكى جىگدە تېرىپ يەۋاتقان شوخ قۇشقاچ-تەك سېزەتتى . كېيىن ئۇ تۇيۇقسىز دەريا بويىغا كەلمەس بولدى . كەلمەس بولدىلا ئەمەس ، بۇ يەرنىڭ چوڭ قىز - يىگىتلەرنىڭ ماكانى ئىكەنلىكىنى بىلىپ قېلىپ ، بۇ يەرگە شۇبھە ۋە قورقۇنچ بىلەن قارايدىغان بولدى .

بىر كۈنى ، ئۇنىڭ تۇيۇقسىز جىگدە يىگۈسى كېلىپ كەتتى . ئانىسىغا تۇيدۇرماي غىپىدە ئۆيدىن چىقىپ يۈگۈرگەنچە دەريا بويىغا كەلدى . ئۇ جىگدە شېخىغا چىقىشىغا قۇلىقىغا كىملەرنىڭدۇر شۇرلاشقان گەپلىرى ئاڭلاندى .

ـــ جېنىم گۈلنىسا ، نېمىشقا مەندىن ئۆزىڭىزنى قاچۇرىسىز ؟ ئاخشام سىزنى بەك ئۈزۈن ساقلىدىم . نېمىشقا كەلمەيسىز ؟

يەرگە قاراپ تىرناق تاتىلاپ ئولتۇرغان قىزنىڭ مۇرىسىنى سىلكىپ ھاسىراپ سۆزلەۋاتقان يىگىتنى سەلمە تونۇۋالدى . بۇ مەھەللىدىكى قادىر لەقەۋانىڭ ئوغلى سادىر ئىدى .

ـــ ئانام ئىككىمىزنىڭ ئىشىنى بىلگەندىن كېيىن ، مېنى پەقەت ئۆيدىن چىقارمايدىغان بولۇپ كەتتى . ھازىرمۇ ئانامنىڭ كۆزىنى غەلەت قىلىپلا قېچىپ چىقتىم . ئەمدى ئۆيگە قانداق كىرىرمەنكىنتاڭ !

بۇ دادۇي شۇجىسىنىڭ قىزى گۈلنىسا ئىدى .

سەلمە كۆزىنى يۇمۇۋېلىشقىمۇ ئۇلگۈرمىدى . يىگىت ئاستاغىنا قىزنى ئۆزىگە تارتتى . ئاندىن ... ئىزا تارتقىنىدىن سەلمەنىڭ ۋۇجۇدىغا ئوت كەتتى . قانداقتۇر نومۇس ئىش قىلىپ قويغاندەك ، بۇ ئىشنى كىمنىڭدۇر كۆرۈپ قېلىشىدىن قورقاندەك ئىنتىنىڭ كەينىگە ياندى .

ئەنە شۇنىڭدىن بۇيان ، ئۇ بۇ يەرگە كېلىشتىن ئىزا تار-

تـدبغان بولۇپ قالدى . كېيىن مەھەللىدە سادىر بىلەن گۈلنسا تـوغرۇلۇق سۆز ـ چۆچەك تارقالدى . كىشىلەرنىڭ ئېيتىشىچە ، گۈلنسانىڭ ئۆيىدىكىلەر ئۇنى سادىردەك نامراتقا بەرمەيمىز دەپ تۇرۇۋالغانىكەن . لېكىن ، گۈلنسا بىلەن سادىر دەريا بويىدىكى جىگدىلىكتە يوشۇرۇن ئۇچرىشىپ ، چاتاق ئىش تېپىپ قويۇپتۇ . گۈلنسانىڭ ئانسى ئاچچىقىغا پايلىماي قىزىنى ئۇرۇپ ئۆيـدىن ھەيدەپ چىقىرىپتۇ . سەلىمە بۇ سۆز ـ چۆچەكلەرنى ئۆز قۇلىقى بىلەن ئاڭلىدى . تېخى توي قىلمىغان گۈلنسانىڭ قورسىقىنىڭ تومپىيىپ تۇرغانلىقىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆردى . ئەنە شۇنىڭدىن كېيىن ، سەلىمەنىڭ كۆزىگە دەريا بويى ۋە جىگدىلىك تولىمۇ سىرلىق ھەم قورقۇنچلۇق كۆرۈنىدىغان بولۇپ قالغانىدى . بۇگۈن بولسا ئۇ ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا كەلدى .

ئۇ بۇ جايىنىڭ شۇنچىلىك خالىي ھەم گۈزەل ئىكەنلىكىنى بۇگۈن تۇنجى قېتىم ھېس قىلىۋاتاتتى . ئۇنىڭ يۈرىكى ئاجايىپ بىر شېرىن تۇيغۇدا تېپىچەكلەپ ، كۆزلىرى جىگدىلىك ئارىسىدىن كىمنىدۇر ئىزدىگەندەك تۆت ئەتراپقا تەكشى تىكىلەتتى . تونۇش جىگدىلىك ئۇنى تېزلا قوينىغا ئالدى . بۇرۇنقىدەك ۋېچىرلاپ ، كـۈلۈپ ئەمەس ، بەلكى مەنىلىك ، يېقىملىق پىچىرلاپ قارشى ئالدى . ئۇ گـويا سۆيگىنىنى كۈتۈۋاتقاندەك ھېسسىياتتا قۇمدا ئولـتۇردى . كۆز ئالدىغا ئۆزى ھېلىقى چاغدا كۆرگەن گۈلنسا بىلەن سادىرنىڭ ھەربىكەتلىرى كەلدى . ئۆزىنى گۈلنسانىڭ ئور-نىدا ، كەلگۈسى ئېرىنى سادىرنىڭ ئورنىغا قويۇپ ، ئاجايىپ شېـرىن خىياللار ئىلكىدە كۆزىنى يۇمۇپ ياتتى . يىگىتى ئۇنىڭ ئاشۇ ھالىتىگە قاراپ ئولتۇرۇپ قىزارغىنىچە سۆزلەۋاتىدۇ .

ـــ سەلىمە ، بىلەمسىز ؟ مەن سىزگە كۆيۈپ قالغاچقا ، سىزنى ئالاي دەپ ئەلچى ئەۋەتكەنمەن . مەن سىزگە بەك ئامراق .

سىزنى كېلەمدىكىن دەپ كۆندە مۇشۇ يەردە كۈتۈپ تۇردۇم.
سەلىمە راھەتلىنىپ كۈلدى. يۈرىكىدە ئوقچۇڭاتقان ئاجايىپ قايناق ھېسسىياتنى كۈچ بىلەن بېسىپ ئۇن چىقارمىدى. ئۇ ئەمدى يىگىتنىڭ ئۆزىنىڭ قولىنى تۇتۇشىنى، ئاندىن قۇچاقلاپ سۆيۈشىنى ئارزۇ قىلغىنىچە كۆزىنى ئاچمىدى...
ـــ سەلىمە، ھوي سەلىمە!
ئانىسىنىڭ سوزۇپ چاقىرغان ئاۋازى ئاڭلاندى. سەلىمە قورقۇنچ ۋە خىجىللىقتىن سەكرەپ ئورنىدىن تۇرۇپ ئەتراپقا قارىدى. بىردىنلا ئۆزىنىڭ بۇ يەردە يالغۇز ئىكەنلىكى ئېسىگە كېلىپ يۈرىكى ئورنىغا چۈشتى.
ـــ مانا مەن.
ئانىسىنىڭ سەلىمەنىڭ جىگدىلىكىتىن چىقىپ كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ ئەرۋاھى ئۇچتى. باشقا بىرى بارمۇ دېگەندەك تۆت ئەتراپقا بىر ھازا قارىۋەتكەندىن كېيىن، قىزنىڭ قولىنى سىلكىپ تارتقىنىچە ئۆيگە ئېلىپ ماڭدى.
سەلىمە ئۆيگە كىرىپلا، دادىسىنىڭ سۈرلۈك قاپىقىنى كۆرۈپ قورقۇپ كەتتى. ئاپىسىنىڭ كەينىگە مۆكۈنىنچە ئىچكىرى ئۆيگە كىرىۋالدى. ئۇ دادىسىدىن ئۆلگۈدەك قورقاتتى، ئۇ ئەمدىلا تۆتىنچى سىنىپقا كۆچكەن يىلى، دادىسى ئۇنى بىر ئايغىچە قازناق ئۆيگە سولاپ قويۇپ، ئۇنى چاقىرغىلى كەلگەن مۇئەللىمگە قەيەردىندۇر تېپىپ كەلگەن بىر پارچە خەتنى تۇتقۇزۇپ يولغا سالغاندىمۇ بوغۇلۇپ ـ بوغۇلۇپ يىغلىغانىدۇ، سىرتقا چىقىشقا جۈرئەت قىلالمىغانىدى. مانا ئەمدى شۇ دادىسى ئۇنى ئەرگە بەرمەكچى، تويىنى قىلماقچى. توي سەلىمە ئۈچۈن خۇشاللىق ئېلىپ كېلەمدۇ ياكى خاپىلىقمۇ بۇنى بىلمەيدۇ. پەقەت ئۇنىڭ بىلىدىغىنى تويى بولغان قىز ئۆمرىدە كىيىپ باقمىغان ئېسىل كىيىملەرنى كىيىپ

باشقا بىر ئۆيگە كېتىدۇ . بەلكىم توي سەلىمە بايا دەريا بويىدا ئويلىغىنىدەك تولىمۇ شېرىن ۋە كۆكۈللۈك بولىدىغاندۇ ؟ مەيلى نېمە بولسا بولسۇن ، سەلىمە ئاشۇ زالىم دادىسىنىڭ ھومىيىپ قاراشلىرى ، يىرتقۇچ ھايۋاندەك ھۆركىرىشىدىن قۇتۇلسا بولغىنى ، سەلىمە ئاشۇلارنى ئويلاپ ئۆزىنىڭ تېزرەك تويى بولۇشىنى تىلەپ قالدى .

* * *

بۇگۈن سەلىمەنىڭ تويى بولدى . ئانىسى ئۇنى ئەتىگەندە يۇيۇندۇرۇپ ، ئەمدىلا مۆرىسىگە چۈشكەن چېچىنى قۇلاق تۈۋىدىن ئىككى ئۆرۈپ قويدى . ئاندىن ئۇنى ئىچكىرى ئۆيگە ئەكىرىپ تاكى ئۇنى يۆتكەپ كېتىشكە كىرمىگۈچە سىرتقا چىقىشقا بولمايدىغانلىقىنى قايتا - قايتا جېكىلىدى . سەلىمە ئۆيدە يالغۇز قالدى . ئانىسى سىلىپ بەرگەن كۆرپە ئۈستىدە زەدىۋالغا يۆلىنىپ بىر پەس ئولتۇردى . ئىرىنىڭ تەقى - تۇرقىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ باقماقچى بولۇپ ، خېلى خىيال قىلىپ باقسىمۇ ھېچنېمە كۆز ئالدىغا كەلمىدى ، ھەي ئىسىت ، توي خېتى ئالغىلى بارغان كۈنى ئانىسىنىڭ ئۆگەتكىنى بويىچە بېشىنى كۆتۈرۈپ ئىرىگە قارىمۇ سالمىغانلىقىغا پۇشايمان قىلدى . ئۇ تەكچىدىكى ئەينەكنى قولىغا ئېلىپ قارىدى . ئەينەك ئىچىدىن دۈپدۈگىلەك ، كىچىككىنە يۈزىنى ، ئارانلا مۆرىسىگە چۈشكەن سىيكىلەكلىرىنى كۆردى . ئون سەككىز ياش ، ھېلىقى كۈنى كاتىپ كەنتتىن قىلىپ بەرگەن تونۇشتۇرۇشقا قاراپ ئون سەككىز ياشقا كىرىپسىز ، دېگەنىدى . مۇبادا شۇ چاغدا ئانىسى چاققانلىق بىلەن ئۇنىڭ ئېغىزىدىكى گەپنى تارتىۋالمىغان بولسا ، ئۆزىنىڭ تېخى ئەمدىلا ئون ئالتە

ياشقا كىرگەنلىكىنى ئېيتىپ سالار ئىكەن . ئانىسىنىڭ كېيىن ئېيتىپ بېرىشىچە ، ھۆكۈمەت قىزلارنىڭ ئون سەككىز ياشتىن بۇرۇن توي قىلىشنى قاتتىق چەكلەر ئىمىش . شۇڭا بۇنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن كەنت بوغالتىرى بولغان دادىسى بۇنىڭدىن بەش يىل ئاۋۋالقى چوڭ نوپۇس تەكشۈرۈشتە ، ئۇنىڭ يېشىنى ئىككى ياش چوڭايتىۋالغانىكەن . شۇڭا ئۇلار ئانچە قىينالمايلا توي خېتىنى ئالالاپتۇدەك . سەلىمە ئەينەككە قاراپ ئولتۇرۇپ ئىختىيارسىز كۈلۈپ كەتتى . قىزىق ئىش . ئەجەبا ، ئون سەككىز ياش قىزلار ئۈچۈن شۇنچە مۇھىممىدۇ ؟ ... سەلىمە يالغۇز ئولتۇرىۋېرىپ زېرىكتى . بىردىنلا ئۆزىنىڭ تويىغا دوستلىرىنى چاقىرمىغانلىقى ئېسىگە چۈشتى . ئۇلارنى چاقىرغان بولسا سەلىمە بۇنچە زېرىكمەس تىت - تىت بولۇپ كەتمىگەن بولار ئىدى .

ئاينۇر ، بۇۋى نىيازخان ، ئاتىخان ... يەنە زىينەپ ، يەنە ... ھە راست ، ئۇلار تېخى مەكتەپتە ئوقۇيدىغان تۇرسا ، چاقىرغان بىلەنمۇ كەلمەيدۇ - دە . مەكتەپتە ئوقۇمايدىغانلاردىن پەقەت ئايىمخان بىلەن بېلىقزلا بار ئىكەن . شۇلارنىمۇ بولسا چاقىرىپ كىرسە قانداق بولاركىن ؟ ئۇ ئانىسىغا ئېيتىپ ئۇلارنى چاقىرتىپ كىرىش قارارىغا كەلدى . ئاۋۋال ئىشكتىن بېشىنى ئاستا چىقىرىپ ھويلىغا قارىدى . ھويلا مېھمانغا لىق تولغان . ئانىسى تەمىتىرىگىنىچە مېھمانلار ئارىسىدا ئۇياقتىن - بۇياققا مېڭىپ يۈرىدۇ . سەلىمە دەسلەپتە خىجىل بولغاندەك بولدى . كېيىن ھېچنېمىنى ئويلىمايلا بوسۇغا ئاتلاپ ئۆيدىن چىقتى . ئۇنىڭغا ھېچكىم دىققەت قىلمىدى . دەرۋازىدىن چىقىشىغا سىرتتىن كىرىۋاتقان بىر نەۋرە ئايال بىلەن دوقۇرۇشۇپ قالدى . ئاچىسى ئۇنى كۆرۈپلا ۋارقىرىۋەتتى .

— ۋاي ئانامەي ، تويى بولغان قىز تۇرۇپ نېمە ئىش قى-

لىپ يۈرسەن بۇ يەردە ، ئىزا تارتمايدىغان قېلىن !

مېھمانلار لاپپىدە ئۇنىڭغا قارىغاندەك بولدى . ئۇ نومۇس ـ ئىزادىن يەرگە كىرىپ كەتكۈدەك بولۇپ ، يۈزىنى تۆتۈپ يۇ-گۇرگىنىچە ئۆيگە ئۆزىنى ئاتتى .

ئۇھ ! خۇداغا شۈكۈر . ئاخىر ئۇنى كۆچۈرۈپ مېڭىشقا تەرەددۇت قىلىشتى . ئۇ ئانىسى كىيگۈزگەن تويلۇق كىيىملەرنى كىيىپ ، چوڭ رومال بىلەن يۈزىنى چىڭ ئۇراپ ، ئاپىسىنىڭ ئۆگەتكىنى بويىچە يالغاندىن يىغلاپ ، كىچىك تراكتورىدىكى مېھ-مانلار ئارىسىغا ئورۇنلاشتى . ئۇ يېنىك تىندى . ئۆزىنى گويا باشقا بىر گۈزەل دۇنياغا كېتىپ بارغاندەك خۇشال ، يەڭگىل سەزدى .

يېڭى ھويلىغا كىرىش بىلەنلا ، ئۇنىڭ بۇرنىغا ياتلا بىر پۇراق ئۇرۇلدى . ناتونۇش ھويلا كۆزىگە خېلى ئىسسىق كۆرۈنـ-دى . ئۆز ھۈجرىسىدا ئۆزىگە « يەڭگە » بولغان بىر نەۋرە ئاچـ-سىنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ ئۆيگە ئاستاغىنا سەپسالدى . ئېلېكتر چـ-ىغىنىڭ يورۇقىدا ئويۇققا تىزىلغان چىنە ـ قاچىلار ، ژالىداپ جۈلالىنىپ تۇرغان تاۋار يوتقان ـ كۆرپە كۆزىگە باشقىچە چىرايـ-لىق كۆرۈندى . بىر خىل ئىسسىق ئېقىم پۈتۈن ۋۇجۇدىغا تارالدى . تاتلىق خىيالىي تۇيغۇ بىردىنلا ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنىنى ئىسكەنجىگە ئالدى . بۇ ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ ئۆيى ، يەنە تېخى ئېرى بـار ئۆي . ئۇ خىيال بىلەن ئولتۇرۇپ ھەمراھىنىڭ قاچانلاردا چـ-ىقىپ كېتىپ يالغۇز قالغانلىقىنى تۇيمايلا قالدى . ئۇنىڭ يۈرىكى نېمىدىندۇر قورققاندەك تۇيۇقسىز تىترەپ كەتتى . كۆزلىرى ئـ-شكىتىن كىرىپ كېلىۋاتقان ئەرگە تىكىلدى . ئەر ئۇنىڭ خىيالـ-دىكى ئەرگە ئوخشىمايدىغاندەك قىلاتتى . ئەر يەر ئاستىدىن ئۆ-زىگە تىكىلىپ تۇرغان قىزنى كۆرمىگەندەك ئۇنىڭغا قاراپمۇ قويـ-ماستىن ئۈن ـ تىنسىز پۇشۇلدىغىنىچە ئايىغىنى سىلىپ سۈپا

ئۇستىگە چىقتى . ئاندىن ئۇچىسىدىكى كىيىملەرنى بىر - بىرلەپ سالدى . سەلمە ئەرنىڭ زادى نېمە قىلىۋاتقانلىقىنى چۈشىنەلمەي ، كالتە ئىشتان بىلەن تۇرغان ئادەمگە چەكچىيىپ قاراپ قالدى . ئەرنىڭ يۈڭ بېسىپ كەتكەن قاپقارا مەيدىسى ، ئالدىغا ساڭگىلاپ چۈشكەن قورسىقى ، ئومۇمەن پۈتۈن تۇرقى بىر قارىسا ئېيىققا ، يەنە بىر قارىسا سەلمە كىنولاردا كۆرگەن كاللىكىسەر جاللاتقا ئوخشايتتى . سەلمەنىڭ تېنى شۇر كۆندى . بايا ۋۇجۇدىغا ياماشقان تىترەك تېخىمۇ ئۇلغىيىپ چىشلىرى كاسىلداپ كەتتى . ئەرنىڭ ئالچاڭلاپ مېڭىپ ئۆزىگە يېقىنلاپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرگەندە بولسا پۈت - قوللىرا جان دىدارى قالمىدى . گويا ئاشۇ چۈپۈرلۈق يوغان قول ئۇنىڭ گېلىنى بىرلا سىقىپ ئۆلتۈرۈپ قويىدىغاندەك كۆزلىرىنى چەكچەيتكىنىچە ، ئاستا كەينىگە داجىدى . ئۇ ئەمدى تامغا چاپلىشىپ قالدى . ئالدىغا سوزۇلغان يوغان قولنى كۆرۈپلا ، بار ئاۋازى بىلەن چىرقىراپ يانغا ئۆزىنى ئاتتى . ئەر بولسا سەلمەگە بۆرىدەك تاشلىناتتى . سەلمە خېلى ئۇزۇنغىچە ئۆيىنىڭ ئىچىدە قېچىپ يۈردى . ئاخىر سەلمەنىڭ جەينىكى ئەرنىڭ بۇرنىغا تېگىپ كېتىپ ، ئۇنىڭ بۇرنىدىن ئوقتەك قان كەتتى . ئۇ يۈزىنى تۆتۈپ ئولتۇرۇپ قالدى . سەلمە شۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ، ئىشكنىڭ زەنجىرىنى ئېچىپ خۇددى باغلاقتىن بوشانغان موزايدەك ئۆزىنى تالاغا ئاتتى .

سەلمەنى قاراڭغۇلۇق ئۆز قوينىغا ئالدى . ئۇنىڭغا كەينىدىن ھېلىقى يىرتقۇچ ھايۋان قوغلاپ كېلىۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ ، كەينىگە قاراپ بېقىشقىمۇ جۈرئەت قىلالمايلا تېز - تېز يۈگۈرۈشكە باشلىدى . ئۇنىڭ ئۆپكىسى ئاغزىغا تىقىلىپ قالغاندەك بولۇپ نەپەس ئالالمايلا قالدى . بىر كەمدە نېمىگىدۇر پۇتلىشىپ يەرگە يىقىلدى . ئۇ ئىتتىك كەينىگە قارىدى . بىر كىمنىڭ قوغلاپ كەلـ

مىگەنلىكىنى كۆرۈپ يۈرىكى ئورنىغا چۈشتى . ئۇ دېمىنى ئېلىپ ئەترايقا قارىدى . پۈتۈن ئەتراپ قاراڭغۇلۇق قوينىدا ئېغىر ئۈيقۇغا كەتكەنىدى . ياز كۈنلىرى بولغىنىغا قارىماي چېكەتكە ، پاقىلار-نىڭمۇ ھەتتا پاشىلارنىڭمۇ ئاۋازى ئاڭلانمايدۇ . ئەتراپ شۇنچىلىك تىنچىكى ، سەلمەنى ئىختىيارسىز سۈر باستى ، ئۇ ئۆزىنىڭ نەدە ، ئۆيىنىڭ قەيەردە ئىكەنلىكىنى ئىلغا قىلالمىدى . بايا تىنقى قورقۇنچ يەنە قوزغىلىپ بەدىنى جالاقلاپ تىترەشكە باشلىدى . خېلى ۋاقىت ئۆتتى . نەم توپا سەلمەنىڭ بەدىنىنى مۇزلىتىشقا باشلىدى . ئەمدى يەرگە چاپلىشىپ يېتىۋېرىشكە بولمايتتى . مۇبادا ھېلىقى ئەر كەينىدىن قوغلاپ كېلىپلا قالسا ... سەلمە ئىتتىك ئورنىدىن تۇرۇپ كىيىملىرىنى قاقتى . ئەنە شۇ چاغدىلا ئۇ كىيىملىرىنىڭ يىرتىلىپ جۇل - جۇل بولۇپ كەتكەنلىكىنى ، مۇرىسى ، كۆكرەكلىرىنىڭ ئوچۇق تۇرغانلىقىنى ، ئېتىكىنىڭ نەچچە پارچە بولۇپ يىرتىلغانلىقىنى كۆردى . كۆڭلىكىگە ئىچى ئاغرىپ كۆزلىرىگە غىل - غىل ياش كەلدى . لەۋلىرىنى ئۇمچەيتكىنىچە ئاستا ئالدىغا قاراپ يۈرۈپ كەتتى . توساتتىن ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئاپئاق بىر تام پەيدا بولدى . مېڭىشتىن توختاپ كۆزىنى يوغان ئېچىپ ئاق تام يېنىدا تۇرغان ئىككى - ئۈچ تۈپ دەرەخنى كۆردى . ئۇ دەسلەپ ھېچ نەرسىنى ئىلغا ئالالمىدى . ئاق تامنىڭ يەنە بىر يېنىغا ئۆتكەندىلا ، ئۇ ئۆزىنىڭ بىر قەبرە ئالدىدا تۇرغانلىقىنى كۆردىيۇ تۇرغان جايىدا مىخلىنىپ قالدى . ئۇنىڭ كۆزىگە دەسلەپتە ئۇ كىچىكىدە مومىسىدىن ئاڭلىغان جىن - ئالۋاستىلار كۆرۈندى . ئاندىن بايا ئۇ ئۇقماي دەسسەپ سالغان قەبرىلەرنىڭ ئىگىلىرى ئاپئاق كېپەنگە يۆگىنىپ ئۇنىڭغا يوپۇرۇلۇپ كېلىشكە باشلىدى . ھېلىقى جىن - ئالۋاستىلارنىڭ ئارىسىدا ئۇنى بايا بوغۇپ ئۆلتۈرمەكچى بولغان ھېلىقى مەخلۇقمۇ بار بولۇپ ، ئۇ ھەم-

مەسىنىڭ ئالدىدا سەلىمەنى قاپسىپ كېلىۋاتاتتى . سەلىمە شۇنچە لىك ئېچىنىشلىق ئاۋازدا چىرقىرىدىكى ، ئۇنىڭ ئاۋازىمۇ ، گۈپپىدە يەقىلغاندا پەيدا بولغان تىترەشمۇ ئېغىر تىنىپ ياتقان زېمىننى ئويغىتالمىدى .

* * *

سەلىمە روھىي كېسەللىكلەر دوختۇرخانىسىغا ئېلىپ كې لىندى . ھېلىقى كۈنى ئەتىگەندە ، تۇيۇقسىز بېشىغا دۇئا قىلغىلى كەلگەن بىر ئادەم سەلىمەنىڭ قەبرىستانلىقتا ھوشسىز ياتقىنىنى كۆرۈپ ئۆيىگە ئەكېلىپ قويغان كۈندىن ئېتىبارەن ، سەلىمەگە « جىن » چاپلاشقىنى مەلۇم بولدى . ئۇ ئەركەك زاتىنى كۆرسىلا چىشلىرى كىرىشىپ ، كۆز قارىچۇقى ئارقىغا تارتىشىپ ، ۋارقىراپ ـ جارقىراپ ، تىللاپ ، قېيقىرىل سالغىلا بولۇپ قالاتتى . ئۇنىڭ ئاتا ـ ئانىسى ئوبدانلا چۆچۈدى . ئەر تەرەپمۇ سەلىمەنىڭ « سالاڭ » لىقىنى كۆرگەندىن كېيىن ، ئانچە تارتىشمايلا بولدى قىلدى ، سەلىمەنىڭ ئاتا ـ ئانىسى بىر قانچە قېتىم ئۇنى داخانلارغا ئوقۇتقان بولسىمۇ ، قىلچىمۇ پايدىسى بولمىغانلىقىنى كۆرۈپ ، ئاـ خىر ئۇنى « سارىغلار دوختۇرخانىسى »غا ئاپىرىپ قويۇشتى .

دوختۇرخانا ئۇ ئۆمرىدە كۆرگەن ئەڭ گۈزەل جاي ئىدى . پاكىز ، ئازادە مۇھىت ئۇنىڭغا تېز تەسىر قىلىپ نېرۋىلىرى تىنچلاندى . ئەمدى ھەممە يېرى ئاپئاق ، تىنچ ياتقىدا يېتىپ ئەر دوختۇرلارنىڭ تەكشۈرۈشلىرىنى قوبۇل قىلمىسىمۇ ، ئەمما يېشىل چىنار ، قارىغاي دەرەخلىرى ئارىسىدا پارقىراپ كۆرۈنىدىغان سـ لىق ئاسفالت يولدا كېتىۋېتىپ ، كېسەل ئەرلەر ياكى ئەر دوخـ تۇرلار ئۇچراپ قالسىمۇ كېسىلى قوزغالمايتتى . چۈنكى ئۇ بۇ يەردە

ئۆمرىدە ھېس قىلىپ باقمىغان ئىللىقلىق ، مېھرىبانلىقنى ھېس قىلاتتى . سېسترا قىزلارنىڭ سىلىق مۇئامىلىسى ، بولۇپمۇ بۇدۇر چاچلىرى پوسمىسىدىن چىقىپ قالىدىغان ياش مەسئۇل دوختۇر-نىڭ ئاجايىپ يېقىملىق كۆلكىسى ئۇنىڭغا ئالەمچە خۇشاللىق بېغىشلايتتى . ئۇ ئاشۇ دوختۇرنىڭ كۈندە نەچچە رەت يوقلاپ كىرىشىنى ، كىرگەندە يېنىدا ئۇزاقراق تۇرۇشىنى ئارزۇ قىلاتتى . دوختۇر يىگىتكە ئىختىيارسىز ئۇزاقتىن - ئۇزاق تىكىلىپ ، ئۇنىڭ كۆلكە يېغىپ تۇرغان چىرايىنى كۆڭۈل ئېكرانىغا ئويۇۋالماقچى بولاتتى . ئۆمرىدە ئەرلەرنىڭ كۆلگىنىنى ئانچە كۆرۈپ باقمىغان ، دادىسى ، ئاكىسى ، ئىنىلىرىنىڭ چىرايىدىكى ئاچچىق ئىپادىلەرگە كۆنۈپ كەتكەن قىزغا بۇ كۆلكە شۇنچە سېھىرلىك ۋە مېھرلىك تۇيۇلغانىدى . سەلىمەنىڭ كېسىلى دورا ، ئوكۇلدىن كۆرە بۇ يېقىملىق كۈلۈمسىرەشنىڭ تەسىرىدە ياخشى بولۇپ قالدى . ئۇ ئانىسىغا ئۆزى ئەڭ ئامراق ھاۋا رەڭ كۆڭلىكىنى ئەكىرگۈزۈپ كىيدى . چېچىنى قايسىبىر سېسترا قىزغا ئوخشىتىپ كەينىدىنلا بىر بوغدى . ئۇنىڭ ئاپئاق كارىۋات ئۈستىدىكى شۇ تۇرقى بۇلۇت ئۈستىدە ئولتۇرۇپ ئۇچۇۋاتقان پەرىزاتقىلا ئوخشاپ قالدى . يەڭگىل ئايالغ تىۋىشى ئاڭلاندى . ئۇنىڭ كۆڭلەكتىن سەل كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان ئالمىدەك كۆكسى لىپىلداپ ، ئاق قۇدەك ئۇزۇن ئاپئاق بوينى ئالدىغا سوزۇلدى . ئېچىلىش ئالدىدا تۇرغان گۈلنى ئەسلىتىدىغان لەۋلىرى يىمىرىلىپ ، قويۇق كىرپىكلىك چولپان كۆزلىرى ئىشىككە تەلمۈردى . ناۋات رەڭ يۇزى ۋىللىدە قىزىرىپ لالە رەڭگىگە كىردى . دوختۇر يىگىت ئىشكىتىنى كىرىپلا ، كۆز ئالدىدىكى سۈرەتكە ھاڭۋېقىپ قاراپ قالدى . ئۇ قىزغا كۈندىكىدىنمۇ بەكرەك ئىلتىپات كۆرسىتىپ چىقىپ كەتتى .

دوختۇر يىگىت ئەمدى سەلىمەنى كۆپرەك يوقلايدىغان

بولۇپ قالدى . ئۇ كۈندە نەچچە قېتىم ھەتتا دەم ئالغان كۈنلىرى-
دىمۇ كېلىپ قىزدىن ئەھۋال سوراپ كېتىدىغان بولدى . بۇنىڭ-
دىن سەلىمە شۇنچىلىك خۇشال ئىدىكى ، بۇ دۇنيادا ئۇنىڭدەك
ياخشى ، كۆيۈمچان ئادەم ۋە بۇ يەردەك جەننەت يەر يوق ئىدى .
بۇگۈن چۈشتىن كېيىن دوختۇر يىگىت سەلمەنى يەنە يوقلاپ
كىرىپ بىردەم پاراڭلاشقاندىن كېيىن ، قايتار ۋاقتىدا :
ـــ كەچتە مەن دىجورنىلىق قىلمەن ، ئىشخانامغا چىقىڭ ،
بولامدۇ ؟ ـــ دەپ قويۇپلا چىقىپ كەتتى .
سەلمە كۈنىنىڭ كەچ بولۇشىنى كۈتۈپ تاقىتى تاق
بولدى . كەچتە ئۆزىنى باشقىدىن تۈزەشتۈرۈپ سۈتتەك يورۇق
ئىشخانىغا كىرىپ ، خەت يېزىۋاتقان دوختۇرنىڭ يېنىغا كېلىپ
ئولتۇردى ، دېرىزىدىن كىرىۋاتقان سالقىن شامال ئۇنىڭ يۈزىنى ،
چاچلىرىنى سۆيۈپ راھەتلەندۈرسە ، ئۆزى ئەڭ ئامراق كىشىسى-
نىڭ يېنىدا بولۇشى ۋۇجۇدىنى مەستخۇش قىلاتتى . بۇگۈن تو-
لۇن ئاي باشقىچە نۇرلۇق ، يۇلتۇزلار باشقىچە جۇلالىق ، باغدىكى
دەرەخ يوپۇرماقلىرىنىڭ شىلدىرلاشلىرىمۇ باشقىچە يېقىملىق ،
ئەتراپىنىڭ ئايدىڭدىكى مەنزىرىسىمۇ باشقىچە نەپىس ، سەلمەنىڭ
ھېسلىرىمۇ باشقىچە تاتلىق ھەم شېرىن ئىدى .
ـــ ئايغا قاراۋاتامسىز ؟
سەلمە قۇلىقى تۇۋىدە ئاڭلانغان بۇ سۆزدىن چۆچۈپ
كەينىگە بۇرۇلدى . يىگىتنىڭ سەلمەگە چاپىنىنى يېپىپ قويۇش
ئۈچۈن ئاپارغان قولى ئۇنىڭ مۇرىسىدە تۇرۇپ قالدى . يىگىت
ئالدىرىماستىن چاپانىنى ئۇنىڭغا يېپىپ قويۇپ يەنە سورىدى .
ـــ ئاي گۈزەلمىكەن ؟
ـــ ھەئە ، بەك گۈزەل ئىكەن ، بولۇپمۇ بۈگۈن .
ـــ لېكىن ، سىز ئۆزىڭىزنىڭ ئايدىنمۇ گۈزەل ئىكەنلىكىنى

بىلەمسىز ؟

— مەن ... مەن ... — سەلىمە ھودۇقۇپ كەتتى . ئۇ ئۆمـ
رىدە بۇنداق گەپ ئاڭلارىنى ئويلاپمۇ باقمىغانىدى . يىگىتنىڭ
سۆزلىرى ئۇنى مەستخۇش قىلىپ قويدى .

— راست ، سىز ئايدىنمۇ گۈزەل . قاراڭ ، ئاينىڭ يۈزىدە
داغ بار . لېكىن سىزنىڭ يۈزىڭىزدە يوق . كۆزلىرىڭىز ئاشۇ يۇلـ
تۇزلاردىنمۇ نۇرلۇق ، چىرايلىق ، بۇرنىڭىز ، لەۋلىرىڭىز ،
بويىڭىز ... ئاھ ! سىز بەك گۈزەل ، بەك چىرايلىق ... بەك ...

سەلىمە يىگىتنىڭ ئۇنى ئۆزىگە تارتىپ سۆيۈشلىرىدىن
مەست بولۇپ كەتتى . ئۇنىڭ نېرۋىسى ، يۈرىكى ، ۋۇجۇدى پە-
قەت ئاشۇ قىزغىن سۆيۈشتىن كەلگەن راھەتنىلا ، ئۆمرىدە ھېس
قىلىپ باقمىغان ئاجايىپ تاتلىق شېرىنلىكنىلا ھېس قىلاتتى .
يىگىتنىڭ لەۋلىرى ، بەدىنى ئۇتتەك ھارارەتلىك ، ھەتتا سەلىمە
بىلىدىغان ئانىسىنىڭ قۇچىقىدىنمۇ راھەتلىك ئىدى . سەلـىمە شۇ
دەقىقە ، شۇ مىنۇتلاردا قانداقلارچە ئۆزىنىڭمۇ يىگىتكە چىڭ چاپـ
لىشىپ كەتكىنىنى ، قانداقلارچە كارىۋاتقا چىقىپ قالغىنىنى ھەتتا
چىراغنىڭ قاچان ئۆچۈرۈلۈپ كەتكىنىنى سەزمىدى . ئۇ پەقەت
مەستخۇشلۇق ئىچىدە تاتلىققىنا ئىڭرايتتى .

* * *

سەلىمە دوختۇرخاناىدىن قايتىپ چىقتى . ئۆزى خالاپ ئە-
مەس ، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ مەجبۇرلىشى بىلەن ئۆزىگە زور خۇشاللىق
ۋە بەخت ئاتا قىلغان بۇ گۈزەل ماكاندىن كۆزى قىيمىغان ھالدا ،
يىغلاپ تۇرۇپ قايتىپ چىقتى . ئۇ دەسلەپتە يەنە سارىڭلىق قىلىپ
ئۇزاقراق تۇرۇپ قېلىشنى ئويلىغان بولسىمۇ ، دوختۇرخانا خىرا-

جىتىنىڭ كۆپلۈكىنى ئويلاپ ئىلاجسىز دادىسىغا ئەگەشتى.

سەلىمە دوختۇرخانىدىن تاتلىق خىيال، گۈزەل ئارزۇ ۋە ئازراق تەشۋىشنىمۇ بىللە ئېلىپ چىقتى. ئىشقىلىپ، ئۇنىڭ كېسىلى پۈتۈنلەي ساقىيىپ، بارغانسېرى تولۇپ سەمرىشكە باشلىدى. بارا ـ بارا ئۇنىڭ ھامىلدارلىقى مەلۇم بولدى. ئاتا ـ ئانىسى بۇنى سەلىمەنىڭ ئېرىگە مەلۇم قىلىۋىدى، ئەر بالىنىڭ ئۆز بالىسى ئەمەسلىكىنى كېسىپلا ئېيتىپ، ئىككىنچى بۇ ئۆيگە ئاياغ باسمىدى. بۇ سۆزلەر سەلىمەنىڭ ئاتا ـ ئانىسىغا ئېيتقۇسىز ئاھانەت تۈيۈلغان بولسىمۇ، سەلىمە ھېچبىر خىيالىغا كەلتۈرمىگەندەكلا ئىدى. ئۇ تېخى بۇرۇنقىدىنمۇ چىرايلىقلىشىپ، كۆزلىرى تېخىمۇ نۇرلىنىپ، پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن قانداقتۇر بىر خۇشاللىق، بەخت تۆكۈلۈپ تۇرغاندەك بولۇپ قالدى. ئاتا ـ ئانا بۇنىڭدىن ھەيران قېلىپ، ئۇنى سوراق قىلماقچى بولدىيۇ، يەنە ئۇنىڭ سارالىقلىق قوزغىلىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ جىم يۇرۇشتى.

سەلىمە بۇگۈن يەنە جىگدىلىككە بېرىپ كەلدى. ئۇنىڭ قىشتىن بېرى تاتلىق ئۈيقۇدا ئەللەيلىنىپ ياتقان ھېسسىياتى جىگدە پۇرىقى ئەتراپقا تارىلىش بىلەن بىردىنلا ئويغىنىپ جانلىنىپ كەتتى. پات ـ پات تەۋرەپ قويىدىغان كەپسىز ئوغلىنى (ئۇ تۇغۇلغۇسى بالىسىنى چوقۇم دادىسىدەك بۇدۇر چاچ ئوغۇل دەپ پەرەز قىلاتتى) سىلىغىنىچە جىگدىلىككە كەلدى. ئۇ ئەتراپىدىكى ھەممىلا نېمىگە ئاجايىپ سۆيۈنۈش ئىچىدە نەزەر سالاتتى. جىگدە چېچىكىنى ئاستا ئۈزۈۋېلىپ پۇرىدى. لەۋلىرىگە تەگكۈزۈپ سۆيدى. ئاخىرىدا بۇدۇر چاچ دوختۇر يىگىت ئېسىگە كېلىپ كۆزلىرىگە غىللىدە ياش ئالدى. توۋا، ئۇنى كۆرمىگىلى توپتوغرا يەتتە ئاي بوپتۇ، ھېلىمۇ سېغىنىش، كۆتۈش ئۇنى يەنە ئەقلىدىن ئاداشتۇرۇۋەتمەپتۇ. سەلىمە دوختۇرخانىدىن چىقىش ئالدىدا يەنە

گىت ئۇنىڭغا ۋەدە بەرگەن . قىزنى ئىزدەپ چىقىدىغانلىقىنى ئېيتقان .لېكىن ، تا ھازىرغىچە ئۇنى ئىزدەپ چىقمىدى . ئەجەبا ئۇ سەلىمەنىڭ ئۆزىنى تۆت كۆزى بىلەن كۆتۈۋاتقانلىقىنى بىلمەمدىغاندۇ ۋە ياكى ئۇنى شۇنچە تېز ئۇنتۇپ كەتكەنمىدۇ ؟ ...

سەلىمەنىڭ كۆزىدىن تارامالاپ ياش تۆكۈلدى .ئۇ جىگدىگە يۆلىنىپ ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ يىغلىۋەتتى . پۈتۈن ۋۇجۇدىنى شۇنداق قاتتىق سېغىنىش چىرمىۋالدىكى ، ئۇ ئۆزىدىكى بۇ كۈچلۈك ھېسسىياتقا بەرداشلىق بېرەلمەستىن ئۆيگە قاراپ ماڭدى . ئەڭ چىرايلىق كىيىملىرىنى كىيىپ ، چېچىنى چاققانلىق بىلەن تارىدى . دادىسىنىڭ يوقلۇقىدىن پايدىلىنىپ ، ئانىسىغا يالۋۇرۇپ يۈرۈپ شەھەرگە قاراپ يولغا چىقتى . ئۇ كەچ كىرگەندە ئاران شەھەرگە يېتىپ كەلدى . يىراق تۇغقىنىنىڭ ئۆيىدە بىر كېچىنى تولىمۇ تەستە ئۆتكۈزۈپ ، سەھەردىلا بۇدۇر چاچ يىگىتنىڭ يېنىغا ـــ شەھەرلىك روھىي كېسەللىكلەر دوختۇرخانىسىغا قاراپ ئۇچتى .

كېچە ـ كۈندۈز سەلىمەنىڭ خىيالىدىن كەتمەيدىغان بۇ ماكان يەنىلا شۇنداق گۈزەل ۋە مېھرىلىك ئىدى . دوختۇرخانىنىڭ دەرۋازىسى كۆرۈنۈش بىلەن دۈپۈلدەشكە باشلىغان سەلىمەنىڭ يۈرىكى ئۇ تاكى دەۋازىدىن ئاتلاپ يېشىل بوستانلىقلار بىلەن بېزەلگەن ئاسفالت يولغا چۈشكەندىمۇ پەسكويغا چۈشمىدى . ئۇ بىردىنلا ئۆزىنىڭ تومپايغان قورسىقى ۋە سۇس داغ چۈشكەن چىرايىدىن نومۇس ھېس قىلىپ قالدى . مۇبادا ئۇ سەلىمەنىڭ بۇ ھالىتىنى كۆرسە بىردىنلا ئۇنىڭدىن رايى يېنىپ كېتەرمىكىن ؟ بالىنىڭ ئۆزىنىڭ بالىسى ئىكەنلىكىنى بىلسىچۇ ؟ خۇشال بولامدۇ ؟ ياكى ... ئۇ چوقۇم خۇشال بولىدۇ . بۇ دۇنيادا پەرزەنت كۆرۈشنى خالىمايدىغان كىشى بار ؟ ئۇ كېسىلىڭىز رەسمىي ساقايغاندا

سىزنى شەھەرگە ئېلىپ كىرىپ توي قىلمەن دەپ قايتا - قايتا ئېيتقانىدىغۇ ؟...

سەلمە ئىشخانىغا ئۇسۇپ كىرىشتىن ئۈيلىپ ، دەرەخزار- لىق ئارىسىدىكى ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇپ يىگىتنىڭ چىقىشىنى كۈ- تۈشكە باشلىدى . يىگىت ئاخىر چىقتى . بىر توپ سېيىرالار بە- لەن كۈلۈپ پاراڭلاشقىنىچە سەلمە تەرەپكە كېلىشكە باشلىدى . ئاھ ! ئۇنىڭ كۈلۈشلىرى يەنە شۇنچە يېقىملىق ھەم مېھرىلىك . ئاق پوسمىسىدىن چىقىپ تۇرغان بۇدۇر چاچلىرى يەنە شۇنچە يارىشىملىق ھەم سېھرىلىك ...

سەلمە ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا ئىتتىك ئورنىدىن تۇرۇپ يۈگۈرۈپ ئالدىغا كەلدى . ئەتراپتا ئادەم بارلىقىنى ئۇنتۇپ ، ئۇ- نىڭ باغرىغا تاشلىنىپ قېنىپ - قېنىپ قۇچاقلىغۇسى ، ئۆزىنىڭ شۇنچە ۋاقىتنى ئىنتىزارلىق ، كۈتۈش بىلەن ئۆتكۈزگەنلىكىنى ئېيتىپ ، يىغلىۋالغۇسى كەلدى .

— سىز ... سىز كىمنى ئىزدەيسىز ؟ كېسەل يوقلاپ كەل- گەن بولسىڭىز ئاۋۇ ياققا بېرىڭ .

سەلمە يىگىتنىڭ ئۆزىنى ئازراقمۇ تونۇيالمىغانلىقىدىن ھەيران قالدى . توۋا ، ئاشۇ قىسقىغىنا ۋاقىت ئىچىدە سەلمە شۇنچە تونۇغۇسىز بولۇپ كەتكەنمىدۇ ؟ ئۇنىڭ كۆزىگە لىغىرلاپ ياش كەلدى . تىترەپ تۇرغان لەۋلىرى ئارىسىدىن سۆز تولىمۇ تەستە چىقتى .

— مەن ... مەن ... مەن سىزنى ئىزدەپ كەلدىم . مەن سە ... سەلمە ...

يىگىتنىڭ چىرايى تاتىرىپ كەتتى . ئاندىن تەرى شۇنداق سەت تۇرۇلدىكى ، سەلمە قورقۇپ كەينىگە ئۇچۇپ كەتكىلى تاسلا قالدى . يىگىتنىڭ چىرايى ئۇ ئەزەلدىن قورقىدىغان دادـ

سى ، ئاكىلىرىنىڭكىدىنمۇ قورقۇنچلۇق سەت ئىدى . سەلىمە ئاشۇ چىراينىڭ ئىلگىرى ئاجايىپ يېقىملىق كۆلكە بىلەن ئۆزىنى ئەلـ لەيلىگەنلىكىگە ، ئەركىلەتكەنلىكىگە ، ئۆزىگە چەكسىز خۇشاللىق ، شېرىن ، تاتلىق تۇيغۇ بېغىشلىغانلىقىغا ئىشىنەلمىدى . ئەجەبا ، سەلىمە بۇ سۆزۈن تەلەتنى خاتا ھالدا شۇ يىگىت دەپ تونۇپ قالغانمىدۇ ؟ ئۇنىڭ بۇدۇر چېچى ... يارىشىملىق بۇرۇتى ...

ـــ مەن ... مېنىمۇ ... سىز مېنى نېمىشقا ئىزدەيسىز ؟ مەن سىزنى تونۇمايدىغان تۇرسام ، بىرەر ئىشىڭىز بارمىدىيا ؟

ـــ توختاڭ ! مەن ... مەن سىزنى سېغىنىپ كۆرگىلى كىردىم . سىز مېنى يوقلاپ چىقمىدىڭىز ، ـــ سەلىمە ھەم قورقۇنچ ئىچىدە ، ھەم سېغىنىش تۈيـ غۇسى بىلەن ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ يىغلاپ تۇرۇپ سۆزلىدى ، ـــ مەن ، مەن سىزنى بەك ساقلىدىم ... سىزگە بالىمىز بولغانلىقىنى بـۇرۇنراي ئېيتاي دەپ ئالدىرىدىم . مانا قاراڭ ، قورسقىم چوڭ بولۇپ قالدى . ئۇ چوقۇم سىزگە ئوخشاش بۇدۇر چاچ ...

سەلىمە گېپىنىڭ ئاخىرىنى يۇتۇۋەتتى . ئۇ يىگىتنىڭ ئۇـ لۇكتەك تاتىرىپ تىترەپ كېتىۋاتقانلىقىنى ، ئەتراپتىكى سېستىرا قىزلارنىڭ ھاڭۋاققىنىچە قاراپ قالغانلىقىنى كۆردى . ئېسىدە يوق يات ئادەم بار يەردە بۇنداق سۆزلەرنى قىلىپ سالغانلىقىنى ئويلاپ ، پۇشايمان قىلىپ لېۋىنى چىشلەپ قويدى .

ـــ سارا ڭ ... سا ... را ڭ . بۇ ھېلىقى سەلىمە دېگەن سارا ڭ شۇغۇ ، ئۇنىڭ گېپىگە ئىشەنمەكلار جۇمۇ . بۇ ھېلىقى ... ھېلىقى ئۆتكەن يىلى مۇشۇ يەردە داۋالىنىپ ، ساقىيالماي كەتكەن سارا ڭ . ھۇ سارا ڭ ...

سەلىمە كۈتۈلمىگەن زەربىدىن تۇرۇپلا قالدى . ئۇنىڭغا پۈتۈن زېمىن چۆرگىلەۋاتقاندەك ، ئۆزى چوڭقۇر ھاڭغا چۈشۈپ

كېتىۋاتقاندەك ، سانسىز تاش ـ داشقاللار ئۇنىڭ ئۈستىگە تو-
كۇلداپ چۈشۈۋاتقاندەك ، ئۆزى بارا ـ بارا شۇ تاش ـ قۇملارنىڭ
ئاستىدا قېلىۋاتقاندەك تۇيۇلدى .

ئۇ يىگىتنىڭ « بۇ ساراڭنى ھەيدەپ چىقىرىۋېتىڭلار . ئۇ-
گىسى بولمىغان ساراڭنى دوختۇرخانىغا قوبۇل قىلالمايمىز » دې-
گەن سۆزلىرىنى غۇدۇڭ ئاڭلىدى .

ساراڭ ! ساراڭ ! ساراڭ ! ئۇنىڭ قۇلىقىغا ، نېرۋىلىرىغا ،
يۈرىكىگە ، تومۇر ـ تومۇرلىرىغا بۇ سۆز بۆسۈپ كىردى . بۇ سۆز
ئۇنى راستىنلا ئەقلىدىن ئازدۇردى . ئۇ دەرۋازىنى مۇشتلاپ
دوختۇر يىگىتنى بىر ھازا تىللىدى . يېنىدا قاراپ تۇرغان بىر
ئەرگە ئېتىلىپ ئۇنىڭ يۈزىنى مورلىدى . ئاخىر ئۇ ھېرىپ مەھەل-
لىسىگە قايتتى . يول بويى بۇگۈنكى ئىشلار ئېسىگە كېلىپ بوغۇ-
لۇپ ـ بوغۇلۇپ يىغلىدى .

سەلىمەنىڭ ئاتا ـ ئانىسى قىزىنىڭ شەھەرگە كىرىپ چە-
قىپلا يەنە بۇرۇنقى ھالىتىگە قايتىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ چۆچۈپ
كېتىشتى . ئۇ ئاتا ـ ئانىسىنىمۇ تونۇمىغاندەك بىردەم كۈلۈپ ،
بىردەم يىغلاپ ئۆينى بېشىغا كىيدى . دادىسى ئۇنى يەنە «روھىي
كېسەللەر دوختۇرخانىسى » غا ئاپىرىشنى ئېيتىۋىدى ، ۋاراقراپ
يىغلاپ قەتئىي ئۇنىمىدى .

ساراڭ ! ساراڭ ! ساراڭ ! بۇ سۆز سەلىمەنىڭ يۈرىكىگە
بەكلا قاتتىق سىڭىپ كەتكەنىدى . ئۇ ئۆزىنىڭ ساراڭ ئىكەنلە-
كىگە تەن بەردى . شۇڭا باشقىلارنىڭ ئۇنى « ساراڭ » دەپ
تىللاشلىرىغىمۇ خاپا بولمايتتى . ئۇ ئاجايىپ ئەركىن ئىدى .
كۈلگۈسى كەلسە كۈلۈپ ، يىغلىغۇسى كەلسە يىغلاپ ، ئاچچىقى
كەلسە تىللاپ ۋاراقرايتتى . ئۇ بالىسىنىڭ قورسىقىغا تېپىپ
شوخلۇق قىلىشلىرىدىن ھۇزۇرلىنىپ ، ھويلىدىكى ئۇجمە دەرىخى

ئۇستىده چۈرۈقلاپ سايرىشىۋاتقان قۇشقاچلارنىڭ ئۇجمه يېيىش-لىرىدىن زوقلىنىپ كۈلەتتى . ئىنى - سىڭىللىرىنىڭ ۋارقىراپ جاڭجاللىششىلىرىنى ، چۇجه - خورازنىڭ ھۇرپىيىپ سوقۇشۇ-شىنى كۆرۈپ قاقاقلاپ كۈلەتتى . دادىسىنىڭ ئاپىسىنى بىكارلا ئۇرۇپ - تىللاشلىرىنى كۆرۈپ ، بۇدۇر چاچ يىگىتنىڭ ئۆزىنى سارايغا دەپ تىللىغانلىقى ، ئۆزىنىڭ راستىنلا سارايغا بولۇپ قالغان-لىقى ئېسىگه كېلىپ ئاۋازىنى بولۇشىغا قويۇۋېتىپ ھۆركىرەپ يىغلايتتى . كىمنىدۇر تىلغا ئېلىپ تىللايتتى . تازا ئاچچىقى كەل-گەن كۈنلىرى ئىشىك ئالدىغا چىقىۋېلىپ يولدىن ئۆتكەن ئەر-لەرنى تىللاپ ، چالما ئېتىپ ، ئۇلارنىڭ ئۆزىدىن ئۇركۈپ قاچقان-لىقىدىن ھۇزۇرلىنىپ كۆڭلىنى خۇش قىلاتتى .

بۇگۈن ئەتىگەندىلا ، ئۇنىڭ كۆڭلىده غەشلىك پەيدا بو-لۇۋالدى . ئۇ كۈلەي دەپمۇ كۈلەلمىدى ، يىغلاي دەپمۇ يىغلىيال-مىدى . قورسىقىدىكى شوخ ئوغلىمۇ بۇگۈن جىمپىلا كەتتى . قۇشلارنىمۇ كەپسىز ئىنىسى قاچۇرۇۋەتكەن بولسا كېرەك ، چۈ-رۈقلاشلارمۇ ئاڭلانمايتتى . ئۇ تولىمۇ كەيپسىز ھالدا سىرتقا چىقتى . ھاۋا بۇگۈن بۆلەكچىلا سوغۇق ، ئاسماننىڭ تەرى كۆ-رۈمسز بولۇپ ، توپ - توپ قارا بۇلۇتلار سۈرۈلۈپ كېلىۋاتاتتى . ئۇ جىگده چېچىكىنىڭ پۇرىقىغا ئەگىشىپ دەريا بويىغا يېتىپ كەلدى . دەريا سۈيى قاپقارا لاي - لاتقا بولۇپ شارقىرىغىنىچه ئاقماقتا ئىدى . سەلمه تۈيۈقسىز ئۆلۈمنى ئويلاپ قالدى . تولغا-نىۋاتقان دولقۇنلارمۇ ئۇنى قوينىغا چاقىرىۋاتقاندەك قىلاتتى . ئۇ سۇغا قارىغىنىچه خېلى ئۇزۇن تۇردى . دەريا لېۋىگه كېلىپ پۇ-تىنى سۇغا تىقىپ بېقىپ ، ئەندىكىپ تېزلا كەينىگه ياندى . چوق چىيىپ تۇرغان قورام تاشنىڭ ئۈستىگه چىقىپ ئولتۇردى . ئۇ ئۆز-زىنى دەرياغا تاشلاپ ئۆلۈشنىڭ تەس ئىكەنلىكىنى ئويلاپ ، ئاشۇ

قورام تاش ئۈستىدە ئولتۇرۇپ سوغۇقتا مۇزلاپ ئۆلۈشنى ، مۇشۇ قېتىپ قالغانچە تاش بىلەن بىرىكىپ مەڭگۈ مۇشۇ دەريا بويىدا جىگدە چېچىكىنىڭ پۇرىقىنى ھىدلاپ تۇرۇشنى ئويلاپ قالدى . سوغۇق شامال ئۇنى ھېلىلا ئۇچۇرۇۋېتىدىغاندەك شىددەت بىلەن ئۇرۇلۇشقا باشلىدى . سەلىمەنىڭ گەجگىسى قورۇلۇپ توڭلاشقا باشلىدى . ئۇ بالىسىنى توڭلاپ قالمىسۇن دېگەندەك ، قىزىل شال پۇن كۆڭلىكى بىلەن قورسىقىنى يۆگەپ چىڭ قۇچاقلىۋالدى . ئاۋۇال تاراسلاپ ، ئاندىن شارقىراپ يامغۇر قۇيۇۋەتتى . ئۇ دەريا سۈيىگە قارىغىنىچە مىدىر قىلماي ئولتۇرىۋەردى . يامغۇر سۈيى دەريا سۈيىنى شىددەت بىلەن قامچىلايتتى . دەريا سۈيىمۇ يامغۇر سۈيىنى پۈتۈن يۈتۈۋەتمەكچى بولغاندەك ئۆرگىلىپ ـ چۆرگىلىپ تولغىناتتى . سەلىمەنىڭ پۈتۈن بەدىنى چىلىق ـ چىلىق ھۆل بولۇپ كەتتى . يامغۇر سۈيى ئۇنىڭ ھۆل بولۇپ كەتكەن چاچ تالالىرىدىن سىرغىپ يۈزىنى بويلاپ ئاقتى . ئۇنىڭ يامغۇر بىلەن بەسلەشكەندەك تۆكۈلۈۋاتقان كۆز ياشلىرى يامغۇر بىلەن بىللە ئېقىپ دەريا سۈيىگە قوشۇلۇپ كەتتى . ئۇ يىغلىدى ، زېمىن ئانىسىنىڭ قايغۇسىغا جور بولۇپ ياش تۆكتى . يىغلاپ تۇرۇپ ئويلاندى : زېمىن ئانا نېمىشقا چېچىلىپ قاتتىق ياش تۆكىدىغاندۇ ؟ ئۇنىمۇ سۆيگىنى تاشلاپ كەتكەنمىدۇ ؟ « سارا » دەپ تىللىغانمىدۇ ؟

يامغۇر توختىدى . ئەمما ئۇ خۇددى مۇزلاپ قېتىپ قالغاندەك مىدىر ـ سىدىر قىلماي ئولتۇراتتى . ئۇنىڭ كاللىسى بۇرۇنقىدەكلا قۇپقۇرۇق ئىدى . ئۇ ئەتراپىدىكى نۇرغۇن ئىشلارنى ـــ قىزلارنىڭ نېمە ئۈچۈن توي قىلىدىغانلىقىنى ، دوختۇر يىگىتنىڭ نېمە ئۈچۈن ئۆز پۈشتىدىن بولغان « ئوغلى » غا تاش يۈرەكلىك قىلىغانلىقىنى چۈشەنمەيتتى ، ئەقلى يەتمەيتتى . قىسقىسى ، ئۆزىنى

نىڭ بۇ دۇنيادا نېمە ئۈچۈن ياشاۋاتقانلىقىنىمۇ ئويلىيالمايتتى . ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادا مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى ئۇنتۇغاندەك ئىدى . ئۇنىڭ قورسىقى تۇيۇقسىز تەۋرەپ كەتتى . قۇلىقىغا كەچىك بالىنىڭ گۈڭۈرلاشلىرى ئاڭلانغاندەك بولدى . ئاجايىپ ئىللىق بىر ئېقىن پۈتۈن ۋۇجۇدىغا شۇرۇلدى تارالدى . بۇ ئېقىن شۇنچە قۇدرەتلىك ۋە ئۇلۇغ ئىدىكى ، ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادا مەۋجۇتلۇقىنى ھەم مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشى كېرەكلىكىنى ئاجايىپ تېز تېزلا ھېس قىلدۇردى . ئۇنىڭ بۇرنىغا يەنە گۈپپىدە جىگدە پۇرىقى پۇرىدى . تۇيۇقسىز جىگدە يېگۈسى كېلىپ كەتتى . ئەپسۇس ، جىگدە ئەمدىلا چېچەكلىگەنىدى . چېچەك ئۈستىگە قونۇۋالغان تامچىلار مەڑايىتتەك يالتىراپ تۇراتتى . سەلىمە قۇم ئۈستىدە سوزۇلۇپ ياتتى . جىگدە چېچەكلىرىنى ئاستا ئۆزۈۋېلىپ قورسىقى ئۈستىگە ، ئاندىن بەدىنىگە چاچتى . ئۆزىنىڭ بۇ ھەرىكىتىدىن ھۆزۈرلىنىپ ۋىلقىلاپ كۈلدى . ئۇنىڭ بۇ تۇرقى گۈل - چېچەك ئارىسىدا ھۆزۈرلىنىپ ياتقان پەرىزاتقا ئوخشاپ قالدى . ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ ئاسمانغا قارىدى . يەنە جىگدە شاخلىرى ۋە جىگدە چېچەكلىرىنى ، يوپۇرماق ئارىسىدىن تارام - تارام تۆكۈلۈۋاتقان نۇر تالالىرىنى كۆردى . ئاشۇ جىگدە ئۈستىدە ، جىگدە چېچىكى ۋە نۇر تالالىرى ئارىسىدا ئاجايىپ ئوماق بىر بالا جىگدە تېرىپ يەۋاتاتتى . بالا بەكمۇ چىرايلىق ئىدى . كۆزلىرى چوڭ ۋە قارا ، چاچلىرى بۇدۇر ئىدى . ئۇ بىردەم سەلىمەگە قاراپ ئاجايىپ تاتلىق ۋىلقىلاپ كۈلسە ، بىردەم جىگدە چېچىكى ۋە نۇر تالالىرى ئارىسىغا سىڭىپ كېتەتتى .

ئىككى ئاردا

ئىشتىن چۈشۈپ ئۆيگە كىلىشىمگىلا ، ئاپام يەنە توي توغرۇلۇق ئېغىز ئاچقىلى تۇردى . بۇ ئاپامزە نېمە بولدىكىن ، يېـ قىندىن بېرى ئادەمنى خىجىل قىلىپ « تېزرەك توي قىلساڭ بولاتتى . پالانچىنىڭ ئوغلى مۇنداقكەن ، پۇستانچىنىڭ ئوغلىغا نېمە دەيسەن ؟ » دېگەندەك گەپلەرنى تولا قىلىدىغان بولۇپ قالدى . دەسلەپتە ئاپامنىڭ ئالدىدىن ئۇندىمەي چىقىپ كېتەتتىم . كېيىنچە بۇ گەپلەرگە قۇلاق سالىدىغان بولدۇم . ئەمدى ئاڭلىماي نېمە ئىلاج ! دېمىسىمۇ بۇ يىل يىگىرمە بىر ياشقا كىرىپ قالدىم . خىزمەتكە چىققىنىمغىمۇ ئۇچ يىلدىن ئاشتى . ساۋاقداشلىرىمنىڭ كۆپىنچىسى توي قىلىپ بولدى ، بەزىلىرى تېخى قۇچىقىدا بالـ سىنى ئىگەلىتىپ يۈرىدۇ . بۇرۇن قانداقتىكىنتاڭ ، ھازىر نېمىشـ قىدۇر سىرتقا چىقسام ، جۈپ ـ جۈپ سەيلە قىلىۋاتقان ياش ئەر ـ خوتۇنلارغا ۋە چىرايلىق كىيىنىۋېلىگەن ئوماق بالىلىرىنى كۆتۈرۈۋالغان چوكانلارغا ئۆزۈمۇ سەزمىگەن ھالدا ھەۋەسلىنىپ قارايدىغان بولۇپ قالدىم . ئاپام تولا دەۋەرگەچكە ئاخشاملىرى يوتقاندا يېتىپ ئاجايىپ شېرىن خىياللارنى سۈرىمەن ، بەزىدە ئۆز خىياللىرىمدىن ئۆزۈم خىجىل بولۇپ قىزىرىپ كېتىمەن ...

بىر كۈنى كەچتە ، ئاپام « لايىقىڭ بارمۇ ؟ » دەپ سورـ ۋىدى ، خىجىللىقتىن ئارانلا « بار » دېيەلىدىم ھەم يوتقاننى يېـ شىمغا چۈمكىۋالدىم . ماۋۇ ئاپامنى قارىمامدىغان ، جاۋابىمغا قانائەت

قىلماي يەنە « ئىسمى نېمە ؟ نېمە ئىش قىلىدۇ ؟ » دەپ مېنى قـ
يـىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدى . ئويلاپ قالدىم . راست ، مېنىڭ
لايـىقىم بارمۇ ؟ بىردىنلا كۆز ئالدىمدا ئىككى يېگىتنىڭ سىياسى
گەۋدىلەندى . ھەر ئىككىسىلا ماڭا مۇھەببەت بىلەن تەلمۈرۈپ
قـاراپ تۇراتتى . بۇ ئىككىسىنىڭ قايسىسىنى تاللىشىم كېرەك ؟ ئا-
لمىنمۇ ... ياق ... مۇرات ...

كـارىۋاتتا يېتىپ بۇ توغرىدا ئويلىنىۋاتىمەن ، ھەر ئىككـ
سىدىن ئايرىلغۇم كەلمەيدۇ . بىر قىز ئىككى يېگىت بىلەن توي
قىلسا بولىدۇ ، دېگەن بىرەر قائىدە ـ قانۇن بولسىدى كاشكى ...
ۋاي خۇدايىمەي نېمىلەرنى ئويلاپ كەتتىم ـ ھە ! ئۇيات ...

ئويلىسام ، ھەر ئىككى يېگىتنىڭ ئۆزگىچە خۇسۇسىيەت ـ
ئالاھىدىلىكى بار ئىكەن . بىرى مۇلايىم ، جىمغۇر ، كىتابخۇمار .
يەنە بىرى شوخ ، قىزغىن ، ئوچۇق ـ يورۇق . بۇلارنىڭ ھەممىسى
بىرلا ئادەمدە بولغىنىدا ئىدى ، مەيلى ئالىم بولسۇن ياكى مۇرات
بولسۇن ، ئىككىلىنمەيلا تاللىغان بولاتتىم .

ئالىم ئانچە كېلىشكەن بولمىسىمۇ ، لېكىن تولىمۇ مۇلايىم ،
ساددا ، ئاق كۆڭۈل ، ئىلمىي يېگىت ئىدى . توۋا دەيمەن ، بىر
قېتىم ۋېلىسىپىتتىن يىقىلىپ چۈشۈپ ، پۈتۈم قايرىلىپ كەتكەنـ
دە ، ئالىمنىڭ مېنى يۆلەپ ئۆيگە ئاپىرىشىدىن ئىبارەت مۇشۇ كـ
چىككىنە ئىشنىڭ كېيىنچە ئوتتۇرىمىزدا مۇھەببەت پەيدا قىلىشىنى
كىم ئويلىغان دەيسىز ؟ ئۇ مېنىڭ تۇنجى سۆيگىنىم ئىدى . بىراق
ئاشـۇ مۇھەببەتلىك قەلبىمگە كۈتۈلمىگەندە باشقا بىر سىنىڭ بۆ-
سـۈپ كىرىشى بىلەنلا مەن ئۇچۇن مۇقەددەس ، قەدىرلىك بولۇپ
كـېلىۋاتقان تۇنجى مۇھەببەت ئەمدىلىكتە ئىبتىبارسىز ھالەتكە
چـۈشۈپ قالغانىدى . ئادەمنىڭ ھېسسىياتى تولىمۇ ئۆزگىرىشچان
بولىدىكەن . مەن كىتابلاردىن مۇھەببەتكە سادىق قىزلارنىڭ تە-

سەرلىك ئىش - ئىزلىرىنى ئوقۇغاندا ، كىنو - تىياتىرلاردا ئاجا-
يىپ - غارايىپ مۇھەببەت ۋەقەلىرىنى كۆرگەندە مەنمۇ چوقۇم
مۇھەببەتكە سادىق بولىمەن ، سۆيگىنىمنى ئۆمۈرۋايەت ياخشى
كۆرىمەن ، ئۇنىڭغا ۋاپا قىلىمەن ، دەپ ئويلىغانىدىم . ئەپسۇسكى ،
كۆڭۈل دېگەن ئاجايىپ نەرسە ئىكەن . بىرلا كىشىنىڭ مۇھەببە-
تىنى سىغدۇرالايدۇ دەپ قارىغان بۇ يۈرىكىم ئىككىنچى بىر كە-
شىنى ـــ مۇراتنىمۇ سىغدۇرغانىدى . ھەي ، نېمىسىنى دەي !
ھەممە بالا - قازا ئاشۇ قېتىمقى تانسىغا ئالمىنىڭ ھەمراھلىقىسىز
بارغانلىقىمدىن باشلاندى . شۇ كۈنى ساۋاقدىشىم گۈلباھارنىڭ
تويى بولغانىدى . كەچتە ئالمىنىڭ مۇھىم ئىشى چىقىپ قالغاچقا ،
ۋېچېركىسىغا ئۆزۈم يالغۇز بارغانىدىم . قىز - ئوغۇللار ئولتۇرۇ-
شىدا يىگىتلەرنىڭ كۆزى قىزلاردا بولغىنىدەك ، قىزلارمۇ ئىزا
تارتقاندەك قىلغان بىلەن يىگىتلەرگە يوشۇرۇن سەپسالىدۇ . مەنمۇ
دەسلەپتە قورۇنۇپ ، تارتىنىپ ئولتۇردۇم ، بىر ئاز ۋاقىت ئۆتكەن-
دىن كېيىن ئاستا بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئەتراپقا كۆز يۈگۈرتتۇم .
قىزلارنىڭ نازۇك ، ئەۋرىشىم بېلىنى يەڭگىل قورۇپ ، ئاچقۇچتەك
قوللىرىنى ئاۋايلاپ تۇتۇپ ۋالسقا پىرقىراۋاتقان يىگىتلەر ؛ بىر
قولىنى يىگىتنىڭ مۇرىسىگە قويۇپ ، يىگىتلەرنىڭ ئوتلۇق قاراش-
لىرىغا خىجىللىق ئارىلاش ناز بىلەن كۈلۈمسىرەپ ، كېپىنەكتەك
يەڭگىل پىرقىراۋاتقان شوخ قىزلار ... ئۇلارغا بىردەم زوق ، ھە-
ۋەس بىلەن قاراپ ئولتۇرغاندىن كېيىن ، كۆزۈمنى يانغا يۆتكە-
شىمگىلا ، يىگىت قولدىشىنىڭ كۆزى بىلەن ئۇچرىشىپ قالدىم . ئۇ
مەندە شوخ ، قىزغىن ، ئوچۇق - يورۇق يىگىت ئىكەن دېگەن
تەسىرات پەيدا قىلغاچقا ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئاككوردىيون چېلىپ
ناخشا ئېيتىشلىرى ماڭا بەك ياققاچقا ، ئىختىيارسىز ئۇنىڭغا قاراپ
كۈلۈمسىرىدىم . ئۇچىنچى قېتىملىق مۇزىكا باشلانغاندا ، مەنمۇ

تانسىغا چۈشتۈم . ھېلىقى يىگىتنىڭ ئۇدۇلىغا كەلگەندە سەزمەگەن ھالدا قاراپ ساپتىمەن ، نېمىنى كۆردۈڭ دېمەمسىز ؟ يىگىت قوشۇما قاشلىرى ئارىسىدىكى يوغان ، ئوتلۇق كۆزلىرىنى ماڭا تىكىپ كۈلۈمسىرەپ ئولتۇرۇپتۇ ئەمەسمۇ ! بەدىنىمگە تىترەك ئولاشتى ، پۇتلىرىم كالۋالاشتى . ئۇ يىگىت ماڭا نېمىشقا بۇنچىۋالا قارايدىغاندۇ ؟ مېنى ياقتۇرۇپ قالدىمۇ نېمە ؟ ھىم ... مەندە بىر-دىنلا مەغرۇرلىنىش ھېسسىياتى پەيدا بولدى .

يەنە تانسىغا چۈشتۈم . لېكىن ھېلىقى يىگىتكە قايتا قاراپمۇ قويمىدىم . ئۇچ - تۆت مەيدان تانسا ئوينىغاندىن كېيىن ھېرىپ ھالىم قالمىدى . يىگىتلەرنىڭ تەكلىپلىرىنى سىلىق رەت قىلىپ ، تانسىغا چۈشمەي ئارام ئالدىم . بىر چاغدا يېنىمدا ئولتۇرغان ئىككى قىزنىڭ پاراڭى قۇلىقىمغا كىرىپ قالدى .

— ھەي قارىغىنا . ئاۋۇ يىگىت قولداش ئەجەب قاۋۇل ، چىرايلىق ئىكەن ، ئۆزى شوخ ، قىزغىن ، ئاككوردىيون چېلىپ ناخشا ئېيتىشلىرىچۇ ، كارامەت پەيزى ئىكەن . پاھ ... پاھ ...

— ۋاي - ۋۇي ، قويغىنا سېنى ! دائىم خەقنى باھالاپ ئولتۇرىدىكەنسەن . چىرايلىق ، شوخ بولسا ساڭا نىمىتى ؟! ئۇنىڭ ئىسمى مۇرات ، سوت مەھكىمىسىدە ئىشلەيدۇ ، بىراق ئۇ تولىمۇ ھاكاۋۇر . ساقچى كىيىمىنى كىيىپ كوچىدا ماڭىدىغان بولسا ، شۇنداق يارىشىدۇكى ، قىزلار ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قاراپ قېلىشىدۇ . ئۇنىڭغا كۆيۈپ قالمىغانسەن ؟ ھى ... ھى ...

— قويغىنا سېنى . ھەي ... ئاشۇ يىگىتنىڭ سۆيگىنى قانداق بەختلىك قىز - ھە ! ئادەمنىڭ ئەنە شۇنداق سۆيگىنى بولسا ...

« ئادەمنىڭ ئەنە شۇنداق سۆيگىنى بولسا ... » مەنمۇ بۇ سۆزنى ئىختىيارسىز ئېچىمدە تەكرارلىدىم . دەل شۇ چاغدا كۆپ-

چىلىكىنىڭ تەلىپى بىلەن ھېلىقى يىگىت ــ مۇرات قىزلار كۆزلـ
رىنىڭ نازارىتى ئاستىدا گىتارنى كۆتۈرگىنىچە ئوتتۇرىغا چىقتى ـ
دە ، گىتارغا تەڭكەش قىلىپ ناخشا باشلىدى .

ياردىم بولسا ، ياردىم بولسا ،
كۈندە بىر كۆرسەم .
سەن گۈزەلنىڭ ئىشقىدا ،
ئوت بولۇپ كۆيسەم .

ئاھ ، يۈرەك تارىنى تىترەتكۈچى يېقىملىق ناخشا ! مەن بۇرۇن بۇ ناخشىنى ئۇنىڭلىغۇدىن تالاي قېتىم ئاڭلىغان بولسامۇ ، لېكىن ھازىرقىدەك سېھىرلەنمىگەنىدىم . يىگىتكە ئىچ ـ ئىچىمدىن ئاپىرىن ئوقۇدۇم . ئەمدى بايىقى مەغرۇرلۇقۇم قايىقلارغىدۇر يوقالـ غاندەك ، مۇشۇ مىنۇتتا ئۆزۈمنىڭ ئالىم ئىسىملىك سۆيگىنىمنىڭ بـارلىقىنى ئۇنتۇپ ، مۇراتنىڭ مۇزىكىغا ياندىشىپ تەۋرىنىدىغان ئېـگىز ـ قامەتلىك بەستىگە ، ئاشۇ سېھىرلىك ناخشا چىقۇاتقان ئاغزىغا ، قانداقتۇر بىر ئىچكى سىرنى ئىپادىلىگۈچى ئوتلۇق كۆزـ لـىرىگە قارىپلا قاپتىمەن . قانچىلىك قىزلار مۇشۇ ھالغا چۈشۈپ قالغاندۇ ـ ھە ! ئادەم ئۆمرىنى مۇشۇنداق كىشى بىلەن شاد ـ خۇرام ، كۈلكە ـ چاقچاق ئىچىدە ئۆتكۈزسە قانداق ياخشى !

ئالقىش ساداسى مېنى ئىسىمگە كەلتۈردى . ئۆزۈمنىڭ بـا ـ يقى خىياللىرىدىن خىجىل بولۇپ ، ئاستا قوپۇپ چىقىپ كەتـ مەكچى بولدۇم . ئورنۇمدىن تۇرماقچى بولۇپ بېشىمنى كۆتۈرۈـ شۈمگىلا ، ئالدىمدا كۈلۈمسىرەپ تۇرغان مۇراتنى كۆردۈم . ھو ـ دۇقتۇم ، ھەيران بولدۇم . ئۇ مېنى تانسىغا تەكلىپ قىلغانىدى . مۇشۇ مىنۇتتا ماڭا ھەسەت بىلەن تىكىلگەن نۇرغۇنلىغان كۆزـ لەرنى كۆرگەندەك بولدۇم ـ دە ، مىيىقىمدا كۈلۈمسىرەپ ئورنۇم ـ

دىن تۇردۇم . ئۇنىڭ تانسا ئويىنىشى شۇنداق سىلىق ، سوئال سوراشلىرى شۇنداق تەبىئى ، كۆزلىرى شۇنداق سېھىرلىك ، ئوتلۇق ئىدىكى ، ئۇنىڭغا ماسلىشىپ بىر مۇنچە گەپلەرنى قىلىپ كەتكىنىمنى سەزمەيلا قاپتىمەن . ئۇنىڭ بىلەن تانسا ئويناۋاتىپ بىردىنلا ئالىم ئېسىمگە كەلدى . مەن ئالمىغا يۇزسىزلىك قىلىۋاتامدىمەن قانداق ؟ بۇ يىگىتكە خۇشخۇي مۇئامىلە قىلىپ ئىسىمىم ، ئادرېسىم ، خىزمەت ئورنۇم ، ھەتتا تېلېفون نومۇرۇمنىمۇ ئېيتىپ بەرگەنلىرىمچۇ تېخى ! ياق ، ياق مەن ئۆز ھېسسىياتىمنى بېسىۋېلىشىم ، كۆڭۈلنىڭ كەينىگە كىرمەسلىكىم كېرەك . مۇشۇ قېتىم تانسىدىن كېيىنلا بۇ سورۇندىن چىقىپ كېتەي ...

بىراق ، بۇ ئىرادەم ئۇستىدىن قىزلارنىڭ ئالدىدا ئۆزۈمنى كۆرسىتىپ قويۇش ئىستىكى غالىب كەلدى ـ دە ، قىزلارنىڭ ھەسەت بىلەن قاراشلىرىغا قەستەن كۆكرىكىمنى كېرىپ ، يىگىتنىڭ كۆزلىرىگە ناز بىلەن تىكىلىپ ، تاتلىققىنا كۈلۈمسىرەپ ، زوق ـ شوق بىلەن پىرقىرىدىم . كەچتە ئۇنىڭ ئۆيۈمگە ئاپىرىپ قويۇش تەكلىپىنى سىلىققىنا رەت قىلدىم ـ دە ، خوشلاشتىم ...

مەن شۇ چاغدا گەرچە ئۆز ھېسسىياتىمنى زورىغا بېسىۋالغان بولساممۇ ، ئەمما شۇ كېچىسى مۇرات بىلەن ئالمىنى سېلىشتۇرۇپ ئۇخلىيالمىغانىدىم .

ئەتىسى چۈشتىن كېيىن ، مېنى تاڭ قالدۇرۇپ ، تەشۋىشلەندۇرۇپ ھەم شادلاندۇرۇپ مۇراتتىن تېلېفون كەلدى . ھەي مېنىڭ ئەقىلسىزلىقىم ... شۇ چاغدا مۇراتنىڭ ئۇچرىشىش تەلىپىنى رەت قىلغان بولسام ياكى سۆيگىنىم بارلىقىنى ئېيتقان بولسام ، شۇنچە ۋاقىتلارنى تەشۋىش ، ئازاب بىلەن ئۆتكۈزمىمىدىم ؟ دەسلەپتە بارماسلىق ، مۇرات بىلەن ئۇچراشماسلىق قارارىغا كەلگەن بولساممۇ ، لېكىن ۋاقىت توشقاندا چىرايلىق ياسىنىپ

نىپ ، ئۇچرىشىدىغان جايغا باردىم . ئىككى ئارىدا شۇنداق قىيىنالدىمكى ، بىرسى بىلەن ئۇچراشقاندا يەنە بىرسى كۆرۈپ قالارمۇ ؟ دېگەن ئەندىشە بىلەن كۆڭلۈم ئارام تاپمايدىغان بولدى . ئاخىر ئالمىدىن ئايرىلىپ كېتىش قارارىغاكېلىپ ، ئۇنىڭغا تېلېفون بەردىم . تەسرلىك گەپلەرنى قىلىپ يىغلىسام ، ئالمىنىڭ ماڭا بەخت تىلەيدىغانلىقىغا ئىشىنەتتىم .

بىز دائىم ئۇچرىشىدىغان جايدا ، ئۇ مېنى كىتاب ئوقۇپ ئولتۇرغاچ كۈتۈپ تۇرغانىكەن ، بىز كۆرۈشمىگىلى بىر ئايدىن ئاشقانلىقى ئۈچۈنمىكىن ، ئۇ شادلانغىنىچە ئالدىمغا يۈگۈرۈپ كەلدى . ئۇ بۇگۈن شۇنداق خۇشال كۆرۈنەتتىكى ، كۆزلىرىدىن ئۇچقۇنلار چاقناپ تۇراتتى . مەن ئۇنىڭ ئاشۇ ھالىتىگە قاراپ ، كۆڭلۈمگە پۈكۈپ قويغان سۆزلىرىمنى ئېيتالماي قىينالدىم . ھەي ... قانداق قىلىش كېرەك ؟ يەنە ئارقىغا سۆرەۋەرسەم ، ئۇ چاغدا ... ياق ، ياق ، ھازىرلا ئوچۇق ئېيتاي ... مەن قەتئىي قارارغا كەلدىم ـ دە ، ئاخىر تەستە ئېغىز ئاچتىم ، ئەمما ئاۋازىم تىترەپ چىقتى :

ـــ ئالىم ...

ـــ ھە ...

ـــ مەن ... مەن سىزگە ... سىزگە بۇگۈن بىر ...

ـــ نېمە بولدىڭىز ؟ گېپىڭىز ھېچ قولاشمايدىغۇ ؟ مىجەزىڭىز تازا جايىدا ئەمەستەك تۇرىدۇ . بۇگۈن مېنىڭ ئەڭ خۇشال لىق كۈنۈم ، بۇنداق خاپا ئولتۇرسىڭىز قانداق بولىدۇ ؟ جېنىم ، كۆزىڭىزنى يۇمۇپ تۇرۇڭ ، مەن سىزنى خۇش قىلىدىغان ئاجايىپ بىر نەرسىنى كۆرسىتىمەن .

كۆزۈمنى يۇمۇپ ئاچتىمىۇ ، ئالمىنىڭ قولىدىكى كىتابنى كۆرۈپ كەيپىم ئۇچتى . شۇنداقتىمۇ ئۇنىڭ كۆڭلى ئۈچۈن كەـ

تابنى قولۇمغا ئالدىم . بۇ بىر شېئىرلار توپلىمى ئىكەن .

كۆزۈم ئاپتور ئىسمىغا چۈشۈش بىلەن ھەم ھەيران بولغان ، ھەم ھاياجانلانغان ھالدا ئالىمغا سۆيۈنۈپ تىكىلدىم . مەن ئەجەبا مۇشۇ چاغقىچە ئۇنىڭ بۇنچىلىك تالانتىنىڭ بارلىقىنى بىلمەپتىمەنا ؟ تېخى ئۇنىڭ تولا كىتاب ئوقۇيدىغان ئادىتىنى مەسخىرە قىلغىنىمنى دېمەمدىغان . مەن ئۆز - ئۆزۈمدىن ئۆكۈندۈم . ئالىمغا بولغان سۆيگۈ - مۇھەببىتىم يېڭىۋاشتىن كۆچەيدى . ئۆزۈمنىڭ مۇشۇنداق شائىر سۆيگىنىمنىڭ بارلىقىدىن پەخىرلەندىم . تېخى يايلا ئىچىمدە ئويلىغان ئايرىلىش سۆزلىرىنى ھەم مېنى ئۆزىگە رام قىلىۋالغان مۇراتىمنىمۇ ئۇنتۇپ ئىختىيارسىز ئۇنىڭغا تۇنجى قېتىم يېپىشقانىدىم . ئەنە شۇ چاغدىلا ، مەن ئالىمنىڭ شۇنچە ئوتلۇق ھەم قىزغىن مۇھەببىتىگە يۈز كېلەلمەيدىغانلىقىمنى چوڭقۇر ھېس قىلدىم ، ھەم مۇراتتىن قەتئىي ئايرىلىش قارارىغا كەلگەنىدىم . بىراق ، مېنىڭ بۇ قارارىم مۇراتىنىڭ ئەركىلەتمە سۆزلىرى ۋە ماڭا ئاتاپ ئوقۇپ بېرىدىغان سۆيگۈ ناخشىلىرىنىڭ تەسىرىدىن تېزلا ئاجىزلاشقانىدى .

ھەي ... بۇلارنى ئويلىسام ، چىرايىمغا ئىشىنىپ ، شۇنچە زور خاتالىققا يول قويغانلىقىمنى ھېس قىلىمەن . « بارچە گۈناھ ئۆزۈمدە تۇرۇپ ، قاپ كۆتۈرۈپ نەگە باراي ؟ » ، « كۆڭۈلنىڭ كەينىگە كىرسەڭ سېنى ھەرجايىغا باشلايدۇ » دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىنى تولىمۇ كېچىكىپ چۈشەنگەنىدىم . بۇگۈنكى كۈندە ھەر ئىككىسى مەسلىھەتلىشىۋالغاندەكلا تۇيۇ قىلىش تەكلىپىنى ئوتتۇرىغا قويدى . ئۇنىڭ ئۇستىگە ئاپامنىڭ نەسىھەت - مەسلىھەتلىرىچۇ تېخى ! يەنە سۈكۈت قىلىپ تۇرسام ، قانداق ئۇقۇشماسلىقلارنىڭ يۈز بېرىدىغانلىقىنى كىم بىلىدۇ ؟ ئۇ چاغدا ھەر ئىككىسىدىن قۇرۇق قالامدىمەن تېخى ! خۇدا ئۆزۈڭ ساقلىغايسەن ...

ئويلسام ، هەر ئىككىسىنىڭلا ماڭا ياقمىدىغان تەرەپلىرى جىق ، يۈرىكىمنى تۇتۇپ كۆرسەم ، مۇراتقا بەكرەك سوقمىدۇ . بىراق مەندە ئۇنىڭغا نىسبەتەن تەشۋىش ، ئەنسىرەشمۇ يوق ئەمەس . ئۇ شوخ ، چىقىشقاق ، قىزغىن ، ئۇنىڭدا ئەرلەردە بولمىغان بارلىق گۈزەللىك مۇجەسسەملەشكەن . ئاشۇ كېلىشكەن ، قاۋۇل بەستى بىلەن ھەرقانداق قىزنى ئاسانلا ئۆزىگە جەلپ قىلىۋالالايدۇ . ئەگەر توي قىلغاندىن كېيىن ئۆزگىرىپ كەتسە ، پۇشايمان ، ھەسرەتتە قالارمەنمۇ ؟

تۇنجى مۇھەببەتنىڭ تولىمۇ شېرىن ھەم ئۇنتۇلماس بولىدىغانلىقىنى ، تا ھازىرغىچە ماڭا بىر خىل سىلىق ، ئىلمىي مۇئامىلە قىلىپ كېلىۋاتقان ئالىمنى ياخشى كۆرىمەن ، ئالىمنىڭ ماڭا ئەبەدىي ۋاپادار بولىدىغانلىقىغا ھەم ئىشىنىمەن . يەنىلا ئالىم بىلەن توي قىلسام ياخشى بولغۇدەك .

ئاخىر بىر قارارغا كەلدىم . بۈگۈن مۇرات مېنى كىنو كۆرۈشكە تەكلىپ قىلغانىدى . توغرا ، مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ مۇراتقا ئايرىلىپ كېتىش توغرۇلۇق گەپ ئاچاي . نېمە دېسەم بولار ؟ ھىم ... ئۇنىڭغا يېغلامسىراپ تۇرۇپ ، ئانامنىڭ مېنى بىر دوستىنىڭ ئوغلىغا يانىلىق قىلماقچى بولغانلىقىنى ، قوشۇلمىغىنىمغا ئۇنماي ئۇلارغا ماقۇل دەۋەتكەنلىكىنى ، ھەتتا ماڭا ئۇقتۇرماي چاي ئىچۈرۈپ بولغانلىقىنى ئېيتىمەن . ئۇ نېمىلا دېسىمۇ گەپ قىلماي تىرناق تاتىلاپ جىم تۇرۇۋالىمەن . يامىنى كەلسە ئۇنىڭدىن كەچۈرۈم سوراپ ، كۆزلىرىمدىن بىر ـ ئىككى تامچە ياش چىقىرىپ قويارمەن شۇ ...

ۋاي ـ ۋۇي ، كىنوخانا ئالدىدا ئادەم نېمانچە جىق . مۇرات بۈگۈنكى كىنونى بەك ياخشى ئىكەن دېۋىدى ، راست ئوخشىمامدۇ ؟ مۇرات نېمىشقا تېخىچە كەلمەيدىغاندۇ ؟ ۋەدىلەشكەن ۋاقىتتىن

قىتتىن بەش مىنۇت ئۆتۈپ كەتتى . ھەر قېتىم ئۇ يېرىم سائەت بۇرۇن كېلىپ مېنى كۈتۈپ تۇراتتى . بۈگۈن ئۇنىڭغا نېمە بولدىكىنە ؟ شۇنداق جىلە بولدۇم ، ئۇنىڭ ئۈستىگە كوچا لۇكچەك لىرىنىڭ چۆرىمدە ئايلىنىپ بىزار قىلىشلىرىچۇ تېخى ! يەنە بەش مىنۇت كۈتىمەن ، كەلمىسە مۇشۇنى باھانە قىلىپ ، ئىككىنچى يۈزىگە قارىماسمەنا ...

ۋۇي ، بۇ نېمە ئىش ، مەن مۇراتنى كۈتۈۋاتسام ، ئالىم كېلىۋاتىدىغۇ ؟ ئەمدى قانداق قىلارمەن ؟ نېمە دەرمەن ؟ ئەڭ ياخشىسى كۆرمىگەن بولۇپ ئارقامغا بۇرۇلۇپ كېتەيچۇ ...

ۋاي خۇدايىمەي ، ماۋۇ كېلىشمەسلىكنى كۆرۈڭ ! مۇراتمۇ مەن تەرەپكە قاراپ كېلىۋاتامدۇ ؟! تېنىم شۇركۈندى . يۈرىكىم ئاغزىمغا قاپلاشتى . پۈتلىرىم دىر ـ دىر تىترىدى . كەينىمدە ئالىم ، ئالدىمدا مۇرات . ئوڭ تەرەپتە ۋېلىسىپىت ساقلاش ئورنى ، سول تەرەپتە ئېگىز بىنا ... قېچىپ كېتىشكە ئامال يوق ، ئەمدى بېشىمغا كەلگەننى كۆرىدىغان بولدۇم .

پۈتلىرىمنى يا ئالدىغا ، يا كەينىگە يوتكىيەلمەي ، ئورنۇمدا مىخلاپ قويغاندەك تۇرۇپلا قالدىم . كۆز ئالدىم قاراڭغۇلاشتى . زېمىن چۆرگىلەۋاتقاندەك تۇيۇلدى . يۈرىكىم ۋەھىمە ، تەشۋىش ، نومۇستىن يېرىلغۇدەك بولدى . ئاھ خۇدا ! شۇ تاپتا يەر يېرىلسا ئىدى ، ئىچىگە كىرىۋېلىپلا بۇ نومۇستىن قۇتۇلار ئىدىم ...

ـــ ئاينۇر ، جىق ساقلىتىپ قويمىغاندىمەن ؟! تېلېفون بەرسەم سىز يوق ، دوستىڭىزغا ئېيتىپ قويۇۋېدىم . ھەر قانداق بولسا كەچسىز ، ۋۇي نېمە بولدىڭىز ؟ مەندىن رەنجىپ ...

ئالمىنىڭ قولىقىم تۇۋىدىلا ئاڭلانغان بۇ ئاۋازىدىن دېمىم ئىچىمگە چۈشۈپ ، ئۇجۇقۇپلا كەتتىم . ھەي تەتۈر پەلەك ! ئەگەر مۇرات ئالمىدىن بۇرۇنراق كېلىپ گەپ ئاچقان بولسا ، ئالىم نېمە

ئىش ئىكەنلىكىنى دەرھال بىلىۋالاتتى ـ دە ، ئاچچىقىنى ئىچىگە يۇتۇپ كەينىگە يېنىشى مۇمكىن ئىدى . كېيىن مەندىن نەپرەتـ لەنسىمۇ ، تىللىسىمۇ مەيلى ئىدى . بىراق ، مۇرات ھەرگىز ئالمىغا ئوخشىمايدۇ . ئۇ ئۆز ئولجىسىنىڭ باشقىلار قولىغا چۈشۈپ قېلىـ شىنى خالىمايدۇ . ھېلىمۇ ئېسىمدە ، مۇرات بىر قېتىم مېنىڭ بىر ئوغۇل ساۋاقدىشىم بىلەن كوچىدا پاراڭلىشىپ تۇرغىنىمنى كۆـ رۈپ قېلىپ ، مېنى ۋېلىسىپىت بىلەن سوقۇۋەتكىلى تاس قالغان .

ـــ نېمىشقا بۇنداق قىلىسىز ؟ ـــ دەپ سوريغانىدىم ئاچـ چىقلاپ . ئۇ كۆزلىرىمگە غەزەپ بىلەن تىكىلىپ : « مەن ئۆزۈم سۆيگەن گۈزەللىكتىن باشقىلارنىڭ پايدىلىنىشىغا يول قويمايـ مەن » دېگەنىدى . مانا مۇشۇنداق ئەھۋالدا مۇراتنىڭ جىم تۇـ رۇشى مۇمكىنمۇ ؟

مەن ئەنسىرىگەن ئىش يۈز بەردى . قۇلىقىم تۇۋىدە مۇراتـ نىڭ كەكرىدەك ئاچچىق ، زەردىلىك ئاۋازى ئاڭلاندى :

ـــ ئادىشوي ، كىمگە گەپ قىلىۋاتسەن ؟ تېخى تېلېفون بەرسەم يوق ئىكەنسىز ، دېگىنىنى قارا . ھەم ، بۇ قىزنى ئىگىسى يوق كۆرۈپ بوزەك قىلاي دەمسەن ؟ ھۇ لۇكچەك !

ئەزەلدىن ئېغىر ـ بېسىق ئالمىغا مۇراتنىڭ « لۇكچەك » دېگەن ھاقارەتلىك سۆزى ئېغىر كەلگەن بولسا كېرەك ، ئاۋازى تىترەپ چىقتى :

ـــ نېمىشقا يولسىزلىق قىلىسەن ؟ بۇ دېگەن بىزنىڭ ئۆز ئىشىمىز . سېنىڭ ئارىلىشىشقا ھەققىڭ يوق ! ئۆزۈڭ لۇكچەك تۇرۇپ ، يەنە تېخى مېنى لۇكچەك دەيسەنا ! يۈرۈڭ ئاينۇر كېتەيلى .

ـــ نېمە ؟ نېمە دېدىڭ ؟ ئۆز ئىشىمىز ؟ بۇ ... نېمە ئىش ئاينۇر ؟ سىز ...

يۈرىكىم ياپراقتەك تىترىدى . كۆز چاناقلىرىم ئاچچىق پۇشايمان ياشلىرىغا لىق تولدى . بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئۇلارغا قاراشقا پېتىنالمىدىم . چۈنكى ، بېشىمنى كۆتۈرسەملا ئىككى جۈپ كۆزدىكى نەپرەت ئۇچقۇنىنى كۆرىمەن . ئاشۇ ئۇچقۇنلىرىنىڭ كۆزۈمنى كور قىلىپ ، يۈرىكىمنى پارە ـ پارە قىلىۋېتىشىدىن قورقىمەن ...

ئىشىنىڭ تېگىگە يەتكەن بولسا كېرەك ، ئالىمنىڭ يېڭىمنى تۇتۇپ تۇرغان قولى لاسسىدە بوشاشتى . لېۋىمنى چىشلەپ كۆزۈمنى ئاچتىم . تاماشا كۆرۈش ئۈچۈن ئەترايقا ئولىشىۋالغان كىشىلەرنىڭ كۆزلىرىدىن نەپرەت ئۇچقۇنىنى ، مۇرات بىلەن ئالىمنىڭ بىر ـ بىرىگە ھەيرانلىق ، تەئەججۈپ ئىلكىدە كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ ، ئاغزىنى ئېچىپ قاراپ تۇرغان ھالىتىنى كۆردۈم .

ـــ سىز ... ئاينۇر ... ئويلىماپتىكەنمەن . سىزنىڭ ساختىپەز ، ئالدامچى ئىكەنلىكىڭىزنى ئويلىماپتىمەن . ئىسىت ، ئادەمموُ سىزدەك بولامدۇ ؟ قېنى ماڭا بەرگەن ۋەدىڭىز ؟ ھۇ ۋىجدانسىز ! دۇنيادا سىزدەك نومۇسسىزدىن يەنە بىرسى بارمىدۇ ؟ ـــ مۇراتنىڭ گېپى تۇگە ـ تۇگىمەيلا يۈزۈمگە « چاكىدە » بىر شاپلاق تەگدى . يۈزلىرىم ئېچىشىپ ، كۆزۈمدىن ئوت چىقىپ كەتتى . شاپلاق زەربىسىدىن سەنتۈرۈلۈپ يىقىلغىلى تاسلا قالدىم . تەلىيىمگە يارىشا كىمدۇر بىرى مېنى دەرھال يۆلىۋالدى ـ دە ، كىنوخانا ئالدىدىن ئاستا ئېلىپ ماڭدى . كۆزۈم ھېچنېمىنى كۆرمەسمۇ ، لېكىن قۇلىقىمغا كىشىلەرنىڭ غەزەپلىك خىتابلىرى كىرىپ تۇراتتى .

ـــ توۋا ، چىرايلى گۈلدەك تۇرغان بىلەن قىلغان نومۇسسىز ئىشىغا قارىغىلار .

ـــ شۇ ئەمەسمۇ ، ساددا يىگىتلەرنى شۇنداقمۇ ئالدىغان

بارمۇ ؟ ھۇ نومۇسسىز ، ۋىجدانسىز .

ـــ چىرايلىقتا ۋاپا يوق ، ھەي ... ھازىرقى زامان-نىڭ قىزلىرىزە ...

ئىزا ، نومۇس ، پۇشايماندىن يۈرىكىمنى تۇتقىنىمچە بو-شاشقان بەدىنىمنى ھېلىقى نامەلۇم كىشىگە يۆلەپ ئاران ـ ئاران كېتىۋاتىمەن . ماڭا مۇشۇ پەيتتە خەيرىخاھلىق ، ياخشىلىق قىلغان كىشىگە قانداق رەھمەت ئېيتسام بولار ؟ بۇنىڭدىن ئىككى يىل بۇرۇن مەن ۋېلىسىپىتتىن يىقىلىپ چۈشۈپ ماڭالماي ياتقاندا ، ئا-لىم مېنى مۇشۇنداق يۆلەپ ئاپىرىپ قويغاندى . ئاھ ، مەن نېمە قىلىپ قويدۇم ؟ ئۆزۈمنىڭ شۆھرەتپەرەس ، ئۇجمە كۆڭۈللۈكۈم تۈپەيلىدىن ئالىم ۋە مۇراتىنىڭ ساپ مۇھەببىتىگە مۇشۇنداق جاۋاب قايتۇردۇم . بۇگۈنكى بۇ رەسۋاچىلىق خۇدانىڭ ماڭا بەرگەن جازاسى . مەن ... مەن نېمىشقىمۇ كۆڭلى قارىلىق قىلغاندىمەن ؟ ھەي ...

ـــ بولدى يىغلىماڭ ، ـــ قۇلىقىم تۈۋىدە ئاڭلانغان بۇ تونۇش ، يېقىملىق ۋە ھەسرەتلىك ئاۋازدىن چۆچۈپ ئېسىمگە كەلدىم . بۇ ئالىمنىڭ ئاۋازىغۇ ؟ ياق ، مۇمكىن ئەمەس . سەزگۈ-لىرىم مېنى ئالداۋاتسا كېرەك ، ئۇ ئاللىقاچان كېتىپ قالغاندۇ ... ئۆز قۇلىقىمغا ئىشەنمىگەن ھالدا كۆزلىرىمنى يوغان ئېچىپ يېنىمغا قارىدىم . يېنىمدا خۇددى بۇنىڭدىن ئىككى يىل بۇرۇن مېنى يۆ-لەپ كېتىۋاتقان ھالىتى بىلەن ئالىم قاراپ تۇراتتى . ئۇ چاغدا ئۇ-نىڭ كۆزلىرىدىن ئاجايىپ خىسلەتلىك نۇر پارلاپ تۇراتتى . ھا-زىرچۇ ؟ ھەسرەت ، ئېچىنىش ئۇچقۇنلىرى گىرەلىشىپ كەتكەن بۇ كۆزلەر لىققىدە ياشقا تولغاندى .

ـــ ئالىم ، ـــ ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالمىغان ھالدا مۇرىسىگە ئېسىلدىم . بىراق ئۇنىڭ بەدىنى گويا قېتىپ قالغاندەك مۇزلاپ

كەتكەنلىكىنى ، تىترەۋاتقانلىقىنى سېزىپ ، ئاستا - ئاستا سىيرىلىپ ئولتۇرۇپ قالدىم .

— مېنى ... مېنى كەچۈرۈڭ . مەن سىزگە يۈز كېلەلمەيمەن . مەن ... مەن سىزنى ئازابلاپ قويدۇم ، — كۆز ياشلىرىمنى توختىتالماي ئۇنىڭ پۇتلىرىغا يېپىشتىم . ئۇ تىترەك قولىلىرى بىلەن مېنى يۆلەپ تۇرغۇزدى - دە ، ھەسرەتلىك كۆزلىرىنى يىراقلارغا تىككەن ھالدا خۇددى ئۆزىگە سۆزلىگەندەك پەس ، زەئىپ ئاۋازدا پىچىرلىدى :

— ئاينۇر ، مەن نېمە دېيىشىمنى بىلەلمەيۋاتىمەن . راستىمنى ئېيتسام ، مەن ھازىر ئۆزۈمدىكى كۆچ - جاسارەت تۈگىگەندەك ھېس قىلىۋاتىمەن . بەلكىم مەن ئۆمرۈمدە بۇگۈنكىدەك ھالغا چۈشۈپ قالمىغان بولغىيتتىم . بىلەمسىز ئاينۇر ، مەن سىزنى تولىمۇ ياخشى كۆرەتتىم . سىزگە ئىشىنەتتىم . بىراق ، ئويلىماپتىمەن ... بۇگۈنكى ئىش مېنى قاتتىق ھەسرەتلەندۈردى ، ھەتتا ئۆز - ئۆزۈمگە ۋە تۇرمۇشقا بولغان ئىشەنچ ، ئۈمىدىمۇ يوقالغاندەك بولدى . ئىسىت ! مەندىن باشقا بىرسى بىلەن يۈرۈشتۇرۇلگىنىڭىزنى نېمىشقىمۇ بۇرۇنراق ئېيتمىغانسىز ؟ ئىككى ئارىدا قانچىلىك ئازابلانغانسىز - ھە ؟! بۇگۈن مەن كىنوغا كەلمىگەن بولسام بوپتىكەن . سىزگە ئاۋارىچىلىك تېپىپ بەردىم . مېنى كەچۈرۈڭ . ئاينۇر ... بولدى ئەمدى سۆزلىمەڭ . خەير - خوش .

— ئالىم ، توختاڭ !

ئۇ توختىمىدى ، يۈگۈرگەندەك تېز - تېز مېڭىپ كەتتى . مەن ئۇنىڭ ئارقىسىدىن خېلى ئۇزاققىچە مەيۈس ھالدا قاراپ تۇردۇم - دە ، ئاندىن ئۇن سېلىپ يىغلاپ سالدىم .

قۇرۇپ كەتكەن تال

گۈلخان هويلىدىكى ئۇزۇم تالنىڭ قۇرۇپ قالغانلىقىنى ئەمدىلا هېس قىلغاندەك ، يېشىللىقتىن ئازراقمۇ ئەسەر قالمىغان تاقىر سايەدەك هويلىسىغا كىرىپلا بىئارام بولۇپ كەتتى . بىردىنلا ئۆزىنى خۇددى چۆلدە تۇرغاندەك هېس قىلدى . ئۇنىڭسىزمۇ لو-قۇلداپ ئاغرىۋاتقان مېڭىسى تېخىمۇ چىڭقىلىپ ، پۈتۈن بەدىنىگە ئاغرىق كىرىپ كەتكەندەك بولدى . ئۇ تالنىڭ قۇرۇپ كەتكەنلى-كىنى هەقىقەتەن بۇگۈنلا هېس قىلدى . ئۇنىڭ غولى باراڭغا يۆ-گەشكىنىچە ئۆلۈك يىلاندەك قېتىپ قالغانىدى . هويلىدا تېخى ئەمدىلا ئىككى ياشقا كىرگەن نەۋرىسى ئويناپ يۈرەتتى . قىزچاق تايتاڭلاپ ماڭغىنىچە تالنىڭ يېنىغا كېلىپ ، بويى يەتكەن بىر تال ئىنچىكە تاياقچىنى ئوشتۇۋۈندى قاراسسىدە ئاۋاز چىقتى . ئۇنىڭدا بىرەر تال يۇمران يوپۇرماق تۇگۈل سۈ هەم نەملىك قالمىغانىدى .

بۇ ئۇزۇم تال ئەتىياز كېلىشى بىلەنلا هويلىغا باهارنى باشلاپ كېلەتتى . تومۇزدا ئادەم تېنىنى كۆيدۈرۈپ تاشلىغۇدەك كۈچلۈك قۇياش نۇرىنى يەلپۇگۈچتەك كەڭ يوپۇرماقلىرى بىلەن توسۇپ سايە چۈشۈرەتتى . كۈز ئايلىرىدا قىزلارنىڭ هېقىق كۆز-لۈك هالقىسىدەك جۇلالىنىپ تۇرغان ساپاق ـ ساپاق ئۇزۇملىرى بىلەن كىشىگە جەننەت هۇزۇرىنى بېغىشلايىتتى . مانا ئەمدى هەم-مىسى يوق بولۇپ ، بۇ هويلا كۈن بويى ئۇخلاپ كۈن ئۆتكۈزى-دىغان تاقىرباش بوۋايدەك مۇگدەپ قالغانىدى .

ئۆيدىن ۋىجىككىنە ئىرى ئەسىنگىنىچە كىرىلىپ چىقىپ كەلدى . ئۇنىڭ چاچسىز تاقىرىشى كۈن نۇرىدا مىستەك پار-قىرايتتى . پۇتىدىكى يوغان ساپما كەشتىدىن پالاقلىغان ئاۋاز ئاڭلىناتتى .

ـــ ۋۇي دادىسى ، ئۇزۇم تال قۇرۇپ قاپتۇ ، بىرەر ئامالىنى قىلمامىلا ؟

ـــ قۇرۇپ كېتىپتۇ شۇ . قانداق قىلاتتىم ؟ ئورنىغا كىلەر يىلى بىر - ئىككى تۈپ كۆچەت تىكىپ قويارمەن ، ـــ ئىرى پەرۋاسىزلىق بىلەن سىلكىپ قويۇپ ، ساپما كەشتىنى سۆ-رىگىنىچە چاپىنىنى يېپىنچاقلاپ سىرتقا ماڭدى . گۈلخانىڭ غۇرۇرىدە ئاچچىقى كەلدى . تازا بىرنى ئارقىراپ توختاتماقچى بولدىيۇ نېمىشقىدۇر بولدى قىلدى . ئارقىرىغۇدەك ھالىمۇ يوق ئىدى . سۇپا ئۈستىدىكى كىگىزگە كۆرپە تاشلاپ يانپاشلىدى . لوقۇلداپ ئاغرىۋاتقان چېكىسىنى ئۇۋۇلدى . كۆزى قۇرۇپ كەت-كەن تالغا چۈشۈپ يەنە بىئارام بولدى . بۇ تالنى ئۇلار يېڭى توي قىلغان كۈنلەردە مۇنۇ لۆم - لۆم ئىرى ئاتايىن ئۇنىڭ كۆڭلىنى دەپ سىلىپ بەرگەنىدى .

ـــ بۇ قۇرۇق تاملىقتىن ئەجەب زىرىكتىم . يا بىرەر تۈپ كۆچەت يوق ، يېشىللىقنى ، باھار پەيزىنى كۆرمەي ئۆتۈپ كې-تەمدۇ كىشى . ئۆيۈمگە چىقىپ كېتىمەن ! ـــ تويى بولۇپ بىر ئاي ئۆتكەندە ئۇ شۇنداق دەپ دومسايدى . ئىرى قەيەردىن تاپتە-كىن ، بۇ ئۇزۇم تالنى ئەكىلىپ ھويلىغا سالدى . ئۇزۇم تال ئاجا-يىپ تېز ئايىندى . گۈلخانىمۇ ئۇنى دەپ ، بۇنى دەپ ئۆزى نېمە دېسە ياق دېمەيدىغان ، ھەتتا ئارقىراپ سىلكىپ تاشلىسىمۇ ئۇنا-دىمەيدىغان بۇ ئادەم بىلەن يىگىرمە نەچچە يىلنى بىرگە ئۆتە-كۈزدى . ئۇ بۇ ئادەم بىلەن يېزىنىڭ ئەينى ۋاقتىتكى جاپالىرىدىن

قۇتۇلۇش ئۈچۈنلا توي قىلغانىدى . ئۇ ھەقىقەتەن ئانچە جاپا تارتمىدى . تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرگىنىگە يارىشا مۇۋاپىق خىز-مەتكە ئورۇنلاشتى . ئىككى بالىلىق بولدى . ئۇلارنىڭ تۇرمۇشىدا ھاياجان بىلەن ئەسلىگۈدەك گۈزەل مىنۇتلار بولمىغىنىغا ئوخشاش كۆڭۈلنى ئاغرىتىدىغان قاتتىق كۆڭۈلسىزلىكلەرمۇ يۈز بەرمىدى . كۈنلەر خۇددى تۈزسىز سۈيۇق ئاشتەك شۇنداق تەمسىز ئۆتتى-كى ، ئۇنىڭ ئىرىدىن توي كۈنلا رايى يېنىپ كەتكەنىدى . ئىرى-نىڭ پاقىدەك سوغۇق لەۋلىرى ۋە تېنى ئۇنىڭ بەدىنىنلا ئەمەس ، يۈرىكىنمۇ مۇزلىتىپ قويغانىدى . ئۇنىڭ ئۇستىگە ئىرىنىڭ سۆز - ھەرىكەتلىرى شۇنچىلىك ئىزىلەڭگۇ ، لەقۋا ئىدىكى ، ئۇ بۇلارنى ئويلىسا ، بۇ ئادەمنى بوغۇۋەتكۈسى ياكى يىراقتا قېچىپ كەتكۈسى كېلەتتى . ئەمما ئۇ نۇرغۇن يىللارنى يەنىلا مۇشۇ ئەر بىلەن بىرگە ئۆتكۈزدى . ئۆزى ئويلىغاندەك يىراقلارغا قېچىپمۇ كەتمىدى . كۈنلەرنى ئىزتىراپ ، تېڭىرقاش ، ئاچچىق - ئاچچىق خىياللار بىلەن ئۆتكۈزۈپ كەلدى . ئۇ پات - پات ئۆزىنىڭ قىز چاغلىرىنى ئەسلەپ قالاتتى .

تولۇق ئوتتۇرىنىڭ ئاخىرقى مەۋسۇمىدىكى بىر كەچ ئۇ-نىڭ ھازىرقىدەكلا ئېسىدە ئىدى . ئاسماندا يۇلتۇزلار چاراقلاپ يې-نىپ تۇراتتى . ئاي ناھايىتى يورۇق ، جىلۋىلىك بولغىنىغا قارا-ماي ، قاراڭغۇ تۈننى ئانچە يورۇتالمىغانىدى . تارغىنا مەھەللە يولى تۈز ئەمما توپىلىق ئىدى . يولنىڭ ئىككى قاسنىقىدىكى يوغان قا-پاق تېرەكلەر سۇرلۇك گىدىيىپ تۇرۇشاتتى . گۈلخان دوستى ئايشەم بىلەن خوشلىشىپ قەدىمنى تېزلەتتى . ئۇلار بۇگۈن تەكرارىدىن سەل كەچرەك يېنىپ قالغانىدى . ئۇنىڭ كەينىدىن ئا-ياغ تىۋىشى ئاڭلانغاندەك بولدى . يۈرىكى دۈپۈلدەپ سوقۇپ كەتتى . كەينىگە قايرىلىپ بولغۇچە بىر جۈپ كۆچلۈك قول مۇ-

رىسىدىن كۆچەپ تارتىپ مەھكەم قۇچاقلىۋالدى . بۇ تاسادىپىيە-
لىقتىن ئۇ ۋاقىراشقىمۇ ئۇلگۈرەلمىدى . گۆشلۈك ، چوغدەك قە-
زىق لەۋ ئاللىبۇرۇن ئۇنىڭ لېۋىنى شوراشقا باشلىغانىدى . ئۇ دە-
ماللىققا ئېسىنى يوقتىپ قويدى . قاتتىق قۇچاقلاشتىن بەدىنى
غىرىسلاپ كەتتى . يىرىككىنە بۇرۇت نازۇك يۈزىگە سانجىلىپ
ئېچىشتۇرۇشقا باشلىدى . ئۇ ئېسىنى يىغقاندا ئۆزى يول بويىدىكى
تېرەككە يۆلىنىپ قالغان ، ئەر بولسا ئۇنى تېخىمۇ بەكرەك قاپساپ
سۆيمەكتە ئىدى . ئۇنىڭ ئۆيى يېقىنلا يەردە ئىدى . ئۇ مۇشۇ
كېچىككىنە ئارىلىقتا بۇنداق ئىشقا ئۇچرارمەن دەپ ئويلاپمۇ باق-
مىغانىدى . ئۇ پۈتۈن كۈچىنى يىغىپ ئەرنىڭ مەيدىسىدىن ئىت-
تەردى . ئەرنىڭ قولى سەل بوشىغاندەك بولدى . ئۇ تېخىمۇ كۈ-
چەپ قارشىلىق كۆرسەتتى . يۈز ـ بويۇنلىرىنى مورلىدى . لەۋ-
لىرى ئاجرىغان هامان « دادا ! ئانا ! » دەپ بار ئاۋازى بىلەن
توۋلىدى . ئەر ئۇنى قويۇۋەتتى ، قانداق تۇيۇقسىز هەم تېز پەيدا
بولغان بولسا ، يەنە شۇنداق تېزلىك بىلەن غايىب بولدى . گۈل-
خان قاتتىق دۈپۈلدەۋاتقان يۈرىكىنى قوش قوللاپ تۇتقىنىچە ئۆ-
يىگە قاراپ بار كۈچى بىلەن يۈگۈردى . دادىسىنىڭ « نېمە بول-
دۇڭ ؟ » دېگەن سوئالىغا « ئىت قورقۇتتى » دەپ جاۋاب بەردى .
تويىدىن كېيىنكى كۈنلەردە ، ئۇ هەتتا چىرايىنىمۇ كۆرۈپ باقمە-
غان هەم كىملىكىنى ئويلاپمۇ تاپالمىغان ئاشۇ ناتونۇش ئەر نې-
مىشقىدۇر ئۇنىڭ خىيالىغا ئارىلىشىۋالاتتى . كۈچلۈك بىلەكلەر ،
قوپال ، ئەسەبىي سۆيۈشلەر ئۇنىڭ ئاياللىق هېسسىياتىنى ئۇرغۇ-
لاتتى . تاتلىق خىياللاردىن يۈرىكى هاياجانلىق ئىلكىدە سوقاتـ
تى . ئاشۇ خىيالىي ئەسلىمىلەرلا ئۇنىڭغا قانلىرى قىزىپ ، ئوقچۇپ
تۇرىدىغان ئەرلەرنىڭ باغرىنىڭ نەقەدەر ئوتلۇق ، هارارەتلىك
ئىكەنلىكىنى ، ئاياللارنى ئۆز قۇچىقىدا سىمابتەك ئېرىتىپ تاشلايـ

دىغان قۇدرەتكە ئىگە ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدۇراتتى.
تام قوشنىسىنىڭ ئۆيىدىن پات - پات ھازا يىغىسى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ئۇ تۇنۇگۈندىن بۇيان ئاق ياغلىقىنى سېلىپ، قارا پەلتوسىنى كىيىپ ھازىدارلارغا ھەمراھ بولدى. ئۇلار بىلەن قوشۇلۇپ ھازا ئاچتى، يىغلاپ ھېرىپ كەتتى. ھازىرمۇ شۇنىڭ تەسىرىدىن بېشىنىڭ چېكە تومۇرلىرى چېكىلىپ، ئۇنىڭغا خۇددى ئەتراپتىكى بارلىق نەرسىلەر مەۋجۇتلۇقىنى يوقىتىۋاتقاندەك بىلىنىۋاتاتتى. ئۇلۇپ كەتكەن ئايال ئۇنىڭ بىلەن تەڭتۇش ئىدى. ئۇ قوشنىسىنىڭ ئۆلۈم خەۋىرىنى ئاڭلىغاندا، كەينىگە دېڭىدە ئۇچۇپ كەتكىلى تاس قالدى. يۈرىكىنى ئۆزى ھازىرغىچە ھېس قىلىپ باقمىغان بىر خىل ئاچچىق ۋەھىمە رەھىمسىزلىك بىلەن تىلغاپ ئۆتتى. قوشنىسىنىڭ كېسەلچانلىقى ئۇنىڭغا ئايان بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئۆلۈپ كېتىشىنى ئويلاپمۇ باقمىغانىدى. ئايال قوشنىسى ئۇخلاۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ ياتاتتى. ئۇنىڭ ھەرىكەتسىز كۆزلىرى ئوچۇق پېتىچە قېتىپ قالغانىدى. ئەتراپنى چۆرىدەپ يىغلاۋاتقان بالىلىرى، ئۇرۇق - تۇغقانلىرى قايتا - قايتا رازىلىق بەرسىمۇ كىرپىكلەر جۇپلەشمىدى. ئەتراپتىكىلەر:
— ھەممەتلىك ئۇرۇمچىدە ئوقۇۋاتقان ئامراق ئوغلىغا تارتىشۋاتىدۇ. ئۇ ئوغلىغا ئەجەب ئامراق ئىدى، — دېيىشتى. گۈلخان ئاشۇ ئوچۇق تۇرغان كۆزلەردە ئېيتىپ تۇگەتكۈسىز ئاچچىق ئەلەم، ئۇمىدسىزلىك ۋە ئارماننىڭ قېتىپ قالغانلىقىنى، قانسىز لەۋلەرنىڭ سەلگىنە ئۇمچەيگىنىنى كۆرگەنىدەك بولدى. ئۇنىڭ بۇ ئاق كۆڭۈل، دىلى نازۇك ئايالغا بولۇپمۇ ئۇنىڭ ئائىلىسىگە قاتتىق ھەۋىسى كېلەتتى. ئايال قوشنىسى ئېرىنىڭ سرتتىكى ئىشلىرىنى يىغلاپ تۇرۇپ ئۇنىڭغا سۆزلەپ بەرگىنىدەمۇ، ئۇ كۆڭلىدىكىنى يوشۇرۇپ قالالمىغان ھالدا، ئۇ ئايال ئانچە قوبۇل

قىلالمايدىغان تەسەللى سۆزلىرىنى ئېيتىپ سالاتتى .

ـــ مەرىيەم ، بولدى يىغلىماڭە ! ئەرلەر دېگەن شۇنداق بو-لۇشى كېرەكقۇ . سىز باشقا ئاياللارنى مەپتۇن قىلغۇدەك ئېرىڭىز-نىڭ بولغىنىدىن خۇش بولسىڭىز بولىدۇ . ئېرىڭىزنىڭ ئەتراپىدا ئاياللار قانچە كۆپ بولسا ئۆزىڭىزنىڭ قىممىتىنى ، ئېرىڭىزنىڭ قەلبىدىكى ئورنىڭىزنى ھەقىقىي ھېس قىلالايسىز ، راستتىنلا ...

ئەمما ، كۆڭلى قىلدىنمۇ نازۇك بۇ ئايال ئېرىنىڭ ئىشلە-رىنى بەكلا كۆڭلىگە ئېلىپ كەتكەنىدى . يۇرىكىنى تاتلاپ ئارام بەرمىگەن ئاچچىق ئەلەم ، ئۇنسىز يىغا ئاخىر ئۇنى خېلى ئېغىر كېسەلگە مۇپتىلا قىلدى . ئېرى كېسەلچان خوتۇنى ئۇچۇن پۇلنى مەردلىك بىلەن ئايىماي خەجلىدى . ئۇرۇمچى ، شاڭخەيلەرگە ئا-پىرىپ داۋالتىپ كەلدى . ئەمما ئۇ خوتۇنىنىڭ يۈرەك يارىسىنى قىلچىمۇ چۈشەنمەيتتى . گۈلخانىنىڭ خىيالىدا بۇ ئايال ئاددىي ئايال بولۇش سۈپىتى بىلەن ھەقىقىي ئەركەك سۈپەت بۇ ئېرىدىن ۋە ئەقىللىق ، ئەدەپلىك بالىلىرىدىن پەخىرلىنىپ خۇشال ياشىشى كېرەك ئىدى . ئەپسۇس ، ھېسسىياتنى ھەممىدىن ئەلا بىلىدىغان ، ئېرىنى ھەممىدىن زىيادە ياخشى كۆرىدىغان بۇ ئايال ئۇنداق قىلالمىدى . ئەلەم بىلەن ۋاقتسىزلا كۆز يۇمدى . ئۇ بۇ قوشنىسى-نىڭ ئۆلۈم ئالدىدا زادى نېمىلەرنى ئويلىغانلىقىنى بىلگۈسى بار ئىدى . ئەزرائىل بىلەن چىلىشۋاتقان ئاخىرقى مىنۇتلاردا رەھ-مەتلىك زادى نېمىلەرنى ئويلىغاندۇ ؟ ھاياتىنىڭ ئۆزى ئويلىغان-دىنمۇ گۈزەل ۋە قەدىرلىك ئىكەنلىكىنى ، ئەرزىمەس ئىشلار ئۈ-چۇن ئۆزىنى نابۇت قىلىشنىڭ تولىمۇ ئەخمىقانىلىك ئىكەنلىكىنى ئويلىغانمىدۇ ؟ ئېرىنىڭ كۆزلىرىگە ئاخىرقى قېتىم تىكىلگىنىدە ، ئەمدى قەلبىدىكى مۇھەببەتنى ئېرىگە تەقدىم قىلالمايدىغانلىقىنى ، ئۆزىنىڭ كۈندىشىدىن يېڭىلگەنلىكىنى ھېس قىلالىغانمىدۇ ؟

گۈلخان قوشنىسىنىڭ ئۆلۈمى ئۇچۇن بالىلىرىدىن بەكرەك يىغلاپ ھازا ئاچتى ، ئۇنىڭ يىغىسىدا قوشنىسىغا بولغان ئېچىنىش-تىن باشقا يەنە ئۇمىدسىزلىك ، بىچارىلىك بار ئىدى . گويا ئۆلۈم نۆۋىتى ئەمدى ئۆزىگە كەلگەندەك يۇرىكى ۋەھىمىلىك تىترەيتتى . پۇتلىرى دىرىلدەپ ئۆرە تۇرغۇدەك ھالىمۇ قالمىدى . تۇنجى قېتىم ئۆزىگە قېرىلىق يەتكەندەك ھېس قىلدى .

دەرۋازا تاراققىدە ئېچىلدى . قىزى قايتىپ كەلگەنىدى . چىراي - تۇرقى گۈلخانغا قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشايدىغان بۇ قىز-زىنىڭ يولدىشى شوپۇر بولغىنى ئۇچۇن ، ئىككى ياشقا كىرگەن بالىسى بىلەن كۆپىنچە مۇشۇ ئۆيدە تۇراتتى .

ـــ مەن قايتىپ كەلدىم ! ـــ قىزى ئانىسىغا قاراپ قو-يۇپلا ، ئالدىغا يۇگۈرۈپ كەلگەن بالىسىنى قۇچقىغا ئېلىپ ئەر-كىلىتىپ سۆيدى .

ـــ ئانا ! مەن كەچتە بىر يەرگە بارىمەن . مېنى تاماققا ساقلىماڭ جۇمۇ !

قىزى ئۆيگە كىرىپ كېيىم بىر ھازادىن كېيىن باشقىچە چىرايلىق ياسىنىپ ، تاقىلداپ دەسسىگىنىچە چىقىپ كەتتى . گۈلخان قىزىدىن « نەگە بارىسەن ؟ » دەپ سوراپمۇ قوي-مىدى . « بارما ! » دەپ توسۇپمۇ قالمىدى . ھەممىدىن رايى يېر-ىنىپ كەتكەندەك ، قورۇپ كەتكەن تالغىمۇ قارىماسلىققا تىرىشىپ كۆزىنى يۇمۇۋالدى . نەۋرىسىنىڭ ئۇيان - بۇيانغا يۇگۈرۈپ يۈر-گەن تەۋىشى ئاڭلىنىپ تۇراتتى . ئۇنىڭ ئېسىگە ئوغلى كېلىشى بىلەنلا كۆڭلى يەنە ئاچچىققا تولۇپ كەتتى . ئوغلى توغۇلغاندا ئاجايىپ خۇشال بولۇپ ، پۇتۇن ئارزۇ - ئارمانلىرىنى ئۇنىڭغا بې-غىشلىغان ۋە ئۇنىڭدىن زور ئۇمىدلەرنى كۈتكەنىدى . ئەپسۇس ، ئوغلى دادىسىدىن ئۆتە لەقۇا ، يارىماس ئادەم بولۇپ چىقتى .

مەكتەپتىمۇ تۇزۇك ئوقۇيالمىدى . قورسىقىمدىكىنى تاپ دەيدىغان مۆرىمەس مىجەزى ، يىگىرمە ياشقا كىرگەن تۇرۇقلۇقمۇ ھېچ ئىشـ نىڭ پىشىنى تۇتماي لاغايلاپ يۈرۈشلىرى گۈلخانىنى شۇنداق ئۈـ مىدىسىزلەندۈردىكى ، بىر كۈنى ، ئۇنىڭ ھاراق ئىچىپ ئېگـ ـ پەس دەسسەپ كەلگىنىنى كۆرۈپ قولىغا تاياقنى ئېلىپ نارا سا ـ ۋىدى . چوڭلا بولۇپ قالغان بالا جىم تۇراتتىمۇ ؟ ئانىسىنىڭ قو ـ لىدىكى تاياقنى تارتىۋېلىپ ئوتتۇرىسىدىن « قارسىسىدە » قىلىپ ئوشتۇپ بىر يانغا تاشلىۋەتتى ـ دە ، ئەلپازىنى بۇزۇپ ئانىسىغا تازا قاتتىق ھۆركىرىۋېتىپ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى . شۇ چىقىپ كەتـ كەنچە قايتىپ كەلمىدى . ئۇرۇق ـ تۇغقانلارنىڭ ئۆيىگىمۇ بارمـ غاندى . گۈلخان ئوغلىنى ئۇرغىنىغا قاتتىق پۇشايمان قىلدى . بالىدا نېمە گۇناھ ؟ بالىنىڭ تومۇرىدا ئېقىۋاتقىنى ئاشۇ لۆم ـ لۆم دادىسىنىڭ قېنى تۇرسا ، مىجەزى دادىسىغا ئوخشمايتتىمۇ ئەمـ سە ؟ كېيىنكى كۈنلەردە گۈلخان سەۋەنلىكىنى ئۆزىدە قويۇپ تې ـ خىمۇ ئازابلىنىپ كەتتى . بۇنىڭغا ئۇ تاسادىپىي ئوقۇپ قالغان « گۆر ئوغلى » داستانى سەۋەب بولدى . رىۋايەتتە مۇنداق كـ ـ چىككىنە بۆلەك بار ئىدى :

« گۆر ئوغلىنىڭ لەيلى قىز ئاتلىق تۇلپارى بار ئىدى . بۇ تـۇلپار تۇغۇلغاندا زېرەك بولسۇن دەپ ئادەم سۈپىتىدە ئېغىزلان ـ دۇردى . بويى ئېگىز بولسۇن دەپ قۇلان ئەمدۇردى . ئىلىكلىرى تولۇپ كۆچلۈك بولسۇن دەپ بوغۇزىغا كۆك كىشمىش بەردى . تاغدىن ئىرغىپ ئۆتكۈدەك ئۇچقۇر بولسۇن دەپ كېپىك سۈتىنى بەردى . ئاربىدىن بىر يىل ئۆتكەندە ، بۇ تۇلپار شۇنداق بىر تۇلپار بولۇپ چوڭ بولدىكى ... »

گۈلخان ئوغلىنى تۇغقاندا كۆكسى يالىلۇغلىنىپ قېلىپ ، ئېمىتەلمەي كالا سۈتىدە باققانىدى . ئۇ بىر ئايال بولۇش سۈپىتى

بىلەن ياخشى ئانا بولالمىغىنىنى ھەر بىر ئويلىسا ، پۇشايماندىن يۇرىكى ئۆرتىنەتتى . گەرچە بۇنى پۈتۈنلەي ئۇنۇتۇش سەۋەنلىكى دېيىشكە بولمىسىمۇ ، ئانا ۋۇجۇدىدىكى مېھىر ـ مۇھەببەت بىلەن يـۇغۇرۇلغان پاك قاندىن ئايرىلىپ چىقىدىغان ئانا سۈتىنىڭ بالـ ىنىڭ ئەقلى ، مىجەز ـ خۇلقىنى يېتىلدۈرۈشتىكى رولىنىڭ بۇنچە زور بولىدىغانلىقىنى بۇرۇنراق بىلگىنىدە ئىدى ، ھەرقانداق ئەھۋال ئاستىدىمۇ ھەرگىز بۇنداق ئورنىنى تولدۇرۇپ بولالمايدىغان خاتا ـ لىققا يول قويۇپ ، ئوغلىنى ئانا سۈتىدىن مەھرۇم قىلماس ئىدى . ئەمدى پۇشايمان قىلغان بىلەن نېمە ئامال ؟ چۈنكى ئادەملەر نـۇرغۇن نەرسىلەرنى كېچىكىپ چۈشىنىپ ، كېيىن پۇشايمان قـ لىشقا ئادەتلىنىپ كەتكەن .

ھـويلىدا كىچىككىنە نەۋرىسى شىپلداپ مېڭىپ يۈرەتتى . گـۈلخانىنىڭ نەۋرىسىنىڭ قىلىقىغا قاراپ مەستلىكى كەلدى . بالا چـوڭ ئاپىسىنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلگەندەك ، كىچىككىنە بۇدرۇق قوللىرى بىلەن تۇرۇبا يېنىدىكى چېلەكتىن سۇ ئېلىپ ئۈزۈم تال تـۈۋىگە قۇيۇۋاتاتتى . گۈلخان بالىنىڭ ئايىغى ھەم كىيىمىنىڭ ھۆل بولۇپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ سوغۇق تېگىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ قالدىيۇ ، نېمىشقىدۇر بالىنى توسمىدى ، ئۇنىڭ كۆزىگە ئۈزۈم تـال ئاشـۇ سۇنى ئىچىپلا ئاستا ـ ئاستا تىرىلىۋاتقاندەك ، ئاشۇ سۇ تالنىڭ تومۇر ـ تومۇرلىرىدا ئېقىپ يۈرگەندەك ، بىردىنلا تولىمۇ كىچىك ، يۇمران بىر يوپۇرماق ئۆسۈپ چىقىۋاتقاندەك كۆرۈندى . يوپۇرماق يۇلتۇز شەكلىدە ئاستا يوغىناپ ، قانداقتۇر بـىرخىل كۈچنىڭ تەسىرىدە بىردىنلا ئاسمانغا ئۆرلىدى . ئۇيۇقتا خېلى ئۇزۇنغىچە لەيلەپ ، بارا ـ بارا يىراقلاشتى . يىراقلاشقانسېرى كىچىكلىدى . شۇ لەيلىگىنىچە ئاسمانىنىڭ قەھرىدە توختىدى . ئاخىر گۈگۈم ئاسمىنىدا يۇلتۇز توپىغا قوشۇلۇپ كەتتى .

قىزارغان سەھرا

ئۇنىڭ تۇنجى ئېرىدىن تەلىيى چىقمىدى . ئەرگە ئەگىشىپ قانداق چىقىپ كەتكەن بولسا ، بوغچىسىنى كۆتۈرۈپ يەنە شۇ پېتى سالپايغىنىچە قايتىپ كەلدى .

— ھېچقىسى يوق ، — دېدى ئانىسى ، — ئەمدى يۈزۈڭ ئېچىلدى . بۇ قېتىم چوقۇم ياخشى ئەر تاپالايسەن .

ئۇنىڭ ئانىسى يېشى قىرىقتىن ئاشقىنىغا قارىماي ، ئۆزىنى بولۇشىغا ياساپ ، تاقىلداپ يۈرىدىغان خوتۇن ئىدى . پۇتۇن مەھەللىدە بۇ خوتۇننىڭ داڭقى بار ئىدى . ئۇ بەزىدە بۇ خوتۇننى ئۆزىنىڭ ئانىسى ئەمەستەك ھېس قىلاتتى . ئەمما بۇ خوتۇن ئۇنىڭ ئانىسى ئىدى ، ئۇنىڭغا كۆيۈنەتتى .

دادىسى ئاتىمىشلاردىن ئاشقان ، ياۋاش ئادەم ئىدى . بۇ ئەر — خوتۇنلارنىڭ ياش پەرقىمۇ ، مەجەزىمۇ ئاسمان - زېمىن پەرقلىنەتتى . بۇ ئىككىسىنىڭ قاچانلاردا ، قانداقلارچە تېپىشىپ بىر ئۆيگە كىرىپ قالغىنىنى ھېچكىم بىلمەيتتى ،

— ھۇ ، ئۆلمەيدىغان مىس — مىس قېرى ، — بۇ خوتۇن ئېرىنى پات - پات شۇنداق دەپ تىللاپ قويىاتتى . ئەمما ئۆزىنىڭ بۇ ئەردىن ئايرىلسا بولمايدىغانلىقىنى بىلەتتى . ئەر مىس - مىس بولغىنى بىلەن تىنمىسز ئىشلەيتتى . ئېتىزنىڭ ئىشلىرىنى ئۇن — تىنسىز قىلاتتى . ئاخشىمى خوتۇنى ئوچاق بېشىدا قويۇپ قويغان ئاشنى شالاپىشتىپ ئىچىپ ، موككىدە يېتىپ ئۇخلاپ قالاتتى . ئۇ

ئانسىنىڭ پات ـ پات كەچلىرى يوقاپ كېتىدىغانلىقىنى بىلەتتى . ئەمما نەگە بېرىپ ، نېمە ئىش قىلىدىغانلىقى ئۇنىڭغا قاراڭغۇ ئىدى . بەزىدە ئەرلەر بىلەن قاش ـ كۆزىنى قىسىپ يۇرگىنىنى كۆرۈپ قالاتتى .

ئۇ چوڭ بولغانسېرى ئانىسىنىڭ قىلىقىدىن نومۇس قىلىدىغان بولدى . ئانىسى بىلەن بىللىمۇ ماڭمايتتى . ئەمما ئادەملەر ئۇنى ھامان ئاشۇ يامان خوتۇنىنىڭ قىزى دەپ بىلىشەتتى . ئۇنىڭغا باشقىچە نەزەر بىلەن قارىشاتتى .

ئۇ ئەر چىقماي ئۇزۇنغىچە ئولتۇرۇپ قالدى . مەھەللىدىكى تەڭتۈش قىزلار ئاللىبۇرۇن بىر ئىككى بالىغا ئانا بولۇشقانىدى . ئۇ ئانچە سەتمۇ ئەمەس ئىدى . مەڭزى پىشقان ئالمىغا ئوخشايتى . ئىككى ئۆرۈم چېچى كاسسىدا پۇلاڭلاپ تۇراتتى . بەزى شاللاقراق ئەرلەر ئۇنى ئانچىكىم چېكىپ قويغانىنى ھېسابقا ئالماي ، بىرەرسى بوسۇغا ئاتلاپ ئۇنىڭغا ئەلچى بولۇپ كىرىپ باقمىدى .

كۆزىنىڭ ئالدىراش ھوسۇل يىغىش كۈنلىرىدە ، مەھەللىدە ئانچە ـ مۇنچە ئىشلەمچىلەر پەيدا بولۇپ قالاتتى . شۇ ئىشلەمچىلەرنىڭ بىرى ئۆزىچە ئۇنىڭ ئۆيىنى ئەگىدىغان بولۇپ قالدى . يېگىت كۆرۈمسىز بولغىنى بىلەن قۇۋۇ ، چاققان كۆرۈنەتتى . ئۇلار ئۇچۇن نەچچە كۈن ھەقسىز ئىشلەپ بېرىپ يۈردى .

ـــ خەق سېنى ئەگىپ يۈرگەندەك قىلىدۇ ، ـــ ئانىسى ئۇنىڭ قۇلقىنى تولغىدى ، ـــ بىر ئامال قىلىپ ئۇنى كەلتۈرۈۋال ، ئاندىن پېشىنى مەھكەم تۇت . بىللە قېچىپ كەتسەڭمۇ مەيلى !

ئۇ بىرەر ئەرنىڭ كەينىدىن قېچىپ كېتىشىنى ئويلاپمۇ باقمىغانىدى . ئەمما ، ئانىسىنىڭ سۆزلىرى ئۇنى ئويلاندۇرۇپ قويـ

دى . ئۆزىنىڭمۇ يىراقلارغا بېرىپ باققۇسى بار ئىدى .

ئۇ يىگىت بىلەن تېزلا پۇتۇشتى ، بىر كۈنى تاڭ سۈزۈلـ مەستە بوغچىسىنى قولتۇقىغا قىسىپ ، يىگىتىنىڭ كەينىدىن ئەگـ شىپ مەھەللىدىن ئايرىلدى .

ئۇلار قامغاقتەك نە ـ نەلەردە قاڭقىپ يۇرۇشتى . ئەر دەسـ لەپتە ئۇنىڭغا خېلى ياخشى مۇئامىلە قىلدى . ئەمما ، بىرلا تەرىپى بەكلا قۇۋ ئىدى . ھە دېسلا خوتۇنىنى ئىشقا سېلىپ ، ئۆزى بېكار لاغايلاپ يۈرەتتى . خوتۇنىنىڭ ئىشلەپ تاپقان پۇلىغا قىمار ئويـ ناپ ھاراق ئىچىپ يۈرەتتى . ئۇ يەتكۈچە جاپا تارتتى . دەسلەپتە بـۇلارغا چىدىدى . كۆڭلى خاتىرجەم بولسلا ئۇ قانچىلىك جاپا تارتسىمۇ رازى ئىدى . ئەمما ۋاقىت ئۆتكەنسېرى ، ئېرى يېڭى ـ يېڭى خۇيلىرىنى چىقارغىلى تۇردى . كۈندە دېگۈدەك ئۇرۇپ ـ تىللايدىغان بولۇۋالدى . ئاخىر بىر كۈنى تاياققا چىدىماي ، ئەخـ لەتخانىنىڭ يېنىدىكى يۇنداپ پۇراپ تۇرىدىغان ، كاتەكتەك ئۆيـ دىن قېچىپ چىقتى . ئۇنىڭ بارىدىغان باشقا ماكانى يوق ئىدى . ئىلاجسىز يەنە ئانىسىنىڭ ئۆيىگە قايتىپ كەلدى .

ئۇ نەچچە كۈنگىچە نومۇس قىلىپ ئۆيىدىن سىرتقا چىقـ مىدى . ئانىسى ئۇنى ئۇنىمىغىنىغا قارىماي ، بىر ـ ئىككى قېتىم بازارغا ئاپىرىپ كەلگەندىن كېيىنلا ، ئاندىن ئانچە ـ مۇنچە سىرتقا چىقىدىغان بولدى .

ئانىسى ئۇنىڭغا ئۆزى بىر چاغلاردا كىيىپ يۈرگەن قىزىل دۇخاۋا كۆڭلىكىنى بېرىۋەتتى . پۇتىدىكى ئايىغى ئانچە كونا ئەـ مەس ئىدى . ئەمدى قىز چاغلىرىدىكىدەك ئۇزۇن ئىشتان كـ يىپ ، ياغلىقىنى چېكىلەپ تېڭىپ يۈرمىسىمۇ بولاتتى .

ئۇ ياسانسا خېلى چىرايلىق بولۇپ قالاتتى . بولۇپمۇ ئوسما قويسا بەك يارىشاتتى . بىرلا يېرى ، ئۇنىڭ چوكانلىقىنى ئىپادە

قىلىدىغان ئالتۇن زىرىسى يوق ئىدى . ئۇ بىر چاغلاردا ، تويۇمدا چوقۇم ئالتۇن زىرە ئالغۇزىمەن دەپ خيال قىلىپ يۈرگەنىدى . ئەمما ، ئۇنىڭ يارىماس ئىرى ئۇنىڭغا ئالتۇن زىرە تۇگۈل ، بىرەر دۇخاۋا كۆڭلەكمۇ ئېلىپ بەرمىدى .

ئۇ ئۆزى يالغۇز بازارغا باردى . بازاردا ئادەم مىغلدايتتى . ئۇ زەرگەر دۇكىنىدا چىرايلىق ، نەپىس ياسالغان ئالتۇن زىرىگە ئۇزۇنغىچە قاراپ كەتتى . زەرگەرنىڭ ئۇنىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە قاراپ نېمىدۇر دېگۈسى بارلىقىنى كۆرگەندىن كېيىنلا دەرھال نېرى كەتتى . ئۇ رەخت بازىرىدا چۆرگىلەپ يۈرگەن بىر مەھەللىلىك بىر نەچچە ئايالنى نېرىدىن كۆردى . ئۇنىڭ بىر نەرسە سېتىۋېلىش خيالى يوق ئىدى . ئۇ بازارغا پەقەت ئىچى پۇشۇپ مەقسەتسىزلا كەلگەنىدى .

ئۇ بۇرۇتلۇق بىرسىنىڭ ئۆزىنى خېلىدىن بېرى ئەگىپ يۈرگىنىنى سېزىپ قالدى . ئۇ ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا ئۇ ئەرگە نەچچە قېتىم قاراپ قالدى . ئەر ئادەملەر توپىنى يېرىپ ئۇدۇل ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى .

ـــ ئاۋۇ ئاشخانىغا كىرىپ تاماق يەيلىمۇ ؟

ئۇ ھودۇققىنىدىن نېمە دېيىشىنى بىلمەي تۇرۇپ قالدى . ئۇنىڭ قورسىقى ئېچىپ كەتكەنىدى . ئىختىيارسىز ئەرنىڭ كەينىدىن ئەگەشتى .

ئۇلار يېرىمدىن لەڭمەن يېيىشتى . تاماق يەۋېتىپ ئەر ئۇنىڭغا تىكىلىپ ـ تىكىلىپ قاراپ قويياتتى .

ـــ بىزنىڭ ئۆيى يېقىندىلا ، بىزنىڭ ئۆيگە بارايلى . خوتۇنۇم تۇغۇتلۇق ، ئانىسىنىڭ ئۆيىدە .

ئەر پوسۇققىدە شۇنداق دېدى . ئۇنىڭ گېپى دەرھال غەقلا بولدى .

ـــ مەن ... مەن ... ئانام ئەنسىرەپ ... ـــ ئۇ دۇدۇقلاپ كەتتى.

ـــ ئانىلىرىمۇ بىللە كەلگەنمىدى ؟ مەن ئەجەب كۆرمەپتىمەنا ؟

ئۇ دەرھال گەپ ياسىدى.

ـــ ئانام ھارۋىنىڭ قېشىدا قالغان. تېزرەك كەل دېۋىدى.

ـــ ئەمىسە، كېلەر بازاردا كۆرۈشەيلىمۇ ؟

ـــ ماقۇل !

ئۇ ئاشخانىدىن بىرى قوغلىغاندەك ئىتتىكلا يېنىپ چىقتى. ئەمدى ئۇنىڭ بازار چۆرگىلەشتىن رايى قايتقانىدى.

ئۇ يولنىڭ قاسنىقىدىن ئاستا مېڭىپ كېتىۋاتاتتى. كەينى تەرەپتىن بىرسى ۋېلىسىپىتنىڭ قوڭغۇرىقىنى كۈچەپ جىرىڭلاتتى. ئۇ كەينىگە قارىدى. ۋېلىسىپىتنى ئۇچقاندەك ھەيدەپ قادىر كېلىۋاتاتتى. ئۇلار بىر مەھەللىلىك ئىدى. تېخى باشلانغۇچتا بىر سىنىپتا ئوقۇشقانىدى. ئۇ قادىرنىڭ ۋېلىسىپىتىنى چۈشۈپ گەپ قىلىشنى كۈتۈپ قەدىمىنى سەل ئاستىلاتتى. ئەمما ئويلىمىغان يەردىن قادىر ۋېلىسىپىتنى توختاتماي، ھەتتا ئۇنىڭغا قاراپمۇ قويماي غىرقىراپ كېتىپ قالدى. ئۇ قادىرنى ئىچىدە تىللىدى :

ـــ ھوۋ، ئۆلمىگۇر تاز. مېنى يامان خوتۇنىنىڭ قىزى كۆرسەنغۇ تايىنلىق، خەپ.

ئۇ بازارغا بارغانلىرىدا، يولدا كېتىۋاتقانلىرىدا ئەر خەقلەرنىڭ ئۆزىگە قايرىلىپ قاراپ كېتىدىغانلىقىنى سېزىپ قالدى. ئۇنىڭ كاسسىي خېلىلا تولغانىدى. كۆكسى قىزىل دوخاۋا كۆڭلىكىدىن بۆرتۈپ چىقىپ تۇراتتى. ئۇ ئەمدى بۇرۇنقىدەك بېشىنى

يەردىن كۆتۈرمەي ماڭىدىغان تارتىنچاق قىز ئەمەس ئىدى . ئۇ كاسسىنى سەلگىنە تولغاپ ماڭاتتى . قېشىغا قاپقارا قاشلىق ئېتىۋالاتتى . چېچىغا قىستۇرۇلغان رەڭلىك تارغىقىنى ياغلىقتىن سەلگىنە چىقىرىپ قويياتتى .

ئۇنىڭ ئۆيىنى ئەگىپ كېتەلمەيدىغانلار كۆپەيگىلى تۇرىدى . كېچىسى كىملەردۇر ئۇنىڭ ئۆگزىسىگە چالما تاشلاپ ئۈيقۇسىنى بۇزاتتى . ئۇنى ئەگىيدىغانلارنىڭ ئارىسىدا بويتاق ئەرلەرمۇ ، خوتۇن - بالىلىرى بارلارمۇ ، تېخى ئۆيلەنمىگەن يىگىتلەرمۇ بار ئىدى . ئانىسىنىڭ دېگىنى توغرا ئىدى . ئۇنىڭ يۈزى ئېچىلدى . ئەمدى ئەر ئۇنى ئەمەس ، ئۇ ئەرنى تاللىيالايتتى .

ئۇ كىملەرنىدۇر ئۆزىگە لايىقتەك ھېس قىلاتتىيۇ ، يەنە تېزلا نىيىتىدىن يېنىۋالاتتى . ئۇ ئەمدى بۇ قېتىم يەڭگىللىك قىلالمايتتى . ياخشى بىر ئەرنى تاللىشى كېرەك ئىدى . ياخشى ئەردىن بىرىگە تېگىپ ، ئۆمۈرۋايەت شۇنىڭ بىلەن خاتىرجەم ئۆتسەم ، دەپ ئويلايتتى .

بىر كۈنى ، ئۇ قوناقلىقتا ئوت ئېلىۋاتاتتى . كەينى تەرىپىدىن شاراق - شۇرۇق ئاۋاز ئاڭلاندى . ئۇ چۆچۈپ كەينىگە بۇرۇلدى . قادىر ئۇنىڭ يېنىدىلا تۇراتتى . ئۇ ھودۇققىنىدىن كەينىگە يېنىشىنىمۇ ئۇنتۇپ ، جايىدا قاققان قوزۇقتەك تۇرۇپ قالدى .

ـــ ساڭا دەيدىغان گېپىم بار ئىدى .

قادىرنىڭ تىنىقى ئۇنىڭ يۈزىگىلا ئۇرۇلدى . ئەمما ئاۋازى تولىمۇ يىراقتىن ئاڭلاندى . ئۇ سەلگىنە ئېسىگە كەلدى . كەينىگە ئاستا ياندى .

ـــ توختا ! ـــ قادىر ئۇنىڭ قولىنى كاپىيدە تۇتۇۋالدى . ئۇنىڭ قوللىرى غاراسلاپ كەتتى ، ـــ ساڭا كۆيۈپ قالدىم . ماڭا ماقۇل دېگىن !

ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ قادىرغا چەكچەيگىنىچە قاراپ قالدى. قادىرنىڭ كۆزى ئۇنىڭغا مىختەك تىكىلگەنىدى. كۆزلىرىدە بىر ئوت لاۋۇلداپ ياناتتى.

— ماقۇلمۇ؟ — قادىرنىڭ يەنە بىر قولى ئۇنىڭ يەلكىسىنى تۇتتى. ئۇ تېخىچە گاڭگىراپ تۇراتتى. ئەتراپتىكى ھەممە نەرسە ھەتتا ئۇنىڭ ئۆزىمۇ قېتىپ قالغانىدى.

— يالغان! — ئۇنىڭ ئاۋازىمۇ، ئۆزىمۇ تىترەپ كەتتى. ۋۇجۇدىنى ئاچچىق يىغا قاپسىدى.

— خۇدا ھەققى! — قادىر ئۇنىڭغا تېخىچە مىختەك قادىلىپ تۇراتتى.

ئۇ ئۆزىنىڭ لاغىلداپ تىترەپ، بوشىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇراتتى.

— ياق! — ئۇ ھالسىزغىنا ئۆزىنى كەينىگە تارتتى. بېشىنى توختىماي لىڭشىتاتتى.

— نېمىشقا؟ — قادىرنىڭ قولى تېخىچە ئۇنىڭ بىلىكىنى چىڭ تۇتۇپ تۇراتتى، — ماڭا ئىشەنمەيۋاتامسەن؟

— سەن... سەن بۇرۇن نېمىشقا... — ئۇ راستىنلا يىغلاپ تاشلىدى. يىغا تەسىرىدىن گەپ بوغۇزىغا قاپلىشىپ قالدى.

— مەن بۇرۇن ساڭا گەپ قىلىشقا پۇرسەت تاپالمىدىم. كېيىن سەن مەھەللىدىن تۈيۇقسىز يوقاپ كەتتىڭ. ئەمدى قايتىپ كەلدىڭ. بەك چىرايلىق بولۇپ كېتىپسەن، — قادىر ئۇنىڭ مۇرىسىنى تېخىمۇ چىڭ تۇتۇپ ئۇنىڭغا بارغانسېرى يېقىنلاشتى. ئۇ قادىرنىڭ سۆزىنىڭ قېيىرىدىن يالغان ئىكەنلىكىنى سېزىپ تۇراتتى. ئەمما ئىنكار قىلىشقا جۈرئىتى قالمىغانىدى. ئۇ قىز چاغلىرىدا قادىرنىڭ ئۆزىنى بۇزۇق خوتۇننىڭ قىزى دەپ ئانچە

ياراتمايدىغانلىقىنى بىلەتتى . ئۇلار قانچە قېتىم يالغۇز ئايىغ يوللاردا ئۇچرىشىپ قالدى . ھەتتا چىگگى چۇش مەزگىللىرىدە ئۇ نەچچە قېتىم قادىرنىڭ خامىنى ئالدىدىن قەستەن ئۆتۈپ باقتى . ئەمما ، قادىردىن ھېچبىر ئىنكاس بولمىدى . ئۇ قادىردىن شۇ چاغلاردىلا ئۈمىدىنى ئۈزۈۋەتكەنىدى .

ئۇ بارغانسېرى بوشىشىپ كېتىۋاتاتتى . ئەمما ئېسى جايىدا ئەمەس . جەينىكى بىلەن قادىرنى ئىتتەرگىنىچە تۇراتتى .

ـــ ماڭا ئىشەن . مەن ساڭا راستىنلا كۆيۈپ قالدىم ! ـــ قادىر توختىماي كۆگۈل ئىزھار قىلاتتى . ئۇنىڭ تىنىقى قىزىق ئىدى ، ـــ نەچچە ۋاق بولدى ، سېنى ئەگىپ يۈرگىلى . بۇگۈن ئاران يالغۇز ئۇچراتتىم . مېنى بۇنچە كۆيدۈرمە ، ماقۇلمۇ ؟

ـــ ياق ! ـــ ئۇنىڭ ئاۋازى ، قوللىرىمۇ بارا ـ بارا بوشىشىپ كېتىۋاتاتتى .

ـــ ئەمىسە ، بىرنى سۆيۈۋالاي ، پەقەت بىرنى .

ـــ ياق !

قادىر ئۇنى بىرلا سىلكىپ ئالدىغا تارتتى . بوينىنى قايرىپلا ئۇنىڭ ياش يۈزىگە لەۋلىرىگە كۈچ بىلەن سۆيدى .

ئۇ بىردىنلا ئۆزىنى قېپقىزىل بىر نۇر ئاستىدا كۆردى . بۇ قىزىللىق ئۇنىڭ ئۇچىسىدىكى كۆگلەكتىنمۇ قىزىل ئىدى . ئۇ ئۆمىرىدە ھېچقاچان بۇنداق جۇلالىق ، بۇنداق ئوتقاشتەك قىزىل نۇرنى كۆرۈپ باقمىغانىدى . ئۇنىڭ بەدىنى بوشىشىپ ، بارا ـ بارا ئاشۇ قىزىللىققا سىڭىپ كېتىۋاتاتتى .

ئۇلار ئىككىنچى قېتىم چىگگى چۇشتە ، قادىرنىڭ بېغىنىڭ ئارقىسىدىكى سامانلىقتا ئۇچراشتى .

ـــ سېنى ئالمەن ـــ دېدى قادىر ئۇنىڭ سامانغا ئارىلىشىپ كەتكەن چاچلىرىنى ئويناپ تۇرۇپ .

— راستما ؟ — ئۇ خۇشلۇقتىن يىغلۇۋېتىشكە تاس قالـ
دى ، — ئەمىسە قاچان ئادەم كىرگۈزسەن ؟
— ئالدىرىما ، تـوۋىـنـى خـۇدا بۇيرۇسا كېلەر يىلى
كۆزدە قىلىمىز .
كېلەر يىلى كۆز تولىمۇ تەستە كەلدى . قادىرنىڭ ئۆيـ
دىـكىلەر راستتىنلا تويغا تۇتۇش قىلىشتى . ئەمما توي ئۇنىڭ بـ
لەن ئەمەس ئىدى . ئۇ توپتوغرا بىر كېچە يىغلاپ چىقتى .
— ھـۇ ، گـېپىدە تۇرمايدىغان يالغانچى ، — ئۇنىڭ قا
دىرنى چاپىناپ پۇركۈۋەتسىمۇ دەردى چىقمايتتى .
— ئاتـا ـ ئانام پەقەت ئۇنىمسا مەندە نېمە ئامال ؟ سەن
دېگەن چوكان تۇرسا ئۇ .
— سەن ئۆزۈڭنى يىگىت چاغلامسەن ؟ سەنمۇ نىكاھ ئو
قۇتۇپ توي قىلمىغىنىڭ بىلەن ئەر بولۇپ بولدۇڭغۇ ؟
— خـەققە ئۇنداق دېگىلى بولمايدۇ ـ دە ! خەق يىگىت
تۇرۇپ چوكان ئالدى دەپ زاكلىق قىلىدۇ .
— چوكان بولسام نېمە بوپتۇ . ئاشۇ قارىۋاي ھەلىمەكتىن
نەرىم كەم مېنىڭ ؟
— ئۇنى سېنىڭ ئېلىۋەتكەن تىرىنقىڭغىمۇ تەڭ قىلماي
مەن . راستتىنلا ، — قادىر گەپكە ئۇستا ئىدى . ئۇنى ئاستا ـ
ئاستا ئېرىتىشكە باشلىدى ، — مەن توي قىلغىنىم بىلەن كۆڭلۈم
يەنىلا سەندە . قاراپ تۇر ، ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇنىڭ خېتىنى بېرىۋې
تىمەن . ئۇ چاغدا ئاتا ـ ئانامۇ ، خەقمۇ ھېچ نەرسە دېيەلمەيدۇ .
موككىدە سېنى ئالىمەن .
— گېپىڭ راستمۇ ؟ — ئۇ راستتىنلا سىمابتەك ئېرىپ
كەتتى .
— خۇدا ھەققى ! سېنى ئالدىسام ئادەم بولماي كېتەي !

ئۇ كۆتۈشكە باشلىدى . قادىر توي قىلىپ يېرىم يىلغىچە ئۇنىڭغا قارىسىنى كۆرسەتمىدى . ئۇ ئومىدسىزلىنىپ قالدى . ئەمما ، قادىرنىڭ ۋەدىسى ھامان ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە جاراڭلايتتى .

قادىر ئۇنى يەنە ئىزدەپ كەلدى .

ـــ بۇ خوتۇن قورسىقىدىكىنى تۇغۇپ بولسىلا يولغا سېلىۋېتىمەن ، ـــ دېدى ئۇ .

ئۇنىڭغا بىر تۇرۇپ قادىرنىڭ گەپلىرى يالغاندەك ، ئۇنى ئالداۋاتقاندەك بىلىنەتتى . يەنە بىر تۇرۇپ ، بۇ گەپلەر راستتىنلا ئۇنىڭ يۈرەك سۆزىدەك ، قادىر ئۇنى راستتىنلا ياخشى كۆرىدىغاندەك تۇيۇلاتتى .

قادىرنىڭ قارىۋاي خوتۇنى پات - پات قورسىقىنى پومپايتىپ ، ئۇنىڭ ئىشىكى ئالدىدىن ئۆتۈپ قالاتتى .

ـــ ھوي ، ئۆلمىگۇر قارىۋاي ، ـــ ئۇ بۇ ئايالنى ئىچىدە تىللايتتى ، ـــ قادىرغا چىڭىدە چاپلىشىۋالغۇچە يولۇڭغا ماڭساڭچۇ ، خەپ ، ئاشۇ شۇمتىكىڭنى تۇغۇپ بولە قېنى .

قادىرنىڭ خوتۇنى قوشكېزەك ئوغۇل تۇغۇۋەتتى . قادىرنىڭ ئاتا - ئانىسى نەۋرىلىرى ئۈچۈن ئاتايىن بۆشۈك تويى ئۆتكۈزدى . قادىرنىڭمۇ خۇشلۇقتىن ئېغىزى قۇلىقىغا يەتكەندەك قىلاتتى . ئۇ نەگىلا بارسا ئوغۇللىرىنىڭ گېپىنى قىلىپ ماختىنىپ يۈرگىنى يۈرگەنىدى .

ئۇنىڭ بارلىق ئومىدلىرى يوققا چىققاندەك بوشىشىپلا كەتتى . ئۆزىچىلا تاماقتىن قېلىپ شۇمۇغالغاندەك بولۇپ قالدى . ئانىسى ئۇنى ئەگەشتۈرۈپ ، بىر قانچە قېتىم بازارغا ئاپىرىپ كەلدى . ئەمما ، ئۇنىڭ كۆڭلى ئېچىلىدىغاندەك ئەمەس ئىدى .

ئۇ ئاشۇ قوشكېزەك ئوغۇلنى ئۆزىنىڭ بالىسى بولسىچۇ دەپ

ئويلاپ كېتەتتى . ئەگەر شۇنداق بولغان بولسا ، ئۇ قادىرنىڭ خوتۇنى بولالايتتى . قادىرمۇ ئۇنىڭ يېنىدىن ئايرىلمايتتى . ئۇ قادىرغا بىر جۈپ ئەمەس ، نەچچە دېسە شۇنچە بالا تۇغۇپ بېرەتتى . چوقۇم قادىرنىڭ كۆڭلىدىكىدەك ياخشى خوتۇن بولالايتتى .

قادىرنىڭ قوشكېزەك ئوغلى ئاستا ـ ئاستا چوڭ بولۇۋاتاتتى . ئۇ ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا بۇ بالىلارغا دىققەت قىلىپ قالاتتى . بالىلار بىر ـ بىرىدىن ئومباق ئىدى . كىشىنىڭ ئامراقلىقىنى كەلتۈرەتتى . ئۇمۇ بۇ بالىلارغا ئامراق بولۇپ قېلىۋاتاتتى . بالىلارنى تۇتۇۋېلىپ قاساق بېسىپ كەتكەن يۈزلىرىگە سۆيۈۋالغۇسى كېلەتتى . مۇشۇ بالىلار مېنىڭ بولغان بولسا ... ئۇ دائىم شۇنداق خىيال قىلاتتى . ئۇنىڭ بەزىدە تۇرۇپ بۇ بالىلارغا ئۆچ لۈكى كېلەتتى . مۇشۇ كىچىككىنە شۇمتەكلەرنىڭ ئۆزىنىڭ بارلىقى ئۈمىدىنى يوققا چىقىرىۋەتكەنلىكىگە ئىشەنگۈسى كەلمەيتتى .

ئۇنسى ئەگىدىغانلار يەنە خېلى بار ئىدى . ئانىسى ئۇنىڭغا ھېلى ئۇنى ، ھېلى بۇنى تونۇشتۇرۇپ ئارام بەرمەيتتى . ئەمما ئۇنىڭ ھېچقايسىسىغا كۆڭلى يوق ئىدى . ئۇ بەزىدە چىرايلىق ياسىنىپ بازارغا بېرىپ كېلەتتى . ھېلىقى قىزىل دۇخاۋا كۆڭلىكى سەل كونىراپ قالغان بولسىمۇ ، ئۇنىڭغا يەنىلا بەكلا يارىشاتتى . ئەرلەر ئۇنى ئەگىپ گەپ تاشلاپ بېقىشاتتى .

بىر كۈنى ، ئۇنىڭ دادىسى ئېتىزدىن قايتىپ كېلىپ موكلا يىقىلغانچە ، ئەتىسى بامدات نامىزىغا ئۇلگۈرۈپ يەرلىكىدە ياتتى . دادىسىنىڭ ئۆلۈمى شۇنداق تۇيۇقسىز بولدىكى ، ئانا ـ بالا ئىككىيلەن گاڭگىراپلا قالدى . بوۋاي ئۆينىڭ بەرىكىتىنى بىللە ئېلىپ كەتكەندەك قىلاتتى . نەچچە ئايغا قالماي ئۆيدە بوران ئۇچۇشقا باشلىدى . ئانىسى ئۆزىچىلا ياۋاشلىشىپ كەتتى . بۇرۇنقى نوچى تۇرقىدىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى . نەچچە كۈندىلا جۈدەپ موماي

سياقىغا كىرىپ قالدى . ياغلىقىنى پېشانىسىگىچە تېڭىپ بەش ۋاخ نامازنى ئوقۇپ بۇۋۇم بولۇپ كەتتى . ئۇ بەزىدە ئانىسىنىڭ جايىنامازدا ئولتۇرۇپ ، تارامالاپ يىغلاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالاتتى .

ئېتىزنىڭ ئىشلىرى ئەمدى ئۇلارغا قالغانىدى . ئانا ـ بالا ئوبدانلا جاپا تارتىشتى . ئانىسى تېخىمۇ جۇدەپ ، ئورۇقلاپ كېـ سەلچان بولۇپ قالدى . ئېشەك ھارۋىسىغا قىغنى ئۈسۈپ ، ئاۋاق ئېشەكنى ساۋاپ ـ سۆرەپ دېگۈدەك ئېتىزغا قىغ ئاپىرىش ئەمدى ئۇنىڭغا ئوبدانلا ھار كەلدى .

ئېتىزنىڭ ئىشلىرى كۈندە چىقىپ تۇراتتى . ئۇنىڭ ئەمدى ئوسما قويۇپ ياسىنىپ ، بازارغا بېرىپ چۆرگىلەپ كېلىشكىمۇ چولىسى تەگمەيتتى . قىزىل دۇخاۋا كۆڭلەكنى ئېشەك ھارۋىسـ نىڭ يان ياغىچىدىكى پۇتاق ئىلىۋېلىپ يىرتىلىپ كەتتى . ئۇ يـىغلۇۋېتىشكە تاسلا قالدى . كېيىمىز ساتقاندا چوقۇم بىر كۆڭلەكـ لىك دۇخاۋا ئالىمەن دەپ ئويلاپ ، يەنە ئۆزىنى بەزلىدى .

بىر كۈنى ، ئانىسى ئۇنى يېنىغا چاقىردى . كۆزلىرى ياش يۇقى ئىدى .

ـــ بالام ، مەن سېنىڭ بەختىگە ئولتۇرۇپ قويدۇم ، مېـ نىڭ سەۋەبىمدىن ئەردىن تەلىيىڭ چىقمىدى ، ـــ ئانىسى يەنە تۆكۈلۈپ يىغلاپ كەتتى . ئانىسىنىڭ ياش بىلەن نەمدەلگەن يۈزى ئاجايىپ پاكىز ، چىرايلىق ئىدى . ئۇ ھېچقاچان ئانىسىنىڭ بۇنـ چىلىك سۆيۈملۈك چىرايىنى كۆرۈپ باقمىغانىدى ، ئانىسىنى ئە ـ زەلدىن ئۆزىگە بۇنچىلىك يېقىن ھېس قىلىپ باقمىغانىدى ، ـــ ئۆزۈڭ كـۆرۈپ تۇرۇپسەن ، داداڭ ئۆلۈپ كېتىپ بىزنىڭ ھالىمىز خـاراپلىشىپ كەتتى ، بىر ئۆيدە زادى ئەر زاتى بولمىسا بولمايدـ كەن ، ئېتىزنىڭ ئىشلىرىغا قارىشىدىغانغىمۇ بىر ئەر كېرەك ئـ كـەن . بـۇ يـىل ھەتتا باغقىمۇ سۇ باشلىيالماي ، مېۋىلەرنى قۇرۇ ـ

تـۇپ قويدۇق . شۇڭا مۇڭاپىق بىرسىنى تېپىپ تويۇڭنى قىلمۇالايلى . ياشتا چوڭراق بولسىمۇ مەيلى . بىزگە ئىچ كۆيۈغۇل بولسا تېخى ياخشى .

ـــ ماقۇل ! ـ ئـۇ ئـانـــسـىنىڭ كۆڭلىنى ئاياپ ماقۇل بولدى .

ئۇ ئۆزىگە قانات سۆرەپ يۈرگەنلەرنى بىر ـ بىرلەپ كۆڭلىدىن ئۆتكۈزدى . قادىرنى ، قادىرنىڭ ئۆزىگە قىلغان ۋەدىسىنى ئەسلىدى . ئۇ قادىرنى كۆرمىگىلى ئۇزۇن بولغانىدى . دادىسىنىڭ نەزىر كۆنى قادىر ئانچە ـ مۇنچە ئىشلارغا قارىشىپ بېرىپ يۈرگەندەك قىلمۇدى ، كېيىن يوقاپلا كەتتى .

ئۇ قادىرنىڭ ئالدىنى يولدىلا توستى .

ـــ گېپىڭنى ئـوچـۇق قـــىل ! خوتۇنۇڭغا تۇرامسەن ؟ ماڭمۇ ؟

قادىر ئالا سېرىق بولۇپ گەدىنىنى قاشلىدى .

ـــ مېنىڭچە بولسا ساڭىلا تۇرغۇم بار ئىدى . ئەمازە شۇ خوتۇن تۇغۇمچى چىقىپ قالدى . هايت دېسەملا ، باللار يېتىم ... ئەمما ، مەن يەنىلا سېنى ...

ـــ ئەر بولغۇچە ئۆل ئىلاهىم ! ـــ ئۇ ئىچ ـ ئىچىدىن قاپسىۋالغان يىغىسىنى يۇتۇۋېتىپ ، ئاچچىقى بىلەن ۋارقىرىدى ـ دە ، ئېتىزلىقىڭ قېرى بىلەن يۇگۇرگىنىچە كېتىپ قالدى .

ئۇ ئېتىزلىقىڭ ئىشلىرىغا كۆنۈپ كەتتى . ئەرلەر بىلەن تەڭ ئورما ئورۇيتتى . كەتمەن چاپاتتى . كالا قېتىپ قوش هەيدەيتتى . ئىشقىلىپ ، ئەرلەر قىلىدىغان ئىشلارنىڭ هەممىسىنىلا قىلاتتى .

ئۇنىڭ يۈزى ئاپتاپتا كۆيۈپ قارايدى . قوللىرى قاربىيىپ يېرىك بولۇپ كەتتى . بەدىنى تېخىمۇ تولۇپ چىڭدى . يېزىنىڭ توپىلىق يوللىرىدا ئەمدى بۇرۇنقىدەك كاسسىنى تولغاپ ئەمەس ،

گۈس ـ گۈس دەسسەپ يالاڭ ئاياغ ماڭاتتى .
چىكقى چۈش . ھاۋا ئوتتەك قىزىق ئىدى . ئۇ خاماندا بۇغداي ئۆنچىسى ئۈستىدە ياتاتتى . كۈن ئۈنۈڭ يۈزىنى پىژىلدىتىپ كۆيدۈرۈۋەتتى . جاپا تارتقىنىغا يارىشا ئۈنۈڭ بۇغدىيى بەكلا ئوخشىدى . ئۇ بۇغداي ـ گۈرۈچ توشۇش ئىشلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئۆزى قىلىپ تۈگەتتى . ئەتىگەندىن بېرى ، بۇغداي ئۆنۈچىسىنى ئۆرۈپ ئاپتاپقا يايدى . ئۇھ دېگۈدەك ھالىمۇ قالمىدى . مەھەللىدىكىلەر چۈشلۈك ئۈيقۇغا كەتكەندە ، ئۈنۈڭ ئۆيگە كىرىپ كەتكۈسى كەلمىدى . ئۆزىنى ئۆنچە ئۈستىگە ئوڭدىسىغىلا تاشلىدى .
ئۈنۈڭ ئۇچسىدا يېپىپىگى قىزىل دۇخاۋا كۆڭلەك بار ئىدى . بۇ كۆڭلەك يىرتىلىپ كەتكەن ھېلىقى كۆڭلىكىدىن نەچچە ھەسسە چىرايلىق ئىدى . قىزىل گۈللىرىنىڭ ئۈستىدە چېكىم ـ چېكىم ياقۇتلار بار ئىدى . بۇ ياقۇتلار كۈن نۇرىدا يالت ـ يۇلت قىلىپ چاقنايتتى .
قادىرنىڭ خامىنى نېرىدىلا ئىدى . ئۇ قادىرنىڭ چۈشلۈكى ئۇخلىمايدىغانلىقىنى بىلەتتى .
كۈن نۇرى ئۇدۇل ئۈنۈڭ يۈزىگە چۈشۈپ تۇراتتى . ئۇ ئوڭدىسىغا ياتقىنىچە كۆزلىرىنى يۇمدى . ئاسمانغا قىپقىزىل نۇر يېيىلدى . بۇ قىزىل نۇر ئۈنۈڭ ئۇچسىدىكى كۆڭلەكتىنمۇ قىزىل ئىدى . ئاشۇ قىزىل نۇر ئىچىدە قادىر ئۈنىڭغا قاراپ كېلىۋاتاتتى ...

ئېزىتقۇ

نەچچە كۈندىن بېرى ، ئاسماندىن توپا يېغىۋاتاتتى . بۇ يەرنىڭ توپىلىرى قۇمساڭغۇ سېرىق ئىدى . قۇرغاق شامال ئاچچىق توپىلارنى نە - نەلەرگىچە ئۇچۇرتۇپ يۈرەتتى . توپا قاڭسىق پۇرايتتى . دىماغلارنى ئېچىشتۇراتتى . دەل - دەرەخ ، زىرائەت يۈزىگە پۇرماقلىرىنى بىر قەۋەت توپا قاپلاپ كەتكەنىدى . ئادەملەرنىڭ كۆزىگە - كۆچكى ھەتتا چىرايىدىنمۇ توپا تۆكۈلەتتى . بۇ سېرىق توپىلار يېپىشقاق ئىدى . يۇسىمۇ ئاسانلىقچە چىقىپ كەتمەيتتى . توپا بۇ يەردىكى كىشىلەرنىڭ كۆزىگە - كۆچكىگە ، چىرايىغىلا ئەمەس ، ھەتتا تىنىقىغىچە سىڭىپ كەتكەنىدى .

بىر توپ باللار مالىلرىنى ھەيدەپ قويۇپ بەخىرامان ئويناۋاتاتتى . بۇ يەر كەڭرى كەتكەن تۈزلەكلىك ئىدى . بۇ ئەتراپتا قويۇق ئوت - چۆپلەر يوقلۇقىغا قارىماي ، مەھەللىدىكى باللار قوي - كالىلىرىنى ھەر كۈنى مۇشۇ يەرگە ئېلىپ چىقىپ قويۇۋېتىشكە ئامراق ئىدى ، مالىلار نېرىغا كەتمەيتتى ، ئەتراپتا ئاندا - ساندا ئۆسۈپ قالغان جىغان ، يانتاق ، يۇلغۇنلارنى ، قىتمالىلشىپ كەتكەن پاكار - پاكار جىگدىلەرنىڭ يوپۇرماقلىرىنى ھەتتا شاخلىرىنىمۇ ئىزدەپ تېپىپ يەپ ئوتلىشاتتى . شۇڭا ئۆيدە ئالاھىدە بورداپ باققانىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ، بۇ يەرنىڭ قوي - كالىلىرىمۇ ۋېجىك ، ئاۋاق ئىدى .

باللار چېلىشىۋاتقان ئىككى بالىنى ئوتتۇرىغا ئېلىۋېلىپ

قى ـ چۇ قىلىپ ۋارقىرىشاتتى . شامال توپىلارنى ئۇچۇرۇپ ئۇلار-نىڭ يۈزلىرىگە ، كۆزلىرىگە ئۇراتتى . ئەمما بالىلار بۇنىڭغا پەرۋا قىلمايتتى . ئۇلار توپا ـ چاڭغا كۆنۈپ كەتكەنىدى .

شامال سەل كۈچەيدى . ئۇششاق ـ ئۇششاق شېغىللارنىمۇ ئۇچۇرۇشقا باشلىدى . بالىلار تېخىچە ئويۇن بىلەن بەند ئىدى . بىردىنلا چاڭ ـ توزان كۆتۈرۈلدى . قويلار مەرىشىپ كەتتى . بالىلار ئويۇنلىرىنى توختىتىپ قاراشتى . دەھشەتلىك بىر قارا قۇيۇن تۈزلەڭلىكتە چۆرگىلەپ يۈرەتتى . قۇيۇن مۇنارەدەك يۇمىلاق ، ئاسمانغا تۇتاشقۇدەك ئېگىز ئىدى . ئۇ شىددەت بىلەن چۆرگىلەيتتى ، تاپىنى تەگكەن يەرنىڭ توپىسىنى ، تاش ـ داشقاللىرىنى پاك ـ پاكىز ئۇچۇرۇپ ، ئۇدۇل ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ كېتىۋاتاتتى .

بالىلار قويلىرىنىڭ قۇيۇن ئارىسىدا قېلىشىدىن ئەنسىرەپ قېلىۋاتاتتى . قارا قۇيۇن چۆرگىلەپ قوي ـ كالىلارنىڭ يېنىغا كەلدى . خۇددى ئولجا ئىزدەۋاتقاندەك ئۇلارنىڭ ئەتراپىدا ئايلىنىشقا باشلىدى . بىر بالا يېڭى تۇغۇلغان قوزىسىدىن ئەنسىرەپ يىغلاشقا باشلىدى .

ـــ ۋاي ئىست ، مېنىڭ قوزامنى ئۇچۇرۇپ كېتىدىغان بولدى . ئەمدى قانداق قىلاي ؟ دادام ئۇرىدۇ مېنى .

ـــ قورقما ! ـــ چوڭراق بالا ئۇنىڭغا تەسەللى بەردى ، ـــ قۇيۇن ھەرقانچە يامان بولسىمۇ ، ھەرگىز قوزاڭنى ئۇچۇرۇپ كېتەلمەيدۇ .

ـــ قۇرۇق گەپ ، ـــ بىر قانچە بالا تەڭلا ئۇنى ئورىۋالىدى ، ـــ كۆرمىدىڭمۇ ، ھەر يوغان تاش ـ داشقاللارنى ئۇچۇرۇپ كېتىۋاتىدىغۇ . ئاشۇ ئاۋاق قوزىنى ئۇچۇرۇپ كېتەلمەمدا ؟

قۇيۇن يىراقلاپ كەتتى . ئەمما بالىلار قىزىشىپ قالدى .

ـــ هەرگىز ئۇچۇرۇپ كېتەلمەيدۇ .
بالىلارنىڭ ھەممىسى تۇشمۇتۇشتىن ئۇنىڭغا ئولىشۋالدى .
ـــ ئۇچۇرۇپ كېتىدۇ . قوزىنىلا ئەمەس ، سېنىمۇ ئۇچۇ-
رۇپ كېتەلەيدۇ . نوچى بولساڭ سىناپ باقە قېنى ؟
قۇيۇن يەنە چۆرگىلەپ ئۇلار تەرەپكە كېلىشكە باشلىدى .
بالىلار ئۇنىڭغا قارىشىپ تۇراتتى . بۇ بالا يېشى چوڭ بولغىنى بە-
لەن بەكمۇ ئاۋاق ، ۋېجىك ئىدى . بايا تىنقى چېلىشىشقىمۇ قاتنا-
شالماي بىر چەتتە تۇرۇپ قالغانىدى . ئۇنىڭ بىردىنلا بالىلارغا
ئۆزىنى كۆرسىتىپ قويغۇسى كەلدى . ئۆزىدىن كىچىك شۇمتەك-
لەرنىڭ ئالدىدا گەپتە يېڭىلىپ قالغاندىن كۆرە ، سىناپ باقسا نېمە
يامىنى ؟
ئۇ بىردىنلا قۇيۇن تەرەپكە يۈگۈرۈپ كەتتى . قۇيۇن ئا-
جايىپ تېز چۆرگىلەيتتى . ئۇنىڭ قۇيۇنىنىڭ كەينىدىن يەتمەكمۇ
خېلى تەسكە چۈشتى . ئۇ يەڭگىل بولغىنى ئۈچۈن خېلى تېز
يۈگۈرەيتتى . ئۇ قۇيۇنىنىڭ كەينىدىن ئون مېتىر ئارىلىقتا قوغلاپ
كېتىۋاتاتتى . قارا قۇيۇن تۇيۇقسىز كەينىگە يانىدى . دەھشەت بە-
لەن ھۆركىرىگىنىچە ئۇنى يالماپلا قوينىغا ئالدى . تاش ـ داش-
قاللار بىلەن قوشۇپ پىرقىرىتىپ ئۇچۇرۇپ ، كۆزنى يۇمۇپ ـ
ئاچقۇچە ئاسمانىنىڭ قەھرىگە ئاچىقىپ كەتتى .
بالىلار دەسلەپتە ئېغىزلىرىنى ئېچىشقىنىچە ھاڭ ـ تاڭ قە-
لىشتى . بىر ـ بىرىگە چۆچۈپ ـ چۆچۈپ قاراشتى . ئاندىن قىيا ـ
چىيا بىلەن مەھەللە تەرەپكە يۈگۈرۈشتى . چوڭلار ئاڭلاپ
ھەيران بولۇشمىدى . پەقەت ياقسىنى چىشلەپ توۋا دەپ قو-
يۇشتى . ئۇنىڭ يالغۇز تۇل ئانىسى بۇ خەۋەردىن ئەس ـ ھوشىنى
يوقاتتى . ياقسىنى يىرتىپ يىغلىدى . مەھەللىدىكىلەر ئەتىسى
ئۇنىڭ يوقلاپ كىرىشكەندە ، ئانىسىنىڭ ئاللىبۇرۇن سوۋۇپ كەتـ

كەن جەستىنى كۆرۈشتى . يۇيۇپ ـ تاراپ يەرلىكتە قويۇشتى .

* * *

ئۇنىڭ ئىسمى روزاخۇن ئىدى . ئۇلۇغ رامىزان ئايلىرىدا تۇغۇلغىنى ئۈچۈن ، ئانىسى ئۇنىڭغا شۇ ئىسىمنى قويغانىدى . ئىككى كۈندىن كېيىن ، مال باققىلى چىققان ھېلىقى بالىلار روزاخۇننى تېپىپ كېلىشتى . بالىلار يېراقلارغا ئوتلاپ كەتكەن مالىلىرىنى يىغىش ئۈچۈن كېتىۋېتىپ ، ئازگالنىڭ ئىچىدە تۇغۇلغىنىچە ياتقان روزاخۇننى كۆرۈپ قېلىشقانىدى . ئۇنىڭ چىرايى تونۇغۇسىز ھالغا كېلىپ قالغان ، كىيىملىرى تىتىلىپ جۇل ـ جۇل بولۇپ كەتكەنىدى . ئۇ ئۈچ كۈنگىچە شۇ ھالەتتە ھوشسىز ياتتى . تۆتىنچى كۈنىگە كەلگەندە كۆزىنى ئاچتى . ئەتراپىدىكىلەرنى كۆرۈپ ئۇمچەرەپ يىغلىدى . سايىت موللىنىڭ قىزى ئېتىپ بەرگەن ئۇگرىنى ئېچىپ سەل ـ پەل ماغدۇرىغا كەلدى .

ـــ قۇيۇن سېنى نەگە ئاپاردى ؟ ـــ ئەتراپتىكىلەر تۇشمۇتۇشتىن سوراشتى .

ـــ ھېچ يەرگە . قۇيۇننىڭ ئارىسىدا پەقەت تۇگمەن تېشىدەك پىرقىرىغىنىم ئېسىمدە . باشقا ھېچ نەرسە ئېسىمدە يوق . راستىنلا ...

ئۇنىڭ بۇ سۆزىگە ھېچكىم ئىشەنمىدى . باشلىرىنى چايقىشىپ چىقىپ كېتىشتى .

ئۇ نەچچە كۈندىن كېيىن ، سەل ئەسلىگە كېلىپ ئۆز ئۆيىگە كەتتى . ئۇنىڭ ئۆيى مەھەللىنىڭ سىرتىدىكى قېرى ئۇجمىنىڭ يېنىدا ئىدى . ئۇ ئېسىنى بىلگەندىن بېرى ، ئانىسى بىلەن مۇشۇ ئۆيدە تۇراتتى . بۇرۇن بۇ يەر خېلى زىچ مەھەللە ئىدى .

باشقىلار چوڭ ئۆستەڭ بويىغا يېڭى ئۆيلەرنى سېلىپ كۆچۈپ كەتتى . ئەمدىلىكتە بۇ يەردە پەقەت ئۇنىڭ بىر يانغا قىيسىيىپ قالغان يالغۇز ئۆيىلا قالغانىدى .

ئانىسىنىڭ يوقلۇقى ئۇنىڭغا بەكلا بىلىنىدى . نەچچە كۈنگىچە قورقۇپ ئۇيقۇسى كەلمىدى . شىپىر - شىپىر ئاۋازلاردىن قورقۇپ يۇرىكى ئاغزىغا تىقىلاتتى . جىن چىراغنى ياندۇرۇپ قويۇپ ئۆرە ئولتۇرۇپ تاڭ ئاتقۇزدى . كېيىن بارا - بارا كۆندى ، ئانچە قورقماس بولۇپ قالدى ، ئەمما ئۇنى يالغۇزلۇق قىينايتتى .

مەھەللىدىكىلەر نېمىشقىدۇر ئۇنىڭدىن ئۆزىنى قاچۇرىدىغان بولۇپ قېلىشقانىدى . چوڭ - كىچىك ھەممەيلەن ئۇنىڭغا يوچۇنلا نەزەردە قارىشاتتى . كىچىك بالىلار تۆگۈل تەڭتۇشلىرىمۇ ئۇنى كۆرسىلا نە - نەلەردىن ئەگىپ ئۆتۈپ كېتەتتى . ھېچكىم ئۇنىڭغا گەپ قىلمايتتى . ئۇ بۇنىڭدىن شۇنچىلىك بۇرۇقتۇم بولدىكى ، بىر مەزگىل گاڭگىراپ ساراڭلا بولۇپ قالدى . بارا - بارا بۇنىڭغىمۇ كۆندى . ئەمما ئۇنىڭ كۆڭلى يەنىلا ئادەم خالايتتى . يالغۇزلۇق ئۇنىڭ جان - جېنىدىن ئۆتەتتى .

تۇن قاراڭغۇسى ئىدى . تۆڭلۈكتىن ئاي - يۇلتۇزلار تۆگۈل كىچىككىنە يورۇقلۇقمۇ كۆرۈنمەيتتى . كېچە شۇنچىلىك جىمجىت ئىدىكى ، قوڭغۇز - چېكەتكىلەرنىڭ چىرىلداشلىرىمۇ ، سالما - پاتمىچۇقلارنىڭ شىپىرلاشلىرىمۇ ئاڭلانمايتتى . ئىشىك ئاۋازسىز ئېچىلدى ، بىر پارچە ئوت لاۋۇلداپ كۆيگىنىچە ئۆيگە كىرىپ ، ئۆينى يورۇتقىنىچە ئۆدۈل ئۇ ياتقان سۇپىنىڭ لېۋىگە باردى . روزاخۇن چۆچۈپ كۆزىنى ئاچتى . بېشىدا قاراپ تۇرغان قىزنى كۆردى . قىز بىر قارىسا سايىت موللىنىڭ قىزىغا ، بىر قارىسا ئۇ كىنولاردا كۆرگەن ناياق خېنىملارغا ئوخشايتتى . قىزنىڭ مۇرىسىدە يېيىلىپ تۇرغان چېچى بىر قارىسا قىزىل ، بىر قا-

رىسا سېرىق ، بىر قارىسا قارا كۆرۈنەتتى . ئاپئاق بەدىنى كۆرۈ-
نۈپ يالىڭاچ دېگۈدەكلا تۇراتتى .
ـــ سەن ... سەن كىم بولسەن ؟ ـــ روزاخۇنىڭ كۆزى
قورقۇنچتىن چەكچىيىپ ، سەلگىنە كەينىگە داجىدى .
ـــ مەن سىزنىڭ خوتۇنىڭىز ، ـــ قىز شۇنداق دېگىنىچە
ئۇنىڭغا يېقىن كەلدى . قىزنىڭ تولغان كۆكسى راسا پىشقان ئالـ
مغا ئوخشايتتى . ئۇنىڭ يۈرىكىدە بىردىنلا كۈچلۈك ئىنتىلىش
قوزغالدى . قىزنىڭ قولىنى ئاستاغىنا تۇتتى . ئۆمرىدە ئايال زاتـ
نىڭ قولىنى تۇتۇپ باقمىغانىدى . بۇ قول مۇزدەك سوغۇق ، بار-
ماقلار ئۇزۇن ، تىرناقلار ئۆسۈك ئىدى . ئۇنىڭ تېنىگە جۇغدىدە
تىترەك ئولاشتى . قىز ئاللىبۇرۇن يوتقانغا كىرىپ بولغانىدى .
قىزنىڭ كۆكسى ئۇنىڭ يالىڭاچ بەدىنىگە تېگىشى بىلەنلا ئۇ ئېيـ
تىپ تۇگەتكۈسز راھەتتىن ئەس ـ ھوشىنى يوقاتتى . كېيىن
ھېچنېمىنى سەزمىدى .
كۈن نەيزە بويى ئۆرلىگەندە ئۇ ئويغاندى . خوتۇنى ئۆيدە
ئاۋازسىز مېڭىپ يۈرەتتى ، ئۇنىڭ ئالدىغا لېگەندە ئۇششاق
توغرالغان گۆش ئەكەلدى . ئۇ ھەيران قالدى ، ئۆيدە گۆش يوق
ئىدى . بۇ خوتۇن گۆشنى نەدىن تاپتىكىنە ؟ ئۇنىڭ قورسىقى
گۆشنى كۆرۈپلا كورۇلداپ كەتتى . سوراشنىمۇ ئۇنتۇپ گۆشنى
ئىشتىھا بىلەن تازا يېدى ـ دە ، راھەتلىنىپ كېرىلدى . خوتۇنى
ئۇنىڭغا قاراپ كۈلدى .
ـــ مەن پەرىزات . سىز ئاق كۆڭۈل بولغاچقا ، مەن ئا-
دەمزات ئارىسىدىن سىزنى ئەر قىلىپ تاللىدىم . مېنى سىزدىن
باشقا ھېچكىم كۆرەلمەيدۇ . سىز مېنىڭ بۇ ئۆيدە ئىكەنلىكىمنى
ھېچكىمگە ئېيتىپ سالماڭ ! ـــ خوتۇنى شۇنداق دەپ ئۇنىڭغا
قايتا ـ قايتا جىكىلدى .

بىر كۈنى ، مەھەللىدە سېكرېتارنىڭ ئۆيىگە ئوغرى كىر-گەنلىكى ھەققىدە گەپ ـ سۆز تارقالدى . سېكرېتارنىڭ خوتۇنى ئاغزىنى بولۇشىچە قويۇپ بېرىپ ئوغرىنى قارغايتتى .

ـــ پۇرچاققا دۇئا ئوقۇتۇپ چىلاپ قويدۇم . يەنە ئۇچ كۈندىن كېيىن پۇرچاق ئېسىلغاندا ، ئوغرىنىڭ قورسىقىمۇ ئېسىلىپ ۋاككىدە يېرىلىپ ئۆلىدۇ . ئۆلسۇن ! ئوغرىنىڭ جازاسى شۇ . خۇدا بۇيرۇسا ئۇچ كۈندىن كېيىنلا ئوغرىنىڭ ھالىغا ۋاي ، ئۆلىدۇ ، تىن تارتمايلا چوقۇم ئۆلىدۇ ...

مەھەللىدىكى بەش ـ ئالتەيلەن ئوغرى ھەققىدە ھەر خىل پەرەزلەرنى قىلىپ پاراڭلىشىپ تۇراتتى ، روزاخۇنمۇ بۇ پاراڭغا قېتىلىپ قالدى . ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا پوسۇققىدە :

ـــ ئوغرى ھەرگىز يىراقتىن كەلمىدى . چوقۇم سېكرېتار-نىڭ ئىشلەمچىلىرىدىن بىرەرسى ... ـــ دەپ سالدى . ھەممەيلەن ئۇنىڭغا قارىشىپ قويدى ، ئەمما ئۇندىمىدى .

نەچچە كۈندىن كېيىن ئوغرى تۇتۇلدى . دېگەندەك ، ئوغرى سېكرېتارنىڭ ئۆيىدىكى ئىشلەمچى بولۇپ چىقتى . نەچچە يىل ئىشلەپ تۇزۇك ھەق ئالالمىغان ئىشلەمچى بالا ئاچچىقىدا ئوغرىلايدىغانىنى ئوغرىلاپ ، ئوبدان جايلاشتۇرۇپ قويۇپ ، چاندۇرماي ئىشىنى قىلىپ يۈرۈپتۇ . ئۇچىنچى كۈنىگە كەلگەندە ، تۇيۇقسىز قورسىقى ئاغرىپ ئىچى سۇرۇپ كېتىپتۇ . سېكرېتارنىڭ خوتۇنىنىڭ پۇرچاق چىلاپ قويغانلىقى ئېسىگە كېلىپ قورقۇپتۇ . ئۆزىگە قورسىقى بارا ـ بارا ئېسىلىپ يوغىناپ كېتىۋاتقاندەك تۇيۇلۇپتۇ . شۇنىڭ بىلەن قورقۇپ كېتىپ ئۆزىنى ئاشكارىلاپتۇ .

ئوغرى شۇنداق قىلىپ تۇتۇلدى . ئەمما مەھەللىدە ئوغرى-نىڭ كىملىكىنى روزاخۇن ئېيتىپ بېرىپتۇ ، دېگەن گەپ تارقىلىپ كەتتى .

ـــ روزاخۇن هەممىنى بىلەلەيدىكەن .
ـــ روزاخۇن رەم سالالايدىكەن .
ـــ ئەلۋەتتە سالالايدۇ . ھېلىقى قۇيۇن ئۇنى دۆ ـ پەرىلەر ماكانىغا ئېلىپ بارغان گەپ . ئۇ يەرگە بارغانلار ئۇستا رەمچى بولۇپ كېلەرمىش . ئۇلارغا دۆ ـ پەرىلەر ھەر ۋاقىت يارەمدە بولارمىش .

مەھەللىدىكىلەر ئۇنىڭ ئۆيىگە تۇشمۇتۇشتىن كېلىشكە باشلىدى . ئۇ ئالدىدا كەلگەن بىر ـ ئىككىيلەننى بىر نەرسىلەرنى دەپ يولغا سالدى . كېلىدىغانلار كۆپەيگەنسېرى قورقۇشقا باشلىدى . ئۇ بۇلارنى خوتۇنىغا دېۋىدى ، خوتۇنى ئويلىمغان يەردىن :

ـــ قورقماڭ ، مەن ھەممىنى بىلىمەن . يېنىڭىزدا تۇرۇپ مەن سىزگە ئېيتىپ بېرىمەن . مېنى سىزدىن باشقا ھېچكىم كۆرەلمەيدۇ ، ـــ دېدى .

ئۇنىڭ نامى بىردىنلا بۇ مەھەللىدىن ئۆتۈپ يىراق ـ يىراقلارغا تارىلىپ كەتتى . ئۇنىڭ ئۆيىدىن ئادەم ئۈزۈلمەس بولدى . كېلىدىغانلار شۇنچىلىك كۆپ ئىدىكى ، بەزى كۈنلىرى كىلگەنلەر ئۈزۈن ئۆچىرەت بولۇپ تۇرۇشقا مەجبۇر بولۇشاتتى .

ئۇنىڭ يېنىغا ھەر خىل ئادەملەر كېلەتتى . سودىگەرلەر قىلماقچى بولغان سودىسىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقى ھەققىدە پال ئاچقۇزاتتى . قىزلارمۇ كېلەتتى . ئۇلار ئۆزىنىڭ كەلگۈسىنى بىلىپ باقماقچى بولۇشاتتى . ھەممىدىن كۆپ كېلىدىغىنى دىلى سۇنۇق دەردەمەن ئايالالار ئىدى . خوتۇنى ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ بۇ دەردەمەن ئايالالارنىڭ ھالىغا كۈلەتتى . ئۇنىڭ قۇلىقىغا ئەڭ ئاچچىق ، يامان سۆزلەرنى دەپ بېرەتتى .

ـــ ئېرىڭىزنىڭ ئاشنىسى بار ئىكەن . سىزدىن چىرايلىق ،

ياش ، شوخ ئىكەن ، ئۇ ئېرىگىزنىڭ بېشىنى ئايلاندۇرۇۋاپتۇ . ئېرىگىز ئاشنىسى بىلەن دائىم ئۇچرىشىدىكەن ...

ئاياللار بۇنداق سۆزلەرنى لەۋلىرىنى چىشلىگىنىچە ئاچچىق بىلەن ئاڭلايتتى . ئاندىن بىچارىلەرچە يالۇۋۇرۇشاتتى .

ـــ نېمە كەتسە مەيلى ، ئېرىمنى ئاشنىسىدىن سوۋۇتۇپ ، ماڭا ئامراق قىلىپ بەرسىلە . باللىرىم بار ، مېنى دېمىسىمۇ ، بالىلىرى ئۈچۈن ئۆيگە ئامراق بولسۇن !

ئۇ ئاياللارغا بىر ـ ئىككى تال ئالما ، بىرەر كاللەك ناۋات ياكى بىرەر ئوچۇم ئۈزۈم بېرىپ ، ئېرىگە يېگۈزۈشنى تاپىلاپ يولغا سالاتتى . ئاياللارنىڭ بۇ نەرسىلەرنى ئېلىپ ، گويا ئېرى ھازىرلا يېنىغا قايتىپ كېلىدىغاندەك ، چىرايىنىڭ گۈلدەك ئېچىلىپ كەتكىنىگە ئۇ ھەيرانلىق بىلەن قاراپ قالاتتى .

ئۇنىڭ يېنىغا يوغان قورساق ئەمەلدارلارمۇ كېلەتتى . ئۇلار كۆپىنچە كېچىسى كېچىك ماشىنا بىلەن مەخپىي كېلىشەتتى . ئۇلارنىڭ دەككە ـ دۈككىگە چۈشكەن ھالىتى ، ئەمىلىدىن چۈشۈپ كېتىشىدىن شۈنچە قورقۇشلىرىمۇ ئۇنى ھەيران قالدۇراتتى .

ـــ مېنىڭ كەلگۈسۈم قانداق بولىدىكىن ؟ مەن يەنە ئۆسەلەمدىكەنمەن ؟ يېقىندا سايلام بولماقچىدى ، سايلىنالارمەنمۇ ؟ ... ئۇلارنىڭ ھەممىسلا شۇنداق سوئاللارنى سورىشاتتى .

بىر كۈنى ، ئۇنىڭ ئۆيىگە ناھىيىنىڭ مۇئاۋىن ھاكىمى چىقىپ پال ئاچقۇزدى . ئۇنىمىغىنىغا ئۇنماي ، ئۇنى كېچىك ماشىنىغا سېلىپ ئۆيىگە ئېلىپ كىردى . ئۇ ئۆمرىدە بۇنداق ئېسىل ئۆينى كۆرۈپ باقمىغانىدى . ئۆي ئىگىسى ئۇنى شۇنداق ئەتىۋارلىدىكى ، ئۇ ئۆزىنى راستىنلا خېلى ئەتىۋارلىق ئادەم بولسام كېرەك ، دەپ ئويلاپمۇ قالدى . ئۆي ئىگىسى ئۇنىڭ ئالدىغا يوغان بىر كاللەك پۇلنى قويدى .

ـــ يەنە ئۇچ كۈندىن كېيىن ھاكىم ساياسىي بولىدۇ . سىز ئۇچ كۈنگىچە ئايەت ئوقۇپ ، بارلىق كارامىتىڭىزنى ئىشقا سېلىپ ، سايلىغۇچىلارنىڭ كۆڭلىنى ماڭا مايىل قىلىسىز . ئەگەر ھاكىم بولۇپ سايلىنالىساملا سىزنى يەنە رازى قىلىمەن . سىزگە يارىمە-لىششكە يەنە موللام چاقىرايمۇ ؟

ـــ يا ... ياق ... بولدى .

ئۇ پۇلنى ئېلىشقا جۈرئەت قىلالمىدى . ئەمەلىيەتتىغۇ ئانچە كۆپ ئايەتمۇ بىلمەيتتى . خوتۇنى ئېسىگە كەلدى . نېمىشقىمۇ خوتۇننى ئېلىۋالمىغان بولغىيتتىكىن ؟ شۇ خوتۇن ئامالىنى قىلار ئىدى ...

ئۇ ئۆيى ئىگىسىنىڭ زورلىشى بىلەن پۇلنى قوينىغا سال-دى . جايىنامازنى سېلىپ تەسۈسىنى سىيرىپ ئولتۇرۇپ ، ئۇچ كۈننى تەستە توشقۇزدى . ئۇچىنچى كۈنى ، ئۆيى ئىگىسى كېيىم-لىرىنى تازا قاتۇرۇپ كېيىپ سايلام يىغىنىغا كەتكەندە ، ئۇمۇ غىپپىدە قېچىپ چىقتى ـ دە ، ئالدى ـ كەينىگە قارىماي ئۆيىگە كېلىۋالدى .

كېيىن ، ئۇنىڭغا پال سالغۇزغىلى چىققانلاردىن ھېلىقى ھاكىمنىڭ خەۋىرىنى ئاڭلىدى . سايلام يىغىنى كۈنى ، ھېلىقى ھاكىم ئۆزىنىڭ سايلىنىدىغانلىقىغا ئىشەنچسى بارىدەك تولىمۇ خا-تىرجەم ھەم سالاپەت بىلەن ئولتۇرۇپتۇ . ئەمما سايلام نەتىجىسى ئېلان قىلىنغان ھامان چىرايى بىردىنلا تاتىرىپ ، كەينىگە ئۇچۇپ چۈشۈپتۇ . تېخىچە دوختۇرخانىدا ھوشسىز ياتارمىش ...

ئۇنىڭ كۆڭلى بەكلا غەش بولدى . بۇ ئىشتىن قاتتىق رايى يېنىپ كەتتى . ئەمما ئادەملەر ھامان ئۇنى ئىزدەپ كېلىۋې-رەتتى . ئۇنىڭ خوتۇنىمۇ ھەددىدىن ئېشىپ كەتتى . ئۇ كەلگەن-لەرنى ھەر خىل سۆزلەر بىلەن مازاق قىلاتتى . قورقىتىپ كۆڭۈل

ئاچاتتى . چوڭ ـ چوڭ نەرسىلەرنى تەلەپ قىلاتتى . ئۇنىڭمۇ خوتۇنى ئېيتىپ بەرگەن گەپلەرنى ئەينى ئېيتماقتىن باشقا ئامالى يوق ئىدى . پال سالدۇرۇشقا كەلگەن كىشىلەرمۇ ئۇ تەلەپ قىلغان نەرسىلەرنى تارتىشمايلا بېرىشەتتى . خوتۇنى ئالدىغا چۈشكەن نەرسىلەرنى ئۇدۇللۇق ئىچكىرى قازناق ئۆيدىكى قارا ساندۇققا تاشلايتتى .

بىر كۈنى ، ئۇنىڭ ئالدىغا بىر قىز كەلدى . قىز سايىت مۇللىنىڭ قىزى ئىدى . ھېلىقى چاغدا ئۆزىنگە ئۇگرە ئېيتىپ ئىچكۈزۈپ قويغىنى ئېسىدە ئىدى . قىز ياغلىقىنى پېشانىسىگە چۈشۈرۈپ چىگىۋالغان ، ياغلىق ئۇنىڭ قېشىنى سەلگىنە توسۇۋالغانىدى . قىز ئۇنىڭغا ھېچنېمە دېمەي تىكىلىپ تۇراتتى . بوز رەڭ كۆزلىرى ئاجايىپ چىرايلىق ئىدى . كۆز قارىچۇقىنىڭ چىكى ئوتتۇرىسىدا يېنىۋاتقان بىر ئۇچقۇن بار ئىدى .

ـــ سىز ... سىز بىرسىگە كۆيۈپ قاپسىز ، ـــ ئۇ بۇ سۆزنى خوتۇنىنىڭ ئېيتىپ بەرگىنىنى ياكى ئۆزىنىڭ ئېغىزىدىن تاساد-پىي چىقىپ كەتكەنلىكىنى دەماللىقا ئاڭقىرالمىدى . قىز بۇ سۆز-دىن تاكى بويۇنلىرىغىچە قىزىرىپ كەتتى ، كۆزىنى دەرھال ئەپ-قېچىپ يەرگە قارىۋالدى ۋە يۈرىكىنىڭ شىددەت بىلەن دۈكۈلدەپ سوققىنى ئۇنىڭغا ئېنىق ئاڭلاندى . قىز تۇيۇقسىز بېشىنى كۆ-تۈردى ، ئاجايىپ بىر جۈرئەت بىلەن ئۇنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ تۇرۇپ سورىدى .

ـــ كىمگە ؟

ئۇ بىردىنلا مەڭدەپ قالدى ، كاللىسى تورمۇزلىنىپ قالغاندەك ئېسىگە ھېچ گەپ كەلمىدى . ئالدىراپ يېنىغا قارىدى ، خوتۇنى يېنىدا يوق ئىدى ، ئۇ چىپىلداپ تەرلەپ كەتتى ، نېمە دېيىشىنى بىلمەي دۈدۈقلىدى .

ـــ ... ئىشقىلىپ بىرسىگە . مەن ... مەن كىملىكىنى بىلەلـ
مىدىم . سىز ...
قىز ئۇنىڭغا شۇنداق بىر تەرىزدە قارىدىكى ، قىزنىڭ نەـ
زىرى ئۇنىڭ يۈرىكىگە ئوقتەك قادالدى . ئۆزىنى بىردىنلا قىزنىڭ
ئالدىدا قىيپالىڭاچ تۇرغاندەك ھېس قىلدى . قىزنىڭ كۆزىدىن
بىردىنلا ئىككى تامچە ياش دوملاپ مەڭزىگە ئېقىپ چۈشتى ـ
دە ، يۈزىنى ئەتكىنىچە بىردەمدە كۆزدىن غايىب بولدى .
ئۇ جايىدا قاققان قوزۇقتەك مىدىر ـ مىدىر قىلماي ئولتۇـ
رۇپ قالدى . ھېچكىمنى قوبۇل قىلمىدى . خوتۇننىڭ ناز ـ كەـ
رەشمىسىگىمۇ قاراپ قويمىدى . ئۇنىڭ خىيالىغا بىر نەرسىلەر
كەچكەندەك بولدى ، نېمىندۇر ئويلىماقچى بولدىيۇ ھېچنېمىنى
ئويلىيالمىدى . كاللىسى قۇپقۇرۇق ، ئەزەلدىن ھېچ نەرسە بولۇپ
باقمىغاندەكلا قۇپقۇرۇق ئىدى . يۈرىكىدە ھېچقانداق ھېس ـ
تۇيغۇ يوق ئىدى .
ئۇ جىمىپلا كەتتى . ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى ھەممە نەرسە ئۇـ
نىڭ بىلەن تەڭلا جىمجىتلىققا چۆمدى . بۇ جىمجىتلىق ئۇنىڭ
ئېسىگە بىر نەرسىلەرنى سالغاندەك بولدى ، ئەمما ھەممە نەرسە
غۇۋا ئىدى . ئۇنىڭ نېرۋىسى يەنىلا گاراڭ ھالەتتە تۇراتتى . بېـ
شى ، پۇتۇن بەدىنى ئېغىر ئىدى . ئۇستىنى يوغان ، قاپقارا بىر
نەرسە بېسىپ تۇراتتى .
ئۇنىڭ ئەتراپىدا خوتۇنى نايناقلاپ ئايلىنىپ يۈرەتتى .
خوتۇنىنىڭ كۆڭلىكىمۇ ، كۆزىمۇ ، چېچىمۇ بىر قارىسا قىزىل ،
بىر قارىسا سېرىق ، بىر قارىسا يېشىل ياكى قارا كۆرۈنەتتى .
خوتۇنى يورۇقلۇقتىن ، كۈندىن قاچاتتى ، قاراڭغۇ ئۆيدىن چىقـ
مايتتى . ئۇنىڭ ئۇزۇن تىرناقلىرى ئادەمنى شۇرقۇندۇرەتتى .
ئەمما بۇ خوتۇن تاماققا قەۋەتلا ئۇستا ئىدى ، ئەتكەن تامىقى ئا-

جايسپ مەززىلىك ئىدى . ئاچچىقلانمايتتى ، قاچان قارىسا ھەجەيسپ ، نازلىنىپ تۇراتتى .

بىر كۈنى ، ئۇنىڭ خوتۇنىنىڭ تاماق ئەتكىنىنى كۆرۈپ باققۇسى كەلدى . خوتۇنى تاماق ئەتكەندە ئىشكىنى چىڭگىدە تاقاپ قويياتتى . ئۇ ئىشكىنىڭ يوچۇقىدىن ئاستا ماردى ، ئۆي سەل قاراڭغۇ بولسىمۇ ، ھەممە نەرسە ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇراتتى . خوتۇن ئاۋۇال قازانغا سۇ قۇيدى ، ئاندىن پات - پات قولتۇقىغا قىسىپ سىرتقا ئېلىپ چىقىپ كېتىدىغان خالتىدىن بىر دۆۋە قۇرت - قوڭغۇز ، پاقا - چېكەتكىلەرنى قازانغا تۆكتى . بىر چېكەتكە سەكرەپ قېچىۋىدى ، كاپپىدە تۇتۇۋېلىپ قازانغا تاشلاپ تۇۋاقىنى دۇملىدى ، ئاندىن كاسىسىنى يەرگە قويۇپ ئىككى پۇتىنى قايچىلاشتۇرۇپ ئوچاققا تىقتى . پۇت بىردىنلا گۈرۈلدەپ كۆيۈشكە باشلىدى . قازان پورۇقلاپ قاينىدى . قازاندىكى نەرسىلەر پىشتى . خوتۇن پۇتىنى ئاستا تارتىپ ئورنىدىن قوپتى . پۇتى ئۆز پېتىچە ئىدى . تۇۋاقىنى ئېچىپ نەرسىلەرنى لېگەنگە ئۇستى ، لېگەنگە نەملەرنىدۇر دەپ سۈزلىدى . ئۇ ئىشك تۇۋىدە تىنىشقىمۇ جۈرئەت قىلالماي ھەممىنى كۆرۈپ تۇراتتى . ئۇنىڭ بىردىنلا قاتتىق كۆڭلى ئىلىشتى . نەچچە ۋاقىتتىن بېرى يېگەن نەرسىلىرىنى بىراقلا قۇسۇۋەتمەكچى بولغاندەك ، سىرتقا چىقىپ ھۆ قىلىشقا باشلىدى . قۇرۇق ھۆدىن ئۇنىڭ پۇتۇن بەدىنى چىڭقىلىپ كەتتى ، ئۇچەي - باغرى ئاغزىغا تىقىلدى ، كۆزلىرىدىن ياش چىقىپ كەتتى . ئۇنىڭ مەيدىسى توپتەك ئېغىر ئىدى . گويا ئاشقازىنىغا مەينەت لاي - لاتقىلار توشۇپ كەتكەندەك چىڭ ئىدى . ئۇنىڭ ئىچى ئىسلاشقان موردەك قاپقاراڭغۇلىشىپ كەتكەنىدى .

ئۇ بىردىنلا ، بۇ خوتۇنىنىڭ پەرزات ئىكەنلىكىدىن گۇمانلىنىپ قالدى ، تامىقىنىمۇ يېمىدى ، چىرايىغا قارىغۇسىمۇ كەل

مىدى . ئەمما خوتۇن كۈندە بىر خىل ناز ـ كەرەشمە بىلەن ئۇنى مايىل قىلىشقا تىرىشاتتى ، ئەركىلەپ زېرىكمەيتتى . بىر كۈنى كېچىسى ، ئۇ بىر پارچە ئوتنىڭ ئىشكىتىن سوزۇلۇپ چىقىپ كېـ تىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدى . قورقۇپ تۇرسىمۇ كەينىدىن ئە-گەشتى . ئوت سوزۇلغىنچە دەرۋازا يوچۇقىدىن سىرتقا چىقتى . قېرى ئۇجمە تۈۋىگە باردى . ئۇجمە تۈۋىدىكى يەنە بىر ئوت بـ لەن چىرمىشىپ بىرلىشىپ كەتتى . ئۇ ئىتتىكلا ئۆيىگە يېنىپ كىردى ، يوتقاندا خوتۇنى يوق ئىدى ، ئۇ قورقۇپ كەتتى . شۇنچە ۋاقىتتىن بېرى جىن بىلەن ئەر ـ خوتۇن بولۇپ ئۆتكىنىگە يۈـ رىكى ئاجايىپ ئاچچىققا تولۇپ كەتتى . بۇ كېچىنى دەككە ـ دۈككە ئىچىدە تەستە تاڭ ئاتقۇزدى . تاڭ ئېتىش بىلەنلا مەھەل-لىدىكى يېشى ئەڭ چوڭ ساربىخان موماينىڭ قېشىغا يۈگۈردى . مومايغا يالۋۇردى .

ـــ موما ، خۇش بولۇپ كېتەي . مېنى جىندىن قۇتقۇزۇ-ۋېلىڭ . بىر ئامال قىلىڭ ، جېنىم موما ، مېنى قۇتقۇزۇۋېلىڭ !

مومای ئۇنىڭ دېگەنلىرىنى ئاڭلاپ بىر ھازا تۇرۇپ كەتتى .

ـــ سېنىڭ ئۆيۈڭنىڭ ئالدىدىكى ئاشۇ يالغۇز ئۇجمە خالىي ئەمەس . مەنغۇ نەچچە قېتىم ئاشۇ ئۇجمە تۆپىدە ئوت يېنىۋاتقا-نىنى كۆرگەنمەن . ئاناڭ رەھمىتى دائىم مۇشۇ ئۇجمىنى چىقـ رىۋېتىپ ، كۆزدىن يوقاتسام دەيدىغان ، ئەمما قورقۇپ ئۇنداقمۇ قىلالمايتتى . سەن تۈيمىغان بىلەن بەزى كېچىلىرى جىنلار ئا-ناڭنى ئۇخلاتمايدىكەنمىش . شۇڭا يالغۇز قېلىشتىن بەك قورقاتتى ئۇ بىچارە . ئاخىر يالغۇزلۇق بېشىغا چىقتى . سېنى قۇيۇن ئەپقاچـ قان كېچىسى ئاشۇ ئۆيدە يالغۇز يېتىپلا ... ـــ مومای سۆزلەۋېتىپ قېقىلىپ كەتتى . ھاسىراپ دېمىنى ئېلىۋېلىپ گېپىنى داۋاملاشـ

تۇردى ، ـــ سېنىڭ ئىشىڭغا كەلسەڭ جېنىم بالام ، نەچچە ۋاقىت-تىن بېرى سېنى جىن ئىگىلىۋاپتۇ . جىندىن قۇتۇلمىساڭ سەنمۇ جىنغا ئايلىنىپ كېتىسەن ، ۋاقتىدا قۇتۇل . ساڭا دەپ بېرەي ، سەن ئاۋۋال ئاشۇ ئالۋاستى خوتۇنۇڭنىڭ بىر تۇتام چېچىنى يۇ-لۇۋال . ئۇ خوتۇن ۋارقىراپ ساڭا چاڭگال سالسىمۇ قورقما . ئاخىر ئۇ خوتۇن ساڭا يالۋۇرۇشقا ئۆتىدۇ ، دۇنيادىكى ئەڭ چىرايلىق سۆزلەرنى قىلىپ يالۋۇرىدۇ . گېپىگە ھەرگىز ئىشىنىپ كەتمە . تەھدىت سالسىمۇ قورقما . ئاشۇ بىر تۇتام چېچى قولۇڭدا بولسىلا جىن سېنى ھېچنېمە قىلالمايدۇ . سەن ئاندىن ھويلاڭنىڭ ئالدى-دىكى قېرى ئۇجمىنى قانداقلا قىلىپ بولمىسۇن يىلتىزىدىن قومۇ-روۋەت . ئۇششاق ـ ئۇششاق توغراپ ، كېچىككىنە شاخ ھەتتا يو-پۇرماقلىرىغىچە ئوت قويۇۋەت . ئاندىن ھېلىقى بىر تۇتام چاچنى ئاشۇ ئوتتا كۆيدۈرۈۋەت . شۇنداق قىلالسالڭ جىنلاردىن قۇتۇلـ-سەن . ساڭا ، سېنىڭ يەتتىنچى ئەۋلادىڭغىچە جىن ـ ئالۋاستىلار تەھدىت سالالمايدۇ . بارغىن بالام ، شۇنداق قىلغىن . ئاللا ساڭا مەدەت بەرگەي !

ئۇ بىر كۈنىنى سىرتتا لاغايلاپ ئۆتكۈزدى . كەچتە دەككە ـ دۈككە ئىچىدە قورقۇپ تۇرۇپ ئۆيگە كىردى . خوتۇنى ئۇنىڭدىن كۆز ئۈزمەي قاراپ تۇراتتى . ئۇنىڭ ئەتىگەندە نەگە بارغانلىقىنى ھەم كۆڭلىدىكىنى بىلىپ بولغاندەك قىلاتتى . ئۇ قورققىنىدىن چېپىلداپ تەرلەپ كەتتى . خوتۇنىغا قاراپ كۈل-مەكچى بولدىيۇ ، كۈلكىسى قاملاشمىغانلا بىر نەرسىگە ئايلىنىپ كەتتى . خوتۇنىنىڭ ناز ـ كەرەشمىلىرىمۇ يوقالغاندى . چىراي-دىن كۆكۈچ مۇز ياغاتتى . ئۇنىڭ ئالدىغا بىر لېگەن گۆشنى دوققىدە قويۇپ ئۇنىڭغا قارىغىنىچە ئولتۇراتتى . ئۇنىڭ گۆشكە قاراپ كۆڭلى ئاينىدى ، بەدىنى جۇغۇلدىدى ، ئامالسىز گۆشكە

قول ئۇزاتتى ـ دە ، كۆزىنى يۇمۇپلا ئاغزىغا سالدى ، چاينا‌پ يۇ‌تۇۋەتتى . ئۇنىڭ ئىچ ئەزاسىدا سانسىزلىغان چېكەتكە ، قۇرت ـ قوڭغۇزلار سەكرىشىپ يۈرۈۋاتقاندەك ، ئۇنى چىشلەپ ، غاجاپ ، چېقىۋاتقاندەك تۇيۇلدى . ئۇ بۇلارغا چىدىدى . بىر لېگەن گۆشنى تولىمۇ تەستە يەپ تۈگەتتى .

خوتۇننىڭ چىرايى ئېچىلدى . ناز ـ كەرەشمە بىلەن ئۇنى يوتقانغا تارتتى . خوتۇننىڭ يوتقان ئىچىدە باشقىچە خۇلۇقلىرى بار ئىدى . ئۇ سەسكىنىپ تۇرسىمۇ ھېچنېمىنى چاندۇرمىدى . خوتۇننىڭ بىلەكلىرىنى ، يۈزلىرىنى سىلىدى . ئاندىن قولىنى ئاستا ـ ئاستا چاچلىرى ئارىسىغا ئاپاردى . چاندۇرماستىن كوكۈ‌لىسىدىن بىر ئورام چاچنى قولىغا يۆگىدى ، ئاندىن شۇنداق كۈ‌چەپ تارتتىكى ، قاتتىق چىرقىراش بىلەن تەڭ ، بىر تۇتام چاچ بىر پارچە تېرە بىلەن قوشۇلۇپلا ئۇنىڭ قولىغا چىقتى .

خوتۇنى بىر چىرقىراش بىلەنلا بىر ھازا جىمىپ كەتتى . تۈيۇقسىز بېشىنى كۆتۈردى . ئۇنىڭ كۆزلىرى بىرخىل دەھشەت بىلەن ياناتتى . قېپقىزىل قانغا تولغان ، قان ئىچىدىغان ھالەتتە چەكچەيگەنىدى . يۈزىدە كۆكۈچ بىر رەڭ قېتىپ قالغانىدى ، سالۋاربىغان چاچلىرى مۈرىسىگە ، ئەمچەكلىرىگە يېپىلىپ تۇراتتى . خوتۇن غەزەپلىك بىر ھۆركىرەش بىلەن ئۇنىڭغا ئېتىلدى . ئۇ‌زۇن تىرناقلىرى ھەش ـ پەش دېگۈچە ئۇنىڭ كانىيىنى چىرمىدى . ئېغىزى بىردىنلا يوغىنىدى ، چىشلىرى ئۇزارىدى ، ئۇنىڭ يۈزىگە چاڭگال سالدى . روزاخۇن تېپىرلاپ قالدى . قولىدىكى چاچنى چىڭ سقىمدىۋالغانىدى . مىدىر ـ سىدىر قىلالمايتتى ، بەدىنى بوشىشىپ كېتىۋاتاتتى . خوتۇن بىردىنلا ئۇنىڭ كانىيىدىن قولىنى بوشىتىپ قولىدىكى چاچنى ئېسىلدى . بۇ پۈرسەتتە ئۇ بىرلا كۈچەپ خوتۇننى قاتتىق تەپتى . خوتۇن دومىلىغىنىچە بۇلۇڭغا

بىرىپ قالدى ، يەنە ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنىڭغا ئېتىلدى ، پۇتۇن بەدىنىدىن غەزەپ ـ ئاچچىق تۆكۈلەتتى . ئۇمۇ بوش كەلمىدى . ئۇ شۇ ھالەتتە ئۇزۇنچە توتۇشتى . ھەر ئىككىسىنىڭ ھېرىپ ھالى قالمىدى . خوتۇن پالاققىدە يەرگە يېقىلغانچە قوپالماي قالدى .

ـــ چېچىمنى قايتۇرۇپ بەر ! ـــ خوتۇنىنىڭ ئاۋازى ئاران ـ ئاران چىقاتتى .

ـــ ياق ، بەرمەيمەن ، ـــ ئۇمۇ ھاسراپ سۆزلەيتتى .

ـــ چېچىمنى نېمە قىلسەن ؟

ـــ كۆيدۈرۈۋېتىمەن .

خوتۇن جىمىپ كەتتى . بىردىنلا تارىلاپ يىغلاشقا باشلىدى .

ـــ خۇش بولۇپ كېتەي ، ئۇنداق قىلما ! كۆيدۈرۈۋەتمە ! چېچىمنى ماڭا قايتۇرۇپ بەر !

ـــ ياق !

خوتۇن ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆمىلەپ كېلىپ تىزلاندى . ئۇنىڭ تىزلىرىنى قۇچاقلىدى ، پۇتلىرىغا سۆيدى .

ـــ رەھىمەتلىك ئاناڭنىڭ ھەققىدە ئۆتۈنۈپ قالاي ، چېچىمنى كۆيدۈرۈۋەتمە ! سېنىڭ قۇلۇڭ بولاي ، ئۇمۇرۋايەت خىزمەتىڭنى قىلاي !

ـــ كۆزۈمدىن يوقال ! بۇ چاچنى كۆيدۈرۈۋېتىمەن ! ئۇرۇق ـ جەمەتىڭنىمۇ يوق قىلىۋېتىمەن .

خوتۇنىنىڭ بېشى لاسسىدە چۈشۈپ كەتتى . بوشاشقان تېنى ئۇنىڭ ئايىغى ئاستىغا پالاققىدە چۈشتى .

ئۇ پالتىنى قولىغا ئالدى . قېرى ئۇجمە يېنىغا باردى . قېرى ئۇجمە قۇچاق يەتمىگۈدەك دەرىجىدە يوغىنىغان ، پالتا ئۆتـ

مىگۈدەك دەرىجىدە قاتمالىشىپ كەتكەنىدى . ئۇ ئۇجمىگە كۇچەپ پالتا سالدى . پالتىنىڭ بىسى يېنىپ كەتتى . پالتىنىڭ بىسىنى يانداۋرۇپ يەنە سالدى ، يەنە يېنىپ كەتتى . ئۇچىنچى قېتىم سېلىۋىدى پالتا ئۆتتى ، بىسى يانمىدى . ئارقا - ئارقىدىن پالتا سالدى . ھەر قېتىم كۇچەپ پالتا ئۇرغىنىدا ئىڭرىغان ، چىرقىرىغان ئاۋازلار ئاڭلانغاندەك بولاتتى . بۇ ئاۋازلار ئۇنىڭ پالتىنى تېخىمۇ كۇچەپ ئۇرۇشىغا سەۋەب بولاتتى .

قېرى ئۇجمە ئاخىر يىقىلدى . ئەمما ئۇنىڭ يىلتىزىنى كولىماق بەكمۇ تەسكە چۇشتى . بۇ قېرى دەرەخ يەرگە شۇنچىلىك چىڭ ، شۇنچىلىك چوڭقۇر يىلتىز تارتقانىدىكى ، ئۇنى يەرنىڭ باغرىدىن تارتىپ چىقىش ئۇچۇن غولىغا پالتا ئۇرغاندىنمۇ بەكرەك كۇچ كېتەتتى .

تۇيتوغرا ئۇچ كېچە - كۇندۇزدە بۇ قېرى ئۇجمە يوغان بىر دۆۋە ئوتۇنغا ئايلاندى . قېرى ئۇجمە پارىسلىغىنىچە ئاجايىپ ياخشى كۆيدى . ئوت شۇنداق يالقۇنلىدىكى ، ئوتنىڭ بىر ئۇچى ئاسمانغا تاقاشقاندەك بولدى . پۈتۇن مەھەللە كۇندۇزدەك يورۇپ كەتتى . تاڭ ئاتقاندىمۇ ئوت تېخىچە كۆيۈۋاتاتتى . قاپقارا ئىس ھاۋادا ئاستا - ئاستا يېيىلىپ ، مەھەللە ئاسمىنىدا بىر قەۋەت قارا پەردە ھاسىل قىلغانىدى . روزاخۇن قولىدىكى چاچنى ئوتقا تاشلىدى . سېسىق چۈپۈر پۇرىقى ئەتراپنى بىر ئالدى . چاچ پىژىلداپ بىردەمدە كۆيۈپ ئوتۇن كۇلىگە ئارىلىشىپ كەتتى . نەچچە كۇنگىچە مەھەللە ئاسمىنىدا بىر قەۋەت قارا پەردە لەيلەپ يۇردى . مەھەللىدىكىلەر كۇن چىققانىنمۇ كۆرەلمىدى . ھەممەيلەن ئاسمانغا ئەپسۇسلىنىپ قاراپ قويۇشاتتى .

بىر كۇنى كېچىسى ، قاتتىق يامغۇر ياغدى . بۇ يەردە بۇنداق يامغۇر ئاز ياغاتتى . تاڭ سەھەردە پۈتۇن ئەتراپ يۇيۇنۇپ

چىققان قىزدەك ئېچىلىپ كەتكەنىدى . ئاسمان ئاجايىپ سۈزۈك ، نەمخۇش ھالەتتە ئۇپۇق سىزىقىغىچە سوزۇلغانىدى . ئەمدىلا كۆتۈرۈلگەن كۈن يېڭى كېلىنچەكنىڭ قىزارغان يۈزىگە ئوخشاپ قالغانىدى .

روزاخۇن ئەتراپقا زوقلىنىپ قارىغىنىچە ، ئىشىك ئالدىدا تۇراتتى . سايىت موللىنىڭ قىزى ئىشىك ئالدىدىكى يولدىن ئۆتۈپ قالدى . قىز يەرگە قارىغىنىچە تولىمۇ ئاستا كېتىۋاتاتتى .

— خۇمارگۈل ، توختاپ تۇرۇڭە !

قىز توختاپ بېشىنى كۆتۈردى . ياغلىقىنى پېشانىسىگە چۈشۈرۈپ چىگۈالغانىدى . ئۇنىڭغا تىكىلىپ تۇراتتى . بوز رەڭ كۆزلىرى ئاجايىپ چىرايلىق ئىدى . كۆز قارىچۇقىنىڭ چىڭ ئوتتۇرىسىدا يېنىۋاتقان بىر ئۇچقۇن بار ئىدى .

— مەن ... مەن سىزگە پال سېلىپ باقتىم . سىز بىر سىگە كۆيۈپ قاپسىز ...

قىز بۇ سۆزدىن تاكى بويۇنلىرىغىچە قىزىرىپ كەتتى ، كۆزىنى دەرھال ئەپقېچىپ يەرگە قارىۋالدى . يۈرىكىنىڭ شىددەت بىلەن دۈكۈلدەپ سوققىنى ئۇنىڭغا ئېنىق ئاڭلاندى . قىز تۇيۇقسىز بېشىنى كۆتۈردى . ئاجايىپ بىر جۇرئەت بىلەن ئۇنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ تۇرۇپ سورىدى .

— كىمگە ؟

ئۇ بىردىنلا مەڭدەپ قالدى .

خیال

... ئۇ هەممىدىن ۋاز كەچتى . ئىرىدىن ، جاندىن ئەزىز ئوغلىدىن ، ئۆزى كۆنۈپ كەتكەن تۇرمۇش رىتمىدىن ...

ئۇ ۋاز كېچىشنىڭ بۇندىق ئاسانغا توختايدىغانلىقىنى ئويلىمىغانىدى .

ـــ بىز ئاجرىشىپ كېتەيلى ! ـــ ئۇ ئۆزىدە شۇندىق بىر جۇرئەتنىڭ پەيدا بولغىنىغا هەيران قالدى .

ئىرى دەسلەپتە ئۇنىڭغا هەيرانلىق بىلەن قاراپ كەتتى . ئاندىن قولىدىكى تېخى چېكىپ بولالمىغان تاماكىسىنى ئاچچىق بىلەن يەرگە تاشلىدى .

ـــ مەيلى ، ئاجراشساق ئاجراشتۇق . ئەمما ئوغلىمىز ئىرىشاتنى ئېلىپ كېتىمەن دەپ خام خىيال قىلما !

ئۇ ئىرىنىڭ قوپاللىقىدىن رەنجىدى . ئۇنىڭ شۇندىق دەيدىغانلىقىنى بىلەتتى . ئىرى ئۇنىڭ بالىسىغا شۇقەدەر ئامراقلىقىنى ، ئايرىلىشقا چىدىمايدىغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ ، قەستەن شۇندىق دەۋاتاتتى .

ـــ بالا تۇرۇشنى خالىسلا ، يېنىڭىزدا تۇرسا مەيلى !

ئۇ ئۆزىنىڭ تاش يۈرەكلىك قىلىۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇراتتى ...

ئۇ سومكىسىنى ئېلىپلا ، پەلەمپەيدىن بىرسى قوغلىغاندەك تاراقلاپ چۈشتى . ئوغلى تېخى ئويغانمىغانىدى . بالا ئويغىنىپلا

چوقۇم ئاپىسنى ئىزدەپ بىر ھازاغچە يىغلايدۇ . ئەمما ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ ، ئاپىسىز تۇرمۇشقىمۇ كۆنۈپ كېتەر ... ئاپىسىنى ئۇنتۇپ كېتەر . چوڭ بولغاندا بەلكىم ئاپىسىنىڭ ئۆزلىرىدىن نېمە ئۈچۈن ۋاز كەچكەنلىكىنى چۈشىنىپ قالار ...

بالكوندىن ئېرىنىڭ ئەلەمگە تولغان كۆزلىرى كۆرۈنگەندەك بولدى . ئېرى ئۇنى چاقىرىۋاتقاندەك قىلاتتى . ئۇنىڭ قەدىمى ئىختىيارسىز سەلگىنە ئاستىلىدى . ئەمما قەدىمىنى توختاتمىدى . ئۇ ھەممە نەرسىنىڭ قايتىلىنىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەيتتى .

ئۇ ئېرىنىڭ ئاۋازىنى ئاجايىپ ياقتۇراتتى . ئۇنىڭ بىلەن تونۇشقان چاغلىرىدا ئەڭ ئاۋۇال ئۇنىڭ ئاجايىپ مەردانە ، ئۇرغۇلۇق ئاۋازىغا كۆيۈپ يۇرگەنىدى . كېيىن ئۇلار توي قىلدى . ئەرنىڭ ئاۋازىغا سالماقلىق قوشۇلۇپ تېخىمۇ سۆيۈملۈك بولۇپ كەتتى . ئۇلار ئاجايىپ شېرىن ، مۇھەببەتلىك كۈنلەرنى ئۆتكۈزدى . ئەمما بىر خىللا تەكرارلىنىپ تۇرىدىغان تۇرمۇش رەتىمى ، تۇرمۇش غېمى ، باللىق بولغاندىن كېيىنكى جىددىيىچىلىكلەر ئۇلارنىڭ تۇرمۇشىغا ئاۋۇال سالقىن ، ئاندىن سوغۇق كەيپىياتنى باشلاپ كىردى . ئۇ دەسلەپتە خورسىندى ، كۆڭۈللۈك ئۆتكۈزگەن كۈنلىرىنى ئەسلەپ ، ھەممىنى باشتىن باشلاشنىمۇ ئويلاپ كەتتى . ئەمما بۇ مۇمكىنمۇ ! تۇرمۇش ، خىزمەت ، ئائىلىدىكى جىددىيىچىلىكلەر ئۇنىڭمۇ ، ئېرىنىڭمۇ مىجەزىنى ئۆزگەرتىۋەتكەنىدى .

ئۇنىڭ نۇرغۇن گۈزەل ئارزۇلىرى بار ئىدى . ئۇ يازغۇچى بولۇشنى ، داڭلىق ئەسەرلەرنى يېزىپ كىشىلەرنى ھاڭ ـ تاڭ قالدۇرۇشنى ئويلايتتى . ئۇ ئۆزىدە مۇشۇنداق تالانتنىڭ بارلىقىنى ، تەسەۋۋۇرىنىڭ تولىمۇ رەڭگارەڭ ئىكەنلىكىنى بىلەتتى . ئەينى چاغلاردا ئانچىكىم يېزىپ قويغان ئەسەرلىرىمۇ خېلى كۆچلۈك

ئىنكاس قوزغىغاندى . ئەمما ئۇ ھەممىنى ـــ ئەقلىنى ، تالانتىنى ، بارلىق گۈزەل تەسەۋۋۇر ، ئارزۇ ـ ئارمانلىرىنى ئېرىگە ، ئائىلىسىگە بېغىشلىۋەتتى . ئۇ بۇلارغا رازى ئىدى . ئائىلىسىدىن ، ئېرىدىن تېخىمۇ گۈزەل نەرسىلەرگە ، مۇكەممەل بەختكە ئېرىشىدىغانلىقىغا ئىشەنگەنىدى .

ئەمما ، ئۇنىڭ بارا ـ بارا تۇرمۇشىدىن رايى يېنىپ كېتىۋاتاتتى . ئاۋۋال ئېرىدىن كۆڭلى سوۋۇدى . ئېرى ئۇنىڭغا مۇھەببەتلىك ئەسلىمىلەردىن باشقا ھېچ نەرسە بېرەلمىگەنىدى . ئۇ ئېرىنىڭ تاماكىسىنى پۇرقىرىتىپ چېكىپ ، ساپادا قېيسايغىنىچە يېتىپ تېلېۋىزور كۆرۈۋاتقان ئېرىنىڭگۇ ھالىتىدىن ئاجايىپ بىزار ئىدى . بەزى كېچىلىرى نەـ ـ نەلەردە يۈرۈپ ئىچىپ ، مەست بولۇپ كېلىپ ئۆزىنى كارىۋاتقا گۈپپىدە تاشلىغانلىرىدا ، ئۇنى كۆتۈرۈپلا بالكوندىن تاشلىۋەتكۈسى كېلىپ كېتەتتى .

ئۇلارنىڭ ئۆيىنىمۇ بەكلا ئاددىي ئىدى . ھەتتا ئۇنىڭ « پاھ » دېگۈدەك كىيىملىرىمۇ يوق ئىدى . ئۇمۇ باشقا ئاياللارغا ئوخشاشلا ئېسىل نەرسىلەرى بولۇشنى ئارزۇ قىلاتتى . ئەمما ئۇ خىيال ـ ئارزۇلىرىنىڭ ئەمەلىيەتتىن تولىمۇ يىراقتا ئىكەنلىكىنى بىلەتتى . نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ئۇ ھەممىنى ئىچىگە سىڭدۈرۈپلا كەلگەنىدى . مانا ئەمدى ھەممىسى قوشۇلۇپ تاشقىنغا ئايلىنىپ ، ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئېتىلىپ چىقتى . تۇزلۇق ، قىرتاق كۆز يېشى مەڭزىنى بويلاپ دومىلاپ ئۇنىڭ لەۋلىرىگە ئېقىپ كىردى . ئۇ ئۆزىنىڭ شۇنچە ۋاقىتتىن بۇيان ، مۇشۇنداق بىر خىل تەم ئارىسىدا ياشاپ كەلگەنلىكىنى ھېس قىلدى . بۇ تۇزلۇق ، قىرتاق تەم ئۇنىڭ قەلبىدىكى نۇرغۇن گۈزەل ھېس ـ تۇيغۇلىرىنى يۇتۇپ كېتىۋاتاتتى . ئۇنى ھاردۇرۇپ ، ھالسىرىتىپ قويغانىدى .

ـــ مەن سىزنى سىز ئارزۇ قىلغان ھەممىلا نەرسىگە

ئېرىشتۇرەلەيمەن .

بىر چاغدا ، تولىمۇ ئابرۇيلۇق ، پۇللۇق بىر ئەر ئۇنىڭغا شۇنداق دېگەنىدى . ئۇ ئۇنىڭ قىز چاغلىرىدىكى ئۆزىگە ئىنتىلگۈچىلەرنىڭ بىرى ئىدى . شۇنچە يىگىتلەر ئارىسىدا پەقەت شۇلا ئۇنىڭغا بولغان ئەقىدىسىنى سۇسلاشتۇرمىغانىدى . ئۇ دەسلەپتە بۇ سۆزلەرگە ئانچە ئېرەنشمىدى ، پەقەت سۇسقىنا كۈلۈپ قويدى . ئۇ ئەرلەرنىڭ ۋەدىسىگە ئاسانلىقچە ئىشىنىپ كېتىدىغان ئەخمەق ئەمەس ئىدى . كېيىن ... ئۇنىڭ بىردىنلا تەۋەككۇل قىلىپ باققۇسى كەلدى . ئۇ ھاياتىدا ئۆزى ئارزۇ قىلغان نەرسىگە ئېرىشىپ باقسا نېمە بوپتۇ ؟ بۇ دۇنيادا ئۇنىڭ ئېرى ۋە بالىسىدىن باشقا يەنە نۇرغۇن نەرسىلەر بارغۇ ؟...

ئۇ سومكىسىنى ئاسقىنىچە مەقسەتسىزلا كوچا ئايلاندى . كوچىدا ئادەملەر شالاڭ ئىدى . ئۇ كوچىنى ھېچقاچان بۇنداق ئازادە ، تىنچ ھالدا كۆرۈپ باقمىغانىدى . ئۇ ئۆزىنى تېرىلىرى كېڭىيىپ قالغاندەك ئازادە ، راھەت سەزدى . قەدەملىرىمۇ قۇشتەك يېڭگىل ئىدى . ئۇ شۇ ماڭغىنىچە شەھەر سىرتىغا چىقىپ قالغىنىنى سەزمەيلا قالدى . ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا كۆز يەتكۈسىز يېشىل لىق سوزۇلۇپ ياتاتتى .

* * *

... ھەممە ئىش ئۇنىڭ ئارزۇسىدىكىدەكلا بولدى . ئۇنىڭ بۇ تويى تۇنجى قىز تويىدىن نەچچە ھەسسە ھەشەمەتلىك ئۆتتى . بۇ توي ئۇنىڭ يۈرىكىدە دەسلەپكى تويدەك ھاياجانلىق دۇكۇلدەشلەرنى پەيدا قىلالمىغان بولسىمۇ ، ئەتراپتىكىلەرنىڭ ئۆزىگە ھەۋەس بىلەن تىكىلگەن كۆزلىرىدىن شادلاندى . ئۆزىنى بەخت

قويندا يەنە بىر قېتىم ئەللەيلىنىۋاتقاندەك ھېس قىلدى .
ئەرنىڭ شەھەر سىرتىدا ئاجايىپ چىرايلىق قورۇسى بار ئىدى . باغنى كېسىپ ئۆتىدىغان ئېرىقتىن ھەر ۋاقىت سۇنىڭ شىلدىرلىغان ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇراتتى . ئۇ خىزمەتتىن يېنىپ ئۆيگە قايتىپ كەلگىنىدە ، كىچىككىنە ئالا كۆچۈك ئۇنى ئوماققىنا قاراپ قارشى ئالاتتى . بۇ ھويلىنىڭ ھەممىلا يېرى ئۇنىڭغا خاتىرجەملىك ، ئازادىلىك بېغىشلايتتى .
ئەر كۆپىنچە سىرتلاردا ئالدىراش يۈرەتتى . ئەمما ئۇنىڭغا ھەر كۈنى تېلېفون بېرىپ ئەھۋال سوراشنى ئۇنتۇمايتتى ، ئۇنىڭغا كۆيۈنەتتى ، ھەممە نېمىسىنى تەل قىلىپ بېرەتتى . بۇ ئائىلىدە ئۇ كۈتكەن ، ئارزۇ قىلغان ھەممە نەرسە بار ئىدى . ئەمما بىرلا يېرى ئەر گۇمانخور ئىدى . بىر كۈنى چاقچاق قىلغاندەكلا :
ـــ سىز بۇرۇنقى ئېرىڭىز ھەم بالىڭىزدىن بەك ئاسان ۋاز كەچتىڭىز . كۈنلەرنىڭ بىرىدە مەندىنمۇ ۋاز كەچمەيدۇ دەپ كىم ئېيتالايدۇ ، ـــ دەپ ئۆزىنىڭ گۇمانخورلۇقىنى ئاشكارىلاپ قويدى . ئۇ ھېچنېمە دېمىدى . پەقەت شۇ سۆز بىلەن تەڭ ئۇنىڭ يۈرىكىنى ئۇنسىز غاجىلاۋاتقان بىر تۇيغۇ پەيدا بولۇۋالدى . ئەرنىڭ ئاشۇ سۆزىنى ، گۇمان بىلەن تىكىلگەن كۆزلىرىنى ئۇزۇنغىچە ئۇنتۇيالمىدى .
ئەمما قانداقلا بولمىسۇن ، ئۇ مەڭگۈ تۇگىمەيدىغان تۇرمۇش غېمىدىن قۇتۇلۇپ ئازادە مۇھىتقا ئېرىشتى . ئۇ بۇ پۇرسەتلەرنى چىڭ تۇتۇشى كېرەك ئىدى . ئۇ باش چۆكۈرۈپ ئەسەر يازدى . ئەسەرلىرى ئارقا ـ ئارقىدىن ئېلان قىلىندى . بىر قانچە توپلاملىرى نەشر قىلىنىپ ، بۇ شەھەردىكى خېلى داڭلىق شەخسكە ئايلىنىپ قالدى . ئۇنىڭ چوقۇنغۇچىلىرىمۇ كۆپ ئىدى .
ئېرى قاچان قارىسا ئالدىراشلا يۈرەتتى . ئۇنىڭ مۇڭەپپە-

قىيەتلىرى ۋە خۇشاللىقىغا جور بولۇش ئېسىگە كەلمەيتتى . پەقەت گۇمان ئارىلاش قىلغان بەزى چاقچاقلىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ، ئائىلىدە نە كۈلكە ـ چاقچاق ، نە قىزغىنلىق ، نە جېدەل ـ ماجىرا يوق ئىدى . ئۇلار پاراڭلاشقۇدەك تېزۈك گەپمۇ چىقمايتتى . كۈنـ لەر خۇددى تۇرغۇن سۇدەك جىمجىت ، ئۆتەتتى . ئۇلارنىڭ ئۇرـ تاق نىشانى ، ئورتاق غېمى ، ئورتاق ئارزۇسى يوق ئىدى . ئۇلار خۇددى بىر يولدا كېتىۋاتقان ناتونۇش يولۇچىلارغا ئوخشايتتى .

بۇ قورۇ يەنىلا شۇنداق چىرايلىق ، ئازادە ئىدى . ئېرى ئۇنىڭغا يەنىلا ھەممىنى تەل قىلىپ بېرەتتى . ئۇنىڭغا تېلېفون بېـ رىپ ئەھۋال سوراشنى ئۇنتۇمايتتى . ئەمما بارا ـ بارا بۇ چىرايلىق قورۇ ، ھەممە نېمىسى تەل بۇ ئۆي ئۇنى قىزىقتۇرالماس بولۇپ قېـ لىۋاتاتتى . بۇ چىرايلىق ئۆي ، بۇ ھەشەمەتچىلىكلەرنىڭ ھېچقا ـ چان ئۆزىگە مەنسۇپ بولۇپ باقمىغانلىقىنى ھېس قىلاتتى . نېمە ئۈچۈن شۇنداق ئويلايدىغانلىقىنى ئۆزىمۇ بىلمەيتتى .

ئۇ يالغۇزسىرايتتى . بەزىدە بىر كۈننى كەچ قىلماق تولىمۇ تەسكە چۈشەتتى . بۇنداق چاغلاردا ئوغلىنى سېغىناتتى . ئوغلى بىلەن تەڭ كونا ، سېرىق بىنادىكى ئاددىي سەرەمجانلاشتۇرۇلغان تارغىنا ئۆيى ئېسىگە كېلەتتى . ئاشۇ ئۆينىڭلا ئۆزىگە مەنسۇپ ئە ـ كەنلىكىنى ھېس قىلدى : كۈن بويى شۇ ئۆي ئۈچۈن جېددىي ، ئالدىراش يۈرەتتى . ئەر ـ خوتۇن ئىككىيلەن ئائىلە ئىقتىسادىنى بىـ لىلە پىلانلىشاتتى . بىر ئايلىق مائاشىنى نېمىگە ، قانداق ئىشلـ تىش توغرۇلۇق مەسلىھەتلىشەتتى . بەزىدە تالاش ـ تارتىش قە ـ لىپ سوقۇشاتتى . بالىنىڭ كەلگۈسى توغرىسىدا مۇڭدىشاتتى . قانداقلا بولمىسۇن ، ئۇلارنىڭ ئورتاق غېمى ، ئورتاق ئارزۇسى بار ئىدى . بىر ـ بىرىنى ئاز ـ تولا چۈشىنىشەتتى . ئۇنىڭ ئۆيىگە ـــ ئاشۇ تار ، ئاددىي بىنا ئۆيىگە قايتىپ كەتكۈسى كەلدى .

ـــ بىز ئاجرىشىپ كېتەيلى ! ـــ دېدى ئۇ ئېرىگە .
ـــ مەيلى ! ـــ ئەرمۇ شۇنى كۈتۈپ تۇرغاندەكلا قىلاتتى ...
ئۇنىڭ يۈرىكى ئاجايىپ كۈچلۈك سېغىنىشقا تولۇپ كەتكەندى . سېرىق بىنا ئۆز پېتىچە تۇراتتى . ئەتراپتا ھېچ نەرسە ئۆزگەرمىگەندەك قىلاتتى . ئوغلى بىلەن ئېرى ئۇنى كۈتۈۋاتقانمىدۇ ؟ ...
ئۇ يۈگۈرۈپ دېگۈدەك 4 ـ قەۋەتكە چىقتى . مۇرىسىدىكى سومكىسى بوش سىلكىنىپ تۇراتتى . ئىشىك ئېتىك ئىدى . يۈرىكى دۈكۈلدەپ سوقۇۋاتاتتى . ئۇ ئىشكىنى يەڭگىل چەكتى . ئىشكىنى يېرىم يالىڭاچ كىچىككىنە ئوغۇل ئاچتى . بۇ ئۇنىڭ ئوغلى ئىدى . ئازراقمۇ ئۆزگەرمىگەن ، يەنىلا شۇ پېتىچە ئىدى . بالا ئۇنى كۆرۈپلا بوينىغا ئېسىلدى .
ـــ ئاپا ، ئەتىگەندىن بېرى نەگە كەتتىڭ ؟ قورسىقىم ئېچىپ كەتتى .
ـــ ماقۇل بالام ، مەن سىزگە يەيدىغان نەرسە بېرەي .
ئۇ ئوغلىنى سۆيۈپ قويۇپ ئۆيگە كىردى . ئېرى ساپادا قىيسايغىنىچە يېتىپ تېلېۋىزور كۆرۈۋاتاتتى . ئۆي ئىچى تاماكا ئىسىغا تولۇپ كەتكەندى . ئېرى ئۇنى كۆرۈپلا دەس ئورنىدىن تۇرۇپ ، تاماكىسىنى ئاچچىق بىلەن يەرگە تاشلىدى .
ـــ بۈگۈن شەنبە تۇرسا ، ئەجەب ئەتىگەندىلا سومكاڭنى ئېسىپ تاراقلاپ چىقىپ كېتىۋاتسەنا . بالا بىلەن كارىڭ يوقمۇ زادى ، دېگىنە ، نەلەرگە بېرىپ كەلدىڭ ؟
ئۇ بىردىنلا يۈزىنى تۈتۈپ يىغلىۋەتتى .

[General Information]
书名=红遍乡村　维吾尔文
SS号=40300823